

ЗАЦВЕРДЖАНА

Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
29.07.2025 № 133

Вучэбная праграма
па вучэбным прадмеце «Чалавек і свет. Мая Радзіма – Беларусь»
для IV класа ўстаноў адукацыі,
якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі,
з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання

ГЛАВА 1

АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Дадзеная вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Чалавек і свет. Мая Радзіма – Беларусь» (далей – вучэбная праграма) прызначана для засваення яе ў IV класе ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання. Зместавы блок «Мая Радзіма – Беларусь» выконвае ролю сістэматызацыі зместу вучэбнага матэрыялу, які вывучаўся на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі ў межах кампанента «Чалавек і грамадства». Таксама зместавы блок «Мая Радзіма – Беларусь» мае функцыю прапедэўтычнага навучання, якое неабходна для забеспячэння аптымальнага пераходу да сістэматычнага вывучэння гісторыі Беларусі на II ступені агульнай сярэдняй адукацыі.

2. Дадзеная вучэбная праграма разлічана на 35 гадзін.

3. Мэтай навучання вучэбнаму прадмету «Чалавек і свет. Мая Радзіма – Беларусь» з’яўляецца развіццё асобы вучня ў працэсе засваення ведаў, фарміравання спосабаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці, набывання асабістага жыццёвага вопыту, неабходных для гарманічнага і адказнага ўзаемадзеяння з існуючым сацыяльна-культурным асяроддзем.

4. Для рэалізацыі мэтавызначэння прадугледжваецца вырашэнне комплексу задач.

Асобныя задачы накіраваны на актуалізацыю эмацыянальна-каштоўнаснай сферы асобы праз прыняцце вучнямі ў якасці норм сацыяльных паводзін традыцыйнай сістэмы каштоўнасцей сучаснага беларускага грамадства, на фарміраванне кампетэнцый, якія грунтуюцца на любові да малой радзімы, павазе да Бацькаўшчыны, грамадзянскасці.

Метапрадметныя задачы арыентаваны на развіццё пазнавальнай цікавасці вучняў да айчыннай гісторыі, фарміраванне кампетэнцый, накіраваных на авалодванне вучнямі спосабамі пошуку і апрацоўкі інфармацыі з розных крыніц, атрыманне вопыту прадуктыўнай камунікацыі і супрацоўніцтва.

Прадметныя задачы прадугледжваюць сістэматызацыю і замацаванне першапачатковых уяўленняў і элементарных ведаў вучняў, фарміраванне кампетэнцый, якія звязаны з засваеннем вучнямі культурна-гістарычнай спадчыны Беларусі, звестак пра дзейнасць і творчасць выдатных асоб, аб важнейшых падзеях айчыннай гісторыі.

5. На вучэбных занятках рэкамендуецца выкарыстоўваць разнастайныя формы і метады навучання і выхавання.

Асноўныя формы навучання – урок і вучэбная экскурсія. Прадукцыйнымі з’яўляюцца такія віды ўрокаў, як урок-даследаванне,

урок-практыкум, урок-падарожжа, урок-гульня, інтэграваны ўрок. Мэтазгодна выкарыстоўваць як групавыя, парныя, калектыўныя, так і індывідуальныя і фронтальныя формы арганізацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў.

У працэсе засваення зместу вучэбнага матэрыялу, пададзенага ў форме апавяданняў, выкарыстоўваюцца тлумачальна-ілюстрацыйныя, рэпрадуктыўныя, часткова-пошукавыя, даследчыя метады навучання. Прадугледжваюцца дзеянні па свядомым засваенні зместу апавяданняў у сюжэтнай форме: гутарка і эўрыстычная гутарка; дыдактычная гульня; лакалізацыя гістарычных падзей у часе і прасторы з дапамогай картасхем (карт атласа) і стужкі часу; кантэкстнае выкарыстанне зместу паняццяў пры дапамозе слоўніка; характарыстыка дзейнасці ці творчасці гістарычных асоб; успрыманне і перапрацоўка вобразна-нагляднай інфармацыі, пададзенай з дапамогай мастацкіх сродкаў; мадэляванне сваіх сацыяльных учынкаў з апорай на ўзор паводзін чалавека ў гісторыі; удзел у экскурсіях, падарожжах, сустрэчах са знакамітымі землякамі; наведванне музеяў і іншых устаноў.

Выбар форм і метадаў навучання і выхавання вызначаецца настаўнікам самастойна на аснове мэт і задач вывучэння пэўнай тэмы, а таксама сфармуляваных у дадзенай вучэбнай праграме патрабаванняў да вынікаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў з улікам іх узроставых і індывідуальных асаблівасцей.

Вынікі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў вызначаюцца з дапамогай вусных (фронтальнае і індывідуальнае апытанні), практычных (выкананне практычных заданняў) форм дыягностыкі вынікаў навучання.

6. Чаканыя вынікі засваення дадзенай вучэбнай праграмы:

6.1. Асобасныя вынікі развіцця, выхавання і навучання арыентаваны: на ідэнтыфікацыю вучнямі свайго месца ў грамадстве, якое абумоўлена іх роляй у сістэме сацыяльных адносін; выхаванне пачуцця любові да малой радзімы і гонару за гісторыка-культурныя дасягненні Беларусі, павагі да гісторыі, культуры, дзяржаўных сімвалаў Рэспублікі Беларусь; фарміраванне гістарычнай памяці і паважлівых адносін да прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей і канфесій.

6.2. Метапрадметныя вынікі навучання звязаны з фарміраваннем уменняў: вызначаць галоўнае ў змесце вучэбнага матэрыялу; праводзіць параўнанне і рабіць вывады; лагічна і паслядоўна складаць расказ; мэтанакіравана рабіць запыт да крыніц неабходнай інфармацыі; даваць азначэнні паняццям.

6.3. Прадметныя вынікі навучання прадугледжваюць: фарміраванне сукупнасці першапачатковых зборных вобразаў свайго роднага краю, краіны, дзяржавы, дзеянняў гістарычных асоб і прадстаўнікоў культуры

Беларусі, што засвойваюцца вучнямі за перыяд навучання; выкарыстанне беларускай мовы як адной з дзяржаўных моў у Рэспубліцы Беларусь у працэсе зносін.

ГЛАВА 2

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ. АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

БЕЛАРУСЬ – МАЯ РАДЗІМА (1 гадзіна)

Паняцце «Бацькаўшчына». Паходжанне назваў «Беларусь» і «беларусы». Шматнацыянальны склад насельніцтва Беларусі.

ГЕАГРАФІЧНЫЯ І ГІСТАРЫЧНЫЯ ЗВЕСТКІ ПРА НАШУ РАДЗІМУ (7 гадзін)

Мы і нашы суседзі

Размяшчэнне Беларусі на карце Еўропы. Краіны – суседкі Беларусі. Тэрытарыяльна-адміністрацыйны падзел Рэспублікі Беларусь. Насельніцтва Беларусі.

Наша Радзіма на гістарычнай карце

Гістарычная карта як крыніца звестак пра мінулае. Абазначэнні на гістарычнай карце. Правілы чытання гістарычнай карты.

Стужка часу

Гістарычныя падзеі і іх даты. Стужка часу. Паслядоўнае адлюстраванне гістарычных падзей на стужцы часу. Першая дакладна вядомая дата ў гісторыі нашай краіны.

Нашы продкі

Рассяленне ўсходнеславянскіх плямён на тэрыторыі Беларусі і паходжанне іх назваў згодна з паданнямі. Крывічы, дрыгавічы, радзімічы – продкі сучасных беларусаў.

Зямля блакітных рэк і азёр

Рэкі і азёры як сведкі гістарычнага мінулага нашай краіны. Рака Няміга ў старажытным горадзе Менску. Рэкі – сродкі зносін і гандлю на шляху «з варагаў у грэкі». Паданне пра возера Свіцязь.

Маўклівыя сведкі мінуўшчыны

Шляхі з'яўлення камянёў. Роля камянёў у жыцці і вераваннях

старажытных жыхароў Беларусі. Курганы як помнікі гісторыі. Ушанаванне памяці продкаў на Радаўніцу і Дзяды.

Як да нас прыйшла кніга

Пісьмовыя гістарычныя крыніцы пра нашу Бацькаўшчыну. Летапісы. Рукапісныя кнігі. Берасцяныя граматы. Маральны завет Кірылы Тураўскага.

Рэкамендуемыя віды дзейнасці: суаднясенне зместу апавядання з яго загалоўкам; пошук тлумачэння незнаёмых слоў з дапамогай слоўніка; складанне плану пераказу зместу апавядання; выбарачны вусны пераказ зместу апавядання; гутарка і эўрыстычная гутарка; запаўненне прапанаваных схем; перакадзіраванне вучэбнай інфармацыі з тэкставай (вербальнай) у наглядна-вобразную і наадварот; лакалізацыя гістарычных падзей у часе і прасторы з дапамогай стужкі часу і картасхем (карт атласа); вызначэнне легендарнага характару паданняў; азнаямленне з артэфактамі (гістарычнымі прадметамі) пры правядзенні экскурсій, падарожжаў, наведванняў музеяў.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНА- ПАЗНАВАЛЬнай ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Ведаць:

назвы краіны і дзяржавы;
назвы сталіцы Беларусі, абласных цэнтраў, свайго населенага пункта; месцазнаходжанне Беларусі на карце Еўропы;
краіны – суседкі Беларусі;
традыцыйныя народныя святы (Дзяды, Радаўніца);
адзінкі вымярэння гістарычнага часу (стагоддзе, дата);
помнікі пісьменнасці (берасцяная грамата, летапіс, рукапісная кніга);
помнікі гісторыі (курган, вежа);
маральны завет Кірылы Тураўскага.

Умець:

тлумачыць змест паняццяў з дапамогай слоўніка (Радзіма, Бацькаўшчына, дзяржава, гісторыя, волат, паданне, продкі, племя);
паказваць на картасхемах (картах атласа) тэрыторыю Рэспублікі Беларусь, сталіцу і абласныя цэнтры, месца свайго пражывання, рэгіёны рассялення ўсходнеславянскіх плямён на тэрыторыі Беларусі;
вызначаць паслядоўнасць гістарычных падзей па іх датах на стужцы часу;

складаць кароткае апісанне па мастацкіх ілюстрацыях на гістарычную тэматыку.

Выкарыстоўваць набытыя веды і ўменні ў практычнай дзейнасці і паўсядзённым жыцці для:

ідэнтыфікацыі сябе ў сацыяльна-культурным асяроддзі як ураджэнца Беларусі і як беларуса па нацыянальнасці;

захавання гістарычнай пераемнасці з продкамі;

падтрымання паважлівых адносін да прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей;

удзелу ў захаванні мясцовых помнікаў гісторыі.

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ Ў ПАДАННЯХ, ІМЁНАХ І ПАДЗЕЯХ (18 гадзін)

Князёўна з трыма імёнамі

Летапісныя звесткі пра дачку полацкага князя Рагнеду і яе жыццёвы лёс. Тры імёны полацкай князёўны: Рагнеда, Гарыслава, Анастасія. Сын Рагнеды Ізяслаў.

Сын Рагнеды Яраслаў Мудры

Старажытнаруская дзяржава ўсходніх славян Кіеўская Русь. Асветніцкая дзейнасць вялікага кіеўскага князя Яраслава Мудрага. Зборнік законаў «Руская праўда». Запавет Яраслава Мудрага сваім сынам.

Усяслаў Брачыславіч

Звесткі пра полацкага князя Усяслава Брачыславіча. Бітва на Нямізе. Полацкі Сафійскі сабор як сімвал магутнасці княства і гістарычны помнік.

Еўфрасіння Полацкая

Жыццёвы выбар юнай Прадславы. Асветніцкая дзейнасць Еўфрасінні Полацкай і яе павучанне людзям. Стварэнне Спаса-Еўфрасіннеўскай царквы ў Полацку. Крыж Еўфрасінні Полацкай як культурна-хрысціянская каштоўнасць беларускага народа.

У што верылі нашы продкі

Старажытныя вераванні жыхароў Беларусі. Прыняцце хрысціянства. Узнікненне цэркваў і манастыроў, заснаванне школ і бібліятэк. Праваслаўныя і католікі. Прыхільнікі іншых рэлігій. Верацярпімасць. Купалле і Каляды.

У абарону сваёй зямлі

Аб'яднанне беларускіх і літоўскіх зямель супраць крыжацкай пагрозы ў адну дзяржаву – Вялікае Княства Літоўскае. Вялікі князь Вітаўт. Грунвальдская бітва.

Пад сценамі старажытных замкаў

Замкі на тэрыторыі Беларусі: гісторыі і паданні, звязаныя з імі. Выгляд і ўмацаванні замкаў. Гродзенскі, Нясвіжскі, Мірскі замкі як помнікі гісторыі і культуры.

Адкуль пайшлі назвы нашых гарадоў (3 гадзіны)

Беларускія гарады ў гістарычным мінулым. Полацк і Тураў. Наша сталіца і абласныя гарады ў старажытнасці: час узнікнення, паходжанне назваў, гербы.

Па якіх законах жылі нашы продкі

Законы штодзённага жыцця людзей. Агульнанародны збор у Полацкім княстве – веча. Статут Вялікага Княства Літоўскага. Леў Сапега.

Пачынальнік кнігадрукавання

Адукацыя Францыска Скарыны. Ф. Скарына як пачынальнік кнігадрукавання сярод усходніх славян. Афармленне выдадзеных Ф. Скарынам кніг. Патрыятычны заповіт Ф. Скарыны. Сымон Будны – прадаўжальнік справы Скарыны, выдавец першай друкаванай на тэрыторыі Беларусі кнігі.

У краіне майстроў і творцаў

Рамесніцкія вырабы народных майстроў. Шкляныя вырабы. Каляровая кафля. Слуцкія паясы. Адлюстраванне вырабу паясоў у паэтычнай творчасці Максіма Багдановіча.

Ад батлейкі – да паланэза

Народны лялечны тэатр – батлейка. Асветніцкая дзейнасць Сімяона Полацкага. Слоніўскі тэатр Міхала Казіміра Агінскага. Паланэз «Развітанне з Радзімай» Міхала Клеафаса Агінскага.

Песняры роднай мовы і Бацькаўшчыны

Заповіт Францішка Багушэвіча берагчы і шанаваць родную мову. Пачуццё любові да Радзімы ў паэтычнай творчасці Янкі Купалы і Якуба Коласа. Паэтычная і народная спадчына ў музычнай творчасці Уладзіміра Мулявіна і ансамбля «Песняры». Святкаванне дзён беларускага

пісьменства.

Будаўніцтва новага жыцця

7 лістапада як агульнарэспубліканскае свята ў Рэспубліцы Беларусь. Утварэнне Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. Аб'яднанне БССР у складзе Савецкага Саюза. Будаўніцтва прамысловых прадпрыемстваў і стварэнне ў вёсцы калектывных гаспадарак у 1920–1930-я гады. Акцябраты і піянеры. Дзяржаўныя мовы ў БССР у 1920–1930-я гады. Становішча жыхароў Заходняй Беларусі ў складзе Польшчы. Уз'яднанне Заходняй Беларусі з БССР. 17 верасня як дзяржаўнае свята Рэспублікі Беларусь.

Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны (2 гадзіны)

Пачатак Вялікай Айчыннай вайны. 22 чэрвеня як памятная дата ў Рэспубліцы Беларусь. Подзвіг абаронцаў Брэсцкай крэпасці. Бацька Мінай і лёс яго дзяцей. Трагедыя беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Гістарычная памяць пра гібель жыхароў беларускай вёскі Хатынь і дзяцей – ахвяр вайны. Подзвіг лётчыка Аляксандра Мамкіна па выратаванні дзяцей. Вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Легендарны подзвіг Трыфана Лук'яновіча. 9 Мая і 3 Ліпеня як дзяржаўныя святы Рэспублікі Беларусь.

Рэкамендуемыя віды дзейнасці: тлумачэнне назвы апавядання і незнаёмых слоў у вучэбным тэксце з дапамогай слоўніка; пераказ сюжэтнага апавядання з апорай на складзены план і ілюстрацыі ў вучэбным дапаможніку; запаўненне прапанаваных схем; перакадзіраванне вучэбнай інфармацыі з тэкставай (вербальнай) у наглядна-вобразную і наадварот; суаднясенне адлюстраванага на ілюстрацыі аб'екта з яго апісаннем у тэксце; вызначэнне паслядоўнасці гістарычных падзей з дапамогай стужкі часу; лакалізацыя гістарычных падзей з дапамогай картасхем (карт атласа); тлумачэнне нескладаных прычынна-выніковых сувязей; вызначэнне легендарнага характару гістарычных звестак; знаходжанне ў тэксце прыкладаў для пацвярджэння прапанаванага палажэння ці доказу; складанне паведамлення пра слаўтасці роднага краю і краіны; вызначэнне ўкладу гістарычных асоб у станаўленне дзяржаўнасці, абарону Радзімы, развіццё гаспадаркі, культуры і мастацтва; мадэляванне сваёй дзейнасці ў канкрэтных сітуацыях у адпаведнасці з прапанаваным прыкладам паводзін чалавека ў гісторыі; супастаўленне артэфактаў (гістарычных прадметаў) са сваім жыццёвым вопытам у час экскурсій, падарожжаў, наведвання музеяў.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНА- ПАЗНАВАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Ведаць:

традыцыйныя народныя святы (Купалле, Каляды);

першых прадстаўнікоў хрысціянства на тэрыторыі Беларусі (Рагнеда і Ізяслаў, Еўфрасіння Полацкая);

памятныя даты і дзяржаўныя святы Рэспублікі Беларусь (1 мая – Свята Працы, 9 мая – Дзень Перамогі, 22 чэрвеня – Дзень усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны і генацыду беларускага народа, 3 ліпеня – Дзень Незалежнасці Рэспублікі Беларусь (Дзень Рэспублікі), 17 верасня – Дзень народнага адзінства);

помнікі архітэктуры (Полацкі Сафійскі сабор, Спаса-Еўфрасіннеўская царква ў Полацку, Гродзенскі, Нясвіжскі, Мірскі замкі);

помнікі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва (Крыж Еўфрасінні Полацкай, сліцкія паясы, кафля);

помнікі тэатральнага мастацтва (батлейка, Слонімскі тэатр Агінскага);

помнікі музычнага мастацтва (паланэз «Развітанне з Радзімай», песня «Сліцкія ткачыхі» ў выкананні ансамбля «Песняры»).

Умець:

тлумачыць змест паняццяў з дапамогай слоўніка (веча, дружина, закон, князь, рыцар, Статут, сабор);

паказваць на картасхемах (картах атласа) Полацкае княства, беларускія землі ў складзе Вялікага Княства Літоўскага, падзеі Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі Беларусі;

вызначаць паслядоўнасць гістарычных падзей па іх датах на стужцы часу;

расказваць пра знакамітых гістарычных асоб і звязаныя з іх дзейнасцю падзеі (Рагнеда і Ізяслаў, Усяслаў Чарадзеі, Вітаўт, Леў Сапега);

расказваць пра славутых дзеячаў культуры Беларусі і прыводзіць прыклады іх творчасці (Еўфрасіння Полацкая, Францыск Скарына, Сімяон Полацкі, Міхал Казімір і Міхал Клеафас Агінскія, Янка Купала і Якуб Колас, Максім Багдановіч, Уладзімір Мулявін);

тлумачыць заповіт Яраслава Мудрага сваім сынам, заветы Еўфрасінні Полацкай, Францыска Скарыны і Францішка Багушэвіча;

прыводзіць прыклады подзвігаў і трагедый беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны (бацька Мінай і яго дзеці, Аляксандр Мамкін і выратаванне ім дзяцей, Трыфан Лук'яновіч і выратаванне ім нямецкай дзяўчынкі, трагедыя жыхароў вёскі Хатынь);

складаць кароткае апісанне па мастацкай ілюстрацыі на гістарычную тэматыку.

Выкарыстоўваць набытыя веды і ўменні ў практычнай дзейнасці і паўсядзённым жыцці для:

захавання гістарычнай пераемнасці з сваімі папярэднікамі і іх здзяйсненнямі ў матэрыяльнай і духоўнай галінах культуры,

захавання гістарычнай памяці аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны; падтрымання паважлівых адносін да прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей і веравызнанняў;

удзелу ў адзначэнні памятных дат і дзяржаўных свят Рэспублікі Беларусь;

аказання дапамогі ветэранам;

складання паведамлення пра слаўтасці роднага краю і краіны;

удзелу ў захаванні мясцовых помнікаў гісторыі.

МАЯ СУЧАСНАЯ КРАІНА

(7 гадзін)

Багацце нашай краіны

Вырабы беларускай прамысловасці. Герой Беларусі канструктар аўтамабільнай тэхнікі Міхаіл Высоцкі. Прадукцыя сельскай гаспадаркі. Святкаванне Дажынак. Герой Беларусі старшыня калгаса Аляксандр Дубко.

Тут мінуўшчына з сучаснасцю сышліся

Наваполацк: новы горад побач са старажытным. Салігорск: здабыча прыродных выкапняў. Жодзіна: захаванне памяці аб Вялікай Айчыннай вайне ў горадзе, дзе вырабляюцца БелаЗы. Старажытны Астравец і першая беларуская атамная электрастанцыя. Подзвіг пажарнага Васіля Ігнаценкі.

Мінск – сталіца нашай краіны (2 гадзіны)

Мінск – сталіца Беларусі, горад-герой. Адлюстраванне памяці аб гістарычных падзеях, пра дзеячаў гісторыі і культуры ў назвах гарадскіх плошчаў, праспектаў і вуліц. Герой Савецкага Саюза кіраўнік Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Пётр Машэраў. Герой Беларусі спартсменка Дар'я Домрачава.

Сучасная Беларусь

Утварэнне Рэспублікі Беларусь. Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь. Вышэйшыя органы дзяржаўнай улады і кіравання. Усебеларускі народны сход як вышэйшы прадстаўнічы орган народаўладдзя ў Рэспубліцы Беларусь. Беларусь – адна з заснавальніц Арганізацыі Аб’яднаных Нацый. Садружнасць Незалежных Дзяржаў. Саюзная дзяржава Беларусі і Расіі. Дзяржаўныя святы Рэспублікі Беларусь (15 сакавіка, 2 красавіка, 3 ліпеня, кожная другая нядзеля мая). Першы Герой Беларусі лётчык Уладзімір Карват. Героі Беларусі лётчыкі Андрэй Нічыпарчык і Мікіта Куканенка.

Сцяг беларускай дзяржавы

Сімволіка колераў Дзяржаўнага сцяга Рэспублікі Беларусь. Адлюстраванне ў арнаменце старажытных традыцый і працавітасці беларускага народа. Чырвоны сцяг – сімвал мужнасці нашага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Дзяржаўныя герб і гімн

Герб як сімвал дзяржавы. Адлюстраванне ў Дзяржаўным гербе Рэспублікі Беларусь яе тэрыторыі, традыцый нашых продкаў, гатоўнасці жыхароў да абароны сваёй Радзімы. Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь. Дзень Дзяржаўнага сцяга, Дзяржаўнага герба і Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь. Касманаўты – ураджэнцы Беларусі. Беларускі касманаўт Герой Беларусі Марына Васілеўская.

Урок выніковага абагульнення (1 гадзіна)

Рэкамендуемыя віды дзейнасці: тлумачэнне назвы апавядання і незнаёмых слоў у вучэбным тэксце; пераказ сюжэтнага апавядання з апорай на складзены план і ілюстрацыі вучэбнага дапаможніка; запаўненне прапанаваных схем; перакадзіраванне вучэбнай інфармацыі з тэкставай (вербальнай) у наглядна-вобразную і наадварот; суаднясенне адлюстраванага мастацкімі сродкамі аб’екта з яго апісаннем у тэксце; вызначэнне паслядоўнасці гістарычных падзей з дапамогай стужкі часу; лакалізацыя гістарычных падзей з дапамогай картасхем (карт атласа); тлумачэнне нескладаных прычынна-выніковых сувязей; складанне паведамлення пра слаўтасці роднага краю і краіны; вызначэнне ўкладу гістарычных асоб у станаўленне дзяржаўнасці, абарону Радзімы, развіццё гаспадаркі, культуры і мастацтва, алімпійскага спорту, засваенне космасу; мадэляванне сваёй дзейнасці ў канкрэтных сітуацыях у адпаведнасці з прапанаваным прыкладам паводзін чалавека ў гісторыі; супастаўленне артэфактаў (прадметаў гісторыі) са сваім жыццёвым вопытам у час

экскурсій, падарожжаў, наведванняў музеяў; пастаноўка пытанняў пры правядзенні сустрэч (для падтрымання дыялогу) са знакамітымі землякамі.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНА- ПАЗНАВАЛЬНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Ведаць:

дзяржаўных асоб Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі (Пётр Міронавіч Машэраў);

дзяржаўных асоб Рэспублікі Беларусь (Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка);

сучасныя дзяржаўныя сімвалы і дзяржаўныя святы Рэспублікі Беларусь (15 сакавіка – Дзень Канстытуцыі, 2 красавіка – Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі, 3 ліпеня – Дзень Незалежнасці Рэспублікі Беларусь (Дзень Рэспублікі), кожная другая нядзеля мая – Дзень Дзяржаўнага сцяга, Дзяржаўнага герба і Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь);

Беларусь як адну з заснавальніц Арганізацыі Аб'яднаных Нацый;

традыцыйныя народныя святы (Дажынкi);

прыклады прамысловых прадпрыемстваў і працоўных дасягненняў беларускага народа, вырабаў сельскай гаспадаркі;

прыклады ўдзелу ўраджэнцаў Беларусі ў асваенні касмічнай прасторы (Пётр Клімук, Уладзімір Кавалёнак, Алег Навіцкі, Марына Васілеўская);

словы Дзяржаўнага гімну Рэспублікі Беларусь.

Умець:

тлумачыць змест паняццяў з дапамогай слоўніка (дзяржава, Канстытуцыя, Прэзідэнт);

вызначаць паслядоўнасць гістарычных падзей па іх датах на стужцы часу;

паказваць на картасхемах (картах атласа) тэрыторыю Рэспублікі Беларусь, сталіцу і абласныя цэнтры, «маладыя» гарады, месца свайго пражывання;

тлумачыць сімваліку Дзяржаўнага сцяга і Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь;

спяваць Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь;

расказваць пра знакамітых гістарычных асоб і звязаныя з іх дзейнасцю падзеі (Міхаіл Высоцкі, Аляксандр Дубко);

расказваць пра вядомых прадстаўнікоў алімпійскага спорту (Дар'я

Домрачава);

прыводзіць прыклады подзвігаў ураджэнцаў Беларусі (Васіль Ігнаценка, Уладзімір Карват, Андрэй Нічыпарчык, Мікіта Куканенка);

складаць кароткае апісанне па мастацкай ілюстрацыі на гістарычную тэматыку.

Выкарыстоўваць набытыя веды і ўменні ў практычнай дзейнасці і паўсядзённым жыцці для:

захавання гістарычнай пераемнасці з сваімі папярэднікамі і іх здзяйсненнямі ў матэрыяльнай і духоўнай галінах культуры,

захавання гістарычнай памяці аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны; ідэнтыфікацыі сябе ў сучасным сацыяльна-культурным асяроддзі як грамадзяніна Рэспублікі Беларусь;

праяўлення павагі да дзяржаўнай сімволікі Рэспублікі Беларусь; удзелу ў адзначэнні памятных дат і дзяржаўных свят Рэспублікі Беларусь;

падтрымання паважлівых адносін да прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей і веравызнанняў;

аказання дапамогі ветэранам і людзям, якім яна неабходна;

складання паведамлення пра слаўтасці роднага краю, краіны і дзяржавы;

удзелу ў захаванні мясцовых помнікаў гісторыі.

УТВЕРЖДЕНО

Постановление
Министерства образования
Республики Беларусь
29.07.2025 № 133

Учебная программа по учебному предмету
«Изобразительное искусство»
для I–IV классов учреждений образования,
реализующих образовательные программы общего среднего образования,
с русским языком обучения и воспитания

ГЛАВА 1 ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Настоящая учебная программа по учебному предмету «Изобразительное искусство» (далее – учебная программа) предназначена для I–IV классов учреждений образования, реализующих образовательные программы общего среднего образования, с русским языком обучения и воспитания.

2. Настоящая учебная программа рассчитана на 164 часа (2 часа в неделю в I классе, по 1 часу в неделю во II–IV классах).

3. Цель изучения учебного предмета «Изобразительное искусство» – формирование основ художественно-эстетической культуры учащихся в процессе ознакомления с национальным, мировым искусством и в самостоятельной художественно-творческой деятельности.

4. Задачи изучения учебного предмета «Изобразительное искусство»:

формирование представлений о нравственно-эстетических ценностях национального и мирового культурного наследия;

воспитание эстетического отношения к действительности, искусству, развитие эстетических чувств и основ эстетического вкуса;

развитие способностей эстетического восприятия и оценки произведений искусства разных видов и жанров;

обучение основам изобразительной грамоты;

формирование практических умений и навыков изобразительной, декоративно-прикладной и конструкторско-дизайнерской деятельности, лепки;

развитие зрительного восприятия, композиционной и колористической культуры, пространственного мышления, воображения;

развитие художественно-творческих способностей и способностей к творческому самовыражению учащихся.

В настоящей учебной программе содержание учебного предмета «Изобразительное искусство» представлено по нескольким содержательным линиям:

эстетическое восприятие действительности;

восприятие произведений искусства;

практическая художественно-творческая деятельность учащихся.

Содержание практической художественно-творческой деятельности по учебному предмету «Изобразительное искусство» предъясняется исходя из видов художественной деятельности – изображение на плоскости (включает работу с натуры, по памяти, по представлению, по воображению), лепка, декоративно-прикладная деятельность и дизайн – и

учебных задач по изучению композиции, формы, пропорций, конструкции, цвета, освещения, пространства, объема. Каждый из видов художественной деятельности предусматривает освоение технологических особенностей выполнения композиций в разных художественных техниках.

5. Выбор форм организации образовательного процесса и методов обучения осуществляется педагогическим работником самостоятельно исходя из целей и задач конкретного учебного занятия, требований к результатам учебной деятельности учащихся, а также с учетом их возрастных и индивидуальных особенностей. Могут использоваться учебные занятия, построенные по законам художественной драматургии; мастер-классы; нестандартные формы проведения уроков (урок-исследование, урок-практикум, урок-путешествие, урок-экскурсия, урок-игра, урок-сказка, интегрированный урок и другие формы); экскурсии в музеи, на выставки, по городу; встречи и беседы с художниками, а также такие методы, как рассказ, беседа, дискуссия, применение иллюстраций и демонстраций, просмотр мультимедийных презентаций, разносторонний анализ произведений искусства, работа с учебным пособием, выполнение тренировочных упражнений, выполнение художественно-творческих практических заданий, и другие методы. Целесообразным является сочетание коллективных, групповых, парных и индивидуальных форм работы на учебных занятиях.

При планировании учебных занятий допустимо:

- корректировать список произведений искусства с учетом материально-технических возможностей учреждения образования;

- выбирать художественные материалы для выполнения учащимися творческого задания с учетом их интересов и возрастных особенностей, если это не противоречит поставленным учебным и художественным задачам;

- объединять две (три) содержательные линии на одном учебном занятии для реализации цели и задач учебного предмета «Изобразительное искусство».

6. Содержание настоящей учебной программы направлено на достижение личностных, метапредметных и предметных результатов учебной деятельности учащихся:

6.1. личностные результаты включают формирование у учащихся ценностного отношения к национальному и мировому искусству, интереса к искусству как части общечеловеческой культуры, потребности в художественном творчестве и общении с искусством, уважения к своему творчеству и творчеству других людей, развитие самостоятельности в решении изобразительных задач;

6.2. к метапредметным результатам относятся умение анализировать произведение искусства, выполнять практическое задание по предложенному педагогическим работником плану; умение находить и перерабатывать информацию, представленную в различных знаковых системах, используя учебное пособие и другие источники; умение преобразовывать информацию из одной формы в другую согласно заданным критериям, алгоритмам; умение формулировать свою позицию, используя язык изобразительного искусства; умение слушать собеседника и принимать разные точки зрения; умение согласованно работать в группе;

6.3. предметные результаты выражаются в эстетическом отношении к действительности, искусству, явлениям художественной культуры; владении начальными представлениями о роли изобразительного, декоративно-прикладного искусства, архитектуры и дизайна в жизни человека и общества; владении начальными представлениями о выразительных средствах пластических искусств; умении определять общий характер выразительности произведений искусства разных видов и жанров (с применением изученной искусствоведческой терминологии); владении начальными умениями и навыками изобразительной деятельности (грамотное композиционное и колористическое решение в соответствии с замыслом, передача пространственных планов с учетом законов перспективы, моделировка формы и объема предметов тоном и цветом, реалистичная передача пропорций и конструкции изображаемых предметов); умении применять в художественно-творческой деятельности приемы декоративно-прикладной и конструкторско-дизайнерской деятельности, оптимальные способы лепки; умении создавать художественные образы в соответствии с творческим замыслом в различных художественных техниках.

ГЛАВА 2

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА В I КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

(2 часа в неделю, всего 60 часов)

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПРИЯТИЕ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ (3 часа)

Эстетическое восприятие объектов природы: разнообразие форм и цвета в природе (цветы, листья, деревья), оттенки цвета садовых и луговых цветов (мультимедийная презентация).

Эстетическое восприятие состояния природы в разное время года: «Золотая осень», «Унылая пора», «Зима-художница», «Снежные скульптуры», «Снегопад», «Весеннее пробуждение» (экскурсии или мультимедийные презентации).

Эстетическое восприятие архитектуры Беларуси: современные архитектурные сооружения Беларуси (экскурсия или мультимедийная презентация).

Эстетическое восприятие предметного мира: красота и польза окружающих предметов.

Основные виды деятельности: сравнение формы и цвета объектов природного и предметного мира человека; рассматривание сезонных изменений в природе и наблюдение за их характером; анализ и оценка с позиции эстетических категорий явлений природы и предметно-пространственной среды; формулирование выводов в соответствии с учебной задачей по результатам наблюдений; обсуждение впечатлений от экскурсий.

ВОСПРИЯТИЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ИСКУССТВА (5 часов)

Роль изобразительного искусства в жизни человека. Виды изобразительного искусства: живопись (картина), графика (рисунок, иллюстрация), скульптура (круглая скульптура, рельеф). Произведения художников: И. Шишкин. «Утро в сосновом лесу»; В. Васнецов. «Аленушка», иллюстрации к сказкам А.С. Пушкина «Сказка о царе Салтане...», «Сказка о мертвой царевне и семи богатырях» и другие произведения.

Художественный образ в различных видах изобразительного искусства (художественные произведения по выбору педагогического работника).

Состояние природы в пейзажах художников (композиционное и колористическое решение, эмоциональное значение цвета). Времена года в произведениях художников: С. Катков. «Логойский мотив»; Г. Ващенко. «Перед отлетом», «Картошка»; Л. Шакинко. «Бабье лето»; И. Левитан. «Золотая осень»; И. Бродский. «Опавшие листья»; В. Поленов. «Золотая осень»; А. Астапович. «Зимний день»; С. Герус. «Зима в Минске»; Л. Дударенко. «Зимний день»; В. Сумарев. «Иней»; Н. Ромадин. «Незамерзающая речка»; ЛиДи. «Человек, ведущий буйвола по снежной равнине»; П. Масленников. «Мартовский вечер»; А. Гугель. «Бегут ручьи»; В. Цвирко. «Припять. Весна»; В. Бялыницкий-Бируля. «Зеленый

май»; П. Крохалев. «Весна. Вяча»; И. Левитан. «Весна – большая вода», «Снова весна»; С. Герасимов. «Ива цветет» (по выбору).

Реалистические, декоративные и фантазийные образы животных в декоративно-прикладном и изобразительном искусстве (изразцах, предметах народного быта и их декоре; произведениях художников: Е. Чарушин – иллюстрации к книгам «Разные звери», «Детки в клетке»; В. Ватагин – рисунки животных; В. Васнецов. «Гамаюн – птица вещая» и в других произведениях).

Единство формы предмета и его украшения (оговские сундуки, хохломская посуда, жостовские подносы, дымковская игрушка и другие изделия).

Белорусские рушники, покрывала, пояса; народная соломенная, глиняная посуда и игрушка. Функция, форма (конструкция) и декор изделий.

Основные виды деятельности: обсуждение роли изобразительного искусства в жизни человека; формулирование выводов в соответствии с учебной задачей по результатам обсуждения; классификация произведений искусства по видам; выявление существенных черт визуального образа разного характера; нахождение ассоциативных связей между формой и декором предметов; рассматривание произведений искусства разных видов, анализ и сравнение их сюжетного и эмоционального содержания; обсуждение впечатлений от восприятия художественных произведений.

ПРАКТИЧЕСКАЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ (52 часа)

Освоение технологических особенностей художественных техник (4 часа)

Особенности, способы и приемы работы графическими материалами (графитный карандаш, тушь, фломастеры).

Особенности, способы и приемы работы акварелью.

Особенности, способы и приемы работы гуашью.

Особенности, способы и приемы выполнения монотипии.

Особенности, способы и приемы выполнения рельефных композиций и объемных изделий в технике «бумажная пластика». Способы окраски бумаги. Приемы трансформации бумаги: сминание, сгибание, складывание, гофрирование, изгибание, скручивание.

Особенности, способы и приемы выполнения аппликации.

Особенности, способы и приемы выполнения композиций из природного материала (флористика).

Изображение на плоскости (26 часов)

Композиция (9 часов)

Выбор положения листа бумаги в зависимости от формы и расположения изображаемых предметов. Соответствие размера изображения размеру листа бумаги: «Жираф», «Бегемот», «Крокодил», «Слон», «Ракета», «Автобус», «Дом», «Богатырь», «Красавица» (художественные материалы по выбору).

Компоновка изображения на листе бумаги в заданном формате. Взаимосвязь изображаемых объектов (фигур) в композиции: «Веселые клоуны», «Акробаты», «Дрессировщица и голуби» (гуашь, восковые мелки).

Гармоничное заполнение листа бумаги изображениями, выделение композиционного центра. Рисование по памяти и по представлению пейзажа: «Ясный осенний день», «Грустная осень», «Осенняя непогода» (гуашь или акварель).

Понятие о композиционной взаимосвязи изображаемых объектов, расположение предметов относительно друг друга: «Снегурочка и Дед Мороз», «Два Мороза», «На стройке», «Убираем яблоки» (гуашь или акварель).

Передача характера и нрава животных (добрый, злой, хитрый, доверчивый, любопытный). Рисование по воображению образов белорусских и русских народных сказок («Храбры певень», «Змей Горыныч», «Кот Максим»), произведений белорусских и русских авторов (гуашь или акварель).

Передача характерных особенностей внешнего облика и настроения человека: «Моя мамочка (бабушка)», «Мой любимый папа (дедушка)», «Моя сестричка», «Мой братик» (гуашь или акварель).

Пространство (2 часа)

Передача глубины пространства в рисунке: первый, второй планы. Выполнение композиций: «Летний отдых», «На берегу озера», «На даче», «На пришкольном участке», «Зимняя прогулка» (цветные карандаши, гуашь).

Форма, пропорции, конструкция (7 часов)

Передача в композиции формы, пропорций и конструкции изображаемых объектов: «Осенний натюрморт», «Дары леса», «Овощи и фрукты» (гуашь или акварель), «Натюрморт из простых предметов быта» (материалы по выбору педагогического работника).

Передача в рисунке характерных особенностей строения деревьев (форма, конструкция). Рисование на основе наблюдений: «Зимний лес», «Волшебные деревья», «Могучий дуб», «Стройная березка» (черная гелевая ручка, фломастер).

Передача в композиции характерных особенностей строения фигуры человека и животных (конструкция, пропорции): «Артисты цирка на арене» (акробат, клоун, жонглер, дрессировщик) (гуашь или акварель).

Цвет (8 часов)

Цвет и краски. Понятие об основных (желтый, красный, синий), составных (оранжевый, фиолетовый, зеленый) цветах, светлых и темных оттенках цвета. Выполнение композиций: «Разноцветные воздушные шары», «Разноцветные флаги», «Цветик-разноцветик», «Папарацкветка», «Аленький цветочек», «Вишня (яблоня) цветет» (гуашь или акварель).

Эмоционально-образное содержание цвета (радостный, мрачный, резкий, нежный, спокойный, напряженный): «Добрые и злые персонажи сказок», «Фантазийные образы» (гуашь или акварель).

Композиционные возможности цвета. Теплый, холодный и смешанный колорит. Выполнение многоплановых композиций: «Ясный осенний (зимний) день», «Грустная осень», «Осенняя непогода», «Выглянуло солнышко» (гуашь или акварель).

Лепка (8 часов)

Приемы лепки. Лепка овощей и фруктов: «Осенний натюрморт» (яблоко, груша, слива, огурец, перец, помидор и другие плоды) (глина, пластилин или соленое тесто).

Способы лепки. Составление целого из отдельных частей: лепка персонажей сказок и мультфильмов «Чудо-Юдо – трехглавый змей», «Лиса», «Винни-Пух» (разноцветный пластилин), «Животные на арене цирка» (глина, одноцветный пластилин или соленое тесто; коллективная работа), «Я катаюсь на лыжах (санках)» (глина или пластилин).

Передача формы тела и пластики животных: «Щенок», «Кошка с котятами», «Медведь», «Козлик» (глина, пластилин или соленое тесто).

Декоративное решение образа при лепке игрушек. Лепка игрушки в подарок близким людям (глина, пластилин или соленое тесто).

Лепка рельефа: «Рыбка», «Натюрморт», «Декоративный букет» (разноцветный пластилин).

Декоративно-прикладная деятельность и дизайн (14 часов)

Декоративное обобщение форм и цвета предметов (стилизация). Панно для школьной столовой (кухни) «Декоративный натюрморт» (гуашь).

Декоративное обобщение форм растительного и животного мира (стилизация). Фриз: «Цветы, бабочки и птицы», «Моя Беларусь» (гуашь).

Особенности создания художественных образов из природного материала (флористика). Приемы выполнения композиций: «Цветочные мотивы», «Забавные животные».

Особенности создания композиции «Осенний букет» в технике «монотипия».

Виды орнамента. Эскиз орнамента для украшения шубки, рукавичек и шапочки Снегурочки; панно для спальни (гостиной), подноса, платка для матушки Метелицы (гуашь).

Приемы создания композиций декоративно-прикладного характера (основные композиционные схемы). Выполнение эскиза: «Платок для мамы», «Ковер для куклы», «Посуда для Василисы Прекрасной, Бабы-яги» (гуашь).

Виды аппликации (предметная, сюжетная, декоративная). Приемы вырезания элементов аппликации: «Запасливый еж», «Дрессированный лев», «Пудель Арто», «Веселая обезьянка», «Зимний пейзаж» (сближенные и контрастные оттенки бумаги).

Ритм в декоративной композиции. Фриз: «Весенние цветы», «Весенний пейзаж», «Снежинки» (аппликация; коллективная работа).

Особенности создания композиций с рельефными элементами и объемных изделий в технике «бумажная пластика»: «Пригласительный билет», «Поздравительная открытка», елочные игрушки, новогодние сувениры.

Приемы выполнения рельефных композиций в технике «бумажная пластика»: «Новый год в лесу», «В тридевятом царстве» (коллективная работа).

Конструирование объемных игрушек на основе трансформации простых по форме заготовок (прямоугольник, квадрат, круг, полукруг) (цветная бумага).

Основные виды деятельности: выполнение упражнений по освоению художественных приемов и техник работы; создание художественного продукта на плоскости и в объеме в соответствии с учебной задачей; анализ и оценка выполненных творческих работ с позиции их содержания по сформулированным педагогическим работником критериям.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Иметь представление о (об):

отличительных особенностях основных видов изобразительного искусства (графика, живопись, скульптура);

основных композиционных схемах, используемых при создании произведений декоративно-прикладного характера;

знать (понимать):

названия художественных материалов, инструментов, принадлежностей и правила работы с ними;

последовательность выполнения живописной, графической и скульптурной (рельефной, объемной) композиций, аппликации, монотипии;

названия основных и составных цветов;

эмоционально-образные возможности цвета;

отличительные особенности гуашевых и акварельных красок, приемы работы с данными художественными материалами;

уметь:

выбирать формат листа и его положение в зависимости от содержания композиции;

полностью использовать поверхность листа бумаги, изображать предметы соразмерно формату;

передавать характерные особенности формы, пропорций и конструкции изображаемых и вылепливаемых предметов;

смешивать цвета, необходимые для реализации творческого замысла;

использовать оптимальные приемы и способы лепки;

выбирать декор и украшать предмет в соответствии с его формой и назначением;

работать художественными материалами и принадлежностями в соответствии с их особенностями и творческим замыслом;

соблюдать элементарные правила культуры труда (организация и уборка рабочего места, аккуратное и бережное отношение к художественным материалам и принадлежностям);

активно участвовать в обсуждении и оценке творческих работ.

ГЛАВА 3

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА ВО II КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

(1 час в неделю, всего 34 часа)

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПРИЯТИЕ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ (2 часа)

Эстетическое восприятие окружающего мира: красота природы в разное время года (экскурсия или мультимедийная презентация).

Форма и цвет объектов природы: листья, цветы, деревья, насекомые и другие объекты.

Основные виды деятельности: созерцание красоты сезонных изменений в природе; анализ, сравнение состояния и настроения природы в разное время года с позиции эстетических категорий; сравнение объектов природы по заданным основаниям; обсуждение разнообразия формы и цвета объектов природы; формулирование выводов по результатам наблюдений, экскурсий, обсуждений.

ВОСПРИЯТИЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ИСКУССТВА (2 часа)

Виды искусства (живопись, графика, скульптура, декоративно-прикладное искусство, архитектура); жанры изобразительного искусства (пейзаж, натюрморт, портрет, анималистический, бытовой, былинно-сказочный) (художественные произведения по выбору педагогического работника).

Памятники архитектуры Беларуси (иллюстративный материал по выбору педагогического работника).

Сказочные образы в творчестве художников (В.Васнецов, И.Билибин, М.Врубель, Н.Селещук, Н.Поплавская, Е.Лось, В.Слаук и другие художники).

Декоративно-прикладное искусство. Связь декора с формой и назначением предмета (иллюстративный материал по выбору педагогического работника).

Основные виды деятельности: распознавание, классификация произведений искусства по видам и жанрам; сопоставление содержания произведений разных жанров одного вида изобразительного искусства, разных видов одного жанра изобразительного искусства; рассматривание произведений искусства, анализ и сравнение их сюжетного и образного содержания; определение художественных материалов в произведениях искусства разных видов и жанров; обсуждение впечатлений от восприятия художественных произведений.

ПРАКТИЧЕСКАЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ (30 часов)

Освоение технологических особенностей художественных техник (3 часа)

Приемы и способы работы графическими материалами (графитный карандаш, тушь, фломастеры).

Приемы и способы работы акварелью.

Особенности выполнения композиций в технике «гуашь».

Приемы и способы выполнения изделий в технике «бумажная пластика». Способы окраски бумаги. Приемы трансформации бумаги: сминание, сгибание, складывание, гофрирование, изгибание, скручивание.

Особенности выполнения композиций в технике «аппликация».

Особенности выполнения композиций в технике «флористика».

Изображение на плоскости (15 часов)

Композиция (3 часа)

Выбор положения листа бумаги в зависимости от содержания композиции, размеров изображаемых объектов, пластического решения образов. Гармоничное заполнение поверхности листа бумаги изображениями; выделение композиционного центра: поезд, подъемный кран, жираф, крокодил, белочка, еж (художественный материал по выбору).

Ритмическая организация композиции: «Летят журавли», «Уточка с утятами» (гуашь).

Пространство (3 часа)

Линейная и световоздушная перспектива. Передача глубины пространства. Изображение предметов с учетом их взаимного положения в пространстве (рядом, над, под): «Я с мамой под зонтиком», «Собираем грибы (ягоды)», «Строится новый дом», «Наша улица» (гуашь).

Форма, пропорции, конструкция (3 часа)

Передача характерных особенностей формы плоских и объемных предметов: широкий – узкий, высокий – низкий. Сравнение предметов по величине и форме: «Лист осины и ивы», «Яблоки и груши», «Морковь и свекла», «Тыква и кабачок» (гуашь, акварель).

Передача формы, пропорций и конструкции изображаемых предметов (объектов): «Натюрморт» (графитный карандаш, тушь, гелевая ручка).

Цвет (6 часов)

Ахроматические (бесцветные) и хроматические (цветные) цвета. Основные и составные цвета. Теплые и холодные цвета. Цветовая гамма. Использование теплой и холодной цветовой гаммы при изображении объектов природы: листья, цветы, кустарники, деревья, бабочки.

Использование теплой и холодной цветовой гаммы при выполнении иллюстраций к белорусским сказкам: «Каток – залаты лабок», «Залатая яблынька», «Залаты птах», «3 рога ўсяго многа», «Мядзведзь» и к другим сказкам.

Использование цвета в соответствии с эмоциональным содержанием образов (радостный и печальный, спокойный и напряженный): «Самый веселый клоун», «Печальный Пьеро», «Пасмурно», «Гроза надвигается», «Солнечный денек».

Лепка (5 часов)

Выполнение рельефа: «Сказочный домик», «Куручка Ряба», «Царевна Лебедь», «Крошечка-хаврошечка». Использование гравировки при декорировании поверхности рельефа.

Способы лепки: пластический, конструктивный, комбинированный. Выполнение объемного скульптурного изображения: лепка пластическим способом (вытягивание деталей из целого куска глины или пластилина) – «Уточка», «Куручка», «Петушок». Лепка конструктивным способом (составление целого из отдельных частей) – «Конек-Горбунок», «Лошадка» (по типу народной игрушки). Лепка комбинированным способом (вытягивание из целого куска и составление целого из отдельных частей) – «Мальчик (девочка) с собачкой», «Дрессировщик и медведь».

Соотношение двух предметов по массе и размеру, композиционная взаимосвязь изображаемых объектов: «Слон и слоненок», «Собака и щенок», «Белка с бельчатами», «Кот в сапогах и Людоед», «Белоснежка и гномы».

Декоративно-прикладная деятельность и дизайн (7 часов)

Декоративное обобщение растительных и животных форм. Вырезание симметричных элементов без предварительной прорисовки контура: «Цветы и бабочки», «Разноцветная полянка» (аппликация). Вырезание элементов с предварительной прорисовкой контура. Фриз для украшения класса: «Зимушка», «Весенние цветы» (аппликация; коллективная работа).

Декор предметов разной формы и назначения. Выполнение эскиза росписи панно, разделочной доски, шкатулки для рукоделия.

Особенности создания декоративной композиции из природного материала: «Веселые лесовички», «Болотная Кикимора», «Лесные зверюшки» (флористика).

Особенности выполнения рельефной композиции: «Аленький цветочек», «Папараць-кветка» (бумажная пластика).

Конструирование объемных игрушек на основе трансформации простых по форме заготовок (прямоугольник, квадрат, круг, полукруг) в технике «бумажная пластика»: «Дед Мороз», «Снегурочка», «Мышка», «Белочка» (цветная бумага).

Основные виды деятельности: выполнение упражнений по освоению художественных приемов и техник работы; создание художественного продукта на плоскости и в объеме в соответствии с учебной задачей, анализ и оценка выполненных творческих работ с позиции их содержания по сформулированным педагогическим работником критериям.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Иметь представление о (об):

отличительных особенностях основных видов искусства (графика, живопись, скульптура, архитектура, декоративно-прикладное искусство);

законах линейной и световоздушной перспективы;

знать (понимать):

последовательность выполнения живописной, графической и скульптурной (рельефной, объемной) композиций, аппликации, монотипии, вытинанки;

названия основных и составных цветов;

эмоционально-образные возможности цвета;

правила работы с художественными материалами, инструментами и принадлежностями;

отличительные особенности основных способов лепки;

основные композиционные схемы, используемые при создании произведений декоративно-прикладного характера;

уметь:

выбирать формат листа и его положение в зависимости от содержания композиции;

полностью использовать поверхность листа бумаги, изображать предметы соразмерно формату;

передавать характерные особенности формы, пропорций и конструкции изображаемых и вылепливаемых предметов;

смешивать цвета, необходимые для реализации творческого замысла;

использовать оптимальные приемы и способы лепки;

украшать декором плоские и объемные предметы в соответствии с их формой и назначением;

работать художественными материалами и принадлежностями в соответствии с их особенностями и творческим замыслом;

выбирать оптимальные приемы трансформации бумаги при конструировании объемных игрушек;

соблюдать элементарные правила культуры труда (организация и уборка рабочего места, аккуратное и бережное отношение к художественным материалам и принадлежностям);

участвовать в обсуждении и оценке творческих работ.

ГЛАВА 4

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА В III КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

(1 час в неделю, всего 35 часов)

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПРИЯТИЕ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ (1 час)

Разнообразие форм и цвета в природе. Красота объектов и явлений природы в разное время года (мультимедийная презентация, экскурсия).

Основные виды деятельности: созерцание красоты объектов и явлений природы в разные поры года; анализ и оценка явлений природы с позиции эстетических категорий; сравнение формы и цвета объектов природы; классификация объектов природы по форме и цвету; сопоставление цвета объектов и явлений природы при разном освещении; формулирование выводов по результатам наблюдений.

ВОСПРИЯТИЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ИСКУССТВА (4 часа)

Виды и жанры изобразительного искусства.

Живопись. Выразительные средства живописи. Н. Казакевич. «Нарочанская земля»; Ф. Толстой. «Букет цветов, бабочка и птичка»; В. Версоцкий. «Дороги Минщины»; В. Бялыницкий-Бируля. «Зимний сон»; К. Петров-Водкин. «Утренний натюрморт»; В. Цвирко. «Голубой день»; И. Айвазовский. «Черное море», «Корабль “Императрица Мария” во время шторма», «Бриг “Меркурий”, атакованный двумя турецкими

судами»; С. Катков. «Хутор Альбуть»; Б. Залкинд. «Улица в Вильне»; И. Левитан. «Золотая осень»; Е. Зайцев. «Портрет юного партизана»; З. Серебрякова. «Катя с натюрмортом»; Н. Опиок. «Розы»; Рембрандт. «Автопортрет»; Ф. Хальс. «Цыганка»; Караваджо. «Юноша с лютней»; Снайдерс. «Фруктовая лавка»; Хеда. «Натюрморт. Завтрак» и другие произведения (по выбору педагогического работника).

Графика. Выразительные средства графики. Связь иллюстрации с содержанием произведения. Иллюстрации художников-графиков к детским книгам (иллюстративный материал по выбору педагогического работника).

Скульптура. Выразительные средства скульптуры. Микеланджело. «Давид»; А. Глебов. «Янка Купала»; А. Бембель. «Гастелло»; М. Врубель. «Садко»; В. Ватагин. «Балансирующий медведь»; А. Шатерник. «Коляды» и другие произведения (по выбору педагогического работника).

Архитектура. Памятники архитектуры регионов Беларуси. Современные жилые и общественные архитектурные сооружения (иллюстративный материал по выбору педагогического работника).

Декоративно-прикладное искусство. Связь декора с формой и назначением предмета. Декоративное обобщение формы и цвета в произведениях декоративно-прикладного и народного искусства (иллюстративный материал по выбору педагогического работника).

Основные виды деятельности: обсуждение жанрово-видовых отношений в изобразительном искусстве; формулирование выводов по результатам обсуждений; классификация произведений искусства по видам и жанрам; выявление образного содержания произведений искусства разных жанров; определение художественно-выразительных средств в произведениях искусства разных видов; обсуждение впечатлений от восприятия художественных произведений.

ПРАКТИЧЕСКАЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ (30 часов)

Освоение технологических особенностей художественных техник
(3 часа)

Приемы и способы работы графическими материалами (графитный карандаш, тушь, фломастеры).

Приемы и способы работы акварелью.

Особенности выполнения композиций в технике «гуашь».

Приемы и способы выполнения изделий в технике «бумажная пластика». Способы окраски бумаги в нужные цвета. Приемы

трансформации бумаги: сминание, сгибание, складывание, гофрирование, изгибание, скручивание.

Особенности выполнения композиций в технике «аппликация».

Особенности выполнения композиций в технике «флористика».

Особенности выполнения композиций в технике «трафарет».

Особенности выполнения композиций в технике «монотипия».

Изображение на плоскости (14 часов)

Композиция (3 часа)

Использование формата нетрадиционных пропорций для создания композиции: «Новогодняя елка», «Дома на нашей улице», «Весенний луг». Полное использование поверхности листа бумаги для передачи художественного замысла, способы выделения композиционного центра: «Осенний мотив», «Катание с гор», «В лесу» (гуашь, акварель, мелки, фломастеры).

Пространство (2 часа)

Открытое и закрытое пространство. Передача глубины пространства: «Осенний натюрморт» (с натуры), «На катке», «Футбол», «Трактора в поле», «Спортсмены готовятся к Олимпиаде», «Новоселье», «В залах музея» (гуашь, акварель, фломастеры).

Форма, пропорции, конструкция (3 часа)

Передача характера главной формы, ее частей, их взаимного расположения: «На выставке машин», «Новенький трактор» (гуашь, акварель, фломастеры).

Особенности строения и основные пропорции тела человека и животных, расположение частей тела при движении (туловище, конечности, шея, голова). Выполнение композиций: «Карнавал», «В мире животных», «Скачки», иллюстраций к произведениям А. Вольского «Еду в гости к слону», стихотворению С. Маршака «Мельник, мальчик и осел» (гуашь, акварель, фломастеры).

Передача конструкции объектов с учетом их пространственного положения: «Строится новый дом» (художественные материалы по выбору).

Цвет (6 часов)

Передача состояния и настроения природы: «Осень в парке», «Осень», «Зима (весна) в городе (селе)» (гуашь, акварель).

Использование светлых и темных оттенков цвета при создании реалистических, декоративных, фантазийных и абстрактных композиций:

«Радуга», «Салют», «Огни», «Праздничный город», «Сказочный замок» (художественные материалы по выбору).

Эмоциональное, образное содержание цвета (радостное, напряженное, спокойное). Передача цветового образа объектов (предметов) и явлений природы: «Родные просторы», «Гроза надвигается», «Ветреный день», «Закат», «Рассвет», «Туманное утро», «Зимний вечер» (гуашь, акварель).

Лепка (6 часов)

Лепка фигурок обобщенной формы по типу народных глиняных игрушек конструктивным способом (составление целого из отдельных частей): «Зубренок», «Барашек», «Лошадка».

Передача динамики при лепке человека, животного: «Бегущий человек», «Скачущая лошадь» (лепка конструктивным или комбинированным способом).

Взаимодействие фигур в скульптурной композиции: «Борцы», «Всадник», «Животные на арене цирка» (лепка комбинированным способом).

Передача характерных поз и движений животных, людей: «Собака на задних лапах», «Танцующий медведь», «Всадник» (лепка пластическим способом – вытягивание деталей из целого комка глины, лепка конструктивным способом).

Лепка рельефа: птицы, рыбы, узор из растительных форм (пластическая связь элементов, передача движения, соотношение масс).

Декоративно-прикладная деятельность и дизайн (7 часов)

Использование фактуры и формы природных материалов при выполнении композиций в техниках «монотипия», «трафарет»: «Букет», «Натюрморт».

Ритмическое чередование форм в декоративной композиции. Выполнение фриза: «Цветы и бабочки» (аппликация), «Снежинки» (вытинанка).

Декоративное обобщение формы: составление фигурок и композиций из засушенных трав, листьев, цветов: «Лесные жители», «В мире животных», «Подводное царство», «Осенний букет» (флористика).

Единство формы предмета и украшения: «Узор для коврика», «Орнамент для платка».

Приемы выполнения рельефных композиций: «Букет», «Зимний пейзаж», «Разноцветная полянка», персонажей сказок: «Василиса Прекрасная», «Мальвина», «Марфушенька» (бумажная пластика).

Конструирование объемных игрушек на основе трансформации простых по форме заготовок (прямоугольник, квадрат, круг, полукруг) в технике «бумажная пластика»: «Ежонок», «Дед Мороз», «Снегурочка», «Гармонист», «Цветочница», «Крыска», «Лисичка», «Павлин», «Котенок».

Основные виды деятельности: выполнение упражнений по освоению художественных приемов и техник работы; создание художественного продукта на плоскости и в объеме в соответствии с учебной задачей; анализ и оценка выполненных творческих работ с позиции их содержания по сформулированным совместно с педагогическим работником критериям.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Иметь представление о (об):

отличительных особенностях основных видов искусства (графика, живопись, скульптура, архитектура, декоративно-прикладное искусство);
отличительных особенностях жанров изобразительного искусства;
средствах художественной выразительности произведений графики, живописи, скульптуры, декоративно-прикладного искусства;
способах передачи пространства в рисунке;
особенностях распределения светотеневых градаций на изображаемых предметах (объектах);

знать (понимать):

последовательность выполнения живописной, графической и скульптурной (рельефной, объемной) композиций, аппликации, монотипии, вытинанки;

последовательность расположения в цветовом круге шести цветов (красный, оранжевый, желтый, зеленый, синий, фиолетовый);

названия оттенков цвета (светло-зеленый, темно-красный и другие оттенки);

особенности строения тела человека и животных, положения частей фигуры (туловище, конечности, шея и голова) при передаче движения;

отличительные особенности основных способов лепки;

способы трансформации бумаги;

особенности композиционного размещения изображаемых объектов;

основные композиционные схемы, используемые при создании произведений декоративно-прикладного характера;

уметь:

выбирать формат листа и его положение в зависимости от содержания композиции;

полностью использовать поверхность листа бумаги, изображать предметы соразмерно формату;

передавать характерные особенности формы, пропорций и конструкции изображаемых и вылепливаемых предметов;

смешивать цвета, необходимые для реализации творческого замысла;

подбирать оттенки цвета с учетом образного содержания работы;

моделировать объем изображаемых объектов с учетом освещения;

передавать вертикальное и наклонное положение предметов в пространстве;

передавать плановость и глубину пространства в композиции;

выбирать оптимальные способы лепки;

выбирать оптимальные приемы трансформации бумаги при конструировании объемных игрушек, выполнении рельефных композиций;

участвовать в обсуждении и оценке творческих работ;

соблюдать элементарные правила культуры труда (организация и уборка рабочего места, аккуратное и бережное отношение к художественным материалам и принадлежностям).

ГЛАВА 5

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА В IV КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

(1 час в неделю, всего 35 часов)

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПРИЯТИЕ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ (2 часа)

Совершенство форм и пропорций архитектурных сооружений. Особенности городского и сельского пейзажа, их своеобразие, облик современных городов и деревень (мультимедийная презентация).

Охрана природы, памятников культуры и исторических достопримечательностей своего региона.

Основные виды деятельности: созерцание, анализ и оценка с позиции эстетических категорий своеобразие архитектуры современных городов и деревень; сопоставление частей и целого в конструкции архитектурных сооружений; обобщение форм составных конструкций в

архитектуре; обсуждение культуры отношения к памятникам архитектуры, достопримечательностям.

ВОСПРИЯТИЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ИСКУССТВА (3 часа)

Мир художественных интересов человека.

Виды и жанры изобразительного искусства.

Выразительные средства графики: точка, штрих, линия, пятно, тон. Тон и цвет в произведениях графики. Книжная графика. Связь иллюстрации с содержанием литературного произведения (иллюстративный материал по выбору педагогического работника).

Цвет и освещение как выразительные средства живописи. Цвет – средство передачи состояния и настроения в композиции. В. Цвирко. «Март»; И. Шишкин. «Сосны, освещенные солнцем»; И. Левитан. «Золотая осень»; И. Карасев. «Золотая осень»; В. Васнецов. «Три богатыря»; А. Рылов. «В голубом просторе»; М. Чепик. «На Ивана Купала»; Тернер. «Китобойные суда»; Констебл. «Телега для сена»; Коро. «Порыв ветра» и другие произведения (по выбору педагогического работника).

Выразительные средства скульптуры (объем, форма, ракурс (поворот), силуэт). Скульптура белорусских и зарубежных мастеров. Мелкая пластика, деревянная скульптура, резьба по кости (иллюстративный материал по выбору педагогического работника).

Выразительные средства архитектуры: пластика объемов, пропорциональность, ритм, цвет поверхностей. Выдающиеся памятники белорусской и зарубежной архитектуры (иллюстративный материал по выбору педагогического работника).

Выразительные средства декоративно-прикладного искусства: обобщенность формы, ритмическое чередование узоров, яркость цвета, связь формы с украшением и назначением предмета. Произведения народного и декоративно-прикладного искусства: Огово, Кремно, Давид-Городок, Гжель, Жостов, Хохлома, белорусские тканые покрывала и пояса (иллюстративный материал по выбору педагогического работника).

Основные виды деятельности: обсуждение художественных интересов человека; сравнение произведений изобразительного искусства по видам и жанрам; выявление доминантных средств художественной выразительности в произведениях искусства; описание содержания художественного образа в произведениях разных видов и жанров изобразительного искусства; обсуждение впечатлений от восприятия художественных произведений.

ПРАКТИЧЕСКАЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ (30 часов)

Освоение технологических особенностей художественных техник
(3 часа)

Приемы и способы работы графическими материалами (графитный карандаш, тушь, фломастеры).

Приемы и способы работы акварелью.

Приемы и способы работы гуашью.

Приемы и способы выполнения изделий в технике «бумажная пластика»: приемы трансформации бумаги (сминание, сгибание, складывание, гофрирование, изгибание, скручивание); способы окраски бумаги в нужные цвета.

Приемы и способы подготовки деталей для выполнения композиций в технике «аппликация».

Способы складывания и приемы резания бумаги при выполнении композиций в технике «вытинанка».

Приемы и способы выполнения композиций в технике «монотипия».

Приемы и способы выполнения композиций в технике «трафарет».

Изображение на плоскости (15 часов)

Композиция (5 часов)

Композиционная организация картинной плоскости, выделение композиционного центра: «Осенний натюрморт» (с натуры), «В гостях у ветерана Великой Отечественной войны», «Открытие памятника», «Вечный огонь» (графитный карандаш, гуашь, акварель, мелки, фломастеры).

Передача движения в композиции: «Мальчик запускает воздушного змея», «Мы бежим от дождя», «На пастбище», «Наперегонки с ветром» (гуашь, акварель, фломастеры).

Передача основных пропорций тела человека, трехчастное строение конечностей (плечо, предплечье, кисть; бедро, голень, стопа): «Лепим снеговика», «Зимние забавы». Рисунки людей и животных по наблюдению и представлению: «На выставке собак», «Я с собакой на прогулке», «Я кормлю козочку» (графитный карандаш, фломастеры, гуашь, акварель).

Изображение группы людей и животных в движении и покое: «Спортивные игры», «Акробаты», «Дрессировщик», «Хоккеисты»,

«Воздушные гимнасты», «На ипподроме», «Вернисаж» (графитный карандаш, фломастеры, гуашь, акварель).

Пространство (2 часа)

Передача пространственных отношений между объектами: «Развилка трамвайной линии», «Поворот железной дороги» (графитный карандаш), «Городской (сельский) пейзаж» (гуашь, акварель).

Пространственные явления при изображении закрытого пространства – комната во фронтальном положении (граница излома поверхностей пола и стен): «У доски», «В моей комнате», «Мама на кухне готовит обед» (фломастеры, гуашь, акварель).

Форма, пропорции, конструкция (3 часа)

Пропорции лица человека. Работа над портретом: «Моя мама», «Мой друг», «Моя подруга», «Автопортрет» (художественные материалы по выбору).

Сравнительные размеры предметов, контраст величины и формы. Выполнение иллюстраций к литературным произведениям: «Слон и Моська», «Дюймовочка и Крот» (художественные материалы по выбору).

Конструкция предметов и ее учет при изображении объектов: «Натюрморт», «Мой дом», «Наша школа», «Национальная библиотека Беларуси» (художественные материалы по выбору).

Цвет (5 часов)

Передача разных оттенков одной и той же группы цвета при изображении предметов с натуры: лист салата и зеленый лук, свекла и редис, редис и морковь.

Изменение цвета ближних и дальних предметов при передаче пространства (рисование по памяти, представлению и наблюдению пейзажей в разное время года): «В Несвижском парке весной», «Зима в Беловежской пуще», «Аисты прилетели».

Использование теплого, холодного и смешанного колорита в создании художественного образа: «Олени на севере», «Верблюды в пустыне», «Хмурая осень», «Золотая веселая осень», «Деревья в бурю», «Рассвет», «Летний солнечный день», «Зимний вечер», «Фольклорный праздник».

Цветовая гармония: «Цветовая феерия», «Салют», «Поющие фонтаны», «Цветомузыка» (абстрактные композиции).

Лепка (5 часов)

Цельность скульптурной формы. Лепка комбинированным способом: «Собака», «Кошка», «Кролик», «Зайчишка-хвастунишка».

Характерные особенности пропорций человека и животного. Передача композиционной взаимосвязи и движения: «Клоун с собакой», «Дрессировщик», «Крокодил Гена и Чебурашка», «Маша и Медведь».

Обработка поверхности (нанесение фактуры) как средство выразительности образа: рельефы «Золотая рыбка», «Жар-птица», «Павлин», «Букет», «Цветы родного края», «Моя Родина», «Зима».

Декоративно-прикладная деятельность и дизайн (7 часов)

Особенности композиционного и колористического решения изделий декоративно-прикладного искусства. Выполнение эскизов декора предметов разной формы и назначения: «Ивенецкие узоры», «Оговские сундуки (куфры)», «Слущские пояса», «Белорусские ковры («маляванкі») и покрывала («посцілкі»), «Жостовские подносы», «Хохломская роспись», «Гжельский фарфор» (по выбору).

Виды аппликации (предметная, сюжетная, декоративная). Выполнение декоративных композиций в технике «аппликация»: «Волшебный цветок», «Чудо-дерево», «Лисичка-сестричка», «Дружок», (по выбору). Особенности использования цвета в сюжетной аппликации: «Птичий двор», «Цветы и бабочки», «Родные просторы» (цветная бумага).

Выполнение композиций в техниках «монотипия», «трафарет». Особенности использования цвета в декоративной композиции: «Поздравительная открытка», «Панно для интерьера» (белая и цветная бумага, гуашь, акварель).

Композиционные разновидности вытинанки: симметричная, розеточная, раппортная. Особенности использования цвета в ажурных узорах. Выполнение панно «Древо жизни», «Букет», композиции «Вальс (танец) снежинок» (коллективная работа), окаймляющего бордюра (окантовки) для оформления вытинанок (цветная бумага).

Использование приемов трансформации бумаги (сминание, изгибание, скручивание, сгибание, складывание, гофрирование) при выполнении рельефных композиций. Выполнение в технике «бумажная пластика» открыток, панно: «Букет», «Цветы в вазе», «Зимний пейзаж»; цветочных подвесных конструкций на плоской (треугольник, ромб, овал) и объемной (шар, пирамида, цилиндр) основе (каркасе): «Цветочная композиция», «Праздник (парад) цветов».

Декоративное обобщение формы. Конструирование объемных игрушек на основе простых по форме разверток геометрических тел: «Золотая рыбка», «Сказочная птица», «Кот Василий», «Барбос-дворник», «Лисичка-сестричка», «Белочка-модница» (цветная бумага).

Основные виды деятельности: выполнение упражнений по освоению художественных приемов и техник работы; создание художественного продукта на плоскости и в объеме в соответствии с учебной задачей; анализ и оценка выполненных творческих работ с позиции их содержания по сформулированным совместно с педагогическим работником критериям.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Иметь представление о (об):

выразительных средствах живописи, графики, скульптуры, декоративно-прикладного искусства, архитектуры;

законах линейной и световоздушной перспективы;

основных градациях светотени;

знать (понимать):

отличия живописи от графики, живописи от скульптуры, графики от скульптуры;

последовательность выполнения живописной, графической и скульптурной (рельефной, объемной) композиций, аппликации, монотипии, вытинанки;

уметь:

приводить по памяти примеры произведений изобразительного искусства, их авторов, определять общий характер выразительности произведения;

смешивать сложные оттенки цвета, необходимые для колористического решения композиции;

выполнять композицию в определенной цветовой гамме;

передавать пространственные планы в композиции;

изображать закрытое пространство с учетом излома поверхностей пола и стен;

передавать форму, конструкцию и объем предмета тоном, цветом, пластикой;

создавать объемные игрушки на простой геометрической основе;

использовать выразительные возможности различных художественных техник для решения творческого замысла;

участвовать в обсуждении и оценке творческих работ;

соблюдать элементарные правила культуры труда (организация и уборка рабочего места, аккуратное и бережное отношение к художественным материалам и принадлежностям).

ЗАЦВЕРДЖАНА

Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
29.07.2025 № 133

Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце
«Выяўленчае мастацтва»
для I–IV класаў устаноў адукацыі,
якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі,
з беларускай мовай навучання і выхавання

ГЛАВА 1 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Дадзеная вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Выяўленчае мастацтва» (далей – вучэбная праграма) прызначана для I–IV класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай мовай навучання і выхавання.

2. Дадзеная вучэбная праграма разлічана на 164 гадзіны (2 гадзіны на тыдзень у I класе, па 1 гадзіне на тыдзень у II–IV класах).

3. Мэта вывучэння вучэбнага прадмета «Выяўленчае мастацтва» – фарміраванне асноў мастацка-эстэтычнай культуры навучэнцаў у працэсе азнаямлення з нацыянальным, сусветным мастацтвам і ў самастойнай мастацка-творчай дзейнасці.

4. Задачы вывучэння вучэбнага прадмета «Выяўленчае мастацтва»:
фарміраванне прадстаўленняў аб маральна-эстэтычных каштоўнасцях нацыянальнай і сусветнай культурнай спадчыны;

выхаванне эстэтычных адносін да рэчаіснасці, мастацтва, развіццё эстэтычных пачуццяў і асноў эстэтычнага густу;

развіццё здольнасцей эстэтычнага ўспрымання і ацэнкі твораў мастацтва розных відаў і жанраў;

навучанне асновам выяўленчай граматы;

фарміраванне практычных уменняў і навыкаў выяўленчай, дэкаратыўна-прыкладной і канструктарска-дызайнерскай дзейнасці, лепкі;

развіццё зрокавага ўспрымання, кампазіцыйнай і каларыстычнай культуры, прасторавага мыслення, уяўлення;

развіццё мастацка-творчых здольнасцей і здольнасцей да творчага самавыяўлення навучэнцаў.

У дадзенай вучэбнай праграме змест вучэбнага прадмета «Выяўленчае мастацтва» прадстаўлены па некалькіх змястоўных лініях:

эстэтычнае ўспрымання рэчаіснасці;

ўспрымання твораў мастацтва;

практычная мастацка-творчая дзейнасць навучэнцаў.

Змест практычнай мастацка-творчай дзейнасці па вучэбным прадмеце «Выяўленчае мастацтва» прад’яўляецца зыходзячы з відаў мастацкай дзейнасці – адлюстраванне на плоскасці (уключае маляванне з натуры, па памяці, па прадстаўленні, па ўяўленні), лепка, дэкаратыўна-прыкладная дзейнасць і дызайн – вучэбных задач па вывучэнні кампазіцыі, формы, прапорцыі, канструкцыі, колеру, асвятлення, прасторы, аб’ёму. Кожны з відаў мастацкай дзейнасці прадугледжвае асваенне тэхналагічных асаблівасцей выканання кампазіцый у розных мастацкіх тэхніках.

5. Выбар форм арганізацыі адукацыйнага працэсу і метадаў навучання ажыццяўляецца педагогічнымі работнікамі самастойна зыходзячы з мэты і задач канкрэтнага вучэбнага занятку, патрабаванняў да вынікаў вучэбнай дзейнасці навучэнцаў, а таксама з улікам іх узроставых і індывідуальных асаблівасцей. Могуць выкарыстоўвацца вучэбныя заняткі, пабудаваныя паводле законаў мастацкай драматургіі; майстар-класы; нестандартныя формы правядзення ўрокаў (урок-даследаванне, урок-практыкум, урок-падарожжа, урок-экскурсія, урок-гульня, урок-казка, інтэграваны ўрок і іншыя формы); экскурсіі ў музеі, на выставы, па горадзе; сустрэчы і гутаркі з мастакамі, а таксама такія метады, як апавед, гутарка, дыскусія, прымяненне ілюстрацый і дэманстрацый, прагляд мультымедычных прэзентацый, рознабаковы аналіз твораў мастацтва, работа з вучэбным дапаможнікам, выкананне трэніровачных практыкаванняў, выкананне мастацка-творчых практычных заданняў і іншыя метады. Мэтазгодным з'яўляецца спалучэнне калектыўных, групавых, парных і індывідуальных форм работы на вучэбных занятках.

Пры планаванні вучэбных заняткаў дапушчальна:

карэкціраваць спіс твораў мастацтва з улікам матэрыяльна-тэхнічных магчымасцей установы адукацыі;

выбіраць мастацкія матэрыялы для выканання навучэнцамі творчага задання з улікам іх інтарэсаў і ўзроставых асаблівасцей, калі гэта не супярэчыць пастаўленым вучэбным і мастацкім задачам;

аб'ядноўваць дзве (тры) змястоўныя лініі на адным вучэбным занятку для рэалізацыі мэты і задач вучэбнага прадмета «Выяўленчае мастацтва».

6. Змест дадзенай вучэбнай праграмы накіраваны на дасягненне асобасных, метапрадметных і прадметных вынікаў вучэбнай дзейнасці навучэнцаў:

6.1. асобасныя вынікі ўключаюць фарміраванне ў навучэнцаў каштоўнасных адносін да нацыянальнага і сусветнага мастацтва, цікавасці да мастацтва як часткі агульначалавечай культуры, патрэбнасці ў мастацкай творчасці і зносінах з мастацтвам, павагі да сваёй творчасці і творчасці іншых людзей, развіццё самастойнасці ў вырашэнні выяўленчых задач;

6.2. да метапрадметных вынікаў адносяцца ўменне аналізаваць твор мастацтва, выконваць практычнае заданне па прапанаваным педагогічным работнікам плане; ўменне знаходзіць і перапрацоўваць інфармацыю, прадстаўленую ў розных знаках сістэмах, выкарыстоўваючы вучэбны дапаможнік і іншыя крыніцы; ўменне пераўтвараць інфармацыю з адной формы ў іншую згодна з зададзенымі крытэрыямі, алгарытмамі; ўменне фармуляваць сваю пазіцыю, выкарыстоўваючы мову выяўленчага

мастацтва; уменне слухаць суразмоўцу і прымаць розныя пункты гледжання; уменне ўзгоднена працаваць у групе;

6.3. прадметныя вынікі выяўляюцца ў эстэтычным стаўленні да рэчаіснасці, мастацтва, з'яў мастацкай культуры; валоданні пачатковымі прадстаўленнямі пра ролю выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, архітэктуры і дызайну ў жыцці чалавека і грамадства; валоданні пачатковымі прадстаўленнямі аб выразных сродках пластычных мастацтваў; уменні вызначаць агульны характар выразнасці твораў мастацтва розных відаў і жанраў (з ужываннем вивучанай мастацтвазнаўчай тэрміналогіі); валоданні пачатковымі ўменнямі і навыкамі выяўленчай дзейнасці (дакладнае кампазіцыйнае і каларыстычнае рашэнне ў адпаведнасці з задумай, перадача прасторавых планаў з улікам законаў перспектывы, мадэляў формы і аб'ёму прадметаў тонам і колерам, рэалістычная перадача прапорцый і канструкцыі адлюстраваных прадметаў); уменні прымяняць у мастацка-творчай дзейнасці прыёмы дэкаратыўна-прыкладной і канструктарска-дызайнерскай дзейнасці, аптымальныя спосабы лепкі; уменні ствараць мастацкія вобразы ў адпаведнасці з творчай задумай у розных мастацкіх тэхніках.

ГЛАВА 2

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ў І КЛАСЕ.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

(2 гадзіны на тыдзень, усяго 60 гадзін)

ЭСТЭТЫЧНАЕ ЎСПРЫМАННЕ РЭЧАІСНАСЦІ (3 гадзіны)

Эстэтычнае ўспрыманне аб'ектаў прыроды: разнастайнасць форм і колеру ў прыродзе (кветкі, лісце, дрэвы), адценні колеру садовых і лугавых кветак (мультымедыйная прэзентацыя).

Эстэтычнае ўспрыманне стану прыроды ў розны час года: «Залатая восень», «Смуткая пара», «Зіма-мастачка», «Снежныя скульптуры», «Снегапад», «Вясновае абуджэнне» (экспедыцыі або мультымедыйныя прэзентацыі).

Эстэтычнае ўспрыманне архітэктуры Беларусі: сучасныя архітэктурныя збудаванні Беларусі (экспедыцыя ці мультымедыйная прэзентацыя).

Эстэтычнае ўспрыманне прадметнага свету: прыгажосць і карысць навакольных прадметаў.

Асноўныя віды дзейнасці: параўнанне формы і колеру аб'ектаў прыроднага і прадметнага свету чалавека; разгляданне сезонных змен у прыродзе і назіранне за іх характарам; аналіз і ацэнка з пазіцыі эстэтычных катэгорый з'яў прыроды і прадметна-прасторавага асяроддзя; фармуляванне высноў у адпаведнасці з вучэбнай задачай па выніках назіранняў; абмеркаванне ўражанняў ад экскурсій.

УСПРЫМАННЕ ТВОРАЎ МАСТАЦТВА (5 гадзін)

Роля выяўленчага мастацтва ў жыцці чалавека. Віды выяўленчага мастацтва: жывапіс (карціна), графіка (малюнак, ілюстрацыя), скульптура (круглая скульптура, рэльеф). Творы мастакоў: І. Шышкін. «Раніца ў сасновым бары»; В. Васняцоў. «Алёнушка», ілюстрацыі да казак А. С. Пушкіна «Казка пра цара Салтана...», «Казка аб мёртвай царэўне і сямі асілках» і іншыя творы.

Мастацкі вобраз у відах выяўленчага мастацтва (мастацкія творы па выбары педагагічнага работніка).

Стан прыроды ў пейзажах мастакоў (кампазіцыйнае і каларыстычнае рашэнне, эмацыянальнае значэнне колеру). Пору года ў творах мастакоў: С. Каткоў. «Лагойскі матыў»; Г. Вашчанка. «Перад адлётam», «Бульба»; Л. Шакінка. «Бабіна лета»; І. Левітан. «Залатая восень»; І. Бродскі. «Апалае лісце»; В. Паленаў. «Залатая восень»; А. Астаповіч. «Зімовы дзень»; С. Герус. «Зіма ў Мінску»; Л. Дударэнка. «Зімовы дзень»; В. Сумараў. «Іней»; Н. Рамадзін. «Незамярзаючая рэчка»; Лі Дзі. «Чалавек, які вядзе буйвала па снежнай раўніне»; П. Масленнікаў. «Сакавіцкі вечар»; А. Гугель. «Бягуць ручаі»; В. Цвірко. «Прыпяць. Вясна»; В. Бялыніцкі-Біруля. «Зялёны май»; П. Крахалёў. «Вясна. Вяча»; І. Левітан. «Вясна – вялікая вада», «Зноў вясна»; С. Герасімаў. «Вярба квітнее» (на выбар).

Рэалістычныя, дэкаратыўныя і фантазійныя вобразы жывёл у дэкаратыўна-прыкладным і выяўленчым мастацтве (кафлях, прадметах народнага побыту і іх дэкоры; творах мастакоў: Я. Чарушын – ілюстрацыі да кніг «Розныя звяры», «Дзеткі ў клетцы»; В. Ватагін – малюнкi жывёл; В. Васняцоў. «Гамаюн – птушка-вяшчун» і ў іншых творах).

Адзінства формы прадмета і яго аздаблення (агоўскія куфры, хахламскі посуд, жостаўскія падносы, дымкаўская цацка і іншыя вырабы).

Беларускія ручнікі, посцілкі, паясы; народныя саламяны, гліняны посуд і цацка. Функцыя, форма (канструкцыя) і дэкор вырабаў.

Асноўныя віды дзейнасці: абмеркаванне ролі выяўленчага мастацтва ў жыцці чалавека; фармуляванне высноў у адпаведнасці з вучэбнай задачай па выніках абмеркавання; класіфікацыя твораў мастацтва па відах;

выяўленне істотных рыс візуальных вобразаў рознага характару; знаходжанне асацыятыўных сувязей паміж формай і дэкорам прадметаў; разгляданне твораў мастацтва розных відаў, аналіз і параўнанне іх сюжэтнага і эмацыянальнага зместу; абмеркаванне ўражанняў ад успрымання мастацкіх твораў.

ПРАКТЫЧНАЯ МАСТАЦКА-ТВОРЧАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ (52 гадзіны)

Асваенне тэхналагічных асаблівасцей мастацкіх тэхнік (4 гадзіны)

Асаблівасці, спосабы і прыёмы работы графічнымі матэрыяламі (графітны аловак, туш, фламастэры).

Асаблівасці, спосабы і прыёмы работы акварэллю.

Асаблівасці, спосабы і прыёмы работы гуашшу.

Асаблівасці, спосабы і прыёмы выканання манатыпіі.

Асаблівасці, спосабы і прыёмы выканання рэльефных кампазіцый і аб'ёмных вырабаў у тэхніцы «папяровая пластыка». Спосабы афарбоўкі паперы. Прыёмы трансфармацыі паперы: змяненне, згінанне, складванне, гафрыраванне, выгінанне, скручванне.

Асаблівасці, спосабы і прыёмы выканання аплікацыі.

Асаблівасці, спосабы і прыёмы выканання кампазіцый з прыроднага матэрыялу (фларыстыка).

Адлюстраванне на плоскасці (26 гадзін)

Кампазіцыя (9 гадзін)

Выбар палажэння ліста паперы ў залежнасці ад формы і размяшчэння прадметаў, якія паказваюцца. Адпаведнасць памеру выявы памеру ліста паперы: «Жырафа», «Бегемот», «Кракадзіл», «Слон», «Ракета», «Аўтобус», «Дом», «Асілак», «Прыгажуня» (мастацкія матэрыялы па выбары).

Кампаноўка выявы на лісце паперы ў зададзеным фармаце. Узаемасувязь адлюстраваных аб'ектаў (фігур) у кампазіцыі: «Вясёлыя клоуны», «Акрабаты», «Дрэсіроўшчыца і галубы» (гуаш, васковая крэйда).

Гарманічнае запаўненне ліста паперы выявамі, вылучэнне кампазіцыйнага цэнтра. Маляванне па памяці і па прадстаўленні пейзажа: «Ясны восеньскі дзень», «Сумная восень», «Асенняя непагадзь» (гуаш або акварэль).

Паняцце пра кампазіцыйную ўзаемасувязь адлюстраваных аб'ектаў, размяшчэнне прадметаў адносна адзін аднаго: «Снягурачка і Дзед Мароз», «Два Маразы», «На будоўлі», «Прыбіраем яблыкі» (гуаш або акварэль).

Перадача характару і норавау жывёл (добры, злы, хітры, даверлівы, цікаўны). Маляванне па ўяўленні вобразаў беларускіх і рускіх народных казак («Храбры певень», «Змей Гарыныч», «Кот Максім»), твораў беларускіх і рускіх аўтараў (гуаш або акварэль).

Перадача характэрных асаблівасцей знешняга аблічча і настрою чалавека: «Мая матуля» (бабуля), «Мой любімы тата (дзядуля)», «Мая сястрычка», «Мой брацік» (гуаш або акварэль).

Прастора (2 гадзіны)

Перадача глыбіні прасторы ў малюнку: першы, другі планы. Выкананне кампазіцый: «Летні адпачынак», «На беразе возера», «На дачы», «На прышкольным участку», «Зімовая прагулка» (каляровыя алоўкі, гуаш).

Форма, прапорцыі, канструкцыя (7 гадзін)

Перадача ў кампазіцыі формы, прапорцый і канструкцыі адлюстраваных аб'ектаў: «Асенні нацюрморт», «Дары лесу», «Садавіна і агародніна» (гуаш або акварэль), «Нацюрморт з простых прадметаў побыту» (матэрыялы па выбары педагагічнага работніка).

Перадача ў малюнку характэрных асаблівасцей будовы дрэў (форма, канструкцыя). Маляванне на аснове назіранняў: «Зімовы лес», «Чароўныя дрэвы», «Магутны дуб», «Стройная бярозка» (чорная гелевая ручка, фламастар).

Перадача ў кампазіцыі характэрных асаблівасцей будовы фігуры чалавека і жывёл (канструкцыя, прапорцыі): «Артысты цырка на арэне» (акрабат, клоун, жанглёр, дрэсіроўшчык) (гуаш або акварэль).

Колер (8 гадзін)

Колер і фарбы. Паняцце пра асноўныя (жоўты, чырвоны, сіні), састаўныя (аранжавы, фіялетава, зялёны) колеры, светлыя і цёмныя адценні колеру. Выкананне кампазіцый: «Рознакаляровыя паветраныя шары», «Рознакаляровыя сцягі», «Квецік-сяміквецік», «Папараць-кветка», «Пунсовая кветачка», «Вішня (яблыня) цвіце» (гуаш або акварэль).

Эмацыянальна-вобразны змест колеру (радасны, змрочны, рэзкі, пяшчотны, спакойны, напружаны): «Добрыя і злыя персанажы казак», «Фантазійныя вобразы» (гуаш або акварэль).

Кампазіцыйныя магчымасці колеру. Цёплы, халодны і змешаны каларыт. Выкананне шматпланавых кампазіцый: «Ясны асенні (зімовы) дзень», «Сумная восень», «Асенняя непагадзь», «Выглянула сонейка» (гуаш або акварэль).

Лепка (8 гадзін)

Прыёмы лепкі. Лепка гародніны і садавіны: «Асенні нацюрморт» (яблык, груша, сліва, агурок, перац, памідор і іншыя плады) (гліна, пластылін або салёнае цеста).

Спосабы лепкі. Складанне цэлага з асобных частак: лепка персанажаў казак і мультфільмаў «Цуда-Юда – трохгаловы змей», «Ліса», «Віні-Пух» (рознакаляровы пластылін); «Жывёлы на арэне цырка» (гліна, аднакаляровы пластылін або салёнае цеста; калектыўная работа), «Я катаюся на лыжах (санках)» (гліна або пластылін).

Перадача формы цела і пластыкі жывёл: «Шчаня», «Кошка з кацянятамі», «Мядзведзь», «Козлік» (гліна, пластылін або салёнае цеста).

Дэкаратыўнае рашэнне вобраза пры лепцы цацак. Лепка цацкі ў падарунак блізкім людзям (гліна, пластылін або салёнае цеста).

Лепка рэльефу: «Рыбка», «Нацюрморт», «Дэкаратыўны букет» (рознакаляровы пластылін).

Дэкаратыўна-прыкладная дзейнасць і дызайн (14 гадзін)

Дэкаратыўнае абагульненне форм і колеру прадметаў (стылізацыя). Пано для школьнай сталовай (кухні) «Дэкаратыўны нацюрморт» (гуаш).

Дэкаратыўнае абагульненне форм расліннага і жывёльнага свету (стылізацыя). Фрыз: «Кветкі, матылькі і птушкі», «Мая Беларусь» (гуаш).

Асаблівасці стварэння мастацкіх вобразаў з прыроднага матэрыялу (фларыстыка). Прыёмы выканання кампазіцый: «Кветкавыя матывы», «Забаўныя жывёлы».

Асаблівасці стварэння кампазіцыі «Асенні букет» у тэхніцы «манатыпія».

Віды арнаменту. Эскіз арнаменту для аздаблення шубкі, рукавічак і шапачкі Снягуркі; пано для спальні (гасцінай), падноса, хусткі для матухны Мяцеліцы (гуаш).

Прыёмы стварэння кампазіцый дэкаратыўна-прыкладнага характару (асноўныя кампазіцыйныя схемы). Выкананне эскіза: «Хустка для мамы», «Дыван для лялькі», «Посуд для Васілісы Прыгожай, Бабы-Ягі» (гуаш).

Віды аплікацыі (прадметная, сюжэтная, дэкаратыўная). Прыёмы выразання элементаў аплікацыі: «Запаслівы вожык», «Дрэсіраваны леў», «Пудзель Арто», «Вясёлая малпачка», «Зімовы пейзаж» (збліжаныя і кантрасныя адценні паперы).

Рытм у дэкаратыўнай кампазіцыі. Фрыз: «Вясеннія кветкі», «Вясенні пейзаж», «Сняжынкi» (аплікацыя; калектыўная работа).

Асаблівасці стварэння кампазіцый з рэльефнымі элементамі і аб'ёмных вырабаў у тэхніцы «папяровая пластыка»: «Запрашальны білет», «Віншавальная паштоўка», ёлачныя цацкі, навагоднія сувеніры.

Прыёмы выканання рэльефных кампазіцый у тэхніцы «папяровая пластыка»: «Новы год у лесе», «У трыдзятым царстве» (калектыўная работа).

Канструяванне аб'ёмных цацак на аснове трансфармацыі простых па форме заготовак (прамавугольнік, квадрат, круг, паўкола) (каляровая папера).

Асноўныя віды дзейнасці: выкананне практыкаванняў па асваенні мастацкіх прыёмаў і тэхнік работы; стварэнне мастацкага прадукту на плоскасці і ў аб'ёме ў адпаведнасці з вучэбнай задачай; аналіз і ацэнка выкананых творчых работ з пазіцыі іх зместу па сфармуляваных педагагічным работнікам крытэрыях.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Мець уяўленне:

аб адметных асаблівасцях асноўных відаў выяўленчага мастацтва (графіка, жывапіс, скульптура);

асноўных кампазіцыйных схемах, якія выкарыстоўваюцца пры стварэнні твораў дэкаратыўна-прыкладнога характару;

ведаць (разумець):

назвы мастацкіх матэрыялаў, інструментаў, прылад і правілы работы з імі;

паслядоўнасць выканання жывапіснай, графічнай і скульптурнай (рэльефнай, аб'ёмнай) кампазіцый, аплікацыі, манатыпіі;

назвы асноўных і састаўных колераў;

эмацыянальна-вобразныя магчымасці колеру;

адметныя асаблівасці гуашавых і акварэльных фарбаў, прыёмы работы з дадзенымі мастацкімі матэрыяламі;

умець:

выбіраць фармат ліста і яго палажэнне ў залежнасці ад зместу кампазіцыі;

поўнасю выкарыстоўваць паверхню ліста паперы, адлюстроўваць прадметы суразмерна фармату;

перадаваць характэрныя асаблівасці формы, прапорцый і канструкцыі адлюстраваных і выяўляльных прадметаў;

змешваць колеры, неабходныя для рэалізацыі творчай задумы;

выкарыстоўваць аптымальныя прыёмы і спосабы лепкі;

выбіраць дэкор і ўпрыгожваць прадмет у адпаведнасці з яго формай і прызначэннем;

працаваць мастацкімі матэрыяламі і прыладамі ў адпаведнасці з іх асаблівасцямі і творчай задумай;

выконваць элементарныя правілы культуры працы (арганізацыя і прыбіранне працоўнага месца, акуратныя і беражлівыя адносіны да мастацкіх матэрыялаў і прылад);

актыўна ўдзельнічаць у абмеркаванні і ацэнцы творчых работ.

ГЛАВА 3

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ў ІІ КЛАСЕ. АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБнай ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ (1 гадзіна на тыдзень, усяго 34 гадзіны)

ЭСТЭТЫЧНАЕ ЎСПРЫМАННЕ РЭЧАІСНАСЦІ (2 гадзіны)

Эстэтычнае ўспрыманне навакольнага свету: прыгажосць прыроды ў розны час года (экскурсія ці мультымедычная прэзентацыя).

Форма і колер аб'ектаў прыроды: лісце, кветкі, дрэвы, насякомыя і іншыя аб'екты.

Асноўныя віды дзейнасці: сузіранне прыгажосці сезонных змен у прыродзе; аналіз, параўнанне стану і настрою прыроды ў розную пару года з пазіцыі эстэтычных катэгорый; параўнанне аб'ектаў прыроды па зададзеных падставах; абмеркаванне разнастайнасці формы і колеру аб'ектаў прыроды; фармуляванне высноў па выніках назіранняў, экскурсій, абмеркаванняў.

УСПРЫМАННЕ ТВОРАЎ МАСТАЦТВА (2 гадзіны)

Віды мастацтва (жывапіс, графіка, скульптура, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва, архітэктура); жанры выяўленчага мастацтва (пейзаж, нацюрморт, партрэт, анімалістычны, бытавы, былінна-казачны) (мастацкія творы па выбары педагогічнага работніка).

Помнікі архітэктуры Беларусі (ілюстрацыйны матэрыял па выбары педагогічнага работніка).

Казачныя вобразы ў творчасці мастакоў (В. Васняцоў, І. Білібін, М. Врубель, М. Селяшчук, Н. Паплаўская, Я. Лось, В. Слачук і іншыя мастакі).

Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Сувязь дэкору з формай і прызначэннем прадмета (ілюстрацыйны матэрыял па выбары педагогічнага работніка).

Асноўныя віды дзейнасці: распазнанне, класіфікацыя твораў мастацтва па відах і жанрах; супастаўленне зместу твораў розных жанраў аднаго віду выяўленчага мастацтва, розных відаў аднаго жанру выяўленчага мастацтва; разгляданне твораў мастацтва, аналіз і параўнанне іх сюжэтнага і вобразнага зместу; вызначэнне мастацкіх матэрыялаў у творах мастацтва розных відаў і жанраў; абмеркаванне ўражанняў ад успрымання мастацкіх твораў.

ПРАКТЫЧНАЯ МАСТАЦКА-ТВОРЧАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ (30 гадзін)

Асваенне тэхналагічных асаблівасцей мастацкіх тэхнік (3 гадзіны)

Прыёмы і спосабы работы графічнымі матэрыяламі (графітны аловак, туш, фламастэры).

Прыёмы і спосабы работы акварэллю.

Асаблівасці выканання кампазіцый у тэхніцы «гуаш».

Прыёмы і спосабы выканання вырабаў у тэхніцы «папяровая пластыка». Спосабы афарбоўкі паперы. Прыёмы трансфармацыі паперы: змяненне, згінанне, складванне, гафрыраванне, выгінанне, скручванне.

Асаблівасці выканання кампазіцый у тэхніцы «аплікацыя».

Асаблівасці выканання кампазіцый у тэхніцы «фларыстыка».

Адлюстраванне на плоскасці (15 гадзін)

Кампазіцыя (3 гадзіны)

Выбар палажэння ліста паперы ў залежнасці ад зместу кампазіцыі, памераў адлюстраваных аб'ектаў, пластычнага рашэння вобразаў. Гарманічнае запаўненне паверхні ліста паперы вобразамі; вылучэнне кампазіцыйнага цэнтра: цягнік, пад'ёмны кран, жырафа, кракадзіл, вавёрачка, вожык (мастацкі матэрыял па выбары).

Рытмічная арганізацыя кампазіцыі: «Ляцяць журавы», «Качка з качанятамі» (гуаш).

Прастора (3 гадзіны)

Лінейная і святлопаветраная перспектыва. Перадача глыбіні прасторы. Адлюстраванне прадметаў з улікам іх узаемнага размяшчэння ў прасторы (побач, над, пад): «Я з мамай пад парасонам», «Збіраем грыбы (ягады)», «Будуецца новы дом», «Наша вуліца» (гуаш).

Форма, прапорцыі, канструкцыя (3 гадзіны)

Перадача характэрных асаблівасцей формы плоскіх і аб'ёмных прадметаў: шырокі – вузкі, высокі – нізкі. Параўнанне прадметаў па

велічыні і форме: «Ліст асіны і вярбы», «Яблыкі і грушы», «Морква і буракі», «Гарбуз і кабачок» (гуаш, акварэль).

Перадача формы, прапорцый і канструкцыі адлюстраваных прадметаў (аб'ектаў): «Нацюрморт» (графітны аловак, туш, гелевая ручка).

Колер (6 гадзін)

Ахраматычныя (бясколерныя) і храматычныя (каляровыя) колеры. Асноўныя і састаўныя колеры. Цёплыя і халодныя колеры. Каляровая гама. Выкарыстанне цёплай і халоднай каляровай гамы пры адлюстраванні аб'ектаў прыроды: лісце, кветкі, кусты, дрэвы, матылькі.

Выкарыстанне цёплай і халоднай каляровай гамы пры выкананні ілюстрацый да беларускіх казак: «Каток – залаты лабок», «Залатая яблынька», «Залаты птах», «З рога ўсяго многа», «Мядзведзь» і да іншых казак.

Выкарыстанне колеру ў адпаведнасці з эмацыянальным зместам вобразаў (радасны і сумны, спакойны і напружаны): «Самы вясёлы клоун», «Сумны П'еро», «Пахмурна», «Навальніца набліжаецца», «Сонечны дзянёк».

Лепка (5 гадзін)

Выкананне рэльефу: «Казачная хатка», «Курачка Раба», «Царэўна Лебедзь», «Крошачка-Хаўрошачка». Выкарыстанне гравіроўкі пры дэкарыраванні паверхні рэльефу.

Спосабы лепкі: пластычны, канструктыўны, камбінаваны. Выкананне аб'ёмнай скульптурнай выявы: лепка пластычным спосабам (выцягванне дэталей з цэлага кавалка гліны або пластыліну) – «Качачка», «Курачка», «Пеўнік». Лепка канструктыўным спосабам (складанне цэлага з асобных частак) – «Канёк-Гарбунок», «Конік» (па тыпе народнай цацкі). Лепка камбінаваным спосабам (выцягванне з цэлага кавалка і складанне цэлага з асобных частак) – «Хлопчык (дзяўчынка) з сабачкам», «Дрэсіроўшчык і мядзведзь».

Суадносіны двух прадметаў па масе і памеры, кампазіцыйная ўзаемасувязь адлюстраваных аб'ектаў: «Слон і сланяня», «Сабака і шчаня», «Вавёрка з ваверчанятамі», «Кот у ботах і Людаед», «Беласнежка і гномы».

Дэкаратыўна-прыкладная дзейнасць і дызайн (7 гадзін)

Дэкаратыўнае абагульненне раслінных і жывёльных формаў. Выразанне сіметрычных элементаў без папярэдняй прамалёўкі контуру: «Кветкі і матылькі», «Рознакаляровая палянка» (аплікацыя). Выразанне

элементаў з папярэдняй прамалёўкай контуру. Фрыз для ўпрыгожвання класа: «Зімачка», «Вясновыя кветкі» (аплікацыя; калектыўная работа).

Дэкор прадметаў рознай формы і прызначэння. Выкананне эскізу роспісу пано, апрацоўчай дошкі, шкатулкі для рукадзелля.

Асаблівасці стварэння дэкаратыўнай кампазіцыі з прыроднага матэрыялу: «Вясёлыя лесавічкі», «Балотная пачвара», «Лясныя звяркі» (фларыстыка).

Асаблівасці выканання рэльефнай кампазіцыі: «Пунсовая кветачка», «Папараць-кветка» (папяровая пластыка).

Канструяванне аб'ёмных цацак на аснове трансфармацыі простых па форме нарыхтовак (прамавугольнік, квадрат, круг, паўкола) у тэхніцы «папяровая пластыка»: «Дзед Мароз», «Снягурка», «Мышка», «Вавёрка» (каляровая папера).

Асноўныя віды дзейнасці: выкананне практыкаванняў па асваенні мастацкіх прыёмаў і тэхнік работы; стварэнне мастацкага прадукта на плоскасці і ў аб'ёме ў адпаведнасці з вучэбнай задачай, аналіз і ацэнка выкананых творчых работ з пазіцыі іх зместу па сфармуляваных педагагічным работнікам крытэрыях.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Мець уяўленне:

аб адметных асаблівасцях асноўных відаў мастацтва (графіка, жывапіс, скульптура, архітэктура, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва);

законах лінейнай і святлопаветранай перспектывы;

ведаць (разумець):

паслядоўнасць выканання жывапіснай, графічнай і скульптурнай (рэльефнай, аб'ёмнай) кампазіцый, аплікацыі, манатыпіі, выцінанкі;

назвы асноўных і састаўных колераў;

эмацыянальна-вобразныя магчымасці колеру;

правілы работы з мастацкімі матэрыяламі, інструментамі і прыладамі;

адметныя асаблівасці асноўных спосабаў лепкі;

асноўныя кампазіцыйныя схемы, якія выкарыстоўваюцца пры стварэнні твораў дэкаратыўна-прыкладнога характару;

умець:

выбіраць фармат ліста і яго палажэнне ў залежнасці ад зместу кампазіцыі;

поўнасю выкарыстоўваць паверхню ліста паперы, адлюстроўваць прадметы суразмерна фармату;

перадаваць характэрныя асаблівасці формы, прапорцый і канструкцыі адлюстраваных і выяўляльных прадметаў;

змешваць колеры, неабходныя для рэалізацыі творчай задумы;

выкарыстоўваць аптымальныя прыёмы і спосабы лепкі;

упрыгожваць дэкорам плоскія і аб'ёмныя прадметы ў адпаведнасці з іх формай і прызначэннем;

працаваць мастацкімі матэрыяламі і прыладамі ў адпаведнасці з іх асаблівасцямі і творчай задумай;

выбіраць аптымальныя прыёмы трансфармацыі паперы пры канструяванні аб'ёмных цацак;

выконваць элементарныя правілы культуры працы (арганізацыя і прыбіранне працоўнага месца, акуратныя і беражлівыя адносіны да мастацкіх матэрыялаў і прылад);

удзельнічаць у абмеркаванні і ацэнцы творчых работ.

ГЛАВА 4

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ў ІІІ КЛАСЕ.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ

ВУЧЭБнай ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

(1 гадзіна ў тыдзень, усяго 35 гадзін)

ЭСТЭТЫЧНАЕ ЎСПРЫМАННЕ РЭЧАІСНАСЦІ (1 гадзіна)

Разнастайнасць форм і колеру у прыродзе. Прыгажосць аб'ектаў і з'яў прыроды ў розны час года (мультымедыйная прэзентацыя, экскурсія).

Асноўныя віды дзейнасці: назіранне прыгажосці аб'ектаў і з'яў прыроды ў розныя поры года; аналіз і ацэнка з'яў прыроды з пазіцыі эстэтычных катэгорый; параўнанне формы і колеру аб'ектаў прыроды; класіфікацыя аб'ектаў прыроды па форме і колеру; супастаўленне колеру аб'ектаў і з'яў прыроды пры розным асвятленні; фармуляванне высноў па выніках назіранняў.

УСПРЫМАННЕ ТВОРАЎ МАСТАЦТВА (4 гадзіны)

Віды і жанры выяўленчага мастацтва.

Жывапіс. Выразныя сродкі жывапісу. М. Казакевіч. «Нарачанская зямля»; Ф. Талстой. «Букет кветак, матылёк і птушка»; В. Вярсоцкі. «Дарогі Міншчыны»; В. Бялыніцкі-Біруля. «Зімні сон»; К. Пятроў-Водкін. «Ранішні нацюрморт»; В. Цвірка. «Блакiтны дзень»; І. Айвазоўскі. «Чорнае мора», «Карабель «Імператрыца Марыя» ў шторм», «Брыг «Меркурый», атакаваны дзвюма турэцкімі судамі»; С. Каткоў. «Хутар

Альбуць»; Б. Залкінд. «Вуліца ў Вільні»; І. Левітан. «Залатая восень»; Я. Зайцаў. «Партрэт юнага партызана»; З. Серабракова. «Каця з нацюрмортам»; М. Апіёк. «Ружы»; Рэмбрандт. «Аўтапартрэт»; Ф. Хальс. «Цыганка»; Караваджа. «Юнак з лютняй»; Ф. Снайдэрс. «Фруктовая крама»; Хеда. «Нацюрморт. Снеданне» і іншыя творы (па выбары педагагічнага работніка).

Графіка. Выразныя сродкі графікі. Сувязь ілюстрацыі са зместам твора. Ілюстрацыі мастакоў-графікаў да дзіцячых кніг (ілюстрацыйны матэрыял па выбары педагагічнага работніка).

Скульптура. Выразныя сродкі скульптуры. Мікеланджэла. «Давід»; А. Глебаў. «Янка Купала»; А. Бембель. «Гастэла»; М. Врубель. «Садко»; В. Ватагін. «Мядзведзь, які балансіруе»; А. Шатэрнік. «Каляды» і іншыя творы (па выбары педагагічнага работніка).

Архітэктурна. Архітэктурныя помнікі рэгіёнаў Беларусі. Сучасныя жылыя і грамадскія архітэктурныя збудаванні (ілюстрацыйны матэрыял па выбары педагагічнага работніка).

Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Сувязь дэкару з формай і прызначэннем прадмета. Дэкаратыўнае абагульненне формы і колеру ў творах дэкаратыўна-прыкладнога і народнага мастацтва (ілюстрацыйны матэрыял па выбары педагагічнага работніка).

Асноўныя віды дзейнасці: абмеркаванне жанрава-відавых адносін у выяўленчым мастацтве; фармуляванне высноў па выніках абмеркаванняў; класіфікацыя твораў мастацтва па відах і жанрах; выяўленне вобразнага зместу твораў мастацтва розных жанраў; вызначэнне мастацка-выразных сродкаў у творах мастацтва розных відаў; абмеркаванне ўражанняў ад успрымання мастацкіх твораў.

ПРАКТЫЧНАЯ МАСТАЦКА-ТВОРЧАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ (30 гадзін)

Асваенне тэхналагічных асаблівасцей мастацкіх тэхнік (3 гадзіны)

Прыёмы і спосабы работы графічнымі матэрыяламі (графітны аловак, туш, фламастэры).

Прыёмы і спосабы работы акварэллю.

Асаблівасці выканання кампазіцый у тэхніцы «гуаш».

Прыёмы і спосабы выканання вырабаў у тэхніцы «папяровая пластыка». Спосабы афарбоўкі паперы ў патрэбныя колеры. Прыёмы трансфармацыі паперы: змяненне, згінанне, складванне, гафрыраванне, выгінанне, скручванне.

Асаблівасці выканання кампазіцый у тэхніцы «аплікацыя».

Асаблівасці выканання кампазіцый у тэхніцы «фларыстыка».

Асаблівасці выканання кампазіцыі ў тэхніцы «трафарэт».
Асаблівасці выканання кампазіцыі ў тэхніцы «манатыпія».

АДЛЮСТРАВАННЕ НА ПЛОСКАСЦІ (14 гадзін)

Кампазіцыя (3 гадзіны)

Выкарыстанне фармату нетрадыцыйных прапорцый для стварэння кампазіцыі: «Навагодняя ёлка», «Дамы на нашай вуліцы», «Вясенні луг». Поўнае выкарыстанне паверхні ліста паперы для перадачы мастацкай задумы, спосабы вылучэння кампазіцыйнага цэнтра: «Восеньскі матыў», «Катанне з гор», «У лесе» (гуаш, акварэль, крэйда, фламастары).

Прастора (2 гадзіны)

Адкрытая і закрытая прастора. Перадача глыбіні прасторы: («Асенні нацюрморт» (з натуры), «На катку», «Футбол», «Трактары ў полі», «Спартсмены рыхтуюцца да Алімпіяды», «Наваселле», «У залах музея» (гуаш, акварэль, фламастары).

Форма, прапорцыі, канструкцыя (3 гадзіны)

Перадача характару галоўнай формы, яе частак, іх узаемнага размяшчэння: («На выставе машын», «Новенькі трактар» (гуаш, акварэль, фламастары).

Асаблівасці будовы і асноўныя прапорцыі цела чалавека і жывёл, размяшчэнне частак цела пры руху (тулава, канечнасці, шыя, галава). Выкананне кампазіцый: «Карнавал», «У свеце жывёл», «Скачкі», ілюстрацый да твораў А. Вольскага «Еду ў госці да слана», верша С. Маршака «Мельнік, хлопчык і асёл» (гуаш, акварэль, фламастары).

Перадача канструкцыі аб'ектаў з улікам іх прасторавага становішча: «Будуецца новы дом» (мастацкія матэрыялы па выбары).

Колер (6 гадзін)

Перадача стану і настрою прыроды: «Восень у парку», «Восень», «Зіма (вясна) ў горадзе (вёсцы)» (гуаш, акварэль).

Выкарыстанне светлых і цёмных адценняў колеру пры стварэнні рэалістычных, дэкаратыўных, фантазійных і абстрактных кампазіцый: «Вясёлка», «Салют», «Агні», «Святочны горад», «Казачны замак» (мастацкія матэрыялы па выбары).

Эмацыянальна-вобразны змест колеру (радасны, напружаны, спакойны). Перадача колеравага вобразу аб'ектаў (прадметаў) і з'яў прыроды: «Родныя прасторы», «Навальніца насоўваецца», «Ветраны дзень», «Захад», «Золак», «Туманны ранак», «Зімовы вечар» (гуаш, акварэль).

Лепка (6 гадзін)

Лепка фігурак абагульненай формы па тыпе народных гліняных цацак канструктыўным спосабам (складанне цэлага з асобных частак): «Зубраня», «Баранчык», «Конік».

Перадача дынамікі пры лепцы чалавека, жывёлы: «Чалавек, які бяжыць», «Конь, які скача» (лепка канструктыўным або камбінаваным спосабам).

Узаемадзеянне фігур у скульптурнай кампазіцыі: «Барцы», «Коннік», «Жывёлы на арэне цырка» (лепка камбінаваным спосабам).

Перадача характэрных поз і рухаў жывёл, людзей – «Сабака на задніх лапах», «Мядзведзь, які танцуе», «Коннік» (лепка пластычным спосабам – выцягванне дэталей з цэлага камяка гліны, лепка канструктыўным спосабам).

Лепка рэльефу: птушкі, рыбы, узор з раслінных форм (пластычная сувязь элементаў, перадача руху, суадносіны мас).

Дэкаратыўна-прыкладная дзейнасць і дызайн (7 гадзін)

Выкарыстанне фактуры і формы прыродных матэрыялаў пры выкананні кампазіцый у тэхніках манатыпія, трафарэт: «Букет», «Нацюрморт».

Рытмічнае чаргаванне форм у дэкаратыўнай кампазіцыі. Выкананне фрыза: «Кветкі і матылі» (аплікацыя), «Сняжынкi» (выцінанка).

Дэкаратыўнае абагульненне формы: складанне фігурак і кампазіцый з засушанай травы, лісця, кветак: «Лясныя жыхары», «У свеце жывёл», «Падводнае царства», «Асенні букет» (фларыстыка).

Адзінства формы прадмета і аздаблення: «Узор для дыванка», «Арнамент для хусткі».

Прыёмы выканання рэльефных кампазіцый: «Букет», «Зімовы пейзаж», «Рознакаляровая палянка» або рэльефных партрэтаў персанажаў казак: «Васіліса Прыгожая», «Мальвіна», «Марфачка» (папяровая пластыка).

Канструяванне аб'ёмных цацак на аснове трансфармацыі простых па форме нарыхтовак (прамавугольнік, квадрат, круг, паўкола) у тэхніцы «папяровая пластыка»: «Важанятка», «Дзед Мароз», «Снягурка», «Гарманіст», «Квяточніца», «Лісічка», «Паўлін», «Кацяня».

Асноўныя віды дзейнасці: выкананне практыкаванняў па асваенні мастацкіх прыёмаў і тэхнік работы; стварэнне мастацкага прадукта на плоскасці і ў аб'ёме ў адпаведнасці з вучэбнай задачай; аналіз і ацэнка выкананых творчых работ з пазіцыі іх зместу па сфармуляваных сумесна з педагогічнымі работнікамі крытэрыях.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Мець уяўленне:

аб адметных асаблівасцях асноўных відаў мастацтва (графіка, жывапіс, скульптура, архітэктура, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва);

адметных асаблівасцях жанраў выяўленчага мастацтва;

сродках мастацкай выразнасці твораў графікі, жывапісу, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва;

спосабах перадачы прасторы ў малюнку;

асаблівасцях размеркавання святлоценевых градацый на адлюстраваных прадметах (аб'ектах);

ведаць (разумець):

паслядоўнасць выканання жывапіснай, графічнай і скульптурнай (рэльефнай, аб'ёмнай) кампазіцый, аплікацыі, манатыпіі, выцінанкі;

паслядоўнасць размяшчэння ў каляровым крузе шасці колераў (чырвоны, аранжавы, жоўты, зялёны, сіні, фіялетава);

назвы адценняў колеру (светла-зялёны, цёмна-чырвоны і іншыя адценні);

асаблівасці будовы цела чалавека і жывёл, становішча частак фігуры (тулава, канечнасці, шыя і галава) пры перадачы руху;

адметныя асаблівасці асноўных спосабаў лепкі;

спосабы трансфармацыі паперы;

асаблівасці кампазіцыйнага размяшчэння адлюстраваных аб'ектаў;

асноўныя кампазіцыйныя схемы, якія выкарыстоўваюцца пры стварэнні твораў дэкаратыўна-прыкладнога характару;

умець:

выбіраць фармат ліста і яго палажэнне ў залежнасці ад зместу кампазіцыі;

поўнасю выкарыстоўваць паверхню ліста паперы, адлюстроўваць прадметы суразмерна фармату;

перадаваць характэрныя асаблівасці формы, прапорцый і канструкцыі адлюстраваных і выяўляльных прадметаў;

змешваць колеры, неабходныя для рэалізацыі творчай задумы;

падбіраць адценні колеру з улікам вобразнага зместу працы;

мадэляваць аб'ём адлюстраваных аб'ектаў з улікам асвятлення;

перадаваць вертыкальнае і нахільнае становішча прадметаў у прасторы;

перадаваць планавасць і глыбіню прасторы ў кампазіцыі;

выбіраць аптымальныя спосабы лепкі;

выбіраць аптымальныя прыёмы трансфармацыі паперы пры канструяванні аб'ёмных цацак, выкананні рэльефных кампазіцый;

удзельнічаць у абмеркаванні і ацэнцы творчых работ;
выконваць элементарныя правілы культуры працы (арганізацыя і прыбіранне працоўнага месца, акуратныя і беражлівыя адносіны да мастацкіх матэрыялаў і прылад).

ГЛАВА 5

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТУ Ё IV КЛАСЕ. АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБнай ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ (1 гадзіна на тыдзень, усяго 35 гадзін)

ЭСТЭТЫЧНАЕ ЎСПРЫМАННЕ РЭЧАІСНАСЦІ (2 гадзіны)

Дасканаласць форм і прапорцый архітэктурных збудаванняў. Асаблівасці гарадскога і сельскага пейзажу, іх своеасаблівасць, аблічча сучасных гарадоў і вёсак (мультымедычная прэзентацыя).

Ахова прыроды, помнікаў культуры і гістарычных славутасцей свайго рэгіёна.

Асноўныя віды дзейнасці: назіранне, аналіз і ацэнка з пазіцыі эстэтычных катэгорый своеасаблівасці архітэктурны сучасных гарадоў і вёсак; супастаўленне частак і цэлага ў канструкцыі архітэктурных збудаванняў; абагульненне форм састаўных канструкцый у архітэктурны; абмеркаванне культуры адносін да помнікаў архітэктурны, славутасцей.

УСПРЫМАННЕ ТВОРАЎ МАСТАЦТВА (3 гадзіны)

Свет мастацкіх інтарэсаў чалавека.

Віды і жанры выяўленчага мастацтва.

Выразныя сродкі графікі: кропка, штрих, лінія, пляма, тон. Тон і колер у творах графікі. Кніжная графіка. Сувязь ілюстрацыі са зместам літаратурнага твора (ілюстрацыйны матэрыял па выбары педагагічнага работніка).

Колер і асвятленне як выразныя сродкі жывапісу. Колер – сродак перадачы стану і настрою ў кампазіцыі. В. Цвірка. «Сакавік»; І. Шышкін. «Сосны, асветленыя сонцам»; І. Левітан. «Залатая восень»; І. Карасёў. «Залатая восень»; В. Васняцоў. «Тры волаты»; А. Рылоў. «У блакітнай прасторы»; М. Чэпик. «На Івана Купалу»; Д. Тэрнер. «Кітабойныя судны»; Д. Канстэбл. «Калёсы для сена»; Каро. «Парыў ветру» і іншыя творы (па выбары педагагічнага работніка).

Выразныя сродкі скульптуры (аб'ём, форма, ракурс (паварот), сілуэт). Скульптура беларускіх і замежных майстроў. Дробная пластыка,

драўляная скульптура, разьба па косці (ілюстрацыйны матэрыял па выбары педагагічнага работніка).

Выразныя сродкі архітэктуры: пластыка аб'ёмаў, прапарцыянальнасць, рытм, колер паверхняў. Славутыя помнікі беларускай і замежнай архітэктуры (ілюстрацыйны матэрыял па выбары педагагічнага работніка).

Выразныя сродкі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва: абагульненасць формы, рытмічнае чаргаванне ўзораў, яркасць колеру, сувязь формы з упрыгожаннем і прызначэннем прадмета. Творы народнага і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва: Агова, Крамно, Давыд-Гарадок, Гжэль, Жостаў, Хахлама, беларускія тканыя пасцілкі і паясы (ілюстрацыйны матэрыял па выбары педагагічнага работніка).

Асноўныя віды дзейнасці: абмеркаванне мастацкіх інтарэсаў чалавека; параўнанне твораў выяўленчага мастацтва па відах і жанрах; выяўленне дамінантных сродкаў мастацкай выразнасці ў творах мастацтва; апісанне зместу мастацкага вобраза ў творах розных відаў і жанраў выяўленчага мастацтва; абмеркаванне ўражанняў ад успрымання мастацкіх твораў.

ПРАКТЫЧНАЯ МАСТАЦКА-ТВОРЧАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ (30 гадзін)

Асваенне тэхналагічных асаблівасцей мастацкіх тэхнік (3 гадзіны)

Прыёмы і спосабы работы графічнымі матэрыяламі (графітны аловак, туш, фламастары).

Прыёмы і спосабы работы акварэллю.

Прыёмы і спосабы работы гуашшу.

Прыёмы і спосабы выканання вырабаў у тэхніцы «папяровая пластыка»: прыёмы трансфармацыі паперы (змяненне, згінанне, складванне, гафрыраванне, выгінанне, скручванне); спосабы афарбоўкі паперы ў патрэбныя колеры.

Прыёмы і спосабы падрыхтоўкі дэталеў для выканання кампазіцый у тэхніцы «аплікацыя».

Спосабы складання і прыёмы рэзання паперы пры выкананні кампазіцый у тэхніцы «выцінанка».

Прыёмы і спосабы выканання кампазіцый у тэхніцы «манатыпія».

Прыёмы і спосабы выканання кампазіцый у тэхніцы «трафарэт».

Адлюстраванне на плоскасці (15 гадзін)

Кампазіцыя (5 гадзін)

Кампазіцыйная арганізацыя карціннай плоскасці, вылучэнне кампазіцыйнага цэнтра: «Асенні нацюрморт» (з натуры), «У гасцях у ветэрана Вялікай Айчыннай вайны», «Адкрыццё помніка», «Вечны агонь» (графітны аловак, гуаш, акварэль, крэйда, фламастары).

Перадача руху ў кампазіцыі: «Хлопчык запускае паветранага змея», «Мы бяжым ад дажджу», «На пашу», «Навыперадкі з ветрам» (гуаш, акварэль, фламастары).

Перадача асноўных прапорцый цела чалавека, трохчастковая будова канечнасцей (плячо, перадплечча, кісць; бядро, галёнка, ступня): «Лепім снегавіка», «Зімовыя забавы». Малюнкі людзей і жывёл па назіранні і прадстаўленні: «На выставе сабак», «Я з сабакам на прагулцы», «Я кармлю козачку» (графітны аловак, фламастары, гуаш, акварэль).

Вобразы групы людзей і жывёл у руху і спакоі: «Спартыўныя гульні», «Акрабаты», «Дрэсіроўшчык», «Хакеісты», «Паветраныя гімнасты», «На іпадроме», «Вернісаж» (графітны аловак, фламастары, гуаш, акварэль).

Прастора (2 гадзіны)

Перадача прасторавых адносін паміж аб'ектамі: «Развілка трамвайнай лініі», «Паварот чыгункі» (графітны аловак), «Гарадскі (сельскі) пейзаж» (гуаш, акварэль).

Прасторавыя з'явы ў малюнку закрытай прасторы – пакой у франтальным становішчы (мяжа залому паверхняў падлогі і сцен): «Каля дошкі», «У маім пакоі», «Мама на кухні гатуе абед» (фламастары, гуаш, акварэль).

Форма, прапорцыі, канструкцыя (3 гадзіны)

Прапорцыі твару чалавека. Праца над партрэтамі: «Мая бабуля», «Мой сябар», «Аўтапартрэт» (мастацкія матэрыялы па выбары).

Параўнальныя памеры прадметаў, кантраст велічыні і формы. Выкананне ілюстрацый да літаратурных твораў: «Слон і Моська», «Дзюймовачка і Крот» (мастацкія матэрыялы па выбары).

Канструкцыя прадметаў і яе ўлік пры адлюстраванні аб'ектаў: «Нацюрморт», «Мой дом», «Наша школа», «Нацыянальная бібліятэка Беларусі» (мастацкія матэрыялы па выбары).

Колер (5 гадзін)

Перадача розных адценняў адной і той жа групы колеру пры адлюстраванні прадметаў з натуры: ліст салаты і зялёная цыбуля, буракі і радыска, радыска і морква.

Змяненне колеру блізкіх і далёкіх прадметаў пры перадачы прасторы (маляванне па памяці, прадстаўленні і назіранні пейзажаў у розную пару года): «У Нясвіжскім парку вясной», «Зіма ў Белавежскай пушчы», «Буслы прыляцелі».

Выкарыстанне цёплага, халоднага і змешанага каларыту ў стварэнні мастацкага вобраза: «Алені на поўначы», «Вярблюды ў пустыні», «Хмурная восень», «Залатая вясёлая восень», «Дрэвы ў буру», «Світанне», «Летні сонечны дзень», «Зімовы вечар», «Фальклорнае свята».

Колеравая гармонія: «Колеравая феерыя», «Салют», «Фантаны, якія спяваюць», «Колерамузыка» (абстрактныя кампазіцыі).

Лепка (5 гадзін)

Суцэльнасць скульптурнай формы. Лепка камбінаваным спосабам: «Сабака», «Кошка», «Трус», «Зайчык-выхваляка».

Характэрныя асаблівасці прапорцый чалавека і жывёлы. Перадача кампазіцыйнай узаемасувязі і руху: «Клоун з сабакам», «Дрэсіроўшчык», «Кракадзіл Гена і Чабурашка», «Маша і Мядзведзь».

Апрацоўка паверхні (нанясенне фактуры) як сродак выразнасці вобраза: рэльефы «Залатая рыбка», «Жар-птушка», «Паўлін», «Букет», «Кветкі роднага краю», «Мая Радзіма», «Зіма».

Дэкаратыўна-прыкладная дзейнасць і дызайн (7 гадзін)

Асаблівасці кампазіцыйнага і каларыстычнага рашэння вырабаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Выкананне эскізаў дэкору прадметаў рознай формы і прызначэння: «Івянецкія ўзоры», «Агоўскія куфры», «Слуцкія паясы», «Жостаўскія падносы», «Хахламскі роспіс», «Гжэльскі фарфор» (па выбары).

Віды аплікацыі (прадметная, сюжэтная, дэкаратыўная). Выкананне дэкаратыўных кампазіцый у тэхніцы «аплікацыя»: «Чароўная кветка», «Цуд-дрэва», «Лісічка-сястрычка», «Дружок» (па выбары). Асаблівасці выкарыстання колеру ў сюжэтнай аплікацыі «Птушыны двор», «Кветкі і матылькі», «Родныя прасторы» (каляровая папера).

Выкананне кампазіцый у тэхніках «манатыпія», «трафарэт». Асаблівасці выкарыстання колеру ў дэкаратыўнай кампазіцыі: «Віншавальная паштоўка», «Пано для інтэр'еру» (белая і каляровая папера, гуаш, акварэль).

Кампазіцыйныя разнавіднасці выцінанкі: сіметрычная, разеткавая, рапортная. Асаблівасці выкарыстання колеру ў ажурных узорах. Выкананне пано «Дрэва жыцця», «Букет», кампазіцыі «Вальс сняжынак».

(калектыўная работа), абрамляльнага бардзюра (акантоўкі) для афармлення выцінанак (каляровая папера).

Выкарыстанне прыёмаў трансфармацыі паперы (змяненне, выгінанне, скручванне, згінанне, складанне, гафрыраванне) пры выкананні рэльефных кампазіцый. Выкананне ў тэхніцы «папяровая пластыка» паштовак, пано: «Букет», «Кветкі ў вазе», «Зімовы пейзаж»; кветкавых падвесных канструкцый на плоскай (трохвугольнік, ромб, авал) і аб'ёмнай (шар, піраміда, цыліндр) аснове (каркасе): «Кветкавая кампазіцыя», «Свята (парад) колераў».

Дэкаратыўнае абагульненне формы. Канструяванне аб'ёмных цацак на аснове простых па форме разгортак геаметрычных цел: «Залатая рыбка», «Казачная птушка», «Кот Васіль», «Барбос-дворнік», «Лісічка-сястрычка», «Вавёрачка-модніца» (каляровая папера).

Асноўныя віды дзейнасці: выкананне практыкаванняў па асваенні мастацкіх прыёмаў і тэхнік працы; стварэнне мастацкага прадукту на плоскасці і ў аб'ёме ў адпаведнасці з вучэбнай задачай; аналіз і ацэнка выкананых творчых работ з пазіцыі іх зместу па сфармуляваных сумесна з педагогічнымі работнікамі крытэрыях.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Мець уяўленне:

аб выразных сродках жывапісу, графікі, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, архітэктуры;

законах лінейнай і святлопаветранай перспектывы;

асноўных градацыях святлаценю;

ведаць (разумець):

адrozenні жывапісу ад графікі, жывапісу ад скульптуры, графікі ад скульптуры;

паслядоўнасць выканання жывапіснай, графічнай і скульптурнай (рэльефнай, аб'ёмнай) кампазіцый, аплікацыі, манатыпіі, выцінанкі;

умець:

прыводзіць па памяці прыклады твораў выяўленчага мастацтва, іх аўтараў, вызначаць агульны характар выразнасці твора;

змешваць складаныя адценні колеру, неабходныя для каларыстычнага рашэння кампазіцыі;

выконваць кампазіцыю ў вызначанай каляровай гаме;

перадаваць прасторавыя планы ў кампазіцыі;

адлюстроўваць закрытую прастору з улікам залому паверхняў падлогі і сцен;

перадаваць форму, канструкцыю і аб'ём прадмета тонам, колерам, пластыкай;

ствараць аб'ёмныя цацкі на простае геаметрычнай аснове;

выкарыстоўваць выразныя магчымасці розных мастацкіх тэхнік для рашэння творчай задумы;

удзельнічаць у абмеркаванні і ацэнцы творчых работ;

выконваць элементарныя правілы культуры працы (арганізацыя і прыбіранне працоўнага месца, акуратныя і беражлівыя адносіны да мастацкіх матэрыялаў і прылад).

УТВЕРЖДЕНО

Постановление
Министерства образования
Республики Беларусь
29.07.2025 № 133

Учебная программа по учебному предмету
«Музыка»
для I–II классов учреждений образования, реализующих
образовательные программы общего среднего образования,
с русским языком обучения и воспитания

ГЛАВА 1

ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Настоящая учебная программа по учебному предмету «Музыка» (далее – учебная программа) предназначена для I–II классов учреждений образования, реализующих образовательные программы общего среднего образования, с русским языком обучения и воспитания.

2. Настоящая учебная программа рассчитана на 68 часов (1 час в неделю) в I–II классах. В каждом классе содержание включает четыре раздела: «Поем вместе», «Волшебный мир музыки», «Музыкальная культура Беларуси», «Музыка – язык, не требующий перевода».

3. Цель изучения учебного предмета «Музыка» – формирование музыкальной культуры учащихся как части их духовной культуры.

4. Задачи учебного предмета «Музыка».

Задачи, направленные на достижение личностных образовательных результатов:

- формирование представлений о тесной связи музыки и жизни, роли музыки в жизни человека, музыке как особой форме коммуникации;

- формирование представлений о ценностных основаниях национального и мирового культурного наследия;

- воспитание эстетического отношения к действительности, развитие художественного вкуса;

- приобщение к национальным культурным традициям;

- формирование потребности в общении с музыкой, накопление опыта самовыражения в музыкальном творчестве;

- освоение правил охраны детского голоса.

Задачи, направленные на достижение метапредметных образовательных результатов:

- формирование умений работать с текстами, представленными в аудиальной, аудиовизуальной, вербальной формах; нотными текстами;

- формирование умений проводить сравнительный анализ текстов, осуществлять поиск «эквивалентов образности», устанавливать закономерности, выявлять причинно-следственные связи, обобщать информацию, раскрывать ее культурные смыслы;

- формирование умений находить способы решения творческой задачи с использованием средств музыкального искусства; выбирать форму, наиболее соответствующую авторскому замыслу; экспериментировать со средствами музыкальной выразительности;

- формирование умения осуществлять на словесно-содержательной основе самооценку и взаимооценку результатов учебной деятельности в соответствии с критериями, выбранными совместно учителем и учащимися.

Задачи, направленные на достижение предметных образовательных результатов:

формирование умений исполнять Государственный гимн Республики Беларусь, правильно вести себя при его официальном исполнении;

формирование представлений о музыке как самоценном виде искусства, ее содержании, форме, жанровой основе, выразительном языке;

формирование умения слушать музыкальные произведения и понимать их содержание, передавать авторский замысел в вокальном и инструментальном музицировании, сочинять и импровизировать;

формирование умения характеризовать музыкальное произведение с точки зрения содержания, формы, жанровой основы, средств музыкальной выразительности;

формирование умения выявлять сходство в содержании и различия в выразительных языках музыки народов мира;

формирование умения воплощать собственный творческий замысел средствами музыкального искусства.

5. Приоритетные виды функциональной грамотности, формируемые при изучении учебного предмета «Музыка».

В процессе обучения учебному предмету «Музыка» приоритетными видами функциональной грамотности выступают: художественно-эстетическая, читательская, социокультурная.

Художественно-эстетическая грамотность формируется посредством освоения и применения в учебных ситуациях системы знаний, умений; опыта эмоционально-ценностных отношений, необходимых для восприятия искусства; реализации творческого замысла; решения художественно-практических задач.

Читательская грамотность формируется посредством прочтения, осмысления, интерпретации и преобразования учебных текстов, представленных в аудиальной, аудиовизуальной, визуальной формах; нотных текстов; текстов, содержащих словесное описание, иных с целью расширения персональных творческих возможностей, активного участия в культурной жизни семьи и общества.

Социокультурная грамотность формируется посредством приобщения к национальным культурным традициям, ознакомления с лучшими образцами народного и композиторского творчества, активного участия в культурной жизни общества для присвоения традиционных ценностей белорусского народа, осознания принадлежности к отечественной и мировой музыкальной культуре, демонстрации уважительного отношения к проявлениям иных культур.

6. Требования к организации образовательного процесса при изучении учебного предмета «Музыка» предусматривают формирование следующих универсальных компетенций:

компетенция гражданственности – через слушание и исполнение Государственного гимна Республики Беларусь; приобщение к национальным культурным традициям; знакомство с белорусским фольклором, произведениями белорусских авторов;

компетенция мышления – через формирование умений анализировать аудиальные, аудиовизуальные, визуальные, нотные, иные тексты, воспринимать и интерпретировать художественные образы, выражать отношение к произведениям искусства, сравнивать средства выразительности в произведениях разных видов искусства, определять критерии оценки собственной исполнительской и художественно-творческой деятельности;

компетенция эмоциональной регуляции – через развитие способности определять характер музыки и проявлять эмоциональный отклик в процессе музыкального восприятия, выразительно исполнять вокальные и инструментальные произведения, передавать определенное эмоциональное состояние в собственной художественно-творческой деятельности;

компетенция коммуникации – через развитие способности кодировать и декодировать звуковую информацию, понимать содержание произведений музыкального искусства, передавать авторский замысел в исполнительской деятельности, сочинять и импровизировать;

компетенция кооперации – через участие в совместной художественно-творческой деятельности (хоровом пении, ансамблевом музицировании, художественном моделировании); подготовке коллективных творческих работ, групповых исследовательских и художественно-творческих проектов;

компетенция устойчивого личностного развития – через освоение позиций композитора, исполнителя, слушателя; стремление развивать музыкальные способности, осваивать новые художественные практики, использовать приобретенный опыт в различных жизненных ситуациях.

7. Специфика учебного предмета «Музыка»

Объектом изучения учебного предмета «Музыка» является музыка как искусство интонируемого смысла. Обучение имеет практико-ориентированный характер, обеспечивающий овладение учащимися слушательскими и исполнительскими, в первую очередь вокально-хоровыми, умениями; накопление опыта индивидуальной и коллективной музыкальной деятельности, развитие музыкальных способностей.

8. Рекомендуемые формы и методы обучения и воспитания, виды учебной деятельности

Основной формой организации образовательного процесса при изучении учебного предмета «Музыка» является учебное занятие.

Рекомендуемые виды учебной деятельности учащихся: познавательная, художественно-творческая, коммуникативная, находящие выражение в пении, слушании музыкальных произведений, игре на музыкальных инструментах, свободном дирижировании, художественном моделировании, импровизации.

Приоритетными методами обучения и воспитания учащихся являются практические методы (вокально-хоровые и ритмические упражнения; распевание; исполнение, в том числе концертное, вокальных и инструментальных произведений; сочинение мелодий); наглядные методы (с использованием аудиальной, визуальной и аудиовизуальной наглядности); словесные методы (рассказ об истории создания музыкального произведения; постановка проблемы при изучении музыкального произведения; анализ содержания, формы, жанровой основы, музыкального языка произведения; обсуждение исполнительского плана песни).

К дидактическим средствам обучения и воспитания относятся учебные пособия, наглядные пособия, нотные партитуры, аудиальный материал, аудиовизуальный материал, электронные средства обучения.

9. Ожидаемые образовательные результаты освоения содержания учебного предмета «Музыка» по завершении обучения и воспитания на I ступени общего среднего образования включают:

Личностные образовательные результаты, согласно которым учащийся:

осознает свою принадлежность к белорусскому народу; проявляет эмоционально-ценностное отношение к белорусской культуре, национальному музыкальному наследию; демонстрирует уважение к Государственному гимну Республики Беларусь как символу суверенного государства;

проявляет личностные смыслы, сформированные посредством присвоения общечеловеческих ценностей, лежащих в основе музыкальных произведений;

руководствуется принятыми в обществе морально-этическими нормами при решении познавательных и творческих задач;

проявляет внутреннюю мотивацию, интерес к музыкальному искусству, личностные качества (активность, инициативность, любознательность, самостоятельность) при слушании музыки, вокальном и инструментальном музицировании, сочинении, импровизации;

осознает тесную связь музыки и жизни, роль музыки в жизни человека; музыку как особую форму коммуникации;

идентифицирует свои и чужие эмоции в ходе коллективной исполнительской деятельности; проявляет эмпатию, регулирует собственное эмоциональное состояние в процессе совместной работы; стремится к самовыражению в музыкальном творчестве; соблюдает правила охраны детского голоса.

Метапредметные образовательные результаты, согласно которым учащийся:

владеет навыками работы с текстами, представленными в аудиальной, аудиовизуальной, вербальной, иных формах; нотными текстами;

проводит сравнительный анализ текстов, осуществляет поиск «эквивалентов образности», устанавливает закономерности, выявляет причинно-следственные связи, обобщает информацию, раскрывает ее культурные смыслы;

владеет элементарными навыками учебно-исследовательской и проектной деятельности: находит способы решения творческой задачи с использованием средств музыкального искусства; выбирает форму, наиболее соответствующую авторскому замыслу; экспериментирует со средствами музыкальной выразительности; отбирает оптимальный способ презентации проекта;

принимает и удерживает учебную задачу; определяет последовательность ее решения, прогнозирует результат, контролирует и корректирует ход выполнения; на словесно-содержательной основе осуществляет самооценку и взаимооценку результатов учебной деятельности в соответствии с критериями, выбранными совместно учителем и учащимися;

владеет навыками коммуникации: корректно высказывает собственное мнение, приводит аргументы, задает уточняющие вопросы, участвует в диалоге, может выслушать и принять иное мнение;

владеет навыками работы в группе: проявляет готовность к распределению обязанностей, ответственно относится к выполнению своей части задания, объективно оценивает вклад в общее дело, предотвращает конфликты;

оказывает посильную помощь одноклассникам при выполнении учебных задач в группах, осуществлении коллективной исполнительской деятельности;

в коллективной исполнительской деятельности проявляет ответственность, умение взаимодействовать, работать на общий результат.

Предметные образовательные результаты, согласно которым учащийся:

исполняет Государственный гимн Республики Беларусь, правильно ведет себя при его официальном исполнении;

умеет слушать музыкальные произведения и понимать их содержание, передавать авторский замысел в вокальном и инструментальном музицировании, сочинять и импровизировать;

характеризует музыкальное произведение с точки зрения содержания, формы, жанровой основы, средств музыкальной выразительности;

различает тембры отдельных голосов, инструментов;

узнает звучание симфонического оркестра, оркестра народных инструментов;

различает музыку народную и композиторскую;

выявляет сходство в содержании и различия в выразительных языках музыки народов мира;

узнает на слух шедевры музыкального искусства;

выразительно поет и музицирует на музыкальных инструментах;

воплощает собственный творческий замысел средствами музыкального искусства.

ГЛАВА 2

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА В I КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

(1 час в неделю, всего 34 часа)

ПОЕМ ВМЕСТЕ (16 часов)

Государственный гимн Республики Беларусь. Правила поведения при официальном исполнении гимна.

Музыка государственных праздников, праздничных дней, памятных дат. Песни, посвященные Дню Победы, Дню народного единства, Дню защитников Отечества и Вооруженных сил Республики Беларусь, Дню женщин, Дню знаний, Дню учителя, Новому году, Дню матери, Дню отца, Дню семьи. Песни о Родине, дружбе. Популярные детские песни, песни из мультфильмов и кинофильмов.

Певческая посадка, певческая установка. Навыки пения сидя, стоя. Дыхание перед началом пения. Мягкий вдох через нос – начало пения. Выдох в течение музыкальной фразы. Мягкая атака звука. Естественный свободный звук без форсирования. Умение петь в динамическом диапазоне *mp* – *mf*. Умение петь *legato*, *non legato*. Основные дирижерские жесты. Навыки понимания дирижерского жеста. Унисон. Упражнения на выстраивание унисона. Ясное и четкое произношение слов в

произведении. Точность интонирования. Выразительное пение, передача основного характера произведения. Умение слушать себя и других во время исполнения. Охрана детского голоса.

Виды и способы деятельности: слушание Государственного гимна Республики Беларусь. Ознакомление с правилами поведения при официальном исполнении гимна. Разучивание Государственного гимна Республики Беларусь, участие в коллективном исполнении.

Беседа о роли музыки в государственных праздниках, праздничных днях.

Ознакомление с певческой посадкой, певческой установкой. Формирование навыков пения сидя, стоя. Формирование умения осуществлять мягкий вдох через нос перед началом пения, выдох в течение музыкальной фразы. Ознакомление с мягкой атакой звука. Обращение внимания на естественный свободный звук (без форсирования). Формирование умения петь в динамическом диапазоне *mp* – *mf*. Формирование умения петь *non legato* и *legato*. Ознакомление с основными дирижерскими жестами, формирование навыка их понимания. Выстраивание унисона. Формирование умения ясно и четко произносить слова в произведении. Обращение внимания на точность интонирования. Формирование умений выразительно исполнять произведение, передавать характер музыки. Формирование умения слушать себя и других во время исполнения. Ознакомление с правилами охраны детского голоса.

Разучивание, коллективное исполнение песен, посвященных государственным праздникам, праздничным дням; песен о Родине, дружбе; популярных детских песен; песен из мультфильмов и кинофильмов. Дополнение исполнения выразительными движениями и ритмическими аккомпанементами (звучащие жесты, ударные инструменты).

Инвариантный музыкальный материал пение

«Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь». Музыка Н. Соколовского, слова М. Климковича и В. Каризны.

«Чему учат в школе». Музыка В. Шаинского, слова М. Пляцковского.

«Радзіма Беларусь». Музыка О. Чиркуна, слова М. Позднякова.

«Родны бусел». Музыка С. Галкиной, слова Н. Галиновской.

«Першая настаўніца». Музыка В. Ковалива, слова С. Граховского.

«Наша мама». Музыка Ю. Слонова, слова О. Высотской.

«Буду папе помогать». Музыка и слова Я. Жабко.

«Солнышко-мама». Музыка В. Ковалива, слова В. Дробышевской.

«Новогодняя». Музыка В. Ковалива, слова А. Науменко.

«Песня юных защитников Отечества». Музыка В. Ковалива, слова С. Лукьяновой.

«Когда мои друзья со мной». Музыка В. Шаинского, слова М. Танича.

«Антошка». Музыка В. Шаинского, слова Ю. Энтина.

Вариативный музыкальный материал пение

«Здравствуй, Родина моя!». Музыка Ю. Чичкова, слова К. Ибряева.

«Барабан». Музыка Л. Сімаковіч, слова Б. Жанчака.

«Первоклашка». Музыка Е. Зарицкой, слова И. Шевчука.

«Первоклассник». Музыка В. Ковалива, слова С. Лукьяновой.

«Мамочка». Музыка Е. Зарицкой, слова И. Шевчука.

«Песенка о Родине». Музыка и слова А. Беляева.

«Где живет музыка». Музыка и слова В. Ковалива.

«Родная песенка». Музыка Ю. Чичкова, слова П. Синявского.

«Настоящий друг». Музыка Б. Савельева, слова М. Пляцковского.

«Рыжий пёс». Музыка Г. Струве, слова В. Степанова.

«Слово на ладошках». Музыка Е. Попляновой, слова Н. Пикулевой.

«Солнечные зайчики». Музыка Е. Попляновой, слова В. Татарина.

«Добрый жук». Музыка А. Спадавекиа, слова Е. Шварца.

«Начинаем перепляс». Музыка С. Соснина, слова П. Синявского.

«Колыбельная медведицы». Музыка Е. Крылатова, слова Ю. Яковлева.

«Бесконечная песенка». Музыка В. Ковалива, слова В. Семернина.

«Грустная песня». Музыка Е. Тиличевой, слова Л. Дымовой.

«Бубенчики». Музыка Е. Тиличевой, слова М. Долинова.

«Осень». Музыка М. Красева, слова М. Ивенсен.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

руководствуется правилами поведения при официальном исполнении Государственного гимна Республики Беларусь, участвует в коллективном исполнении гимна;

имеет представление о роли музыки в государственных праздниках, праздничных днях, участвует в коллективном исполнении песен, посвященных государственным праздникам и праздничным дням; песен о Родине, дружбе; популярных детских песен; песен из мультфильмов и кинофильмов;

владеет навыками пения сидя, стоя;

понимает основные дирижерские жесты;
 знает правила охраны детского голоса и руководствуется ими в учебной деятельности и повседневной жизни.

ВОЛШЕБНЫЙ МИР МУЗЫКИ (10 часов)

Композитор, исполнитель, слушатель.

Три «кита» в музыке. Разнообразие песен, танцев, маршей.

Песня.

Танец.

Марш.

«Киты» встречаются вместе. Песни-танцы, песни-марши.

О чем «говорит» музыка. Музыка выражает внутренний мир человека, его чувства, настроение.

Музыка передает черты человеческого характера. Музыкальный портрет.

Музыка передает движение.

Музыка «рисует» картины природы.

Виды и способы деятельности: слушание маршей, танцев, песен; выявление различий в характере музыки. Сопровождение музыкальных композиций выразительными движениями; исполнение ритмического аккомпанеента к маршам, танцам (польке, вальсу), песням.

Слушание музыкальных произведений, передающих чувства, настроение, характер человека, движение, «рисующих» картины природы. Раскрытие их содержания, характеристика жанровой основы, выразительных и изобразительных (при наличии) особенностей. Дополнение слушания пластическим интонированием. Передача различными способами впечатлений от прослушанной музыки.

Разучивание и выразительное исполнение песен, дополненное танцевальными движениями, элементами театрализации.

Инвариантный музыкальный материал пение

И. Арсеев. «Крокодил и Чебурашка».

«Пусть всегда будет солнце». Музыка А. Островского, слова Л. Ошанина.

«Бравые солдаты». Музыка А. Филиппенко, слова Т. Волгиной.

«Веселый музыкант». Музыка А. Филиппенко, слова Т. Волгиной.

слушание

С. Прокофьев. «Марш».

С. Чернецкий. «Встречный марш».
 М. Блантер. «Футбольный марш».
 В. Агапкин. «Прощание славянки».
 М. Глинка. «Полька».
 С. Рахманинов. «Итальянская полька».
 Д. Шостакович. «Вальс-шутка».
 Л. ван Бетховен. «Веселая. Грустная».
 Д. Кабалевский. «Упрямый братишка».
 Д. Кабалевский. «Три подружки (Резвушка, Плакса, Злюка)».
 И. Арсеев. «В гости» («Пешком», «На велосипеде», «На машине»)
 Д. Кабалевский. «Клоуны».
 В. Салманов. «Утро в лесу», «Вечер».
 Н. Римский-Корсаков. «Океан – море синее» (оркестровое
 вступление к опере «Садко»).

Вариативный музыкальный материал слушание

А. Лядов. «Музыкальная табакерка».
 Д. Кабалевский. «Труба и барабан».
 В. Ребиков. «Медведь».
 Л.К. Дакен. «Кукушка».
 Дж. Верди. «Марш» (из оперы «Аида»)
 Г. Свиридов. «Упрямец».
 Д. Кабалевский. «Танец молодого бегемота».

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

понимает особенности деятельности композитора, исполнителя,
слушателя;

имеет представление о разнообразии песен, танцев, маршей;
раскрывает их роль в жизни человека; различает песню, танец, марш;

имеет представление о выразительных и изобразительных
возможностях музыки; определяет переданные в музыке чувства,
настроение, черты характера человека, картины природы, движение;

узнает на слух прослушанные произведения, раскрывает их
содержание; характеризует жанровую основу, выразительные и
изобразительные (при наличии) особенности;

выразительно исполняет песни, ритмические аккомпанементы
к маршам, танцам;

эмоционально откликается на звучание музыки.

МУЗЫКАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА БЕЛАРУСИ (4 часа)

Белорусские народные песни (колыбельные, детский фольклор). Вокальная и инструментальная музыка белорусских композиторов.

Обряды, песни, игры зимнего календарно-обрядового цикла (Каляды).

Обряды, песни, игры весеннего календарно-обрядового цикла (Саракі).

Музыкальные конкурсы для детей и юношества, проводимые в Республике Беларусь. Международный детский музыкальный конкурс «Витебск» в рамках Международного фестиваля искусств «Славянский базар в Витебске».

Виды и способы деятельности: ознакомление с белорусскими народными песнями, их разучивание, исполнение. Беседа о роли песен в жизни белорусского народа. Разучивание попевок, используемых в играх. Знакомство с творчеством белорусских композиторов. Слушание музыкальных произведений, определение их содержания, жанровой основы; характеристика выразительных и изобразительных (при наличии) особенностей. Передача различными способами впечатлений от прослушанной музыки.

Разучивание и исполнение песен, созданных белорусскими авторами. Дополнение исполнения выразительными движениями, ритмическими аккомпанеентами (звучащие жесты, ударные инструменты).

Ознакомление с традициями праздников зимнего (Каляды) и весеннего (Саракі) календарно-обрядовых циклов. Разучивание песен, реконструкция отдельных элементов обрядов, участие в играх.

Ознакомление с проводимыми в Республике Беларусь конкурсами юных исполнителей (Международный детский музыкальный конкурс «Витебск» в рамках Международного фестиваля искусств «Славянский базар в Витебске»). Просмотр и обсуждение видеоматериалов.

Инвариантный музыкальный материал пение

Белорусские народные песни «Ішла каляда», «Жавароначкі, прыляціце».

слушание

А. Безенсон. Сюита «Бабушкин двор».

Вариативный музыкальный материал

пение

Белорусские народные песни «Белабока сарока», «Дожджык», «Чубаценькі верабей», «Коці, коці, лапкі», «Прыйдзі, прыйдзі, коця», «Пайшоў коўзацца каток», «Ой, люлі, люлі, прыляцелі куры», «Гэй ты, воўчанька».

«Калыханка». Музыка В. Раинчика, слова Г. Буравкина.

«Зімовая калыханка». Музыка Л. Сверделя, слова В. Вербы.

«По грибы». Музыка В. Оловникова, слова Н. Алтухова.

«Пастушок». Музыка П. Подковырова, слова Я. Журбы.

«Ягорачка». Музыка В. Серых, слова народные.

«Пра мышку і кніжку». Музыка О. Чиркуна, слова И. Муравейко.

слушание

В. Каретников. «Времена года» (фрагменты по выбору).

Г. Вагнер. «Зязюлька», «Песенка».

Г. Горелова. «Танцующий толстяк».

Г. Сурус. «Галоп», «Калыханка», «Жарты».

К. Тесаков. «Гульня ў снежкі», «Снежны вальс».

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

имеет представление о разнообразии детского фольклора (калыханкі, забаўлянкi, лічылкі, дражнілкі); выразительно исполняет колыбельные, попевки, используемые в играх;

называет и выразительно исполняет изученные вокальные произведения белорусских композиторов;

узнает прослушанные произведения, раскрывает их содержание; характеризует жанровую основу, выразительные и изобразительные (при наличии) особенности;

приводит примеры обрядов, песен и игр праздников зимнего (Каляды) и весеннего (Саракі) календарно-обрядовых циклов; принимает участие в народных праздниках;

называет проводимые в Республике Беларусь конкурсы юных исполнителей (Международный детский музыкальный конкурс «Витебск» в рамках Международного фестиваля искусств «Славянский базар в Витебске»), раскрывает их особенности.

«МУЗЫКА – ЯЗЫК, НЕ ТРЕБУЮЩИЙ ПЕРЕВОДА» (4 часа)

Песни народов мира.

Вокальные и инструментальные произведения зарубежных композиторов. Сборники пьес для детей и юношества.

Виды и способы деятельности: беседа о том, что «музыка – язык, не требующий перевода». Слушание вокальных и инструментальных произведений зарубежных композиторов, раскрытие их содержания, характеристика жанровой основы, выразительных и изобразительных (при наличии) особенностей. Дополнение слушания пластическим интонированием. Передача различными способами впечатлений от прослушанной музыки.

Ознакомление со сборниками пьес, созданными для детей и юношества.

Разучивание и исполнение народных песен, вокальных сочинений зарубежных авторов. Дополнение исполнения выразительными движениями, ритмическими аккомпанеентами, элементами театрализации.

Инвариантный музыкальный материал пение

Русская народная песня «Во поле береза стояла».

слушание

К. Сен-Санс. Зоологическая фантазия «Карнавал животных» (фрагменты по выбору).

П. Чайковский. Сборник фортепианных пьес «Детский альбом» (фрагменты по выбору).

Вариативный музыкальный материал пение

«Ай-я, жу-жу, медвежонок». Латышская народная песня. Перевод В. Винникова.

«За рекою старый дом». Музыка И.С. Баха, русский текст Д. Тонского.

«Пастушья песня». Французская народная песня.

«Гусята». Немецкая народная песня, перевод А. Кузнецовой.

слушание

С. Прокофьев. «Дождь и радуга», «Сказочка» (из сборника фортепианных пьес «Детская музыка»).

Р. Шуман. «Смелый наездник», «Веселый крестьянин, возвращающийся с работы», «Дед Мороз» (из сборника фортепианных пьес «Альбом для юношества»).

Г. Свиридов. «Альбом пьес для детей» («Ласковая просьба», «Парень с гармошкой»).

А. Хачатурян. «Детский альбом» («Вечерняя сказка»).

Ж. Бизе. Цикл «Детские игры» («Волчок», «Игра в деревянные лошадки», «Кукла», «Труба и барабан»).

Э. Григ. «Птичка», «Бабочка».

Ж.-Ф. Рамо. «Курица».

Л. Боккерини. «Менуэт».

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

объясняет роль музыки как языка, не требующего перевода;
называет сборники пьес, созданных для детей и юношества;
выразительно исполняет народные песни, вокальные произведения, созданные зарубежными композиторами;
узнает прослушанные произведения, раскрывает их содержание;
характеризует жанровую основу, выразительные и изобразительные (при наличии) особенности.

ГЛАВА 3 СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА В II КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ (1 час в неделю, всего 34 часа)

ПОЕМ ВМЕСТЕ (16 часов)

Государственный гимн Республики Беларусь. Величавый, торжественный характер музыки гимна.

Музыка государственных праздников, праздничных дней, памятных дат. Песни, посвященные Дню Победы, Дню народного единства, Дню защитников Отечества и Вооруженных Сил Республики Беларусь, Дню женщин, Дню знаний, Дню учителя, Новому году, Дню матери, Дню отца, Дню семьи. Песни о Родине, дружбе, октябратские песни. Популярные детские песни, песни из мультфильмов и кинофильмов.

Певческая установка. Певческое дыхание. Смена дыхания в процессе пения. Дыхание по фразам. Округлый полетный звук. Мягкая атака звука. Естественный свободный звук без форсирования. Приемы вокальной орфоэпии: тянуть гласные звуки, четко замыкать согласные звуки. Чистота интонирования. Умение петь в динамическом диапазоне $p - mf$. Умение петь *non legato* и *legato*. Умение замедлять темп в конце

произведения. Унисон. Упражнения на выстраивание унисона. Навыки понимания дирижерского жеста. Выразительное исполнение произведения, передача его образного содержания. Умение слушать себя и других во время исполнения. Правила охраны детского голоса.

Виды и способы деятельности: исполнение Государственного гимна Республики Беларусь. Передача величавого, торжественного характера гимна в исполнении.

Самостоятельный контроль певческой установки во время пения. Владение навыками оптимального певческого дыхания. Развитие навыков смены дыхания в процессе пения. Экономное распределение выдоха при пении протяженных музыкальных фраз. Совершенствование умений пользоваться мягкой атакой звука, петь естественным свободным звуком без форсирования. Работа над округлым полетным звуком. Освоение приемов вокальной орфоэпии: тянуть гласные звуки, четко замыкать согласные звуки. Работа над чистотой интонирования. Расширение динамического диапазона до *p – mf*. Совершенствование умений петь *non legato* и *legato*. Формирование умения замедлять темп в конце произведения. Работа над качеством унисона. Совершенствование навыков понимания дирижерского жеста (указания дирижера «внимание», «дыхание», «начало», «окончание пения»). Понимание дирижерского жеста, обозначающего агогические изменения, изменения силы звука, характера звучания. Работа над выразительностью исполнения, направленной на передачу художественного образа произведения. Формирование умения слушать себя и других во время исполнения. Соблюдение правил охраны детского голоса.

Разучивание, коллективное исполнение песен, посвященных государственным праздникам, праздничным дням; октябрятских песен; песен о Родине, дружбе; популярных детских песен; песен из мультфильмов и кинофильмов. Дополнение исполнения выразительными движениями, ритмическими аккомпанементами, элементами театрализации (при необходимости).

Инвариантный музыкальный материал пение

«Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь». Музыка Н. Соколовского, слова М. Климковича и В. Каризны.

«Песня о Родине». Музыка и слова С. Галкиной.

«Октябрятская полька». Музыка Д. Львова-Компанейца, слова З. Петровой.

«Вместе весело шагать». Музыка В. Шаинского, слова М. Матусовского.

- «Наша Перемога». Музыка О. Чиркуна, слова В. Каризны.
 «Мальчишки бессмертного Бреста». Музыка Г. Вагнера, слова Ю. Яковлева.
 «Наш край». Музыка Д. Кабалевского, слова А. Пришельца.
 «Прекрасен мир поющий». Музыка Л. Абелян, слова В. Степанова.
 «Ёлка-вясёлка». Музыка В. Ковалива, слова Н. Чернявского.
 «Мама моя милая». Музыка В. Ковалива, слова С. Сердечной.

Вариативный музыкальный материал

пение

- «Это – октябрята». Музыка Т. Попатенко, слова Ю. Ермолаева и В. Коркина.
 «Мама». Музыка Ж. Буржоа и Т. Попа, слова Ю. Энтина.
 «Все мы делим пополам». Музыка В. Шаинского, слова М. Пляцковского.
 «Песня о волшебном цветке». Музыка Ю. Чичкова, слова М. Пляцковского.
 «Ничего на свете лучше нету». Музыка Г. Гладкова, слова Ю. Энтина.
 «Пагранічник». Музыка Ю. Семеняко, слова В. Каризны.
 «Солдат молоденький». Музыка В. Шаинского, слова М. Львовского.
 «Солнечная капель». Музыка С. Соснина, слова И. Вахрушевой.
 «Ручей». Музыка М. Парцхаладзе, перевод с грузинского А. Гурина.
 «Песня о дирижере». Музыка и слова В. Ковалива.
 «Бу-ра-ти-но!». Музыка А. Рыбникова, слова Ю. Энтина (из телефильма «Приключения Буратино»)).
 «Песенка Красной Шапочки». Музыка А. Рыбникова, слова Ю. Кима.
 «Чунга-чанга». Музыка В. Шаинского, слова Ю. Энтина.
 «Мульцікі-пульцікі». Музыка и слова Я. Жабко.
 «Музыканты». Музыка Е. Ремизовской, слова Э. Огнецвет.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

исполняет Государственный гимн Республики Беларусь; передает величавый, торжественный характер музыки в исполнении;

участвует в коллективном исполнении песен, посвященных государственным праздникам и праздничным дням; октябрятских песен; песен о Родине, дружбе; популярных детских песен; песен из мультфильмов и кинофильмов;

дополняет исполнение выразительными движениями, ритмическими аккомпанеентами, элементами театрализации (при необходимости);

руководствуется правилами охраны детского голоса в учебной деятельности и повседневной жизни.

ВОЛШЕБНЫЙ МИР МУЗЫКИ (12 часов)

Как «рассказывает» музыка. Ритм. Ритмический рисунок. Система длительностей.

Мелодия. Запись мелодии. Ноты. Нотный стан.

Темп. Быстрые, умеренные, медленные темпы.

Лад. Мажор. Минор.

Динамика. Динамические оттенки.

Тембр. Тембры голосов и музыкальных инструментов. Регистр. Высокий, средний, низкий регистры голосов, инструментов.

Куда ведут нас песня, танец, марш.

Опера. Песня, танец, марш в опере.

Симфонический оркестр. Группы инструментов симфонического оркестра.

Балет. Танец, марш в балете.

Симфония. Мелодии песен, танцев, маршей в симфонии.

Концерт. Принцип состязательности в концерте.

Виды и способы деятельности: слушание музыкальных произведений, распознавание средств музыкальной выразительности. Исполнение ритмических рисунков. Запись ритмического рисунка четвертными и восьмыми длительностями. Создание и исполнение ритмического аккомпанеента к песне.

Исполнение мелодии голосом или на инструменте. Пластическое интонирование мелодии. Запись нот на нотоносце.

Слушание и исполнение произведений, написанных в разных темпах. Словесная характеристика темпа, передача темпа посредством движения.

Слушание произведений, в которых использована различная сила звука. Распознавание динамических оттенков, их обозначение. Исполнение произведений в нюансах $p - mf$.

Слушание и исполнение произведений, написанных в мажоре и миноре, определение лада.

Слушание музыкальных произведений в исполнении разных инструментов, вокальных голосов. Определение вокальных и инструментальных тембров, их словесная характеристика.

Слушание и характеристика музыкальных произведений, в которых использованы выразительные возможности регистров инструментов и голосов.

Слушание фрагментов опер, балетов, симфоний, концертов; распознавание в них первичных музыкальных жанров (песня, танец, марш). Разучивание и исполнение отдельных номеров из детских опер. Ознакомление с маршами и танцами в балете. Выявление особенностей бытования песни, танца, марша в симфонии, концерте.

Определение по звучанию тембров отдельных инструментов (групп инструментов) симфонического оркестра. Наблюдение за «соствязанием» солирующего инструмента и оркестра в концерте.

Разучивание и исполнение вокальных произведений, дополненное выразительными движениями и элементами театрализации.

Инвариантный музыкальный материал пение

«Белочки». Музыка З. Левиной, слова Л. Некрасовой.

«Карусель». Музыка Д. Кабалевского, слова И. Рахилло.

М. Коваль. Фрагменты из оперы «Волк и семеро козлят» (темы Малыша, Болтушки, Всезнайки, Топтушки, Бодайки, два хора козлят).

М. Красев. Заключительный хор из оперы «Муха-цокотуха».

слушание

Д. Кабалевский. «Зайчик дразнит медвежонка».

Б. Дварионас. «Деревянная лошадка».

С. Майкапар. «Эхо в горах».

С. Прокофьев. Симфоническая сказка «Петя и волк».

Е. Глебов. «Бульба» (из балета «Мара»).

П. Чайковский. Марш из балета «Щелкунчик».

П. Чайковский. Вальс из балета «Спящая красавица».

П. Чайковский. Неаполитанский танец из балета «Лебединое озеро».

П. Чайковский. Симфония № 4 (часть IV).

Л. ван Бетховен. Симфония № 7 (часть II).

А. Глазунов. Симфония № 1 (часть II).

Д. Кабалевский. Концерт № 3 для фортепиано с оркестром (часть II).

Вариативный музыкальный материал пение

«Нотные чудеса». Музыка В. Ковалива.

«Игра в гостей». Музыка Д. Кабалевского, слова И. Рахилло.

«Начавала ночка». Музыка В. Ковалива, слова В. Мазго.

слушание

«Попутная песня». Музыка М. Глинки, слова Н. Кукольника.

В. Каретников. «Маленький ковбой».

М. Глинка. Марш Черномора из оперы «Руслан и Людмила».

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

имеет представление о системе длительностей; читает простые ритмические рисунки; исполняет ритмические аккомпанементы к песням, инструментальным произведениям;

имеет представление о средствах музыкальной выразительности; определяет лад, темп, динамику, регистр, тембр в произведениях для слушания и исполнения;

выявляет первичные жанры (песню, танец, марш) в опере, балете, симфонии, концерте;

узнает по звучанию отдельные инструменты или группы инструментов симфонического оркестра;

осмысленно использует средства музыкальной выразительности (темп, динамику) в исполнительской деятельности;

эмоционально откликается на звучание музыки.

МУЗЫКАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА БЕЛАРУСИ (4 часа)

Белорусские народные песни.

Обряды, песни, игры зимнего календарно-обрядового цикла (Каляды).

Обряды, песни, игры весеннего календарно-обрядового цикла (Масленіца).

Сказочные образы в творчестве белорусских композиторов.

Фестивали детского творчества, проводимые в Республике Беларусь (Международный фестиваль детского творчества «Золотая пчелка»).

Виды и способы деятельности: разучивание и исполнение белорусских народных песен. Разучивание песен, реконструкция отдельных элементов обрядов зимнего (Каляды) и весеннего (Масленіца) календарно-обрядовых циклов. Слушание произведений белорусских композиторов, передающих сказочные образы. Раскрытие содержания, определение жанровой основы, характеристика средств музыкальной выразительности. Передача различными способами впечатлений от прослушанной музыки. Разучивание и исполнение вокальных произведений белорусских авторов. Дополнение исполнения

выразительными движениями, ритмическими аккомпанементом, элементами театрализации (при необходимости). Ознакомление с проводимыми в Республике Беларусь фестивалями детского творчества (Международный фестиваль детского творчества «Золотая пчелка»). Просмотр и обсуждение видеоматериалов.

Инвариантный музыкальный материал пение

Белорусские народные песни «Каляда, каляда, дай, баба, пірага», «Чаму табе, Масленка, ды не сем нядзель?», «Перапёлачка».

слушание и пение

В. Войтик. «Прыгоды ў замку Алфавіт» (фрагменты по выбору).

Вариативный музыкальный материал пение

Белорусские народные песни «Ляцелі гусёлкі», «Запражыце сівых коней», «Стара бабуленька козліка мела».

«Зіма». Музыка И. Лученка, слова Якуба Коласа.

«Вожык». Музыка О. Чиркуна, слова В. Лукши.

О. Залетнев. «Уступ», «Песенька Каваля» (из оперы «Адчыніце, казляняткі»), слова П. Макаля.

слушание

О. Ходоско. «Буратино», «Карабас» (из балета «Золотой ключик»).

Е. Глебов. Адажио из балета «Маленький принц».

Г. Горелова. «Король с королевой».

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

называет и выразительно исполняет народные песни, вокальные произведения белорусских композиторов, передающие сказочные образы;

узнает инструментальные произведения белорусских композиторов, передающие сказочные образы, раскрывает их содержание; характеризует жанровую основу, средства музыкальной выразительности;

приводит примеры обрядов, песен и игр праздников зимнего (Каляды) и весеннего (Масленіца) календарно-обрядовых циклов; принимает участие в народных праздниках;

называет проводимые в Республике Беларусь фестивали детского творчества (Международный фестиваль детского творчества «Золотая пчелка»), раскрывает их особенности.

«МУЗЫКА – ЯЗЫК, НЕ ТРЕБУЮЩИЙ ПЕРЕВОДА» (2 часа)

Песни народов мира. Вокальные и инструментальные произведения зарубежных композиторов.

Сказочные образы в музыке зарубежных композиторов.

Виды и способы деятельности: слушание вокальных и инструментальных произведений зарубежных композиторов, раскрытие их содержания; характеристика жанровой основы, средств музыкальной выразительности. Передача различными способами впечатлений от прослушанной музыки. Ознакомление с фрагментами оперы или балета, созданных на сказочный сюжет. Разучивание и исполнение вокальных сочинений зарубежных авторов. Дополнение исполнения выразительными движениями, ритмическими аккомпанементами, элементами театрализации (при необходимости).

Инвариантный музыкальный материал пение

«Сурок». Музыка Л. ван Бетховена, слова Н. Райского.

«Спящая красавица». Немецкая народная песня в обработке Й. Брамса.

«Петрушка». Музыка Й. Брамса, слова неизвестного автора.

слушание

Э. Григ. «Танец эльфов».

Н. Римский-Корсаков. «Три чуда», «Полет шмеля» (из оперы «Сказка о царе Салтане»).

Вариативный музыкальный материал пение

«Малиновка». Музыка Л. ван Бетховена, слова Г. Бюргера.

«Перед весной». Русская народная песня из сборника «Детские песни» под редакцией П. Чайковского.

слушание

С. Прокофьев. «Вальс», «Полночь» (из балета «Золушка»).

С. Слонимский. Циклы-сказки «Принцесса, не умевшая плакать», «Король-музыкант» (фрагменты по выбору).

В. Гаврилин. Цикл «Сказки» (фрагменты по выбору).

Н. Римский-Корсаков. Тема Звездочета, ария Шемаханской царицы (из оперы «Золотой петушок»).

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

называет произведения зарубежных авторов, передающие сказочные образы;

выразительно исполняет вокальные произведения, созданные зарубежными композиторами;

узнает прослушанные произведения, раскрывает их содержание; характеризует жанровую основу, средства музыкальной выразительности; эмоционально откликается на звучание музыки.

ЗАЦВЕРДЖАНА

Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
29.07.2025 № 133

Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце
«Музыка»
для I–II класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць
адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі,
з беларускай мовай навучання і выхавання

ГЛАВА 1

АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Дадзеная вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Музыка» (далей – вучэбная праграма) прызначана для I–II класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай мовай навучання і выхавання.

2. Дадзеная вучэбная праграма разлічана на 68 гадзін (1 гадзіна на тыдзень) у I–II класах. У кожным класе змест уключае чатыры раздзелы: «Спяваем разам», «Чароўны свет музыкі», «Музычная культура Беларусі», «Музыка – мова, якая не патрабуе перакладу».

3. Мэта вывучэння вучэбнага прадмета «Музыка» – фарміраванне музычнай культуры вучняў як часткі іх духоўнай культуры.

4. Задачы вучэбнага прадмета «Музыка».

Задачы, накіраваныя на дасягненне асобных адукацыйных вынікаў:

фарміраванне ўяўленняў пра цесную сувязь музыкі з жыццём, ролю музыкі ў жыцці чалавека, музыку як асаблівую форму камунікацыі;

фарміраванне ўяўленняў пра каштоўнасныя асновы нацыянальнай і сусветнай культурнай спадчыны;

выхаванне эстэтычных адносін да рэчаіснасці, развіццё мастацкага густу;

далучэнне да нацыянальных культурных традыцый;

фарміраванне патрэбнасці ў зносінах з музыкай, назапашванне вопыту самавыяўлення ў музычнай творчасці;

асваенне правіл аховы дзіцячага голасу.

Задачы, накіраваныя на дасягненне метапрадметных адукацыйных вынікаў:

фарміраванне ўменняў працаваць з тэкстамі, прадстаўленымі ў аўдыяльнай, аўдыёвізуальнай, вербальнай формах; нотнымі тэкстамі;

фарміраванне ўменняў праводзіць параўнальны аналіз тэкстаў, ажыццяўляць пошук «эквівалентаў вобразнасці», устанаўліваць заканамернасці, выяўляць прычынна-выніковыя сувязі, падагульняць інфармацыю, раскрываць яе культурныя сэнсы;

фарміраванне ўменняў знаходзіць спосабы вырашэння творчай задачы з выкарыстаннем сродкаў музычнага мастацтва; выбіраць форму, якая найбольш адпавядае аўтарскай задуме; эксперыментávaць са сродкамі музычнай выразнасці;

фарміраванне ўмення ажыццяўляць на славесна-змястоўнай аснове самаацэнку і ўзаемаацэнку вынікаў вучэбнай дзейнасці ў адпаведнасці з крытэрыямі, выбранымі сумесна настаўнікам і вучнямі.

Задачы, накіраваныя на дасягненне прадметных адукацыйных вынікаў:

фарміраванне ўменняў выконваць Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь, правільна паводзіць сябе пры яго афіцыйным выкананні;

фарміраванне ўяўленняў пра музыку як самакаштоўны від мастацтва, яе змест, форму, жанравую аснову, выразную мову;

фарміраванне ўмення слухаць музычныя творы і разумець іх змест, перадаваць аўтарскую задуму ў вакальным і інструментальным музіцыраванні, складаць мелодыю і імправізаваць;

фарміраванне ўмення характарызаваць музычны твор з пункта гледжання зместу, формы, жанравай асновы, сродкаў музычнай выразнасці;

фарміраванне ўмення выяўляць падабенства ў змесце і адрозненні ў выразных мовах музыкі народаў свету;

фарміраванне ўмення ўвасабляць уласную творчую задуму сродкамі музычнага мастацтва.

5. Прыярытэтныя віды функцыянальнай адукаванасці, якія фарміруюцца пры вывучэнні вучэбнага прадмета «Музыка».

У працэсе навучання вучэбнаму прадмету «Музыка» прыярытэтнымі відамі функцыянальнай адукаванасці выступаюць: мастацка-эстэтычная, чытацкая, сацыякультурная.

Мастацка-эстэтычная адукаванасць фарміруецца праз асваенне і прымяненне ў вучэбных сітуацыях сістэмы ведаў, уменняў; вопыту эмацыянальна-каштоўнасных адносін, неабходных для ўспрымання мастацтва; рэалізацыю творчай задумы; вырашэнне мастацка-практычных задач.

Чытацкая адукаванасць фарміруецца праз чытанне, асэнсаванне, інтэрпрэтацыю і пераўтварэнне вучэбных тэкстаў, прадстаўленых у аўдыяльнай, аўдыёвізуальнай, візуальнай формах; нотных тэкстаў; тэкстаў, якія змяшчаюць слоўнае апісанне; іншых з мэтай пашырэння персанальных творчых магчымасцей, актыўнага ўдзелу ў культурным жыцці сям'і і грамадства.

Сацыякультурная адукаванасць фарміруецца праз далучэнне да нацыянальных культурных традыцый, азнаямленне з лепшымі ўзорамі народнай і кампазітарскай творчасці, пасільны ўдзел ў культурным жыцці грамадства для прысваення традыцыйных каштоўнасцей беларускага народа, усведамленне прыналежнасці да айчынай і сусветнай музычнай культуры, дэманстрацыю паважлівых адносін да праяўленняў іншых культур.

6. Патрабаванні да арганізацыі адукацыйнага працэсу пры вывучэнні вучэбнага прадмета «Музыка» прадугледжваюць фарміраванне наступных універсальных кампетэнцый:

кампетэнцыя грамадзянскасці – праз слуханне і выкананне Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь; далучэнне да нацыянальных культурных традыцый; знаёмства з беларускім фальклорам, творамі беларускіх аўтараў;

кампетэнцыя мыслення – праз фарміраванне ўменняў аналізаваць аўдыяльныя, аўдыёвізуальныя, візуальныя, нотныя, іншыя тэксты; успрымаць і інтэрпрэтаваць мастацкія вобразы; выказваць адносіны да твораў мастацтва; параўноўваць сродкі выразнасці ў творах розных відаў мастацтва; вызначаць крытэрыі ацэнкі ўласнай выканальніцкай і мастацка-творчай дзейнасці;

кампетэнцыя эмацыянальнай рэгуляцыі – праз развіццё здольнасці вызначаць характар музыкі і праяўляць эмацыянальны водгук у працэсе музычнага ўспрымання, выразна выконваць вакальныя і інструментальныя творы, перадаваць пэўны эмацыянальны стан ва ўласнай мастацка-творчай дзейнасці;

кампетэнцыя камунікацыі – праз развіццё здольнасці кадзіраваць і раскадзіраваць гукавую інфармацыю, разумець змест твораў музычнага мастацтва, перадаваць аўтарскую задуму ў выканальніцкай дзейнасці, складаць мелодыю і імправізаваць;

кампетэнцыя кааперацыі – праз удзел у сумеснай мастацка-творчай дзейнасці (харавах спевах, ансамблевым музіцыраванні, мастацкім мадэляванні); падрыхтоўцы калектыўных творчых работ, групавых даследчых і мастацка-творчых праектаў;

кампетэнцыя ўстойлівага асобаснага развіцця – праз асваенне пазіцый кампазітара, выканаўцы, слухача; імкненне развіваць музычныя здольнасці, асвойваць новыя мастацкія практыкі, выкарыстоўваць набыты вопыт у розных жыццёвых сітуацыях.

7. Спецыфіка вучэбнага прадмета «Музыка»

Аб'ектам вывучэння вучэбнага прадмета «Музыка» з'яўляецца музыка як мастацтва інтанаванага сэнсу. Навучанне мае практыка-арыентаваны характар, які забяспечвае авалоданне вучнямі слухацкімі і выканальніцкімі, у першую чаргу вакальна-харавымі, ўменнямі; назапашванне вопыту індывідуальнай і калектыўнай музычнай дзейнасці, развіццё музычных здольнасцей.

8. Рэкамендаваныя формы і метады навучання і выхавання, віды вучэбнай дзейнасці

Асноўнай формай арганізацыі адукацыйнага працэсу пры вывучэнні вучэбнага прадмета «Музыка» з'яўляецца вучэбны занятак.

Рэкамендаваныя віды вучэбнай дзейнасці вучняў: пазнавальная, мастацка-творчая, камунікатыўная, якія знаходзяць выражэнне ў спяванні, слуханні музычных твораў, ігры на музычных інструментах, свабодным дырыжыраванні, мастацкім мадэляванні, імправізацыі.

Прыярытэтнымі метадамі навучання і выхавання вучняў з'яўляюцца практычныя метады (вакальна-хараваыя і рытмічныя практыкаванні; распяванне; выкананне, у тым ліку канцэртнае, вакальных і інструментальных твораў; складанне мелодый); наглядныя метады (з выкарыстаннем аўдыяльнай, візуальнай і аўдыёвізуальнай нагляднасці); слоўныя метады (расказ пра гісторыю стварэння музычнага твора; пастаноўка праблемы пры вывучэнні музычнага твора; аналіз зместу, формы, жанравай асновы, музычнай мовы твора; абмеркаванне выканальніцкага плана песні).

Да дыдактычных сродкаў навучання і выхавання адносяцца вучэбныя дапаможнікі, наглядныя дапаможнікі, нотныя партытуры, аўдыяльны матэрыял, аўдыёвізуальны матэрыял, электронныя сродкі навучання.

9. Чаканыя адукацыйныя вынікі асваення зместу вучэбнага прадмета «Музыка» па завяршэнні навучання і выхавання на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі ўключаюць:

Асобасныя адукацыйныя вынікі, згодна з якімі вучань:

усведамляе сваю прыналежнасць да беларускага народа; праяўляе эмацыянальна-каштоўнасныя адносіны да беларускай культуры, нацыянальнай музычнай спадчыны; дэманструе павагу да Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь як сімвала суверэннай дзяржавы;

праяўляе асобасныя сэнсы, сфарміраваныя праз прысваенне агульначалавечых каштоўнасцей, якія ляжаць у аснове музычных твораў;

кіруецца прынятымі ў грамадстве маральна-этычнымі нормаў пры вырашэнні пазнавальных і творчых задач;

праяўляе ўнутраную матывацыю, цікавасць да музычнага мастацтва, асобасныя якасці (актыўнасць, ініцыятыўнасць, дапытлівасць, самастойнасць) пры слуханні музыкі, вакальным і інструментальным музіцыраванні, складанні мелодый, імправізацыі;

усведамляе цесную сувязь музыкі і жыцця, ролю музыкі ў жыцці чалавека; музыку як асаблівую форму камунікацыі;

ідэнтыфікуе свае і чужыя эмоцыі падчас калектыўнай выканальніцкай дзейнасці; праяўляе эмпатыю, рэгулюе ўласны эмацыянальны стан падчас сумеснай работы;

імкнецца да самавыяўлення ў музычнай творчасці;

выконвае правілы аховы дзіцячага голасу.

Метапрадметныя адукацыйныя вынікі, згодна з якімі вучань:

валодае навыкамі работы з тэкстамі, прадстаўленымі ў аўдыяльнай, аўдыёвізуальнай, вербальнай, іншых формах; нотнымі тэкстамі;

праводзіць параўнальны аналіз тэкстаў, ажыццяўляе пошук «эквівалентаў вобразнасці», устанаўлівае заканамернасці, выяўляе

прычынна-выніковыя сувязі, падагульняе інфармацыю, раскрывае яе культурныя сэнсы;

валодае элементарнымі навыкамі вучэбна-даследчай і праектнай дзейнасці: знаходзіць спосабы вырашэння творчай задачы з выкарыстаннем сродкаў музычнага мастацтва; выбірае форму, якая найбольш адпавядае аўтарскай задуме; эксперыментуе са сродкамі музычнай выразнасці; адбірае аптымальны спосаб прэзентацыі праекта;

прымае і ўтрымлівае вучэбную задачу; вызначае паслядоўнасць яе вырашэння, прагназуе вынік, кантралюе і карэкціруе ход выканання; на славесна-змястоўнай аснове ажыццяўляе самаацэнку і ўзаемаацэнку вынікаў вучэбнай дзейнасці ў адпаведнасці з крытэрыямі, выбранымі сумесна настаўнікам і вучнямі;

валодае навыкамі камунікацыі: карэктна выказвае ўласную думку, прыводзіць аргументы, задае ўдакладняючыя пытанні, удзельнічае ў дыялогу, можа выслухаць і прыняць іншае меркаванне;

валодае навыкамі работы ў групе: праяўляе гатоўнасць да размеркавання абавязкаў, адказна ставіцца да выканання сваёй часткі задання, аб'ектыўна ацэньвае ўклад у агульную справу, прадухіляе канфлікты;

аказвае пасільную дапамогу аднакласнікам пры выкананні вучэбных задач у групах, ажыццяўленні калектыўнай выканальніцкай дзейнасці;

у калектыўнай выканальніцкай дзейнасці праяўляе адказнасць, умённе ўзаемадзейнічаць, працаваць на агульны вынік.

Прадметныя адукацыйныя вынікі, згодна з якімі вучаць:

выконвае Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь, правільна паводзіць сябе пры яго афіцыйным выкананні;

умее слухаць музычныя творы і разумець іх змест, перадаваць аўтарскую задуму ў вакальным і інструментальным музіцыраванні, складаць мелодыі і імправізаваць;

характарызуе музычны твор з пункта гледжання зместу, формы, жанравай асновы, сродкаў музычнай выразнасці;

адрознівае тэмбры асобных галасоў, інструментаў;

пазнае гучанне сімфанічнага аркестра, аркестра народных інструментаў;

адрознівае музыку народную і кампазітарскую;

выяўляе падабенства ў змесце і адрозненні ў выразных мовах музыкі народаў свету;

пазнае на слых шэдэўры музычнага мастацтва;

выразна спявае і музіцыруе на музычных інструментах;

увасабляе ўласную творчую задуму сродкамі музычнага мастацтва.

ГЛАВА 2

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ё І КЛАСЕ. АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ (1 гадзіна на тыдзень, усяго 34 гадзіны)

СПЯВАЕМ РАЗАМ (16 гадзін)

Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь. Правілы паводзін пры афіцыйным выкананні гімна.

Музыка дзяржаўных свят, святочных дзён, памятных дат. Песні, прысвечаныя Дню Перамогі, Дню народнага адзінства, Дню абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, Дню жанчын, Дню ведаў, Дню настаўніка, Новаму году, Дню маці, Дню бацькі, Дню сям'і. Песні пра Радзіму, сяброўства. Папулярныя дзіцячыя песні, песні з мультфільмаў і кінафільмаў.

Пеўчая пасадка, пеўчая ўстаноўка. Навыкі спявання седзячы, стоячы. Дыханне перад пачаткам спявання. Мяккі ўдых праз нос – пачатак спявання. Выдых на працягу музычнай фразы. Мяккая атака гуку. Натуральны свабодны гук без фарсіравання. Уменне спяваць у дынамічным дыяпазоне *mp – mf*. Уменне спяваць *legato*, *non legato*. Асноўныя дырыжорскія жэсты. Навыкі разумення дырыжорскага жэста. Унісон. Практыкаванні на выстройванне ўнісону. Яснае і дакладнае вымаўленне слоў у творы. Дакладнасць інтанавання. Выразнае спяванне, перадача асноўнага характару твора. Уменне слухаць сябе і іншых падчас выканання. Ахова дзіцячага голасу.

Віды і спосабы дзейнасці: слуханне Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь. Азнаямленне з правіламі паводзін пры афіцыйным выкананні гімна. Развучванне Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь, удзел у калектыўным выкананні.

Гутарка пра ролю музыкі ў дзяржаўных святах, святочных днях.

Азнаямленне з пеўчай пасадкай, пеўчай устаноўкай. Фарміраванне навыкаў спявання седзячы, стоячы. Фарміраванне ўмення ажыццяўляць мяккі ўдых праз нос перад пачаткам спявання, выдых на працягу музычнай фразы. Азнаямленне з мяккай атакай гуку. Звяртанне ўвагі на натуральны свабодны гук (без фарсіравання). Фарміраванне ўмення спяваць у дынамічным дыяпазоне *mp – mf*. Фарміраванне ўмення спяваць *non legato* і *legato*. Азнаямленне з асноўнымі дырыжорскімі жэстамі, фарміраванне навыку іх разумення. Выстройванне ўнісону. Фарміраванне ўмення ясна і дакладна вымаўляць словы ў творы. Звяртанне ўвагі на дакладнасць інтанавання. Фарміраванне ўменняў выразна выконваць твор,

перадаваць характар музыкі. Фарміраванне ўмення слухаць сябе і іншых падчас выканання. Азнямленне з правіламі аховы дзіцячага голасу.

Развучванне, калектыўнае выкананне песень, прысвечаных дзяржаўным святам, святочным дням; песень пра Радзіму, сяброўства; папулярных дзіцячых песень; песень з мультфільмаў і кінафільмаў. Дапаўненне выканання выразнымі рухамі і рытмічнымі акампанементарамі (гучальныя жэсты, ударныя інструменты).

Інварыянтны музычны матэрыял

спевы

«Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь». Музыка Н. Сакалоўскага, словы М. Клімковіча і У. Карызны.

«Чему учат в школе». Музыка У. Шаінскага, словы М. Пляцкоўскага.

«Радзіма Беларусь». Музыка А. Чыркуна, словы М. Пазнякова.

«Родны бусел». Музыка С. Галкінай, словы Н. Галіноўскай.

«Першая настаўніца». Музыка В. Каваліва, словы С. Грахоўскага.

«Наша мама». Музыка Ю. Слонава, словы В. Высоцкай.

«Буду папе помогать». Музыка і словы Я. Жабко.

«Солнышко-мама». Музыка В. Каваліва, словы В. Драбышэўскай.

«Новогодняя». Музыка В. Каваліва, словы А. Навуменка.

«Песня юных защитников Отечества». Музыка В. Каваліва, словы С. Лук'янавай.

«Когда мои друзья со мной». Музыка У. Шаінскага, словы М. Таніча.

«Антошка». Музыка У. Шаінскага, словы Ю. Энціна.

Варыятыўны музычны матэрыял

спевы

«Здравствуй, Родина моя!». Музыка Ю. Чычкова, словы К. Ібраева.

«Барабан». Музыка Л. Сімаковіч, словы Б. Жанчака.

«Первоклашка». Музыка Я. Зарыцкай, словы І. Шаўчука.

«Первоклассник». Музыка В. Каваліва, словы С. Лук'янавай.

«Мамочка». Музыка Я. Зарыцкай, словы І. Шаўчука.

«Песенка о Родине». Музыка і словы А. Бяляева.

«Где живет музыка». Музыка і словы В. Каваліва.

«Родная песенка». Музыка Ю. Чычкова, словы П. Сіняўскага.

«Настоящий друг». Музыка Б. Савельева, словы М. Пляцкоўскага.

«Рыжий пёс». Музыка Г. Струвэ, словы У. Сцяпанавы.

«Слово на ладошках». Музыка А. Паплянавай, словы Н. Пікулевай.

«Солнечные зайчики». Музыка А. Паплянавай, словы В. Татарынава.

«Добры жук». Музыка А. Спадавекія, слова Я. Шварца.

«Начинаем перепляс». Музыка С. Сасніна, слова П. Сіняўскага.
 «Колыбельная медведицы». Музыка Я. Крылатава, слова Ю. Якаўлева.
 «Бесконечная песенка». Музыка В. Каваліва, слова В. Семярніна.
 «Грустная песня». Музыка А. Цілічэвай, слова Л. Дымавой.
 «Бубенчики». Музыка А. Цілічэвай, слова М. Долінава.
 «Осень». Музыка М. Красева, слова М. Івэнсэн.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

кіруецца правіламі паводзін пры афіцыйным выкананні Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь, удзельнічае ў калектыўным выкананні гімна;
 мае ўяўленне пра ролю музыкі ў дзяржаўных святах, святочных днях, удзельнічае ў калектыўным выкананні песень, прысвечаных дзяржаўным святам і святочным дням; песень пра Радзіму, сяброўства; папулярных дзіцячых песень; песень з мультфільмаў і кінафільмаў;
 валодае навыкамі спявання седзячы, стоячы;
 разумее асноўныя дырыжорскія жэсты;
 ведае правілы аховы дзіцячага голасу і кіруецца імі ў вучэбнай дзейнасці і паўсядзённым жыцці.

ЧАРОЎНЫ СВЕТА МУЗЫКІ (10 гадзін)

Кампазітар, выканаўца, слухач.
 Тры «кіты» ў музыцы. Разнастайнасць песень, танцаў, маршаў.
 Песня.
 Танец.
 Марш.
 «Кіты» сустракаюцца разам. Песні-танцы, песні-маршы.
 Пра што «гаворыць» музыка. Музыка выяўляе ўнутраны свет чалавека, яго пачуцці, настрой.
 Музыка перадае рысы чалавечага характару. Музычны партрэт.
 Музыка перадае рух.
 Музыка «малюе» карціны прыроды.

Віды і спосабы дзейнасці: слуханне маршаў, танцаў, песень; выяўленне адрозненняў у характары музыкі. Суправаджэнне музычных кампазіцый выразнымі рухамі; выкананне рытмічнага акампанемента да маршаў, танцаў (полькі, вальса), песень.

Слуханне музычных твораў, якія перадаюць пачуцці, настрой, характар чалавека, рух, якія «малююць» карціны прыроды. Раскрыццё іх зместу, характарыстыка жанравай асновы, выразных і выяўленчых (пры

наяўнасці) асаблівасцей. Дапаўненне слухання пластычным інтанаваннем. Перадача рознымі спосабамі ўражанняў ад праслуханай музыкі.

Развучванне і выразнае выкананне песень, дапоўненае танцавальнымі рухамі, элементамі тэатралізацыі.

Інварыянтны музычны матэрыял

спевы

І. Арсееў. «Кракадзіл і Чабурашка».

«Пусть всегда будет солнце». Музыка А. Астроўскага, словы Л. Ашаніна.

«Бравыя солдаты». Музыка А. Філіпенкі, словы Т. Волгінай.

«Веселый музыкант». Музыка А. Філіпенкі, словы Т. Волгінай.

слуханне

С. Пракоф'еў. «Марш».

С. Чарнецкі. «Сустрэчны марш».

М. Блантэр. «Футбольны марш».

В. Агапкін. «Развітанне славянкі».

М. Глінка. «Полька».

С. Рахманінаў. «Італьянская полька».

Д. Шастаковіч. «Вальс-жарт».

Л. ван Бетховен. «Вясёлая. Сумная».

Д. Кабалеўскі. «Упарты брацік».

Д. Кабалеўскі. «Тры сяброўкі (Гарэза, Плакса, Злюка)».

І. Арсееў. «У госці» («Пехатой», «На веласіпедзе», «На машыне»).

Д. Кабалеўскі. «Клоўны».

В. Салманаў. «Раніца ў лесе», «Вечар».

М. Рымскі-Корсакаў. «Акіян – мора сіняе» (аркестравы ўступ да оперы «Садко»).

Варыятыўны музычны матэрыял

слуханне

А. Лядаў. «Музычная табакерка».

Д. Кабалеўскі. «Труба і барабан».

У. Рэбікаў. «Мядзведзь».

Л. К. Дакен. «Зязюля».

Дж. Вердзі. «Марш» (з оперы «Аіда»).

Г. Свірыдаў. «Упарты».

Д. Кабалеўскі. «Танец маладога бегемота».

**АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ
ВУЧНЯЎ**

разумее асаблівасці дзейнасці кампазітара, выканаўцы, слухача;
 мае ўяўленне пра разнастайнасць песень, танцаў, маршаў; раскрывае
 іх ролю ў жыцці чалавека; адрознівае песню, танец, марш;
 мае ўяўленне пра выразныя і выяўленчыя магчымасці музыкі;
 вызначае перададзеныя ў музыцы пачуцці, настрой, рысы характару
 чалавека, карціны прыроды, рух;
 пазнае на слых праслуханыя творы, раскрывае іх змест;
 характарызуе жанравую аснову, выразныя і выяўленчыя (пры наяўнасці)
 асаблівасці;
 выразна выконвае песні, рытмічныя акампанементы да маршаў,
 танцаў;
 эмацыянальна адгукаецца на гучанне музыкі.

МУЗЫЧНАЯ КУЛЬТУРА БЕЛАРУСІ (4 гадзіны)

Беларускія народныя песні (калыханкі, дзіцячы фальклор).
 Вакальная і інструментальная музыка беларускіх кампазітараў.

Абрады, песні, гульні зімовага каляндарна-абрадавага цыкла
 (Каляды).

Абрады, песні, гульні вясновага каляндарна-абрадавага цыкла
 (Саракі).

Музычныя конкурсы для дзяцей і юнацтва, якія праводзяцца ў
 Рэспубліцы Беларусь. Міжнародны дзіцячы музычны конкурс «Віцебск» у
 рамках Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у
 Віцебску».

Віды і спосабы дзейнасці: азнаямленне з беларускімі народнымі
 песнямі, іх развучванне, выкананне. Гутарка пра ролю песень у жыцці
 беларускага народа. Развучванне папевак, якія выкарыстоўваюцца ў
 гульнях. Знаёмства з творчасцю беларускіх кампазітараў. Слуханне
 музычных твораў, вызначэнне іх зместу, жанравай асновы;
 характарыстыка выразных і выяўленчых (пры наяўнасці) асаблівасцей.
 Перадача рознымі спосабамі ўражанняў ад праслуханай музыкі.

Развучванне і выкананне песень, створаных беларускімі аўтарамі.
 Дапаўненне выканання выразнымі рухамі, рытмічнымі акампанементамі
 (гучальныя жэсты, ударныя інструменты).

Азнямленне з традыцыямі свят зімовага (Каляды) і вясновага
 (Саракі) каляндарна-абрадавых цыклаў. Развучванне песень,
 рэканструкцыя асобных элементаў абрадаў, удзел у гульнях.

Азнямленне з конкурсамі юных выканаўцаў, якія праводзяцца ў
 Рэспубліцы Беларусь (Міжнародны дзіцячы музычны конкурс «Віцебск» у

рамках Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску»). Прагляд і абмеркаванне відэаматэрыялаў.

Інварыянтны музычны матэрыял

спевы

Беларускія народныя песні «Ішла каляда», «Жавароначкі, прыляціце».

слуханне

А. Безенсон. Сюіта «Бабулін двор».

Варыятыўны музычны матэрыял

спевы

Беларускія народныя песні «Белабока сарока», «Дожджык», «Чубаценькі верабей», «Коці, коці, лапкі», «Прыйдзі, прыйдзі, коця», «Пайшоў коўзацца каток», «Ой, люлі, люлі, прыляцелі куры», «Гэй ты, воўчанька».

«Калыханка». Музыка В. Раінчыка, словы Г. Бураўкіна.

«Зімовая калыханка». Музыка Л. Свердзеля, словы В. Вярбы.

«По грибы». Музыка У. Алоўнікава, словы М. Алтухова.

«Пастушок». Музыка П. Падкавырава, словы Я. Журбы.

«Ягорачка». Музыка В. Сярых, словы народныя.

«Пра мышку і кніжку». Музыка А. Чыркуна, словы І. Муравейкі.

слуханне

В. Карэтнікаў. «Поры года» (фрагменты на выбар).

Г. Вагнер. «Зязюлька», «Песенька».

Г. Гарэлава. «Танцуючы таўстун».

Р. Сурус. «Галоп», «Калыханка», «Жарты».

К. Цесакоў. «Гульня ў снежкі», «Снежны вальс».

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

мае ўяўленне пра разнастайнасць дзіцячага фальклору (калыханкі, забаўлянкі, лічылкі, дражнілкі); выразна выконвае калыханкі, папеўкі, якія выкарыстоўваюцца ў гульнях;

назвае і выразна выконвае вывучаныя вакальныя творы беларускіх кампазітараў;

пазнае праслуханыя творы, раскрывае іх змест; характарызуе жанравую аснову, выразныя і выяўленчыя (пры наяўнасці) асаблівасці;

прыводзіць прыклады абрадаў, песень і гульняў свят зімовага (Каляды) і вясновага (Саракі) каляндарна-абрадавых цыклаў; прымае ўдзел у народных святах;

назвае конкурсы юных выканаўцаў, якія праводзяцца ў Рэспубліцы Беларусь (Міжнародны дзіцячы музычны конкурс «Віцебск» у рамках Міжнароднага фестывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску»), раскрывае іх асаблівасці.

«МУЗЫКА – МОВА, ЯКАЯ НЕ ПАТРАБУЕ ПЕРАКЛАДУ» (4 гадзіны)

Песні народаў свету.

Вакальныя і інструментальныя творы замежных кампазітараў. Зборнікі п'ес для дзяцей і юнацтва.

Віды і спосабы дзейнасці: гутарка пра тое, што «музыка – мова, якая не патрабуе перакладу». Слуханне вакальных і інструментальных твораў замежных кампазітараў, раскрыццё іх зместу, характарыстыка жанравай асновы, выразных і выяўленчых (пры наяўнасці) асаблівасцей. Дапаўненне слухання пластычным інтанаваннем. Перадача рознымі спосабамі ўражанняў ад праслуханай музыкі.

Азнямленне са зборнікамі п'ес, створанымі для дзяцей і юнацтва.

Развучванне і выкананне народных песень, вакальных твораў замежных аўтараў. Дапаўненне выканання выразнымі рухамі, рытмічнымі акампанентамі, элементамі тэатралізацыі.

Інварыянтны музычны матэрыял спевы

Руская народная песня «Во поле береза стояла».

слуханне

К. Сен-Санс. Заалагічная фантазія «Карнавал жывёл» (фрагменты на выбар).

П. Чайкоўскі. Зборнік фартэпіянных п'ес «Дзіцячы альбом» (фрагменты на выбар).

Варыятыўны музычны матэрыял спевы

«Ай-я, жу-жу, медвежонок». Латышская народная песня. Пераклад В. Віннікава.

«За рекою старый дом». Музыка І. С. Баха, рускі тэкст Д. Тонскага.

«Пастушья песня». Французская народная песня.

«Гусята». Нямецкая народная песня, пераклад А. Кузняцовай.

слуханне

С. Пракоф'еў. «Дождж і вясёлка», «Казачка» (са зборніка фартэп'янных п'ес «Дзіцячая музыка»).

Р. Шуман. «Смелы яздок», «Вясёлы селянін, які вяртаецца з працы», «Дзед Мароз» (са зборніка фартэп'янных п'ес «Альбом для юнацтва»).

Г. Свірыдаў. «Альбом п'ес для дзяцей» («Ласкавая просьба», «Хлопец з гармонікам»).

А. Хачатуран. «Дзіцячы альбом» («Вячэрняя казка»).

Ж. Бізэ. Цыкл «Дзіцячыя гульні» («Ваўчок», «Гульня ў драўляныя конікі», «Лялька», «Труба і барабан»).

Э. Грыг. «Птушачка», «Матылёк».

Ж.-Ф. Рамо. «Курыца».

Л. Бакерыні. «Менуэт».

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

тлумачыць ролю музыкі як мовы, якая не патрабуе перакладу;
назвае зборнікі п'ес, створаных для дзяцей і юнацтва;
выразна выконвае народныя песні, вакальныя творы, створаныя замежнымі кампазітарамі;
пазнае праслуханыя творы, раскрывае іх змест; характарызуе жанравую аснову, выразныя і выяўленчыя (пры наяўнасці) асаблівасці.

ГЛАВА 3

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ў ІІ КЛАСЕ. АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ (1 гадзіна на тыдзень, усяго 34 гадзіны)

СПЯВАЕМ РАЗАМ (16 гадзін)

Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь. Велічны, урачысты характар музыкі гімна.

Музыка дзяржаўных свят, святочных дзён, памятных дат. Песні, прысвечаныя Дню Перамогі, Дню народнага адзінства, Дню абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, Дню жанчын, Дню ведаў, Дню настаўніка, Новаму году, Дню маці, Дня бацькі, Дню сям'і. Песні пра Радзіму, сяброўства, акцябрацкія песні. Папулярныя дзіцячыя песні, песні з мультфільмаў і кінафільмаў.

Пеўчая ўстаноўка. Пеўчае дыханне. Змена дыхання ў працэсе спявання. Дыханне па фразях. Акруглы палётны гук. Мяккая атака гука.

Натуральны свабодны гук без фарсіравання. Прыёмы вакальнай арфаэпіі: цягнуць галосныя гукі, дакладна замыкаць зычныя гукі. Чысціня інтанавання. Уменне спяваць у дынамічным дыяпазоне $p - mf$. Уменне спяваць *non legato* і *legato*. Уменне запавольваць тэмп у канцы твора. Унісон. Практыкаванні на выстройванне ўнісону. Навыкі разумення дырыжорскага жэста. Выразнае выкананне твора, перадача яго вобразнага зместу. Уменне слухаць сябе і іншых падчас выканання. Правілы аховы дзіцячага голасу.

Віды і спосабы дзейнасці: выкананне Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь. Перадача велічнага, урачыстага характару гімна ў выкананні.

Самастойны кантроль пеўчай устаноўкі падчас спявання. Авалоданне навыкамі аптымальнага пеўчага дыхання. Развіццё навыкаў змены дыхання ў працэсе спявання. Эканомнае размеркаванне выдыху пры спяванні працяглых музычных фраз. Удасканаленне ўменняў карыстацца мяккай атакай гуку, спяваць натуральным свабодным гукам без фарсіравання. Работа над акруглым палётным гукам. Асваенне прыёмаў вакальнай арфаэпіі: цягнуць галосныя гукі, дакладна замыкаць зычныя гукі. Работа над чысцінёй інтанавання. Пашырэнне дынамічнага дыяпазону да $p - mf$. Удасканаленне ўменняў спяваць *non legato* і *legato*. Фарміраванне ўмення запавольваць тэмп у канцы твора. Работа над якасцю ўнісону. Удасканаленне навыкаў разумення дырыжорскага жэста (указанні дырыжора «ўвага», «дыханне», «пачатак», «заканчэнне спявання»). Разуменне дырыжорскага жэста, які абазначае агагічныя змены, змены сілы гуку, характару гучання. Работа над выразнасцю выканання, накіраванай на перадачу мастацкага вобразу твора. Фарміраванне ўмення слухаць сябе і іншых падчас выканання. Захаванне правіл аховы дзіцячага голасу.

Развучванне, калектыўнае выкананне песень, прысвечаных дзяржаўным святам, святочным дням; акцыбрацкіх песень; песень пра Радзіму, сяброўства; папулярных дзіцячых песень; песень з мультфільмаў і кінафільмаў. Дапаўненне выканання выразнымі рухамі, рытмічнымі акампанементамі, элементамі тэатралізацыі (пры неабходнасці).

Інварыянтны музычны матэрыял спевы

«Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь». Музыка Н. Сакалоўскага, словы М. Клімковіча і У. Карызны.

«Песня о Родине». Музыка і словы С. Галкінай.

«Октябрятская полька». Музыка Д. Львова-Кампанейца, словы З. Пятровай.

«Вместе весело шагать». Музыка У. Шаінскага, словы М. Матусоўскага.

«Наша Перамога». Музыка А. Чыркуна, словы У. Карызны.

«Мальчишки бессмертного Бреста». Музыка Г. Вагнера, словы Ю. Якаўлева.

«Наш край». Музыка Д. Кабалеўскага, словы А. Прышэльца.

«Прекрасен мир поющий». Музыка Л. Абелян, словы У. Сцяпанова.

«Ёлка-вясёлка». Музыка В. Каваліва, словы М. Чарняўскага.

«Мама моя милая». Музыка В. Каваліва, словы С. Сардэчнай.

Варыятыўны музычны матэрыял

спевы

«Это – октябрыта». Музыка Т. Папаценка, словы Ю. Ермалаева і У. Коркіна.

«Мама». Музыка Ж. Буржоа і Т. Папа, словы Ю. Энціна.

«Все мы делим пополам». Музыка У. Шаінскага, словы М. Пляцкоўскага.

«Песня о волшебном цветке». Музыка Ю. Чычкова, словы М. Пляцкоўскага.

«Ничего на свете лучше нету». Музыка Г. Гладкова, словы Ю. Энціна.

«Пагранічнік». Музыка Ю. Семянякі, словы У. Карызны.

«Солдат молоденький». Музыка У. Шаінскага, словы М. Львоўскага.

«Солнечная капель». Музыка С. Сасніна, словы І. Вахрушавай.

«Ручей». Музыка М. Парцхаладзе, пераклад з грузінскай А. Гурына.

«Песня о дирижере». Музыка і словы В. Каваліва.

«Бу-ра-ти-но!». Музыка А. Рыбнікава, словы Ю. Энціна (з тэлефільма «Прыгоды Бураціна»).

«Песенка Красной Шапочки». Музыка А. Рыбнікава, словы Ю. Кіма.

«Чунга-чанга». Музыка У. Шаінскага, словы Ю. Энціна.

«Мульцікі-пульцікі». Музыка і словы Я. Жабко.

«Музыканты». Музыка А. Рэмізоўскай, словы Э. Агняцвет.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

выконвае Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь; перадае велічны, урачысты характар музыкі ў выкананні;

удзельнічае ў калектыўным выкананні песень, прысвечаных дзяржаўным святам і святочным дням; акцябрацкіх песень; песень пра Радзіму, сяброўства; папулярных дзіцячых песень; песень з мультфільмаў і кінафільмаў;

дапаўняе выкананне выразнымі рухамі, рытмічнымі акампанементамі, элементамі тэатралізацыі (пры неабходнасці); кіруецца правіламі аховы дзіцячага голасу ў вучэбнай дзейнасці і паўсядзённым жыцці.

ЧАРОЎНЫ СВЕТА МУЗЫКІ (12 гадзін)

Як «расказвае» музыка. Рытм. Рытмічны малюнак. Сістэма працягласцей.

Мелодыя. Запіс мелодыі. Ноты. Нотны стан.

Тэмп. Хуткія, умераныя, павольныя тэмпы.

Лад. Мажор. Мінор.

Дынаміка. Дынамічныя адценні.

Тэмбр. Тэмбры галасоў і музычных інструментаў. Рэгістр. Высокі, сярэдні, нізкі рэгістры галасоў, інструментаў.

Куды вядуць нас песня, танец, марш.

Опера. Песня, танец, марш у оперы.

Сімфанічны аркестр. Групы інструментаў сімфанічнага аркестра.

Балет. Танец, марш у балете.

Сімфонія. Мелодыі песень, танцаў, маршаў у сімфоніі.

Канцэрт. Прынцып саборнасці ў канцэрце.

Віды і спосабы дзейнасці: слуханне музычных твораў, распазнаванне сродкаў музычнай выразнасці. Выкананне рытмічных малюнкаў. Запіс рытмічнага малюнка чацвяртнымі і восьмымі працягласцямі. Стварэнне і выкананне рытмічнага акампанемента да песні.

Выкананне мелодыі голасам або на інструменце. Пластычнае інтанаваанне мелодыі. Запіс нот на натацыі.

Слуханне і выкананне твораў, напісаных у розных тэмах.

Слоўная характарыстыка тэмпу, перадача тэмпу праз рух.

Слуханне твораў, у якіх выкарыстана розная сіла гуку. Распазнаванне дынамічных адценняў, іх абазначэнне. Выкананне твораў у нюансах p – mf .

Слуханне і выкананне твораў, напісаных у мажоры і міноры, вызначэнне ладу.

Слуханне музычных твораў у выкананні розных інструментаў, вакальных галасоў. Вызначэнне вакальных і інструментальных тэмбраў, іх слоўная характарыстыка.

Слуханне і характарыстыка музычных твораў, у якіх выкарыстаны выразныя магчымасці рэгістраў інструментаў і галасоў.

Слуханне фрагментаў опер, балетаў, сімфоній, канцэртаў; распазнаванне ў іх першасных музычных жанраў (песня, танец, марш).

Развучванне і выкананне асобных нумароў з дзіцячых опер. Азнямленне з маршамі і танцамі ў балеце. Выяўленне асаблівасцей бытавання песні, танца, марша ў сімфоніі, канцэрце.

Вызначэнне па гучанні тэмбраў асобных інструментаў (груп інструментаў) сімфанічнага аркестра. Назіранне за «спаборніцтвам» саліруючага інструмента і аркестра ў канцэрце.

Развучванне і выкананне вакальных твораў, дапоўненае выразнымі рухамі і элементамі тэатралізацыі.

Інварыянтны музычны матэрыял

спевы

«Белочки». Музыка З. Левінай, словы Л. Някрасавай.

«Карусель». Музыка Д. Кабалеўскага, словы І. Рахіла.

М. Коваль. Фрагменты з оперы «Воўк і сямёра казлянят» (тэмы Малыша, Балбатушкі, Усёзнайкі, Таптушкі, Бадайкі, два хоры казлянят).

М. Крэсеў. Заклучны хор з оперы «Муха-цакатуха».

слуханне

Д. Кабалеўскі. «Зайчык дражніць медзведзяня».

Б. Дварыёнас. «Драўляны конік».

С. Майкапар. «Рэха ў гарах».

С. Пракоф'еў. Сімфанічная казка «Пеця і воўк».

Я. Глебаў. «Бульба» (з балета «Мара»).

П. Чайкоўскі. Марш з балета «Шчаўкунчык».

П. Чайкоўскі. Вальс з балета «Спячая прыгажуня».

П. Чайкоўскі. Неапалітанскі танец з балета «Лебядзінае возера».

П. Чайкоўскі. Сімфонія № 4 (частка IV).

Л. ван Бетховен. Сімфонія № 7 (частка II).

А. Глазуноў. Сімфонія № 1 (частка II).

Д. Кабалеўскі. Канцэрт № 3 для фартэпіяна з аркестрам (частка II).

Варыятыўны музычны матэрыял

спевы

«Нотныя чудеса». Музыка В. Каваліва.

«Игра в гостей». Музыка Д. Кабалеўскага, словы І. Рахіла.

«Начавала ночка». Музыка В. Каваліва, словы У. Мазго.

слуханне

«Попутная песня». Музыка М. Глінкі, словы Н. Кукальніка.

В. Карэтнікаў. «Маленькі каўбой».

М. Глінка. Марш Чарнамора з оперы «Руслан і Людміла».

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

мае ўяўленне пра сістэму працягласцей; чытае простыя рытмічныя малюнкі; выконвае рытмічныя акампанементы да песень, інструментальных твораў;

мае ўяўленне пра сродкі музычнай выразнасці; вызначае лад, тэмп, дынаміку, рэгістр, тэмбр у творах для слухання і выканання;

выяўляе першасныя жанры (песню, танец, марш) у оперы, балете, сімфоніі, канцэрце;

пазнае па гучанні асобныя інструменты або групы інструментаў сімфанічнага аркестра;

асэнсавана выкарыстоўвае сродкі музычнай выразнасці (тэмп, дынаміку) у выканальніцкай дзейнасці;

эмацыянальна адгукаецца на гучанне музыкі.

МУЗЫЧНАЯ КУЛЬТУРА БЕЛАРУСІ (4 гадзіны)

Беларускія народныя песні.

Абрады, песні, гульні зімовага каляндарна-абрадавага цыкла (Каляды).

Абрады, песні, гульні вясновага каляндарна-абрадавага цыкла (Масленіца).

Казачныя вобразы ў творчасці беларускіх кампазітараў.

Фестывалі дзіцячай творчасці, якія праводзяцца ў Рэспубліцы Беларусь (Міжнародны фестываль дзіцячай творчасці «Залатая пчолка»).

Віды і спосабы дзейнасці: развучванне і выкананне беларускіх народных песень. Развучванне песень, рэканструкцыя асобных элементаў абрадаў зімовага (Каляды) і вясновага (Масленіца) каляндарна-абрадавых цыклаў. Слуханне твораў беларускіх кампазітараў, якія перадаюць казачныя вобразы. Раскрыццё зместу, вызначэнне жанравай асновы, характарыстыка сродкаў музычнай выразнасці. Перадача рознымі спосабамі ўражанняў ад праслуханай музыкі. Развучванне і выкананне вакальных твораў беларускіх аўтараў. Дапаўненне выканання выразнымі рухамі, рытмічнымі акампанеентамі, элементамі тэатралізацыі (пры неабходнасці). Азнаямленне з фестывалямі дзіцячай творчасці, якія праводзяцца ў Рэспубліцы Беларусь (Міжнародны фестываль дзіцячай творчасці «Залатая пчолка»). Прагляд і абмеркаванне відэаматэрыялаў.

Інварыянтны музычны матэрыял
спевы

Беларускія народныя песні «Каляда, каляда, дай, баба, пірага», «Чаму табе, Масленка, ды не сем нядзель?», «Перапёлачка».

слуханне і спевы

В. Войцік. «Прыгоды ў замку Алфавіт» (фрагменты на выбар).

Варыятыўны музычны матэрыял

спевы

Беларускія народныя «Ляцелі гусёлкі», «Запражыце сівых коней», «Стара бабуленька козліка мела».

«Зіма». Музыка І. Лучанка, словы Я. Коласа.

«Вожык». Музыка А. Чыркуна, словы В. Лукшы.

А. Залётнеў. «Уступ», «Песенька Каваля» (з оперы «Адчыніце, казляняткі»), словы П. Макаля.

слуханне

А. Хадоска. «Бураціна», «Карабас» (з балета «Залаты ключык»).

Я. Глебаў. Адажыо з балета «Маленькі прынц».

Г. Гарэлава. «Кароль з каралевай».

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

назвае і выразна выконвае народныя песні, вакальныя творы беларускіх кампазітараў, якія перадаюць казачныя вобразы;

пазнае інструментальныя творы беларускіх кампазітараў, якія перадаюць казачныя вобразы, раскрывае іх змест; характарызуе жанравую аснову, сродкі музычнай выразнасці;

прыводзіць прыклады абрадаў, песень і гульняў свят зімовага (Каляды) і вясновага (Масленіца) каляндарна-абрадавых цыклаў; прымае ўдзел у народных святах;

назвае фестывалі дзіцячай творчасці, якія праводзяцца ў Рэспубліцы Беларусь (Міжнародны фестываль дзіцячай творчасці «Залатая пчолка»), раскрывае іх асаблівасці.

«МУЗЫКА – МОВА, ЯКАЯ НЕ ПАТРАБУЕ ПЕРАКЛАДУ» (2 гадзіны)

Песні народаў свету. Вакальныя і інструментальныя творы замежных кампазітараў.

Казачныя вобразы ў музыцы замежных кампазітараў.

Віды і спосабы дзейнасці: слуханне вакальных і інструментальных твораў замежных кампазітараў; раскрыццё іх зместу; характарыстыка жанравай асновы, сродкаў музычнай выразнасці. Перадача рознымі спосабамі ўражанняў ад праслуханай музыкі. Азнямленне з фрагментамі оперы або балета, створаных па казачным сюжэце. Развучванне і выкананне вакальных твораў замежных аўтараў. Дапаўненне выканання выразнымі рухамі, рытмічнымі акампанементамі, элементамі тэатралізацыі (пры неабходнасці).

Інварыянтны музычны матэрыял

спевы

«Сурок». Музыка Л. ван Бетховена, словы М. Райскага.

«Спящая красавица». Нямецкая народная песня ў апрацоўцы Й. Брамса.

«Петрушка». Музыка Й. Брамса, словы невядомага аўтара.

слуханне

Э. Грыг. «Танец эльфаў».

М. Рымскі-Корсакаў. «Тры цуды», «Палёт чмяля» (з оперы «Казка пра цара Салтана»).

Варыятыўны музычны матэрыял

спевы

«Малиновка». Музыка Л. ван Бетховена, словы Г. Бюргера.

«Перед весной». Руская народная песня са зборніка «Дзіцячыя песні» пад рэдакцыяй П. Чайкоўскага.

слуханне

С. Пракоф'еў. «Вальс», «Поўнач» (з балета «Папялушка»).

С. Слоніўскі. Цыклы-казкі «Прынцэса, якая не ўмела плакаць», «Кароль-музыка» (фрагменты на выбар).

В. Гаўрылін. Цыкл «Казкі» (фрагменты на выбар).

М. Рымскі-Корсакаў. Тэма Астролага, арыя Шамаханскай царыцы (з оперы «Залаты пеўнік»).

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

назвае творы замежных аўтараў, якія перадаюць казачныя вобразы; выразна выконвае вакальныя творы, створаныя замежнымі кампазітарамі;

пазнае праслуханыя творы, раскрывае іх змест; характарызуе жанравую аснову, сродкі музычнай выразнасці; эмацыянальна адгукаецца на гучанне музыкі.

УТВЕРЖДЕНО

Постановление
Министерства образования
Республики Беларусь
29.07.2025 №133

Учебная программа
по учебному предмету «Музыка» для III–IV классов
учреждений образования, реализующих образовательные программы
общего среднего образования,
с русским языком обучения и воспитания

ГЛАВА 1 ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Настоящая учебная программа по учебному предмету «Музыка» (далее – учебная программа) предназначена для III–IV классов учреждений образования, реализующих образовательные программы общего среднего образования, с русским языком обучения и воспитания.

2. Настоящая учебная программа рассчитана на 70 часов (1 час в неделю) в III–IV классах. Процесс освоения содержания учебного предмета «Музыка» разделен на этапы, соответствующие годам обучения. В каждом классе предусмотрены часы на хоровое пение и освоение учебных тем. Количество учебных часов, отведенное на изучение тем в рамках четвертей и полугодий, является примерным. Педагогический работник имеет право перераспределять количество часов на изучение тем в пределах общего количества часов, отведенных на изучение темы четверти или полугодия.

3. Цель обучения учебному предмету «Музыка» – формирование музыкальной культуры учащихся как части их духовной культуры.

Компоненты цели:

обучающий – освоение музыкального искусства через овладение музыкальными знаниями; слушательскими, исполнительскими и композиторскими умениями; освоение художественного способа познания мира;

воспитательный – воспитание любви к музыке, искусству; присвоение растущим человеком ценностей, заложенных в содержании произведений искусства; формирование художественного вкуса;

развивающий – развитие музыкальных, коммуникативных, творческих способностей; развитие самостоятельности и инициативности в решении творческих задач.

4. Задачи учебного предмета «Музыка»:

4.1. формирование музыкальных компетенций: воспитание любви к музыке, освоение музыкального искусства (овладение музыкальными знаниями, слушательскими, исполнительскими и композиторскими умениями), развитие музыкальных способностей. Задача решается посредством:

формирования представлений о музыке как самоценном виде искусства, ее содержании и выразительном языке;

формирования умений слушать, исполнять, сочинять музыку;

развития музыкальных способностей;

накопления опыта осуществления музыкальной деятельности;

4.2. формирование художественных компетенций: развитие художественного вкуса, накопление опыта самостоятельной художественно-творческой деятельности. Задача решается посредством:

формирования представлений о музыке как неотъемлемой части художественной культуры, общности содержания различных видов искусства, различиях в их выразительных языках;

освоения художественного способа познания мира;

развития художественных способностей;

накопления опыта художественно-творческой деятельности;

4.3. формирование метапредметных компетенций: развитие коммуникативных, творческих, аналитических способностей; умений решать проблемы, нести ответственность за результаты индивидуальной и коллективной работы. Задача решается посредством:

формирования представлений о тесной связи музыки (искусства) с жизнью;

накопления опыта решения жизненных задач в процессе художественной деятельности (в индивидуальной, групповой и коллективной формах);

развития коммуникативных и творческих умений;

накопления опыта содержательного оценивания учебной (музыкальной) деятельности.

Специфика учебного предмета «Музыка» проявляется в одновременном решении всего комплекса задач в процессе обучения.

5. Содержание учебного предмета «Музыка» включает:

знания и умения в области музыкального искусства;

знания и ведущие умения в области художественной культуры;

метапредметные (жизненные) знания и умения.

Содержание учебного предмета «Музыка» построено по линейно-концентрическому принципу. На каждом этапе обучения расширяются и углубляются представления учащихся о содержании, жанровой основе, формах и выразительном языке музыкального искусства, совершенствуются умения восприятия и практической музыкальной (художественной) деятельности.

С целью сохранения нематериального культурного наследия в каждом классе в рамках учебных часов предусматривается освоение учащимися опыта календарно-обрядовых действий с учетом традиций региона.

6. В течение всего периода обучения музыке используются следующие виды деятельности: слушание, пение (хоровое, ансамблевое), игра на музыкальных инструментах, пластическое интонирование, свободное дирижирование, сочинение, импровизация, ритмодекламация,

театрализация, словесное, цветное, графическое, пластическое моделирование, иные виды художественной деятельности.

Основной формой организации образовательного процесса является учебное занятие. Следование принципу «обучение искусству в формах самого искусства» определяет приоритет организационных форм, отвечающих природе искусства (урок-концерт, урок-игра, урок-мастерская, урок-театрализация, урок-клип и другие формы).

Обучение музыке осуществляется посредством использования разнообразных методов (наглядных, словесных, практических). Особое значение имеет системное использование методов проблематизации и моделирования художественно-творческого процесса.

Постановка проблем при освоении содержания учебного предмета обеспечивает рассмотрение музыкальных произведений в качестве ответов на жизненные вопросы, представленные в эмоционально-образной форме, предполагает исследование процесса происхождения музыки, прослеживание процесса возникновения явлений и обозначения понятий. Метод моделирования художественно-творческого процесса направлен на воссоздание процессуальности музыкальных явлений, обеспечивает деятельностное постижение музыкального искусства.

Широкое распространение на учебных занятиях музыки получают фасилитационные дискуссии и художественно-творческие проекты. Фасилитационные дискуссии направлены на развитие самостоятельности учащихся в ходе освоения учебного материала, содействуют развитию критического мышления, исследовательских и коммуникативных умений. Художественно-творческие проекты предусматривают самостоятельное решение учащимися учебной задачи, обеспечивают развитие самостоятельности, способности к самоорганизации, готовности к сотрудничеству, созидательной деятельности, содействуют использованию приобретенного опыта для решения жизненных задач.

Оценочная деятельность предстает в качестве связующего звена между познавательной и преобразовательной деятельностью и вследствие этого является неотъемлемой частью художественного творчества. При освоении содержания учебного предмета «Музыка» контрольно-оценочная деятельность осуществляется на словесно-содержательной основе, то есть оценка дается словами без выставления отметки в баллах. Активное применение на учебных занятиях музыки получают методы самооценки и взаимооценки результатов учебной деятельности учащихся.

7. Ожидаемые результаты изучения содержания учебного предмета «Музыка»:

7.1. ожидаемые результаты обучения в III классе:

знать (иметь представления):

о песенности, танцевальности, маршевости;

интонации и ее различных значениях;

способах развития музыки;

музыкальном формообразовании, разнообразии музыкальных форм;

уметь:

определять песенную, танцевальную, маршевую основу музыкальных произведений;

воспринимать, исполнять, создавать интонации различного характера с использованием возможностей различных видов искусства;

наблюдать за развитием музыки, самостоятельно осуществлять ее развитие в процессе музыкально-творческой деятельности;

облекать творческий замысел в музыкальную (художественную) форму;

эмоционально воспринимать и понимать музыкальные произведения;

выразительно исполнять песни и инструментальные композиции;

активно проявлять себя в художественном творчестве;

7.2. ожидаемые результаты обучения в IV классе:

знать (иметь представления):

о музыкальной культуре;

сходствах и различиях в музыкальных культурах разных народов;

соотношении народного и композиторского, классического и современного, национального и интернационального в музыкальном искусстве;

коммуникативных возможностях музыкального языка;

уметь:

различать по характерным признакам произведения профессиональной и народной, классической и современной музыки;

по характерным признакам определять принадлежность музыкального произведения к культуре определенного народа;

осуществлять коммуникацию посредством языка музыкального искусства;

эмоционально воспринимать и понимать музыкальные произведения;

выразительно исполнять песни и инструментальные композиции;

активно проявлять себя в художественном творчестве.

Обучение музыке на I ступени общего среднего образования направлено на достижение учащимися личностных, метапредметных и предметных результатов:

личностные результаты: наличие у учащихся интереса к музыкальному искусству и потребности в общении с ним; осознание принадлежности к белорусскому народу, проявление уважения к белорусской культуре, Государственному гимну Республики Беларусь как

символу суверенного государства; осмысление выразительности музыкального языка как неотъемлемой и уникальной части целостной системы коммуникации; умение осуществлять самооценку деятельности на словесно-содержательной основе;

метапредметные результаты: умение применять художественный способ познания мира, интерпретировать художественные явления на основе установления тесной связи искусства и жизни; желание и умение вступать в художественную коммуникацию; желание и умение творчески решать учебные и жизненные задачи с использованием выразительных средств различных видов искусства; умение осуществлять художественную (музыкальную) деятельность индивидуально, в группах, коллективно;

предметные результаты: умения эмоционально и осознанно воспринимать музыку, постигать ее образное содержание, выражать собственное отношение к прослушанному посредством оценочных суждений; характеризовать композиторские произведения и образцы народного творчества в аспекте содержания, средств музыкальной выразительности, способов развития, формы; определять жанровую основу музыкального произведения; различать музыку, созданную композиторами, и образцы традиционной музыкальной культуры; находить сходство в содержании и различия в выразительности языков музыкальных культур народов мира; узнавать на слух шедевры музыкального искусства; выразительно петь и музицировать на музыкальных инструментах; воплощать собственный творческий замысел в различных видах музыкальной деятельности; исполнять Государственный гимн Республики Беларусь и правильно вести себя при его официальном исполнении.

ГЛАВА 2

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА В III КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ (1 час в неделю, всего 35 часов)

УЧЕБНЫЕ ЗАНЯТИЯ ХОРОВОГО ПЕНИЯ (2 часа)

Государственный гимн Республики Беларусь.
Песни о Родине, школе, семье, дружбе.
Октябрятские песни.

ПЕСЕННЫЙ, ТАНЦЕВАЛЬНЫЙ И МАРШЕВЫЙ ХАРАКТЕР МУЗЫКАЛЬНОЙ РЕЧИ (6 часов)

Песенный, танцевальный и маршевый характер музыкальной речи (1 час)

Песенность, танцевальность, маршевость. Отличие песенности, танцевальности, маршевости от песни, танца, марша.

Песенный характер музыкальной речи (2 часа)

Характерные особенности песенной музыкальной речи. Инструментальная музыка песенного характера. Передача песенного характера музыки посредством пластического интонирования, графического моделирования. Создание музыкальных фрагментов песенного характера.

Танцевальный характер музыкальной речи (1 час)

Характерные особенности танцевальной музыкальной речи. Вокальная и инструментальная музыка танцевального характера. Подчеркивание танцевального характера музыки при помощи ритмического аккомпанемента. Передача танцевального характера музыки посредством графического моделирования, выразительных движений. Создание ритмического аккомпанемента к музыкальному произведению танцевального характера.

Маршевый характер музыкальной речи (1 час)

Характерные особенности маршевой музыкальной речи. Вокальная и инструментальная музыка маршевого характера. Подчеркивание маршевого характера музыки при помощи ритмического аккомпанемента. Передача маршевого характера музыки посредством шага. Создание ритмического аккомпанемента к произведению маршевого характера.

Обобщающее учебное занятие по теме «Песенный, танцевальный и маршевый характер музыкальной речи» (1 час)

Примерный музыкальный материал

«Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь». Музыка Н. Соколовского, слова М. Климковича и В. Каризны.

«Веселый ветер». Музыка И. Дунаевского, слова В. Лебедева-Кумача.

«Мы о Родине нашей поем». Музыка В. Семернина, слова Ю. Гурьева

«Ты гори, мой костер». Музыка С. Пожлакова, слова Б. Окуджавы.

«Песенка Мамонтенка». Музыка В. Шаинского, слова Д. Непомнящей.

«Белые кораблики». Музыка В. Шаинского, слова Л. Яхнина.

- Белорусская народная песня-танец «Мікіта».
 «Ай, ды школа». Музыка Д. Долгалёва, слова В. Петюкевича.
 «Дуб». Музыка О. Чиркуна, слова Янки Купалы.
 «Жывіца». Музыка А. Безенсон, слова Т. Мушинской.
 «Лесной праздник». Музыка Ж. Металлиди, слова А. Фаткина.
 «Заўжды ляці». Музыка Е. Глебова, слова П. Макаля
 «Песенка слоненка о самом себе». Музыка А. Даньшовой, слова
 А. Зарубина.
 «Салдаты маленькія». Музыка В. Кистеня, слова А. Королёнок.
 «Выйшаў бусел пагуляць». Музыка А. Даньшовой, слова
 А. Зарубина.
 В. Войтик. «Под старым дубом».
 Д. Лыбин. «Провинциальная симфония», часть III (фрагмент).
 Г. Пукст. Ариозо Маринки (из оперы «Маринка»);
 П. Чайковский. Дуэт Маши и Принца (из балета «Щелкунчик»);
 «Старинная французская песенка» (из сборника фортепианных пьес
 «Детский альбом»);
 Г. Горелова. «Бумажная балерина», «Король с королевой».
 М. Глинка. Симфоническая увертюра «Арагонская хота»; «Полонез»
 (из оперы «Иван Сусанин»);
 Г. Вагнер. «Шаги».
 О. Залетнев. «Вступление», «Песенка Ковалёва» (из оперы «Адчыніце,
 казляняткі»), слова П. Макаля.
 Е. Глебов. Первая интермедия (из оратории «Запрашэнне ў краіну
 маленства»);
 Ф. Шопен. Полонез A-dur.
 А. Дворжак. «Славянский танец № 8».

Виды и способы деятельности: выявление характерных особенностей песенной, танцевальной и маршевой музыкальной речи; формирование перечня признаков песенности, танцевальности, маршевости; применение перечня признаков и инструментария для выявления характера музыкальной речи в процессе слушания; наблюдение за развитием музыки; передача рисунка мелодии средствами графики; разметка музыкальной партитуры; выразительное исполнение произведений с учетом выявленных черт песенности, танцевальности, маршевости; создание модели музыкального произведения песенного, танцевального, маршевого характера (коллективно); сочинение мелодии песенного, танцевального, маршевого характера (коллективно).

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Знать (иметь представления):

о характерных особенностях песенной музыкальной речи;
 характерных особенностях танцевальной музыкальной речи;
 характерных особенностях маршевой музыкальной речи;
 инструментальной и вокальной музыке.

Уметь (группа частных умений):

выразительно исполнять произведения с учетом черт песенности, танцевальности, маршевости;

передавать песенный характер музыкальной речи посредством пластического интонирования и выразительных линий;

передавать танцевальный характер музыкальной речи посредством выразительных движений и графического моделирования;

передавать маршевый характер музыкальной речи посредством шага;

создавать музыкальные фрагменты песенного, танцевального и маршевого характера;

эмоционально откликаться на звучание музыки, давать характеристику музыкальному образу;

осуществлять музыкальную деятельность в позициях слушателя, исполнителя, композитора.

Уметь (группа ключевых умений):

использовать средства музыкального искусства для творческого самовыражения;

участвовать в организации и выполнении коллективных творческих работ;

давать содержательную оценку результатам учебной деятельности.

Использовать приобретенный опыт:

в ходе посещения концертов, культурно-массовых мероприятий;
 в домашнем музицировании;

при реализации исследовательских, художественно-творческих (в том числе мультимедийных) проектов.

УЧЕБНЫЕ ЗАНЯТИЯ ХОРОВОГО ПЕНИЯ (2 часа)

Песни о Родине, школе, семье, дружбе.

Октябратские песни.

ИНТОНАЦИЯ (6 часов)

Что такое интонация (1 час)

Интонационная основа музыки. Разнообразие интонаций. Моделирование интонаций средствами речи, музыки, движения.

Близость речевой и музыкальной интонации (1 час)

Совершенствование умений выразительно исполнять литературные и музыкальные произведения. Передача жизненных явлений посредством слова и звука: выявление сходства и различия.

«Зерно-интонация» (1 час)

Характерные особенности «зерна-интонации». Определение «зерна-интонации» музыкального фрагмента. Определение характера «зерна-интонации». Исполнение «зерна-интонации» на звуковысотных инструментах. Создание «зерен-интонаций» различного характера.

Выразительная и изобразительная интонации (1 час)

Определение интонаций, передающих настроение, состояние. Моделирование выразительных интонаций. Определение интонаций, передающих явления окружающей действительности. Моделирование изобразительных интонаций.

Выразительные и изобразительные интонации встречаются в одном музыкальном произведении (1 час)

Полиинтонационный характер музыкальной речи. Сочетание выразительных и изобразительных интонаций в музыкальных произведениях.

Обобщающее учебное занятие по теме «Интонация» (1 час).

Примерный музыкальный материал

«С чего начинается Родина?». Музыка В. Баснера, слова М. Матусовского.

«Будучыня за намі». Музыка и слова А. Марчук.

«Трава у дома» («Земля в иллюминаторе...»). Музыка В. Мигуля, слова А. Поперечного.

«Песенка о капитане» («Жил отважный капитан...»). Музыка И. Дунаевского, слова В. Лебедева-Кумача.

Белорусские народные песни «Як пагнала бабуленька куранятак пасці», «Сеў жучок на сучок».

Швейцарская народная песня «Кукушка».

«В путь». Музыка Ф. Шуберта, слова В. Мюллера.

«Веселая песенка», «Грустная песенка», «Тихая песенка», «Громкая песенка», «Медленная песенка», «Быстрая песенка». Музыка Г. Струве, слова В. Викторова.

«Зима». Музыка Ц. Кюи, слова Е. Баратынского.

«Навагодні карагод». Музыка И. Лученка, слова В. Лученок.

«Котенок и щенок». Музыка Т. Попатенко, слова В. Викторова.

П. Чайковский. «Нянина сказка» (из сборника фортепианных пьес «Детский альбом»).

Я. Поплавская. «Восеньскі малюнак».

Й. Гайдн. Симфония № 101 «Часы» (фрагмент II части).

В. Курьян. «Часы».

А. Друкт. «Гарэзлівыя прыпеўкі».

Э. Тырманд. «Две подружки».

Н. Римский-Корсаков. «Полет шмеля» (из оперы «Сказка о царе Салтане»); тема Звездочета, ария Шемаханской царицы (из оперы «Золотой петушок»).

Э. Григ. «Песня Сольвейг» (из музыки к драме Г. Ибсена «Пер Гюнт»).

Л.К. Дакен. «Кукушка».

Б. Сметана. «Влтава» (из цикла симфонических поэм «Моя Родина»).

В. Каретников. «В зимнем лесу», «Вальс возле новогодней елки» (из сюиты «Времена года»).

Виды и способы деятельности: выразительное чтение литературных текстов, исполнение музыкальных произведений; выявление сходства и различий в передаче эмоциональных состояний средствами речевой и музыкальной интонации; инсценировка песни; выделение «зерен-интонаций» из музыкальной ткани и определение их характера; наблюдение за развитием мелодии из «зерна-интонации»; выявление изобразительных и выразительных интонаций; сравнение изобразительных возможностей речевых и музыкальных интонаций; исполнение «зерна-интонации» на звуковысотных инструментах; исполнение изобразительных интонаций голосом и на звуковысотных инструментах; выразительное исполнение произведений с учетом выявленных изобразительных и выразительных возможностей; создание модели музыкального произведения на основе стихотворения; создание различных вариантов развития «зерна-интонации»; моделирование изобразительных интонаций; подготовка исследовательского или художественно-творческого проекта по теме четверти.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Знать (иметь представления):

о (об) интонации;

близости речевой и музыкальной интонации;

«зерне-интонации»;

выразительных и изобразительных интонациях.

Уметь (группа частных умений):

моделировать интонацию;

определять характер «зерна-интонации»;

исполнять «зерна-интонации» на звуковысотных инструментах;

самостоятельно создавать «зерна-интонации» различного характера;

эмоционально откликаться на звучание музыки, давать характеристику музыкальному образу;

осуществлять музыкальную деятельность в позициях слушателя, исполнителя, композитора.

Уметь (группа ключевых умений):

использовать средства музыкальной выразительности для творческого самовыражения;

участвовать в организации и выполнении коллективных творческих работ;

давать содержательную оценку результатам учебной деятельности.

Использовать приобретенный опыт:

в процессе анализа художественных текстов;

в процессе публичного исполнения художественных текстов;

в домашнем музицировании;

при реализации исследовательских, художественно-творческих (в том числе мультимедийных) проектов.

УЧЕБНЫЕ ЗАНЯТИЯ ХОРОВОГО ПЕНИЯ (2 часа)

Песни о Родине, школе, семье, дружбе.

Октябрытские песни.

РАЗВИТИЕ МУЗЫКИ (8 часов)

Как рассказывают и слушают музыкальные истории (1 час)

Развитие музыки (временная природа музыкального искусства). Способы развития музыки. Роль средств музыкальной выразительности в развитии музыки.

Развитие мелодии (1 час)

Выразительные возможности мелодии. Наблюдение за развитием музыкальных интонаций. Запись мелодий.

Динамическое развитие музыки (1 час)

Увеличение и уменьшение силы звука. Использование средств динамического развития в деятельности исполнителя и композитора. Передача динамического развития музыки посредством цветового, словесного моделирования, пластического (амплитуда) интонирования.

Темповое развитие музыки (1 час)

Ускорение и замедление темпа. Использование средств темпового развития в деятельности композитора и исполнителя. Передача темпового развития музыки посредством словесного моделирования, движения.

Тембровое и регистровое развитие музыки (1 час)

Выразительные возможности тембров голосов и инструментов. Выразительные возможности изменения регистров. Использование средств тембрового и регистрового развития в деятельности композитора. Передача тембрового развития музыки посредством словесного и цветового моделирования. Передача регистрового развития музыки посредством словесного, графического, моделирования.

Ладовое развитие музыки (1 час)

Выразительные возможности мажора и минора. Использование средств ладового развития в творчестве композитора. Передача ладового развития музыки посредством словесного и цветового моделирования.

Музыкальные диалоги (1 час)

Музыкальный диалог. Исполнение музыкального вопроса и ответа. Создание музыкального диалога.

Обобщающее учебное занятие по теме «Развитие музыки» (1 час)

Примерный музыкальный материал

«Картошка» («Сколько раз на привале..»). Музыка В. Шаинского, слова М. Львовского.

«Дорогою добра». Музыка М. Минкова, слова Ю. Энтина.

«Самая лепшая». Музыка С. Хвоцинского, слова В. Каризны.

«Не отнимайте солнце у детей!». Музыка Е. Лучникова, слова В. Попкова.

«Пропала собака». Музыка В. Шаинского, слова А. Ламм.

Белорусская народная песня «Сядзіць камар на дубочку».

«Снегопад». Музыка Ж. Металлиди, слова Э. Фарджон. Русский текст М. Бородицкой.

«Почему медведь зимой спит». Музыка Л. Книппера, слова А. Коваленкова.

«Песенка солнечных зайчиков». Музыка В. Казенина, слова Ф. Лаубе.

«Как под мельницей». Музыка М. Андреевой, слова народные.

«Поезд». Музыка Н. Метлова, слова Т. Сикорской.

«Медведь и комар». Музыка А. Пресленева, слова В. Шумилина.

«Улитка». Музыка В. Кикты, слова С. Серовой.

«Родная бабуля». Музыка Д. Долгалёва, слова В. Петюкевича.

«Волшебный оркестр». Музыка Д. Долгалёва, слова В. Поликаниной.

«Тень-тень, потетень». Музыка В. Калининкова, слова народные.

«Сороконожки». Музыка А. Даньшовой, слова В. Орлова.

В. Каретников. «Снежный городок» (из сюиты «Времена года»).

Г. Горелова. «Варона на слізкім даху».

Е. Глебов. Фантазия на тему белорусской народной песни «Перапёлачка».

Э. Григ. «Утро», «В пещере горного короля» (из сюиты «Пер Гюнт»), «Свадебный день в Трольхаугене».

Ф. Шуберт. Вальс си минор.

А. Вивальди. «Буря на море», Концерт для скрипки с оркестром «Зима» (часть 1) (из цикла «Времена года»).

Виды и способы деятельности: наблюдение за развитием музыки; выявление средств выразительности, использованных композитором для создания и развития музыкального образа; наблюдение за развитием мелодии; отображение ритмического и звуковысотного изменений мелодии посредством выразительных движений рук; передача звуковысотного развития мелодии средствами графики или пластического интонирования; наблюдение за динамическим развитием музыки, отображение динамических изменений посредством оттенков цвета; выявление темпового развития музыки, передача его посредством движения; наблюдение за ладовыми изменениями в музыке, передача ладовых изменений посредством карточек-смайликов; выразительное исполнение произведений с учетом выявленных изменений; выявление музыкального диалога (вопросов и ответов); выразительное исполнение песни в режиме диалога; составление исполнительского плана песни с указанием средств исполнительского развития; создание модели музыкального произведения на основе стихотворения; развитие мелодии

посредством изменения высоты звуков и ритмического рисунка; сочинение музыкального диалога или его частей (вопрос, ответ); подготовка исследовательского или художественно-творческого проекта по теме четверти.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Знать (иметь представления):
о способах развития музыки;
средствах музыкальной выразительности, используемых композитором и исполнителем для развития музыки;
темповом, динамическом, ладовом, регистровом, тембровом развитии музыки;
музыкальном диалоге, его строении.

Уметь (группа частных умений):
следить за развитием мелодии и передавать его при помощи линии;
исполнять ритмический рисунок, записанный с помощью символов или длительностей;
следить за динамическим, темповым, ладовым, регистровым, тембровым развитием музыки и передавать (отображать) его с помощью словесного, цветового, графического, пластического и пространственного моделирования;
импровизировать (развивать мелодию);
создавать исполнительский план произведения;
использовать темповое, динамическое, ладовое, регистровое, тембровое развитие музыки в собственной творческой деятельности;
исполнять и создавать музыкальные диалоги;
эмоционально откликаться на звучание музыки, давать характеристику музыкальному образу;
осуществлять музыкальную деятельность в позициях слушателя, исполнителя, композитора.

Уметь (группа ключевых умений):
использовать средства музыкальной выразительности для творческого самовыражения;
участвовать в организации и выполнении коллективных творческих работ;
давать содержательную оценку результатам учебной деятельности.

Использовать приобретенный опыт:

в процессе анализа языка художественных текстов;
 при разработке плана исполнения художественных произведений;
 при реализации исследовательских, художественно-творческих (в том числе мультимедийных) проектов.

УЧЕБНЫЕ ЗАНЯТИЯ ХОРОВОГО ПЕНИЯ (2 часа)

Песни о Родине, школе, семье, дружбе.
 Октябрьские песни.

СТРОЕНИЕ (ФОРМЫ) МУЗЫКИ (7 часов)

Разнообразие строения музыкальных произведений (1 час)

Строение (формы) музыкальных произведений. Разнообразие музыкальных форм. Контрасты и повторы как основа строения музыкальных произведений. Взаимосвязь содержания и строения музыкальных произведений. Элементы музыкальной речи. Фраза. Предложение. Определение музыкальных фраз на слух и по нотной записи. Дыхание по фразам при исполнении вокальных произведений.

Как музыка рассказывает истории, в которых нет контрастов (1 час)

Музыкальные произведения, в которых нет контрастов. Кульминация как вершина развития музыки. Определение кульминации на слух и по нотной записи.

Двухчастная форма (1 час)

Чередование контрастов и повторов в музыкальной форме. Двухчастная контрастная форма. Передача (отображение) двухчастной контрастной формы при помощи символов (иных средств). Запев, припев, куплет. Исполнение вокального произведения в двухчастной контрастной форме. Конструирование музыкальных фрагментов в двухчастной форме.

Трехчастная репризная форма (1 час)

Реприза как повтор части музыкального произведения. Передача (отображение) трехчастной репризной формы при помощи символов (иных средств). Слушание и исполнение музыкальных произведений в трехчастной репризной форме. Конструирование музыкальных фрагментов в трехчастной форме.

Рондо (1 час)

Рефрен, эпизод. Отображение формы рондо при помощи символов (иных средств). Слушание и исполнение музыкальных произведений в форме рондо.

Вариации (1 час)

Изменение музыки. Тема, вариации. Определение темы и вариаций при прослушивании музыкального произведения.

Обобщающее учебное занятие по теме «Строение (формы) музыки» (1 час)

Примерный музыкальный материал

«Катюша». Музыка М. Блантера, слова М. Исаковского.

«Должны смеяться дети» («Детство – это я и ты»). Музыка Ю. Чичкова, слова М. Пляцковского.

«Доброта». Музыка И. Лученка, слова Н. Тулуповой.

«Облака» («Мимо белого яблока луны...»). Музыка В. Шаинского, слова С. Козлова.

«На дальней станции сойду». Музыка В. Шаинского, слова М. Танича.

Белорусский народный танец «Карагодны».

Белорусские народные песни «А мы грушу пасадзілі», «Пад калінаю, пад малінаю», «На лугу, на лугу зелянёшанькім».

Белорусская народная песня «Кума мая, кумачка» в обработке В. Серых.

Русская народная плясовая песня «Камаринская».

«Прятки». Музыка А. Думченко, слова А. Кушнера.

«Веселые медвежатки». Музыка Е. Попляновой, слова Н. Пикулевой.

«Болтунья». Музыка С. Прокофьева, слова А. Барто.

«Зачем нам выстроили дом?». Музыка Д. Кабалевского, слова В. Викторова.

А. Литвиновский. «Вечерние облака».

П. Чайковский. «Итальянская песенка», «Баба-Яга», «Камаринская» (из сборника фортепианных пьес «Детский альбом»).

М. Глинка. Симфоническая увертюра «Камаринская».

Ф. Шопен. Прелюдия № 7.

Э. Григ. «Танец Анитры» (из музыки к драме Г.Ибсена «Пер Гюнт»).

Виды и способы деятельности: выявление контрастных средств музыкальной выразительности; определение элементов музыкальной речи (фраза, предложение), определение кульминации; определение строения произведений (одночастных, двухчастных, трехчастных, в форме рондо, в

форме вариаций) в процессе слушания; отображение строения произведений посредством геометрических фигур; выявление повторяющихся (рефрен) и новых (эпизоды) частей произведения, имеющего форму рондо; подбор исполнительских средств для подчеркивания контрастов; выразительное исполнение произведений; создание исполнительского плана произведения с использованием контрастных элементов; создание модели музыкального произведения на основе литературного текста; составление двух-, трехчастных композиций, композиций в форме рондо из заранее подготовленных музыкальных фрагментов; варьирование мелодии; подготовка исследовательского или художественно-творческого проекта по теме четверти.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Знать (иметь представления):

- о взаимосвязи содержания и формы музыкального произведения;
- контрастах и повторах в жизни и в музыке;
- элементах музыкальной речи (фраза, предложение; кульминация);
- музыкальных формах (двухчастная, трехчастная, вариации, рондо).

Уметь (группа частных умений):

- определять отдельные элементы музыкальной речи (фразы) на слух и по нотной записи;
- определять строение музыкальных произведений и отображать его при помощи символов или иных средств;
- исполнять произведения в двухчастной контрастной, трехчастной репризной формах, форме рондо;
- конструировать произведения в двухчастной контрастной, трехчастной репризной формах, форме рондо;
- эмоционально откликаться на звучание музыки, давать характеристику музыкальному образу;
- осуществлять музыкальную деятельность в позициях слушателя, исполнителя, композитора.

Уметь (группа ключевых умений):

- использовать средства музыкальной выразительности для творческого самовыражения;
- участвовать в организации и выполнении коллективных творческих работ;
- давать содержательную оценку результатам учебной деятельности.

Использовать приобретенный опыт:
 при анализе художественных текстов;
 в самостоятельной творческой деятельности;
 при реализации исследовательских, художественно-творческих (в том числе мультимедийных) проектов.

ГЛАВА 3

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА В IV КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ (1 час в неделю, всего 35 часов)

УЧЕБНЫЕ ЗАНЯТИЯ ХОРОВОГО ПЕНИЯ (4 часа)

Государственный гимн Республики Беларусь.
 Песни о Родине, школе, семье, дружбе.
 Октябратские и пионерские песни.

МУЗЫКАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА БЕЛАРУСИ (12 часов)

Музыка – зеркало жизни и душа народа (1 час)

Отражение в музыке исторических событий, жизненного уклада белорусов, черт национального характера. Народная и профессиональная музыка. Музыка в жизни современного человека. Позывные белорусского радио.

Рождение и жизнь белорусской песни (1 час)

Жизненное содержание и жанровое многообразие белорусских народных песен. Отражение различных граней жизни белорусского народа в трудовых, календарно-обрядовых, шуточных, колыбельных, песнях. Рождение народной песни. Импровизация. Передача жизненного опыта от поколения к поколению через народную песню. Вариантность, переменный лад и размер как характерные особенности народной песни. Народная манера исполнения (подголосок, подводка, втора).

Осенние песни (1 час)

Передача в песне состояния осенней природы. Имитация трудовых процессов, характерных для поры сбора урожая. Образы осенней природы в музыке белорусских композиторов.

Музыка в сказках белорусского народа (1 час)

Преобразующая сила музыкального искусства, запечатленная в белорусских народных сказках. Народные инструменты, музыканты-исполнители в сказках белорусского народа. «Звучание музыки» в сказке. Сказочные образы в творчестве белорусских композиторов.

Музыка в играх белорусского народа (1 час)

Игры в жизни белорусского народа. Передача жизненного опыта от поколения к поколению через игру. Игры в народных обрядах и праздниках. Особенности проведения игр в зимний, летний, осенний периоды. Роль музыки в белорусских народных играх. Умение организовать игру и участвовать в ней.

Белорусские музыкальные инструменты (1 час)

Роль народных инструментов в жизни белорусского народа. Многообразие белорусских народных инструментов. Внешний вид, тембровые характеристики инструментов, способы игры на них. Составы традиционных ансамблей народной музыки. Произведения белорусских композиторов для народных инструментов. Народные инструменты в жизни современного белоруса.

Танцевальная культура моего народа (1 час)

Жанровое разнообразие белорусских народных танцев. Песни-танцы. Характерные рисунки и основные ходы белорусских танцев. Белорусские народные танцы в творчестве белорусских композиторов.

Музыка рассказывает о прошлом нашей Родины (2 часа)

История белорусского народа в народной музыке и произведениях профессиональных композиторов. Песни Великой Отечественной войны. Произведения современных белорусских авторов, посвященные историческим событиям.

Музыка в народных обрядах и праздниках (Каляды) (2 часа)

Праздники зимнего календарно-обрядового цикла в жизни наших предков. Традиции празднования Каляд в жизни современных белорусов. Произведения белорусских композиторов, отражающие традиции колядования.

Обобщающее учебное занятие по теме «Музыкальная культура Беларуси»
(1 час)

Примерный музыкальный материал

«Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь». Музыка Н. Соколовского, слова М. Климковича и В. Каризны.

«Радзіма, мая дарагая». Музыка В. Оловникова, слова А. Бачило.

«Поклонитесь, внуки, деду». Музыка И. Лученка, слова М. Ясеня.

«От героев былых времен». Музыка Р. Хозака, слова Е. Аграновича.

«Прекрасное далеко». Музыка Е. Крылатова, слова Ю. Энтина.

«Песенка о медведях» («Где-то на белом свете...»). Музыка А. Зацепина, слова Л. Дербенева.

«Мы живем под небом ясным» (гимн белорусских пионеров). Музыка Г. Маркевича, слова А. Бадака.

Белорусские народные песни «Частуйцеся, госці», «Чаму ж мне не пець», «Ой, мамачка, восень», «У нас сягоння дажыначкі», «Вецярок вее, жыта палавее», «Ярная», «Дубровушка ды зялёная», «Бачыць маё вочка, што край недалёчка», «Ох, і сеяла Ульяніца лянок», «Як паставіў верабейка на сметнічку хату», «Зайграй жа мне, дударочку», «Шчодры вечар», «Шчодрык-Петрык», «Ой, калядачкі, вы вярніцеся», «Прыехала Каляда ўвечары», «Го-го-го, каза», «На нова лета», «Спі, сыночак міленькі».

Попевки «А мы грушу пасадзілі», «У мядзведзя на бару», «Журавель».

Найгрышы «Восень», «Казачок», «Цярэшка», «Кадрыля», «Шастак», «Кракавяк».

Белорусские народные танцы «Юрочка», «Микита», «Янка-полька», «Крыжачок», «Бульба-полька».

«Наша Радзіма». Музыка А. Безенсон, слова Л. Глинской.

«Завешся ты ласкава Белай Руссю». Музыка Л. Захлевногo, слова В. Лученок.

«Бацькоўская зямля». Музыка О. Чиркуна, слова Н. Загорской.

«Манумент». Музыка О. Чиркуна, слова А. Деружинского.

«Мы помним радость сорок пятого». Музыка Э. Зарицкого, слова М. Ясеня.

«Адлёт жураўлёў». Музыка народная, слова Якуба Коласа.

«Журавінка». Музыка Н. Литвина, слова И. Титовца.

«Песенька сяброў» из мюзикла «Прыгоды ў замку Алфавіт». Музыка В. Войтика, слова С. Климкович.

Приветствие Национального академического народного хора Республики Беларусь имени Г.Цитовича (на основе свадебной народной песни «Частуйцеся, госці»). Музыка Н. Сироты, слова В. Каризны.

«Мірскі замак». Музыка В. Кистеня, слова И. Титовца.

«Пришла зима с морозами». Музыка В. Войтика, слова О.Высотской.

«Што прыносіць Новы год?». Музыка А. Безенсон, слова Л. Дайнеко.

«Жураўлі на Палессе ляцяць». Музыка И. Лученка, слова А. Ставера.

«Явар і каліна». Музыка Ю. Семеняко, слова Янки Купалы.

«Лясная песня». Музыка В. Оловникова, слова А.Русака.

И. Жинович. «Белорусские танцы».

Н. Чуркин. Симфониетта «Белорусские картинки» (фрагмент по выбору), «Белорусская колыбельная».

В. Каретников. «Улетают птицы» (из сюиты «Времена года»).

В. Войтик. «Колядники» из симфонической сюиты «Забавы».

Д. Лыбин. «Неўрачысты выхад праз негалоўную браму» (из цикла «Музыка для горада Нясвіжа»).

«Остромечевская рукопись», известная под названием «Полацкі сшытак» (фрагменты по выбору педагогического работника).

Е. Глебов. Тарантелла (из балета «Альпийская баллада»).

Духовные канты «Нова радость стала», «Скиния золотая», «Дар ныне пребогатый» в обработке Л. Шлег.

В. Оловников. Симфоническая поэма «Партизанская быль».

Виды и способы деятельности: выявление жизненного содержания музыки; разучивание и выразительное исполнение белорусских песен, произведений белорусских композиторов; определение на слух и характеристика белорусских народных инструментов, мелодий белорусских песен и танцев; инструментовка музыкальных фрагментов; имитация движений, присущих различным видам трудовой деятельности, в процессе исполнения трудовых песен; инсценировка песен; исполнение основных ходов белорусских танцев (по выбору педагогического работника); подготовка исследовательского или художественно-творческого проекта по теме полугодия.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Знать (иметь представления):

о характерных особенностях музыки белорусского народа;

музыке народной и композиторской;

отражении истории и жизни белорусского народа в народной музыке и произведениях профессиональных композиторов;

календарно-обрядовом цикле;

характерных особенностях народной музыки (вариантность, переменный лад и размер);

народной исполнительской манере;

роли музыки в белорусских народных сказках и играх;

белорусских народных инструментах (внешний вид, тембровые характеристики, традиции использования);

белорусских народных танцах (жанровое многообразие, основные рисунки и ходы; традиции исполнения), песнях-танцах; городской танцевальной культуре.

Уметь (группа частных умений):

слушать и исполнять песни календарно-обрядового цикла;

характеризовать тембры белорусских народных инструментов;

использовать отдельные народные инструменты при исполнении и сочинении;

принимать участие в народных праздниках (исполнять песни, участвовать в играх);

определять на слух мелодии белорусских народных танцев, характеризовать различными способами их рисунки, исполнять основные ходы; самостоятельно создавать простые композиции;

эмоционально откликаться на звучание музыки, давать характеристику музыкальному образу;

осуществлять музыкальную деятельность в позициях слушателя, исполнителя, композитора.

Уметь (группа ключевых умений):

использовать средства музыкального искусства для творческого самовыражения;

участвовать в организации и выполнении коллективных творческих работ;

давать содержательную оценку результатам учебной деятельности.

Использовать приобретенный опыт:

в ходе участия в народных праздниках;

в семейном, любительском музицировании;

при реализации исследовательских, художественно-творческих (в том числе мультимедийных) проектов, посвященных культуре Беларуси.

УЧЕБНЫЕ ЗАНЯТИЯ ХОРОВОГО ПЕНИЯ (4 часа)

Песни о Родине, школе, семье, дружбе.

Пионерские песни.

МУЗЫКАЛЬНЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ (15 часов)

Музыка – язык дружбы и взаимопонимания между народами (2 часа)

Музыка – язык, не требующий перевода. Средства музыкальной коммуникации и особенности их использования. Осмысление накопленного опыта слушания, исполнения, создания музыкальных произведений. Роль музыки в установлении взаимопонимания между народами, формировании уважительного отношения к иным культурам.

Музыка наших соседей (4 часа)

Характерные особенности музыки русского народа. Наличие схожих черт в музыке славянских народов. Наличие схожих черт, традиций бытования музыкального искусства в странах-соседах. Определение сходства и различия в народной и профессиональной музыке разных народов. Выразительное исполнение музыки стран-соседей.

Музыка в народных обрядах и праздниках (Масленіца, Гуканне вясны, Саракі) (1 час)

Праздники весеннего календарно-обрядового цикла в жизни наших предков. Масленіца, Гуканне вясны, Саракі в жизни современных белорусов. Традиции участия в праздниках. Произведения белорусских композиторов, отражающие традиции праздников весеннего календарно-обрядового цикла.

Музыкальное путешествие по Европе (2 часа)

Музыкальная культура Европы (музыкальная культура двух стран по выбору или обзор). Традиции европейской музыкальной культуры. Творчество И.С. Баха; композиторы венской классической школы: Й. Гайдн, В.А. Моцарт, Л. ван Бетховен; музыкальная культура Италии: скрипичные мастера Амати и Гварнери, творчество Н. Паганини, Дж. Верди; музыкальная культура Норвегии: творчество Э. Грига. Вклад европейской музыкальной культуры в мировую музыкальную культуру. Осмысление опыта исполнения произведений композиторов-классиков.

Причудливые интонации восточной музыки (2 часа)

Музыкальная культура Японии и Китая. Особенности музыкального языка. Пентатоника. Народные инструменты. Выразительное исполнение вокальных и инструментальных произведений. Произведения белорусских авторов, передающие впечатления от посещения стран Востока.

Узоры африканских ритмов (2 часа)

Характерные особенности музыки народов Африки. Ведущая роль ритма. Народные инструменты. Особенности исполнительской манеры. Выразительное исполнение характерных ритмов музыки народов Африки.

Произведения профессиональных композиторов, в которых использованы ритмы, присущие музыке народов Африки.

Музыка народов, населяющих Республику Беларусь (1 час)

Музыкальная культура народов, населяющих Республику Беларусь, как часть белорусской музыкальной культуры (рамочное содержание). Характерные особенности музыки национальной общности (по выбору). Культурные традиции национальной общности. Республиканский фестиваль национальных культур.

Обобщающее учебное занятие по теме «Музыкальные путешествия»
(1 час)

Примерный музыкальный материал

«День Победы». Музыка Д. Тухманова, слова В. Харитонов.

«Эх, дороги». Музыка А. Новикова, слова Л. Ошанина.

«Песня горна». Музыка О. Хромушина, слова М. Садовского.

«Лесной олень». Музыка Е. Крылатова, слова Ю. Энтина.

«Беловежская пуща». Музыка А. Пахмутовой, слова Н. Добронравова.

«Песня о земной красоте». Музыка Я. Дубравина, слова В. Сулова.

«Самая счастливая». Музыка Ю. Чичкова, слова К. Ибряева и Л. Кондрашенко.

Белорусские народные песни: «На вуліцы Масленіца», «А на гарэ сонца», «Агу, вясна, агу, красна», «Ой, вясна, вясна, вясеначка», «Ой, вясна, ой, вясна», «Жавароначкі, прыляціце», «Ой, праяталі ды два галубочки», «Ой, рана на Івана».

Русские народные песни: «Вниз по матушке, по Волге», «В сыром бору тропина».

Традиционная африканская песня «Сияхамба».

Африканская детская народная песня «Ветер лагуны», русский текст В. Сибирского.

Праздничные церемониальные танцы в кенийской деревне.

Традиционный польский танец «Мазурка».

Весенние грозы. Традиционная китайская музыка.

Японская народная песня «Сакура».

«Купалінка». Музыка В. Теравского, слова М. Чарота.

«Родны край». Музыка А. Безенсон, слова И. Тиунович.

«Песня про Нёман». Музыка Н. Соколовского, слова А. Астрейко.

«Моя Россия». Музыка Г. Струве, слова Н. Соловьевой.

«Бьют тамтамы». Музыка Г. Струве, слова А. Барто.

«Птицы над взморьем». Музыка Харада Рётаро, слова Кагэсима Ториаки.

«Заход солнца». Музыка Э. Грига, слова А. Мунка, перевод С. Свириденко.

«Мы ідзём гукаць вясну». Музыка В. Серых, слова И. Титовца.

«Мамін голас». Музыка В. Серых, слова М. Людкевич.

«Музыка – наш сусвет». Музыка Е. Атрашкевич, слова Б. Макаревича.

Дж. Россини. Неаполитанская тарантелла.

Н. Соколовский. «Мазурка».

С. Бельтюков. «Городской пейзаж», «Вечер» (из сюиты «Китайские акварели» для ударных инструментов).

М. Глинка. Хор «Славься» (из оперы «Иван Сусанин»).

Дж. Гершвин. «Колыбельная Клары» (из оперы «Порги и Бесс»), «Рапсодия в блюзовых тонах».

Н. Паганини. «Кампанелла».

Н. Паганини – Ф. Лист. «Кампанелла».

В.А. Моцарт. Симфония № 40 (экспозиция, I часть), Рондо в турецком стиле, опера «Волшебная флейта» (фрагменты по выбору педагогического работника).

А. Вивальди. «Времена года» (по выбору педагогического работника).

М.К. Чюрленис. Симфоническая поэма «В лесу» (фрагмент).

С. Рахманинов. Концерт для фортепиано с оркестром № 3 (часть I, главная партия).

Ф. Шопен. Ноктюрны E-dur, cis-moll. Мазурка № 47 (a-moll).

И. Штраус. «Полька-пиццикато».

А. Туренков. «Ой, рана на Йвана» (из оперы «Кветка шчасця»).

Виды и способы деятельности: выявление жизненного содержания музыки разных народов; разучивание и выразительное исполнение песен, инструментальных, танцевальных композиций, относящихся к музыкальным культурам других народов (по выбору педагогического работника); (выявление сходства и различий в музыке разных народов; слушание и анализ произведений белорусских композиторов, в которых использованы характерные особенности музыки других народов; выявление характерных особенностей музыкальной культуры народов, населяющих Республику Беларусь; ознакомление с песнями весеннего и летнего календарного цикла; подготовка исследовательского или художественно-творческого проекта по теме полугодия.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Знать (иметь представления):

- о коммуникативной природе музыкального искусства;
- разнообразии музыкальных культур, их взаимодействии, диалоге культур;
- характерных особенностях музыки стран-соседей;
- характерных особенностях музыки народов Европы, Азии, Африки, Америки;
- характерных особенностях музыки народов, проживающих в Республике Беларусь.

Уметь (группа частных умений):

- эмоционально откликаться на звучание музыки, давать характеристику музыкальному образу;
- выявлять сходство содержания и различия в выразительных средствах музыки разных народов;
- понимать содержание и выразительно исполнять музыку разных народов;
- осуществлять музыкальную деятельность в позициях слушателя, исполнителя, композитора.

Уметь (группа ключевых умений):

- уважительно относиться к проявлениям иных культур;
- использовать средства музыкальной выразительности для творческого самовыражения;
- участвовать в организации и выполнении коллективных творческих работ;
- давать содержательную оценку результатам учебной деятельности;
- использовать приобретенный опыт:
 - при реализации исследовательских, художественно-творческих (в том числе мультимедийных) проектов;
 - в ходе участия в народных праздниках (Масленіца, Гуканне вясны, Саракі);
 - в семейном, любительском музицировании.

ЗАЦВЕРДЖАНА

Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
29.07.2025 № 133

Вучэбная праграма
па вучэбным прадмеце «Музыка»
для III-IV класаў устаноў адукацыі,
якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з
беларускай мовай навучання і выхавання

ГЛАВА 1 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Дадзеная вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Музыка» (далей – вучэбная праграма) прызначана для III–IV класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай мовай навучання і выхавання.

2. Дадзеная вучэбная праграма разлічана на 70 гадзін (1 гадзіна на тыдзень) у III–IV класах. Працэс засваення зместу вучэбнага прадмета «Музыка» падзелены на этапы, якія адпавядаюць гадам навучання. У кожным класе прадугледжаны гадзіны на харавыя спевы і засваенне вучэбных тэм. Колькасць вучэбных гадзін, адведзеная на вывучэнне тэм у рамках чвэрцяў і паўгоддзяў, з’яўляецца прыкладнай. Педагагічны работнік мае права пераразмяркоўваць колькасць гадзін на вывучэнне тэм у межах агульнай колькасці гадзін, адведзеных на вывучэнне тэм чвэрці ці паўгоддзя.

3. Мэта навучання вучэбнаму прадмету «Музыка» – фарміраванне музычнай культуры навучэнцаў як часткі іх духоўнай культуры.

Кампаненты мэты:

адукацыйны – засваенне музычнага мастацтва праз авалоданне музычнымі ведамі;

слухацкімі, выканальніцкімі і кампазітарскімі ўменнямі; засваенне мастацкага спосабу пазнання свету;

выхаваўчы – выхаванне любові да музыкі, мастацтва; прысваенне чалавекам, які расце, каштоўнасцей, закладзеных у змесце твораў мастацтва;

развіваючы – развіццё музычных, камунікатыўных, творчых здольнасцей; развіццё самастойнасці і ініцыятыўнасці ў вырашэнні творчых задач.

4. Задачы вучэбнага прадмета «Музыка»:

4.1. фарміраванне музычных кампетэнцый: выхаванне любові да музыкі, засваенне музычнага мастацтва (авалоданне музычнымі ведамі, слухацкімі, выканальніцкімі і кампазітарскімі ўменнямі), развіццё музычных здольнасцей. Задача вырашаецца з дапамогай:

фарміравання ўяўленняў пра музыку як самакаштоўны від мастацтва, яе змест і выразную мову;

фарміравання ўменняў слухаць, выконваць, складаць музыку;

развіцця музычных здольнасцей;

назапашвання вопыту ажыццяўлення музычнай дзейнасці;

4.2. фарміраванне мастацкіх кампетэнцый: развіццё мастацкага густу, назапашванне вопыту самастойнай мастацка-творчай дзейнасці. Задача вырашаецца з дапамогай:

фарміравання ўяўленняў пра музыку як неад'емную частку мастацкай культуры, агульнасць зместу розных відаў мастацтва, адрозненні ў выразных мовах;

засваення мастацкага спосабу пазнання свету;

развіцця мастацкіх здольнасцей;

назапашвання вопыту мастацка-творчай дзейнасці;

4.3. фарміраванне метапрадметных кампетэнцый: развіццё камунікатыўных, творчых, аналітычных здольнасцей; уменняў рашаць вучэбныя і жыццёвыя праблемы, несці адказнасць за вынікі індывідуальнай і калектыўнай работы. Задача вырашаецца з дапамогай:

фарміравання ўяўленняў пра цесную сувязь музыкі (мастацтва) з жыццём;

назапашвання вопыту вырашэння жыццёвых задач у працэсе мастацкай дзейнасці (у індывідуальнай, групавой і калектыўнай формах);

развіцця камунікатыўных і творчых уменняў;

назапашвання вопыту змястоўнага ацэньвання вучэбнай (музычнай) дзейнасці.

Спецыфіка вучэбнага прадмета «Музыка» праяўляецца ў адначасовым вырашэнні ўсяго комплексу задач у працэсе навучання.

5. Змест вучэбнага прадмета «Музыка» ўключае:

веды і ўменні ў галіне музычнага мастацтва;

веды і вядучыя ўменні ў галіне мастацкай культуры;

метапрадметныя (жыццёвыя) веды і ўменні.

Змест вучэбнага прадмета «Музыка» пабудаваны па лінейна-канцэнтрычным прынцыпе. На кожным этапе навучання пашыраюцца і паглыбляюцца ўяўленні навучэнцаў пра змест, жанравую аснову, форму і выразную мову музычнага мастацтва, удасканалююцца ўменні ўспрымання і практычнай музычнай (мастацкай) дзейнасці.

З мэтай захавання нематэрыяльнай культурнай спадчыны ў кожным класе ў рамках вучэбных гадзін прадугледжваецца засваенне навучэнцамі вопыту каляндарна-абрадавых дзеянняў з улікам традыцый рэгіёна.

6. На працягу ўсяго перыяду навучання музыцы выкарыстоўваюцца наступныя віды дзейнасці: слуханне, спевы (харавыя, ансамблевые), ігра на музычных інструментах, пластычнае інтанаванне, свабоднае дырыжыраванне, сачыненне, імправізацыя, рытмадэкламацыя, тэатралізацыя, слоўнае, каляровае, графічнае, пластычнае мадэляванне, іншыя віды мастацкай дзейнасці.

Асноўнай формай арганізацыі адукацыйнага працэсу з'яўляецца вучэбны занятак. Прытрымліванне прынцыпу «навучанне мастацтву ў

формах самога мастацтва» вызначае прыярытэт арганізацыйных форм, якія адпавядаюць прыродзе мастацтва (урок-канцэрт, урок-гульня, урок-майстэрня, урок-тэатралізацыя, урок-кліп і іншыя формы).

Навучанне музыцы ажыццяўляецца з дапамогай выкарыстання разнастайных метадаў (наглядных, слоўных, практычных). Адмысловае значэнне мае сістэмнае выкарыстанне метадаў праблематызацыі і мадэлявання мастацка-творчага працэсу.

Пастаноўка праблем пры засваенні зместу вучэбнага прадмета «Музыка» забяспечвае разгляд музычных твораў у якасці адказаў на жыццёвыя пытанні, пададзеныя ў эмацыянальна-вобразнай форме, прадуглежвае даследаванне працэсу паходжання музыкі, прасочванне працэсу ўзнікнення з’яў і абазначэння паняццяў. Метад мадэлявання мастацка-творчага працэсу накіраваны на аднаўленне працэсуальнасці музычных з’яў, забяспечвае дзейнаснае разуменне музычнага мастацтва.

Шырокае распаўсюджванне на вучэбных занятках па музыцы атрымліваюць фасілітацыйныя дыскусіі і мастацка-творчыя праекты. Фасілітацыйныя дыскусіі накіраваны на развіццё самастойнасці навучэнцаў у ходзе засваення вучэбнага матэрыялу, садзейнічаюць развіццю крытычнага мыслення, даследчых і камунікатыўных уменняў. Мастацкатворчыя праекты прадугледжваюць самастойнае рашэнне навучэнцамі вучэбнай задачы, забяспечваюць развіццё самастойнасці, здольнасці да самаарганізацыі, гатоўнасці да супрацоўніцтва, стваральнай дзейнасці, садзейнічаюць выкарыстанню набытага вопыту для вырашэння жыццёвых праблем.

Ацэначная дзейнасць паўстае ў якасці злучальнага звяна паміж пазнавальнай і пераўтваральнай дзейнасцю і з прычыны гэтага з’яўляецца неад’емнай часткай мастацкай творчасці. Пры засваенні зместу вучэбнага прадмета «Музыка» кантрольна-ацэначная дзейнасць ажыццяўляецца на славесна-змястоўнай аснове, гэта значыць ацэнка даецца словамі без выстаўлення адзнакі ў балах. Актыўнае прымяненне на вучэбных занятках па музыцы атрымліваюць метады самаацэнкі і ўзаемаацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці.

7. Чаканыя вынікі вывучэння зместу вучэбнага прадмета «Музыка»:

7.1. чаканыя вынікі навучання ў III класе:

ведаць (мець уяўленні):

пра песеннасць, танцавальнасць, маршавасць;

інтанацыю і яе розныя значэнні;

спосабы развіцця музыкі;

музычнае формаўтварэнне, разнастайнасць музычных форм;

умець:

вызначаць песенную, танцавальную, маршавую асновы музычных твораў;

успрымаць, выконваць, ствараць інтанацыі рознага характару з выкарыстаннем магчымасцей розных відаў мастацтва;

назіраць за развіццём музыкі, самастойна ажыццяўляць яе развіццё ў працэсе музычна-творчай дзейнасці;

увасабляць творчую задуму ў музычную (мастацкую) форму;

эмацыянальна ўспрымаць і разумець музычныя творы;

выразна выконваць песні і інструментальныя кампазіцыі;

актыўна праяўляць сябе ў мастацкай творчасці;

7.2. чаканыя вынікі навучання ў IV класе:

ведаць (мець уяўленні):

пра музычную культуру;

падабенствы і адрозненні ў музычных культурах розных народаў;

суадносіны народнага і кампазітарскага, класічнага і сучаснага, нацыянальнага і інтэрнацыянальнага ў музычным мастацтве;

камунікатыўныя магчымасці музычнай мовы;

умець:

распазнаваць па характэрных прыметах творы прафесійнай і народнай, класічнай і сучаснай музыкі;

па характэрных прыметах вызначаць прыналежнасць музычнага твора да культуры пэўнага народа;

ажыццяўляць камунікацыю з дапамогай мовы музычнага мастацтва;

эмацыянальна ўспрымаць і разумець музычныя творы;

выразна выконваць песні і інструментальныя кампазіцыі;

актыўна праяўляць сябе ў мастацкай творчасці.

Навучанне музыцы на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі накіравана на дасягненне навучэнцамі асобасных, метапрадметных і прадметных вынікаў:

асобасныя вынікі: наяўнасць у навучэнцаў цікавасці да музычнага мастацтва і патрэбнасці ў зносінах з ім; усведамленне прыналежнасці да беларускага народа, праяўленне павагі да беларускай культуры, Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь як сімвала суверэннай дзяржавы; асэнсаванне выразнасці музычнай мовы як неад'емнай і ўнікальнай часткі цэласнай сістэмы камунікацыі; уменне ажыццяўляць самаацэнку дзейнасці на славесна-змястоўнай аснове;

метапрадметныя вынікі: уменне прымяняць мастацкі спосаб пазнання свету, інтэрпрэтаваць мастацкія з'явы на аснове наладжвання цеснай сувязі мастацтва і жыцця; жаданне і ўменне ўступаць у мастацкую камунікацыю; жаданне і ўменне творча вырашаць вучэбныя і жыццёвыя задачы з выкарыстаннем выразных сродкаў розных відаў мастацтва; уменне ажыццяўляць мастацкую (музычную) дзейнасць індывідуальна, у групах, калектывах;

прадметныя вынікі: уменні эмацыянальна і свядома ўспрымаць музыку, спасцігаць яе вобразны змест, выказваць уласнае стаўленне да праслуханага з дапамогай ацэначных меркаванняў; характарызаваць кампазітарскія творы і ўзоры народнай творчасці ў аспектах зместу, сродкаў музычнай выразнасці, спосабаў развіцця, формы; вызначаць жанравую аснову музычнага твора; распазнаваць музыку, створаную кампазітарамі, і ўзоры традыцыйнай музычнай культуры; знаходзіць падабенства ў змесце і адрозненні ў выразнасці моў музычных культур народаў свету; пазнаваць на слых шэдэўры музычнага мастацтва; выразна спяваць і музыцыраваць на музычных інструментах; увасабляць уласную творчую задуму ў розных відах музычнай дзейнасці; выконваць Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь і правільна паводзіць сябе пры яго афіцыйным выкананні.

ГЛАВА 2

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ў ІІІ КЛАСЕ. АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ (1 гадзіна на тыдзень, усяго 35 гадзін)

ВУЧЭБНЫЯ ЗАНЯТКІ ХАРАВЫХ СПЕВАЎ (2 гадзіны)

Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь.
Песні пра Радзіму, школу, сям'ю, сяброўства.
Акцябрацкія песні.

ПЕСЕННЫ, ТАНЦАВАЛЬНЫ І МАРШАВЫ ХАРАКТАР МУЗЫЧНАЙ МОВЫ (6 гадзін)

Песенны, танцавальны і маршавы характар музычнай мовы (1 гадзіна)
Песеннасць, танцавальнасць, маршавасць. Адрозненне песеннасці, танцавальнасці, маршавасці ад песні, танца, марша.

Песенны характар музычнай мовы (2 гадзіны)

Характэрныя асаблівасці песеннай музычнай мовы. Інструментальная музыка песеннага характару. Перадача песеннага характару музыкі з дапамогай пластычнага інтанавання, графічнага мадэлявання. Стварэнне музычных фрагментаў песеннага характару.

Танцавальны характар музычнай мовы (1 гадзіна)

Характэрныя асаблівасці танцавальнай музычнай мовы. Вакальная і інструментальная музыка танцавальнага характару. Падкрэсліванне

танцавальнага характару музыкі пры дапамозе рытмічнага акампанементу. Перадача танцавальнага характару музыкі з дапамогай графічнага мадэлявання, выразных рухаў. Стварэнне рытмічнага акампанементу да музычнага твора танцавальнага характару.

Маршавы характар музычнай мовы (1 гадзіна)

Характэрныя асаблівасці маршавай музычнай мовы. Вакальная і інструментальная музыка маршавага характару. Падкрэсліванне маршавага характару музыкі пры дапамозе рытмічнага акампанементу. Перадача маршавага характару музыкі з дапамогай кроку. Стварэнне рытмічнага акампанементу да твора маршавага характару.

Абагульняючы вучэбны занятак па тэме «Песенны, танцавальны і маршавы характар музычнай мовы» (1 гадзіна)

Прыкладны музычны матэрыял

«Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь». Музыка Н.Сакалоўскага, словы М. Клімковіча і У. Карызны.

«Веселый ветер». Музыка І. Дунаеўскага, словы В. Лебедзева-Кумача.

«Мы о Родине нашей поем». Музыка В. Семярніна, словы Ю. Гур'ева

«Ты гори, мой костер». Музыка С. Пажлакава, словы Б. Акуджавы.

«Песенка Мамонтенка». Музыка У. Шаінскага, словы Д. Няпомняшчай.

«Белые кораблики». Музыка У. Шаінскага, словы Л. Яхніна. Беларуская народная песня-танец «Мікіта».

«Ай, ды школа». Музыка Д. Даўгалёва, словы У. Пецюкевіча.

«Дуб». Музыка А. Чыркуна, словы Я. Купалы.

«Жывіца». Музыка А. Безенсон, словы Т. Мушыньскай.

«Лесной праздник». Музыка Ж. Металідзі, словы А. Фаткіна.

«Заўсёды ляці». Музыка Я. Глебава, словы П. Макаля.

«Песенка слоненка о самом себе». Музыка А. Даньшовай, словы А. Зарубіна.

«Салдаты маленькія». Музыка В. Кісцёня, словы А. Каралёнак.

«Выйшоў бусел пагуляць». Музыка А. Даньшовай, словы А. Зарубіна.

В. Войцік. «Пад старым дубам».

Д. Лыбін. «Правінцыйная сімфонія», частка III (фрагмент).

Г. Пукст. Арыёза Марынкi (з оперы «Марынка»).

П. Чайкоўскі. Дуэт Машы і Прынца (з балета «Шчаўкунчык»); «Старадаўняя французская песенька» (са зборніка фартэпіянных п'ес «Дзіцячы альбом»).

Г. Гарэлава. «Папяровая балерына», «Кароль з каралевай».

М. Глінка. Сімфанічная ўверцюра «Арагонская хота»; «Паланэз» (з оперы «Іван Сусанін»).

Г. Вагнер. «Крокі».

В. Залётнеў. «Уступ», «Песенька Каваля» (з оперы «Адчыніце, казляняткі»), сл. П. Макаля.

Я. Глебаў. Першая інтэрмедыя (з араторыі «Запрашэнне ў краіну маленства»).

Ф. Шапэн. Паланэз A-dur.

А. Дворжак. Славянскі танец № 8.

Віды і спосабы дзейнасці: выяўленне характэрных асаблівасцей песеннай, танцавальнай і маршавай музычнай мовы; фарміраванне пераліку прымет песеннасці, танцавальнасці, маршавасці; прымяненне пераліку прымет і інструментарыю для выяўлення характару музычнай мовы ў працэсе слухання; назіранне за развіццём музыкі; перадача малюнка мелодыі сродкамі графікі; разметка музычнай партытуры; выразнае выкананне твораў з улікам выяўленых рыс песеннасці, танцавальнасці, маршавасці; стварэнне мадэлі музычнага твора песеннага, танцавальнага, маршавага характару (калектыўна); сачыненне мелодыі песеннага, танцавальнага, маршавага характару (калектыўна).

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Ведаць (мець уяўленні):

пра характэрныя асаблівасці песеннай музычнай мовы;

характэрныя асаблівасці танцавальнай музычнай мовы;

характэрныя асаблівасці маршавай музычнай мовы;

інструментальную і вакальную музыку.

Умець (група прыватных уменняў):

выразна выконваць творы з улікам рыс песеннасці, танцавальнасці, маршавасці;

перадаваць песенны характар музычнай мовы пры дапамозе пластычнага інтанавання і выразных ліній;

перадаваць танцавальны характар музычнай мовы праз выразныя рухі і графічнае мадэляванне;

перадаваць маршавы характар музычнай мовы праз крок;

ствараць музычныя фрагменты песеннага, танцавальнага і маршавага характару;

эмацыянальна адгукацца на гучанне музыкі, даваць характарыстыку музычнага вобраза;

ажыццяўляць музычную дзейнасць у пазіцыях слухача, выканаўцы, кампазітара.

Умець (група ключавых уменняў):

выкарыстоўваць сродкі музычнага мастацтва для творчага самавыяўлення;

удзельнічаць у арганізацыі і выкананні калектыўных творчых работ; даваць змястоўную ацэнку вынікам вучэбнай дзейнасці.

Выкарыстоўваць набыты вопыт:

у ходзе наведвання канцэртаў, культурна-масавых мерапрыемстваў; у дамашнім музіцыраванні;

пры рэалізацыі даследчых, мастацка-творчых (у тым ліку мультымедыйных) праектаў.

ВУЧЭБНЫЯ ЗАНЯТКІ ХАРАВЫХ СПЕВАЎ (2 гадзіны)

Песні пра Радзіму, школу, сям'ю, сяброўства.

Акцыбрацкія песні.

ІНТАНАЦЫЯ (6 гадзін)

Што такое інтанацыя (1 гадзіна)

Інтанацыйная аснова музыкі. Разнастайнасць інтанацый. Мадэляванне інтанацый сродкамі маўлення, музыкі, руху.

Блізкасць маўленчай і музычнай інтанацыі (1 гадзіна)

Удасканаленне ўменняў выразна выконваць літаратурныя і музычныя творы. Перадача жыццёвых з'яў пры дапамозе слова і гуку: выяўленне падабенства і адрознення.

«Зерне-інтанацыя» (1 гадзіна)

Характэрныя асаблівасці «зерня-інтанацыі». Вызначэнне «зерня-інтанацыі» музычнага фрагмента. Вызначэнне характару «зерня-інтанацыі». Выкананне «зерня-інтанацыі» на гукавысотных інструментах. Стварэнне «зерняў-інтанацый» рознага характару.

Выразная і выяўленчая інтанацыі (1 гадзіна)

Вызначэнне інтанацый, якія перадаюць настрой, стан. Мадэляванне выразных інтанацый. Вызначэнне інтанацый, якія перадаюць з'явы навакольнай рэчаіснасці. Мадэляванне выяўленчых інтанацый.

Выразныя і выяўленчыя інтанацыі сустракаюцца ў адным музычным творы (1 гадзіна)

Поліінтанацыйны характар музычнай мовы. Спалучэнне выразных і выяўленчых інтанацый у музычных творах.

Абагульняючы вучэбны занятак па тэме «Інтанацыя» (1 гадзіна)

Прыкладны музычны матэрыял

«С чого начинается Родина?». Музыка В. Баснера, слова М. Матусоўскага.

«Будучыня за намі». Музыка і слова А. Марчук.

«Трава у дома» («Земля в иллюминаторе...»). Музыка У. Мігулі, слова А. Папярэчнага.

«Песенка о капитане» («Жил отважный капитан...»). Музыка І. Дунаеўскага, слова В. Лебедзева-Кумача.

Беларускія народныя песні «Як пагнала бабуленька куранятак пасці», «Сеў жучок на сучок».

Швейцарская народная песня «Кукушка».

«В путь». Музыка Ф. Шуберта, слова В. Мюлера.

«Веселая песенка», «Грустная песенка», «Тихая песенка», «Громкая песенка», «Медленная песенка», «Быстрая песенка». Музыка Г. Струвэ, слова В. Віктарава.

«Зима». Музыка Ц. Кюі, слова Я. Баратынскага.

«Навагодні карагод». Музыка І. Лучанка, слова В. Лучанок.

«Котенок и щенок». Музыка Т. Папаценка, слова В. Віктарава.

П. Чайкоўскі. «Няніна казка» (са зборніка фартэпіянных п'ес «Дзіцячы альбом»).

Я. Паплаўская. «Восеньскі малюнак».

Й. Гайдн. Сімфонія № 101 «Гадзіннік» (фрагмент II часткі).

У. Кур'ян. «Гадзіннік».

А. Друкт. «Гарэзлівыя прыпеўкі».

Э. Тырманд. «Дзве сяброўкі».

М. Рымскі-Корсакаў. «Палёт чмяля» (з оперы «Казка пра цара Салтана»); тэма Астролага, арыя Шамаханскай царыцы (з оперы «Залаты пеўнік»).

Э. Грыг. «Песня Сольвейг» (з музыкі да драмы Г. Ібсена «Пер Гюнт»).

Л. К. Дакен. «Зязюля».

Б. Сметана. «Влтава» (з цыкла сімфанічнай паэмы «Мая Радзіма»).

В. Карэтнікаў. «У зімовым лесе», «Вальс вакол навагодняй ёлкі» (з сюіты «Поры года»).

Віды і спосабы дзейнасці: выразнае чытанне літаратурных тэкстаў, выкананне музычных твораў; выяўленне падабенства і адрозненняў у перадачы эмацыянальных станаў сродкамі маўленчай і музычнай інтанацыі; інсцэніроўка песні; выдзяленне «зерняўінтанацый» з музычнай тканіны і вызначэнне іх характару; назіранне за развіццём мелодыі з «зерня-інтанацыі»; выяўленне выяўленчых і выразных інтанацый; параўнанне выяўленчых магчымасцей маўленчых і музычных інтанацый; выкананне «зерняінтанацыі» на гукавысотных інструментах; выкананне выяўленчых інтанацый голасам і на гукавысотных інструментах; выразнае выкананне твораў з улікам выяўленых выяўленчых і выразных магчымасцей; стварэнне мадэлі музычнага твора на аснове верша; стварэнне розных варыянтаў развіцця «зерня-інтанацыі»; мадэляванне выяўленчых інтанацый; падрыхтоўка даследчага ці мастацка-творчага праекта па тэме чвэрці.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Ведаць (мець уяўленні):

пра інтанацыю;

блізкасць маўленчай і музычнай інтанацыі;

«зерне-інтанацыю»;

выразныя і выяўленчыя інтанацыі.

Умець (група прыватных уменняў):

мадэляваць інтанацыю;

вызначаць характар «зерня-інтанацыі»;

выконваць «зерні-інтанацыі» на гукавысотных інструментах;

самастойна ствараць «зерні-інтанацыі» рознага характару;

эмацыянальна адгукацца на гучанне музыкі, даваць характарыстыку музычнаму вобразу;

ажыццяўляць музычную дзейнасць у пазіцыях слухача, выканаўцы, кампазітара.

Умець (група ключавых уменняў):

выкарыстоўваць сродкі музычнай выразнасці для творчага самавыяўлення;

удзельнічаць у арганізацыі і выкананні калектыўных творчых работ;

даваць змястоўную ацэнку вынікам вучэбнай дзейнасці.

Выкарыстоўваць набыты вопыт:
у працэсе аналізу мастацкіх тэкстаў;
працэсе публічнага выканання мастацкіх тэкстаў;
дамашнім музіцыраванні;
пры рэалізацыі даследчых, мастацка-творчых (у тым ліку
мультымедыйных) праектаў.

ВУЧЭБНЫЯ ЗАНЯТКІ ХАРАВЫХ СПЕВАЎ (2 гадзіны)

Песні пра Радзіму, школу, сям'ю, сяброўства.
Акцябрацкія песні.

РАЗВІЦЦЁ МУЗЫКІ (8 гадзін)

Як расказваюць і слухаюць музычныя гісторыі (1 гадзіна)
Развіццё музыкі (часавая прырода музычнага мастацтва). Спосабы
развіцця музыкі. Роля сродкаў музычнай выразнасці ў развіцці музыкі.

Развіццё мелодыі (1 гадзіна)

Выразныя магчымасці мелодыі. Назіранне за развіццём музычных
інтанацый. Запіс мелодый.

Дынамічнае развіццё музыкі (1 гадзіна)

Павелічэнне і памяншэнне сілы гуку. Выкарыстанне сродкаў
дынамічнага развіцця ў дзейнасці выканаўцы і кампазітара. Перадача
дынамічнага развіцця музыкі з дапамогай колеравага, славеснага
мадэлявання, пластычнага (амплітуда) інтанавання.

Тэмпавае развіццё музыкі (1 гадзіна)

Паскарэнне і запаволенне тэмпу. Выкарыстанне сродкаў тэмпавага
развіцця ў дзейнасці кампазітара і выканаўцы. Перадача тэмпавага
развіцця музыкі з дапамогай славеснага мадэлявання, руху.

Тэмбравае і рэгістравае развіццё музыкі (1 гадзіна)

Выразныя магчымасці тэмбраў галасоў і інструментаў. Выразныя
магчымасці змены рэгістраў. Выкарыстанне сродкаў тэмбравага і
рэгістравага развіцця ў дзейнасці кампазітара. Перадача тэмбравага
развіцця музыкі з дапамогай славеснага і колеравага мадэлявання.
Перадача рэгістравага развіцця музыкі з дапамогай славеснага, графічнага
мадэлявання.

Ладавае развіццё музыкі (1 гадзіна)

Выразныя магчымасці мажору і мінору. Выкарыстанне сродкаў ладавага развіцця ў творчасці кампазітара. Перадача ладавага развіцця музыкі з дапамогай славеснага і колеравага мадэлявання.

Музычныя дыялогі (1 гадзіна)

Музычны дыялог. Выкананне музычнага пытання і адказу. Стварэнне музычнага дыялогу.

Абагульняючы вучэбны занятак па тэме «Развіццё музыкі» (1 гадзіна)

Прыкладны музычны матэрыял

«Картошка» («Сколько раз на привале...»). Музыка У. Шаінскага, словы М. Львоўскага.

«Дорогою добра». Музыка М. Мінкова, слова Ю. Энціна.

«Самая лепшая». Музыка С. Хвашчынскага, словы У. Карызы.

«Не отнимайте солнце у детей!». Музыка Я. Лучнікава, словы У. Папкова.

«Пропала собака». Музыка У. Шаінскага, словы А. Ламм.

Беларуская народная песня «Сядзіць камар на дубочку».

«Снегопад». Музыка Ж. Металідзі, словы Э. Фарджон. Рускі тэкст М. Барадзіцкай.

«Почему медведь зимой спит». Музыка Л. Кніпера, словы А. Каваленкава.

«Песенка солнечных зайчиков». Музыка В. Казеніна, словы Ф. Лаўбэ.

«Как под мельницей». Музыка М. Андрэевай, словы народныя.

«Поезд». Музыка М. Мятлова, словы Т. Сікорскай.

«Медведь и комар». Музыка А. Прэсленева, словы В. Шуміліна.

«Улитка». Музыка В. Кікты, словы С. Сяровай.

«Родная бабуля». Музыка Д. Даўгалёва, словы У. Пецюкевіча.

«Волшебный оркестр». Музыка Д. Даўгалёва, словы В. Паліканінай.

«Тень-тень, потетень». Музыка В. Каліннікава, словы народныя.

«Сороконожки». Музыка А. Даньшовай, словы У. Арлова.

В. Карэтнікаў. «Снежнае мястэчка» (з сюіты «Поры года»).

Г. Гарэлава. «Варона на слізкім даху».

Я. Глебаў. Фантазія на тэму беларускай народнай песні «Перапёлачка».

Э. Грыг. «Раніца», «У пячоры горнага караля» (з сюіты «Пер Гюнт»). «Вясельны дзень у Трольхаўгене».

Ф. Шуберт. Вальс сі мінор.

А. Вівальді. «Бура на моры», Канцэрт для скрыпкі з аркестрам «Зіма» (частка 1) (з цыкла «Поры года»).

Віды і спосабы дзейнасці: назіранне за развіццём музыкі; выяўленне сродкаў выразнасці, выкарыстаных кампазітарам для стварэння і развіцця музычнага вобраза; назіранне за развіццём мелодыі; адлюстраванне рытмічнага і гукавышыннага змяненняў мелодыі з дапамогай выразных рухаў рук; перадача гукавысотнага развіцця мелодыі сродкамі графікі ці пластычнага інтанавання; назіранне за дынамічным развіццём музыкі, адлюстраванне дынамічных змен праз адценні колеру; выяўленне тэмпавага развіцця музыкі, перадача яго з дапамогай руху; назіранне за ладавымі змяненнямі ў музыцы, перадача ладавых змяненняў з дапамогай картак-смайлікаў; выразнае выкананне твораў з улікам выяўленых змяненняў; выяўленне музычнага дыялогу (пытанняў і адказаў); выразнае выкананне песні ў рэжыме дыялогу; складанне выканальніцкага плана песні з указаннем сродкаў выканальніцкага развіцця; стварэнне мадэлі музычнага твора на аснове верша; развіццё мелодыі з дапамогай змены вышыні гукаў і рытмічнага малюнка; сачыненне музычнага дыялогу або яго частак (пытанне, адказ); падрыхтоўка даследчага ці мастацка-творчага праекта па тэме чвэрці.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Ведаць (мець уяўленні):

пра спосабы развіцця музыкі;

сродкі музычнай выразнасці, якія выкарыстоўваюцца кампазітарам і выканаўцам для развіцця музыкі;

тэмпавае, дынамічнае, ладавае, рэгістравае, тэмбравае развіццё музыкі;

музычны дыялог, яго будову.

Умець (група прыватных уменняў):

сачыць за развіццём мелодыі і перадаваць яго пры дапамозе лініі;

выконваць рытмічны малюнак, запісаны з дапамогай сімвалаў або працягласцей;

сачыць за дынамічным, тэмпавым, ладавым, рэгістравым, тэмбравым развіццём музыкі і перадаваць (адлюстроўваць) яго з дапамогай славеснага, колеравага, графічнага, пластычнага і прасторавага мадэлявання;

імправізаваць (развіваць мелодыю);

ствараць выканальніцкі план твора;

выкарыстоўваць тэмпавае, дынамічнае, ладавае, рэгістравае, тэмбравае развіццё музыкі ва ўласнай творчай дзейнасці;
 выконваць і ствараць музычныя дыялогі;
 эмацыянальна адгукацца на гучанне музыкі, даваць характарыстыку музычнаму вобразу;
 ажыццяўляць музычную дзейнасць у пазіцыях слухача, выканаўцы, кампазітара.

Умець (група ключавых уменняў):
 выкарыстоўваць сродкі музычнай выразнасці для творчага самавыяўлення;
 удзельнічаць у арганізацыі і выкананні калектыўных творчых работ;
 даваць змястоўную ацэнку вынікам вучэбнай дзейнасці.

Выкарыстоўваць набыты вопыт:
 у працэсе аналізу мовы мастацкіх тэкстаў;
 пры распрацоўцы плана выканання мастацкіх твораў;
 пры рэалізацыі даследчых, мастацка-творчых (у тым ліку мультымедыйных) праектаў.

ВУЧЭБНЫЯ ЗАНЯТКІ ХАРАВЫХ СПЕВАЎ (2 гадзіны)

Песні пра Радзіму, школу, сям'ю, сяброўства.
 Акцябрацкія песні.

БУДОВА (ФОРМЫ) МУЗЫКІ (7 гадзін)

Разнастайнасць будовы музычных твораў (1 гадзіна)

Будова (формы) музычных твораў. Разнастайнасць музычных форм. Кантрасты і паўторы як аснова будовы музычных твораў. Узаемасувязь зместу і будовы музычных твораў. Элементы музычнай мовы. Фраза. Сказ. Вызначэнне музычных фраз на слых і па нотным запісе. Дыханне па фразях пры выкананні вакальных твораў.

Як музыка расказвае гісторыі, у якіх няма кантрастаў (1 гадзіна)

Музычныя творы, у якіх няма кантрастаў. Кульмінацыя як вяршыня развіцця музыкі. Вызначэнне кульмінацыі на слых і па нотным запісе.

Двухчасткавая форма (1 гадзіна)

Чаргаванне кантрастаў і паўтораў у музычнай форме. Двухчасткавая кантрасная форма. Перадача (адлюстраванне) двухчасткавай кантраснай формы пры дапамозе сімвалаў (іншых сродкаў). Запеў, прыпеў, куплет.

Выкананне вакальнага твора ў двухчасткавай кантраснай форме. Канструяванне музычных фрагментаў у двухчасткавай форме.

Трохчасткавая рэпрызная форма (1 гадзіна)

Рэпрыза як паўтор часткі музычнага твора. Перадача (адлюстраванне) трохчасткавай рэпрызнай формы пры дапамозе сімвалаў (іншых сродкаў). Слуханне і выкананне музычных твораў у трохчасткавай рэпрызнай форме. Канструяванне музычных фрагментаў у трохчасткавай форме.

Ронда (1 гадзіна)

Рэфрэн, эпізод. Адлюстраванне формы ронда пры дапамозе сімвалаў (іншых сродкаў). Слуханне і выкананне музычных твораў у форме ронда.

Варыяцыі (1 гадзіна)

Змяненне музыкі. Тэма, варыяцыі. Вызначэнне тэмы і варыяцый пры праслухоўванні музычнага твора.

Абагульняючы вучэбны занятак па тэме «Будова (формы) музыкі» (1 гадзіна)

Прыкладны музычны матэрыял

«Катюша». Музыка М. Блантара, словы М. Ісакоўскага.

«Должны смеяться дети» («Детство – это я и ты»). Музыка Ю. Чычкова, словы М. Пляцкоўскага.

«Доброта». Музыка І. Лучанка, словы Н. Тулупавай.

«Облака» («Мимо белого яблока луны...»). Музыка У. Шаінскага, словы С. Казлова.

«На дальней станции сойду». Музыка У. Шаінскага, словы М. Таніча.

Беларускі народны танец «Карагодны».

Беларускія народныя песні «А мы грушу пасадзілі», «Пад калінаю, пад малінаю», «На лузе, на лузе зелянёшанькім».

Беларуская народная песня «Кума мая, кумачка» ў апрацоўцы В. Сярых.

Руская народная танцавальная песня «Камаринская».

«Прятки». Музыка А. Думчанкі, словы А. Кушнера.

«Веселые медвежатки». Музыка А. Паплянавай, словы Н. Пікулевай.

«Болтунья». Музыка С. Пракоф'ева, словы А. Барто.

«Зачем нам выстроили дом?». Музыка Д. Кабалеўскага, словы В. Віктарава.

А. Літвіноўскі. «Вячэрнія аблогі».

П. Чайкоўскі. «Італьянская песенька», «Баба Яга», «Камарынская» (са зборніка фартэпіянных п'ес «Дзіцячы альбом»).

М. Глінка. Сімфанічная уверцюра «Камарынская».

Ф. Шапэн. Прэлюдыя № 7.

Э. Грыг. «Танец Анітры» (з музыкі да драмы Г. Ібсена «Пер Гюнт»).

Віды і спосабы дзейнасці: выяўленне кантрасных сродкаў музычнай выразнасці; вызначэнне элементаў музычнай мовы (фраза, сказ), вызначэнне кульмінацыі; вызначэнне будовы твораў (адначасткавых, двухчасткавых, трохчасткавых, у форме ронда, у форме варыяцый) у працэсе слухання; адлюстраванне будовы твораў з дапамогай геаметрычных фігур; выяўленне частак твора, якія паўтараюцца, (рэфрэн) і новых (эпізоды) частак твора, што маюць форму ронда; падбор выканальніцкіх сродкаў для падкрэслівання кантрастаў; выразнае выкананне твораў; стварэнне выканальніцкага плана твора з выкарыстаннем кантрасных элементаў; стварэнне мадэлі музычнага твора на аснове літаратурнага тэкста; складанне двух-, трохчасткавых кампазіцый, кампазіцый у форме ронда з загадзя прыгатаваных музычных фрагментаў; вар'іраванне мелодыі; падрыхтоўка даследчага ці мастацка-творчага праекта па тэме чвэрці.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Ведаць (мець уяўленні):

пра ўзаемасувязі зместу і формы музычнага твора;

кантрасны і паўторы у жыцці і ў музыцы;

элементы музычнай гаворкі (фраза, сказ; кульмінацыя);

музычныя формы (двухчасткавая, трохчасткавая, варыяцыі, ронда).

Умець (група прыватных уменняў):

вызначаць асобныя элементы музычнай мовы (фразы) на слых і па нотным запісе;

вызначаць будову музычных твораў і адлюстроўваць яе пры дапамозе сімвалаў ці іншых сродкаў;

выконваць творы ў двухчасткавай кантраснай, трохчасткавай рэпрызнай формах, форме ронда;

канструяваць творы ў двухчасткавай кантраснай, трохчасткавай рэпрызнай формах, форме ронда;

эмацыянальна адгукацца на гучанне музыкі, даваць характарыстыку музычнаму вобразу;

ажыццяўляць музычную дзейнасць у пазіцыях слухача, выканаўцы, кампазітара.

Умець (група ключавых уменняў):
выкарыстоўваць сродкі музычнай выразнасці для творчага самавыяўлення;

удзельнічаць у арганізацыі і выкананні калектыўных творчых работ;
даваць змястоўную ацэнку вынікам вучэбнай дзейнасці.

Выкарыстоўваць набыты вопыт:
пры аналізе мастацкіх тэкстаў;
у самастойнай творчай дзейнасці;
пры рэалізацыі даследчых, мастацка-творчых (у тым ліку мультымедычных) праектаў.

ГЛАВА 3 ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ё IV КЛАСЕ. АСНОўНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

(1 гадзіна на тыдзень, усяго 35 гадзін)

ВУЧЭБНЫЯ ЗАНЯТКІ ХАРАВЫХ СПЕВАЎ (4 гадзіны)

Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь.
Песні пра Радзіму, школу, сям'ю, сяброўства.
Акцябрацкія і піянерскія песні.

МУЗЫЧНАЯ КУЛЬТУРА БЕЛАРУСІ (12 гадзін)

Музыка – люстэрка жыцця і душа народа (1 гадзіна)
Адлюстраванне ў музыцы гістарычных падзей, жыццёвага ўкладу беларусаў, рыс нацыянальнага характару. Народная і прафесійная музыка. Музыка ў жыцці сучаснага чалавека. Пазыўныя беларускага радыё.

Нараджэнне і жыццё беларускай песні (1 гадзіна)
Жыццёвы змест і жанравая разнастайнасць беларускіх народных песень. Адлюстраванне розных бакоў жыцця беларускага народа ў працоўных, каляндарна-абрадавых, жартоўных песнях і калыханках. Нараджэнне народнай песні. Імпровізацыя. Перадача жыццёвага вопыту ад пакалення да пакалення праз народную песню. Варыянтнасць, пераменны лад і памер як характэрныя асаблівасці народнай песні. Народная манера выканання (падгалосак, падводка, утора).

Восеньскія песні (1 гадзіна)

Перадача ў песні стану восеньскай прыроды. Імітацыя працоўных працэсаў, характэрных для пары збору ўраджаю. Вобразы восеньскай прыроды ў музыцы беларускіх кампазітараў.

Музыка ў казках беларускага народа (1 гадзіна)

Пераўтваральная сіла музычнага мастацтва, адлюстраваная ў беларускіх народных казках. Народныя інструменты, музыканты-выканаўцы ў казках беларускага народа. «Гучанне музыкі» ў казцы. Казачныя вобразы ў творчасці беларускіх кампазітараў.

Музыка ў гульнях беларускага народа (1 гадзіна)

Гульні ў жыцці беларускага народа. Перадача жыццёвага вопыту ад пакалення да пакалення праз гульню. Гульні ў народных абрадах і святах. Асаблівасці правядзення гульняў у зімовы, летні, восеньскі перыяды. Роля музыкі ў беларускіх народных гульнях. Уменне арганізаваць гульню і ўдзельнічаць у ёй.

Беларускія музычныя інструменты (1 гадзіна)

Роля народных інструментаў у жыцці беларускага народа. Разнастайнасць беларускіх народных інструментаў. Знешні выгляд, тэмбравыя характарыстыкі інструментаў, спосабы ігры на іх. Склад традыцыйных ансамбляў народнай музыкі. Творы беларускіх кампазітараў для народных інструментаў. Народныя інструменты ў жыцці сучаснага беларуса.

Танцавальная культура майго народа (1 гадзіна)

Жанравая разнастайнасць беларускіх народных танцаў. Песні-танцы. Характэрныя малюнкi і асноўныя хады беларускіх танцаў. Беларускія народныя танцы ў творчасці беларускіх кампазітараў.

Музыка расказвае пра мінулае нашай Радзімы (2 гадзіны)

Гісторыя беларускага народа ў народнай музыцы і творах прафесійных кампазітараў. Песні Вялікай Айчыннай вайны. Творы сучасных беларускіх аўтараў, прысвечаныя гістарычным падзеям.

Музыка ў народных абрадах і святах (Каляды) (2 гадзіны)

Святы зімовага каляндарна-абрадавага цыкла ў жыцці нашых продкаў. Традыцыі святкавання Каляд у жыцці сучасных беларусаў. Творы беларускіх кампазітараў, якія адлюстроўваюць традыцыі калядавання.

Абагульняючы вучэбны занятак па тэме «Музычная культура Беларусі» (1 гадзіна)

Прыкладны музычны матэрыял

«Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь». Музыка Н. Сакалоўскага, словы М. Клімковіча і У. Карызны.

«Радзіма мая дарагая». Музыка У. Алоўнікава, словы А. Бачылы.

«Поклонитесь, внуки, деду». Музыка І. Лучанка, словы М. Ясеня.

«От героев былых времен». Музыка Р. Хозака, словы Я. Аграновіча.

«Прекрасное далеко». Музыка Я. Крылатава, словы Ю. Энціна.

«Песенка о медведях» («Где-то на белом свете...»). Музыка А. Зацэпіна, словы Л. Дзербянёва.

«Мы живем под небом ясным» (гимн белорусских пионеров). Музыка Г. Маркевіча, словы А. Бадака.

Беларускія народныя песні «Частуйцеся, госці», «Чаму ж мне не пець», «Ой, мамачка, восень», «У нас сягоння дажыначкі», «Вецярок вее, жыта палавее», «Ярная», «Дубровушка ды зялёная», «Бачыць маё вочка, што край недалёчка», «Ох, і сеяла Ульяніца лянок», «Як паставіў верабейка на сметнічку хату», «Зайграй жа мне, дударачку», «Шчодры вечар», «Шчодрык-Петрык», «Ой, калядачкі, вы вярніцеся», «Прыехала Каляда ўвечары», «Го-го-го, каза», «На нова лета», «Спі, сыночак міленькі».

Папеўкі «А мы грушу пасадзілі», «У мядзведзя на бару», «Журавель».

Найгрышы «Восень», «Казачок», «Цярэшка», «Кадрыля», «Шастак», «Кракавяк».

Беларускія народныя танцы «Юрачка», «Мікіта», «Янка-полька», «Крыжачок», «Бульба-полька».

«Наша Радзіма». Музыка А. Безенсон, словы Л. Глінскай.

«Завешся ты ласкава Белай Руссю». Музыка Л. Захлеўнага, словы В. Лучанок.

«Бацькаўская зямля». Музыка А. Чыркуна, словы Н. Загорскай.

«Манумент». Музыка А. Чыркуна, словы А. Дзеружынскага.

«Мы помним радость сорок пятого». Музыка Э. Зарыцкага, словы М. Ясеня.

«Адлёт жураўлёў». Музыка народная, словы Якуба Коласа.

«Журавінка». Музыка М. Літвіна, словы І. Цітаўца.

«Песенька сяброў» з мюзікла «Прыгоды ў замку Алфавіт». Музыка В. Войціка, словы С. Клімковіч.

Прывітанне Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г. Цітовіча (на аснове вясельнай народнай песні «Частуйцеся, госці»). Музыка Н. Сіроты, словы У. Карызны.

«Мірскі замак». Музыка В. Кісценя, словы І. Цітаўца.

«Прышла зима с морозами». Музыка В. Войціка, словы В. Высоцкай.

«Што прыносіць Новы год?». Музыка А. Безенсон, словы Л. Дайнекі.

«Жураўлі на Палессе ляцяць». Музыка І. Лучанка, словы А. Ставера.

«Явар і каліна». Музыка Ю. Семянякі, словы Янкі Купалы.

«Лясная песня». Музыка У. Алоўнікава, словы А. Русака.

І. Жыновіч. «Беларускія танцы».

М. Чуркін. Сімфаньета «Беларускія карцінкі» (фрагмент па выбары педагагічнага работніка), «Беларуская калыханка».

В. Карэтнікаў. «Адлятаюць птушкі» (з сюіты «Поры года»).

В. Войцік. «Калядоўшчыкі» (з сімфанічнай сюіты «Забавы»).

Д. Лыбін. «Неўрачысты выхад праз негалоўную браму» (з цыкла «Музыка для горада Нясвіжа»).

«Астрамечаўскі рукапіс», вядомы пад назвай «Полацкі сшытак» (фрагменты па выбары педагагічнага работніка).

Я. Глебаў. Тарантэла (з балета «Альпійская балада»).

Духоўныя канты «Нова радость стала», «Скиния золата», «Дар ныне пребогатый» у апрацоўцы Л. Шлег.

У. Алоўнікаў. Сімфанічная паэма «Партызанская быль».

Віды і спосабы дзейнасці: выяўленне жыццёвага зместу музыкі; развучванне і выразнае выкананне беларускіх песень, твораў беларускіх кампазітараў; вызначэнне на слых і характарыстыка беларускіх народных інструментаў, мелодый беларускіх песень і танцаў; інструментоўка музычных фрагментаў; імітацыя рухаў, уласцівых розным відам працоўнай дзейнасці, у працэсе выканання працоўных песень; інсцэніроўка песень; выкананне асноўных хадоў беларускіх танцаў (на выбар педагагічнага работніка); падрыхтоўка даследчага ці мастацка-творчага праекта па тэме паўгоддзя.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Ведаць (мець уяўленні):

пра характэрныя асаблівасці музыкі беларускага народа;

музыку народную і кампазітарскую;

адлюстраванне гісторыі і жыцця беларускага народа ў народнай музыцы і творах прафесійных кампазітараў;

каляндарна-абрадавы цыкл;
 характэрныя асаблівасці народнай музыкі (варыянтнасць, пераменны лад і памер);
 народную выканальніцкую манеру;
 ролю музыкі ў беларускіх народных казках і гульнях;
 беларускія народныя інструменты (знешні выгляд, тэмбравыя характарыстыкі, традыцыі выкарыстання);
 беларускія народныя танцы (жанравая разнастайнасць, асноўныя малюнкi і хады; традыцыі выканання), песні-танцы;
 гарадскую танцавальную культуру.

Умець (група прыватных уменняў):
 слухаць і выконваць песні каляндарна-абрадавага цыкла;
 характарызаваць тэмбры беларускіх народных інструментаў;
 выкарыстоўваць асобныя народныя інструменты пры выкананні і сачыненні;
 прымаць удзел у народных святах (выконваць песні, удзельнічаць у гульнях);
 вызначаць на слых мелодыі беларускіх народных танцаў, характарызаваць рознымі спосабамі іх малюнкi, выконваць асноўныя хады; самастойна ствараць простыя кампазіцыі;
 эмацыянальна адклікацца на гучанне музыкі, даваць характарыстыку музычнаму вобразу;
 ажыццяўляць музычную дзейнасць у пазіцыях слухача, выканаўцы, кампазітара.

Умець (група ключавых уменняў):
 выкарыстоўваць сродкі музычнага мастацтва для творчага самавыяўлення;
 удзельнічаць у арганізацыі і выкананні калектыўных творчых работ;
 даваць змястоўную ацэнку вынікам вучэбнай дзейнасці.

Выкарыстоўваць набыты вопыт:
 у ходзе ўдзелу ў народных святах;
 у сямейным, аматарскім музіцыраванні;
 пры рэалізацыі даследчых, мастацка-творчых (у тым ліку мультымедыйных) праектаў, прысвечаных культуры Беларусі.

ВУЧЭБНЫЯ ЗАНЯТКІ ХАРАВЫХ СПЕВАЎ (4 гадзіны)

Песні пра Радзіму, школу, сям'ю, сяброўства.
 Піянерскія песні.

МУЗЫЧНЫЯ ПАДАРОЖЖЫ (15 гадзін)

Музыка – мова сяброўства і ўзаемаразумення паміж народамі (2 гадзіны)

Музыка – мова, якая не патрабуе перакладу. Сродкі музычнай камунікацыі і асаблівасці іх выкарыстання. Асэнсаванне назапашанага вопыту слухання, выканання, стварэння музычных твораў. Роля музыкі ва ўсталяванні ўзаемаразумення паміж народамі, фарміраванні паважлівых адносін да іншых культур.

Музыка нашых суседзяў (4 гадзіны)

Характэрныя асаблівасці музыкі рускага народа. Наяўнасць падобных рыс у музыцы славянскіх народаў. Наяўнасць падобных рыс, традыцый існавання музычнага мастацтва ў краінах-суседках. Вызначэнне падабенства і адрознення ў народнай і прафесійнай музыцы розных народаў. Выразнае выкананне музыкі стран-суседак.

Музыка ў народных абрадах і святах (Масленіца, Гуканне вясны, Саракі)
(1 гадзіна)

Святы вясновага каляндарна-абрадавага цыкла ў жыцці нашых продкаў. Масленіца, Гуканне вясны, Саракі ў жыцці сучасных беларусаў. Традыцыі ўдзелу ў святах. Творы беларускіх кампазітараў, што адлюстроўваюць традыцыі свят вясновага каляндарнаабрадавага цыкла.

Музычнае падарожжа па Еўропе (2 гадзіны)

Музычная культура Еўропы (музычная культура дзвюх краін на выбар або агляд). Традыцыі еўрапейскай музычнай культуры. Творчасць І. С. Баха; кампазітары венскай класічнай школы: Й. Гайдн, В. А. Моцарт, Л. ван Бетховен; музычная культура Італіі: скрыпічныя майстры Амаці і Гварнеры, творчасць Н. Паганіні, Дж. Вердзі; музычная культура Нарвегіі: творчасць Э. Грыга. Уклад еўрапейскай музычнай культуры ў сусветную музычную культуру. Асэнсаванне вопыту выканання твораў кампазітараў-класікаў.

Мудрагелістыя інтанацыі ўсходняй музыкі (2 гадзіны)

Музычная культура Японіі і Кітая. Асаблівасці музычнай мовы. Пентатоніка. Народныя інструменты. Выразнае выкананне вакальных і інструментальных твораў. Творы беларускіх аўтараў, якія перадаюць уражанні ад наведвання краін Усходу.

Узоры афрыканскіх рытмаў (2 гадзіны)

Характэрныя асаблівасці музыкі народаў Афрыкі. Вядучая роля рытму. Народныя інструменты. Асаблівасці выканальніцкай манеры. Выразнае выкананне характэрных рытмаў музыкі народаў Афрыкі. Творы прафесійных кампазітараў, у якіх выкарыстаны рытмы, уласцівыя музыцы народаў Афрыкі.

Музыка народаў, якія насяляюць Рэспубліку Беларусь (1 гадзіна)

Музычная культура народаў, якія насяляюць Рэспубліку Беларусь, як частка беларускай музычнай культуры (рамачны змест). Характэрныя асаблівасці музыкі нацыянальнай супольнасці (на выбар). Культурныя традыцыі нацыянальнай супольнасці. Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур.

Абагульняючы вучэбны занятак па тэме «Музычныя падарожжы»
(1 гадзіна)

Прыкладны музычны матэрыял

«День Победы». Музыка Д. Тухманава, словы У. Харытонава.

«Эх, дороги». Музыка А. Новікава, словы Л. Ашаніна.

«Песня горна». Музыка А. Хромушына, словы М. Садоўскага.

«Лесной олень». Музыка Я. Крылатава, словы Ю. Энціна.

«Белавежская пуца». Музыка А. Пахмутавай, словы М. Дабранравава.

«Песня о земной красоте». Музыка Я. Дубравіна, словы У. Суслава.

«Самая счастливая». Музыка Ю. Чычкова, словы К. Ібраева і Л. Кандрашэнка.

Беларускія народныя песні: «На вуліцы Масленіца», «А на гарэ сонца», «Агу, вясна, агу, красна», «Ой, вясна, вясна, вясеначка», «Ой, вясна, ой, вясна», «Жавароначкі, прыляціце», «Ой, праляталі ды два галубочки», «Ой, рана на Ёвана».

Рускія народныя песні: «Вниз по матушке, по Волге», «В сыром бору тропина».

Традыцыйная афрыканская песня «Сияхамба».

Афрыканская дзіцячая народная песня «Ветер лагуны». Рускі тэкст В. Сібірскага.

Святочныя цырыманняльныя танцы ў кенійскай вёсцы.

Традыцыйны польскі танец «Мазурка».

Вясновыя навальніцы. Традыцыйная кітайская музыка.

Японская народная песня «Сакура».

«Купалінка». Музыка У. Тэраўскага, словы М. Чарота.

«Родны край». Музыка А. Безенсон, словы І. Ціўновіч.

«Песня пра Нёман». Музыка Н. Сакалоўскага, словы А. Астрэйкі.

- «Моя Россия». Музыка Г. Струвэ, словы Н. Салаўёвай.
 «Бьют тамтамы». Музыка Г. Струвэ, словы А. Барто.
 «Птицы над взморьем». Музыка Харада Рэтара, словы Кагэсіма Тарыякі.
 «Заход сонца». Музыка Э. Грыга, словы А. Мунка, пераклад С. Свірыдзенка.
 «Мы ідзем гукаць вясну». Музыка В. Сярых, словы І. Цітаўца.
 «Мамін голас». Музыка В. Сярых, словы М. Людкевіч.
 «Музыка» – наш сусвет». Музыка А. Атрашкевіч, словы Б. Макарэвіча.
 Дж. Расіні. Неапалітанская тарантэла.
 Н. Сакалоўскі. «Мазурка».
 С. Бельцюкоў. «Гарадскі пейзаж», «Вечар» (з сюіты «Кітайскія акварэлі» для ўдарных інструментаў).
 М. Глінка. Хор «Славься» (з оперы «Іван Сусанін»)).
 Дж. Гершвін. «Калыханка Клары» (з оперы «Поргі і Бес»), «Рапсодыя ў блюзавых танах».
 Н. Паганіні. «Кампанэла».
 Н. Паганіні – Ф. Ліст. «Кампанэла».
 В. А. Моцарт. Сімфонія № 40 (экспазіцыя, I частка), «Ронда ў турэцкім стылі», опера «Чароўная флейта» (фрагменты па выбары педагогічнага работніка).
 А. Вівальдзі. «Поры года» (на выбар педагогічнага работніка).
 М. К.Чурлёніс. Сімфанічная паэма «У лесе» (фрагмент).
 С. Рахманінаў. Канцэрт для фартэпіяна з аркестрам № 3 (частка I, галоўная партыя).
 Ф. Шапэн. Накцюрны E-dur, cis-moll. Мазурка № 47 (a-moll).
 І. Штраўс. «Марш Радзецкага», «Полька-піцыката».
 А. Туранкоў. «Ой, рана на Ёвана» (з оперы «Кветка шчасця»).

Віды і спосабы дзейнасці: выяўленне жыццёвага зместу музыкі розных народаў; развучванне і выразнае выкананне песень, інструментальных, танцавальных кампазіцый, якія адносяцца да музычных культур іншых народаў (на выбар педагогічнага работніка); выяўленне падабенства і адрозненняў у музыцы розных народаў; слуханне і аналіз твораў беларускіх кампазітараў, у якіх выкарыстаны характэрныя асаблівасці музыкі іншых народаў; выяўленне характэрных асаблівасцей музычнай культуры народаў, якія насяляюць Рэспубліку Беларусь; азнаямленне з песнямі вясновага і летняга каляндарных цыклаў; падрыхтоўка даследчага або мастацка-творчага праекта па тэме паўгоддзя.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Ведаць (мець уяўленні):
 пра камунікатыўную прыроду музычнага мастацтва;
 разнастайнасць музычных культур, іх узаемадзеянне, дыялог культур;
 характэрныя асаблівасці музыкі рускага і іншых народаў;
 характэрныя асаблівасці музыкі народаў Еўропы, Азіі, Афрыкі, Амерыкі;
 характэрныя асаблівасці музыкі народаў, якія пражываюць у Рэспубліцы Беларусь.

Умець (група прыватных уменняў):
 эмацыянальна адклікацца на гучанне музыкі, даваць характарыстыку музычнаму вобразу;
 выяўляць падабенства зместу і адрознення ў выразных сродках музыкі розных народаў;
 разумець змест і выразна выконваць музыку розных народаў;
 ажыццяўляць музычную дзейнасць у пазіцыях слухача, выканаўцы, кампазітара.

Умець (група ключавых уменняў):
 паважліва ставіцца да праяўленняў іншых культур;
 выкарыстоўваць сродкі музычнай выразнасці для творчага самавыяўлення;
 удзельнічаць у арганізацыі і выкананні калектыўных творчых работ;
 даваць змястоўную ацэнку вынікам вучэбнай дзейнасці.

Выкарыстоўваць набыты вопыт:
 пры рэалізацыі даследчых, мастацка-творчых (у тым ліку мультымедыйных) праектаў;
 у ходзе ўдзелу ў народных святах (Масленіца, Гуканне вясны, Саракі, Купалле);
 у сямейным, аматарскім музіцыраванні.

УТВЕРЖДЕНО

Постановление
Министерства образования
Республики Беларусь
29.07.2025 № 133

Учебная программа по учебному предмету
«Трудовое обучение»
для I–IV классов учреждений образования, реализующих
образовательные программы общего среднего образования,
с русским языком обучения и воспитания

ГЛАВА 1 ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Настоящая учебная программа по учебному предмету «Трудовое обучение» (далее – учебная программа) предназначена для I–IV классов учреждений образования, реализующих образовательные программы общего среднего образования, с русским языком обучения и воспитания.

2. Настоящая учебная программа рассчитана на 134 часа (1 час в неделю), из них 30 часов в I классе, 34 часа во II классе, 35 часов в III классе и 35 часов в IV классе.

3. Цель учебного предмета «Трудовое обучение» – формирование основ технологической грамотности учащихся, включающей компоненты:

обучающий – формирование представления о технологии как процессе; усвоение конструкторско-технологических знаний и соответствующих им практических умений, расширение представлений о мире профессий;

развивающий – развитие творческих способностей, манипулятивных навыков, памяти, внимательности;

воспитательный – воспитание трудолюбия, уважения к людям труда и результатам их деятельности; бережного отношения к природе, ответственности и добросовестности; аккуратности и бережливости, дисциплинированности и исполнительности, терпения и настойчивости в достижении планируемого результата; само- и взаимооценки; самостоятельности и взаимопомощи.

4. Задачи:

формирование общего представления о культуре труда, организации трудовой деятельности и технологического процесса;

ознакомление с различными видами конструкторской документации: схема, эскиз, чертеж;

приобретение опыта чтения и разработки простейшей конструкторской документации;

ознакомление с технологическими и инструкционными картами на изготавливаемое изделие, в которых отражена последовательность преобразования предмета труда и используемые инструменты (технологическая карта) с добавлением пояснений либо инструкций по выполнению (инструкционная карта);

приобретение опыта чтения технологической документации;

усвоение способов и приемов выполнения технологических операций обработки бумаги, картона, текстильных, природных, подручных материалов;

приобретение опыта индивидуальной и коллективной трудовой деятельности по изготовлению простых изделий из различных материалов;

ознакомление с содержанием труда работников различных профессий (предмет труда, средства труда, продукт (результат) труда, основные виды работ) и профессионально важными качествами, необходимыми для успешной работы.

5. Рекомендуемые формы и методы обучения и воспитания. Основной формой организации образовательного процесса является учебное занятие. Основным методом трудового обучения является метод проектов. Обучение осуществляется посредством выполнения постоянно усложняющихся проектов: от репродуктивных, с элементами творчества до творческих; от индивидуальных до коллективных.

Настоящей учебной программой предусмотрено использование бесед, экскурсий, демонстраций, упражнений, опытов и наблюдений, практических работ, которые реализуются в процессе изготовления учащимися конкретных изделий, соответствующих требованиям функциональности и эстетической выразительности. Большая часть учебного времени (не менее 80 %) отводится практической деятельности учащихся. На изготовление изделия отводится одно или два учебных занятия в зависимости от сложности конструкции и объема выполняемой работы. Педагогическому работнику предоставляется возможность выбрать любые из изделий, предложенных в рубрике «Примерные объекты труда», или подобрать другие, конструкция и технология изготовления которых соответствуют содержанию изучаемого раздела. Педагогическому работнику предоставляется возможность использовать около 15 % учебного времени по собственному усмотрению при условии выполнения требований к результатам деятельности учащихся, указанных в образовательном стандарте по трудовому обучению и в учебной программе.

6. Освоение содержания учебного предмета «Трудовое обучение» на I ступени общего среднего образования направлено на достижение учащимися личностных, метапредметных и предметных результатов:

6.1. личностные результаты включают: ценностное отношение к людям труда и результатам их деятельности; понимание причин успеха в учебной и трудовой деятельности, самоанализ, самооценку процесса и результата трудовой деятельности; осознание своей ответственности за общее дело; формирование культуры труда, интереса к творческой, исследовательской деятельности и способам решения новых задач; формирование бережного отношения к материалам и инструментам, навыков экономного расходования материалов;

6.2. метапредметные результаты включают следующие составляющие: умения анализировать объекты и явления, выделяя существенные и несущественные признаки, устанавливая причинно-следственные связи; читать, понимать и использовать информацию, представленную в различных формах и их сочетаниях (текст, рисунок, чертеж, схема, реальный объект); планировать свою деятельность и контролировать ее ход, вносить необходимые корректировки на основе оценки процесса и результата деятельности; использовать приобретенные навыки в учебной, творческой деятельности и повседневной жизни; осознание особенностей коллективного и индивидуального труда; способность организовывать эффективное взаимодействие, направленное на достижение лучшего результата; умение проявлять самостоятельность и взаимопомощь при выполнении коллективной работы, обсуждать ее результаты с учетом существования различных точек зрения;

6.3. предметные результаты предусматривают сформированность следующих умений:

распознавать (определять) основные виды и свойства бумаги, картона, текстильных, природных, подручных материалов;

характеризовать (описывать) виды соединений, способы разметки бумаги и ткани; основные инструменты и приспособления для работы с бумагой, картоном, проволокой, текстильными, природными материалами (назначение и правила использования);

читать и понимать простые графические изображения (эскизы, схемы, чертежи), инструкционные и технологические карты, мотивы и схемы узоров;

разрабатывать в общем виде последовательность изготовления изделий; эскизы изготавливаемых изделий;

осуществлять (выполнять) планирование работы и организацию своего рабочего места, выбор инструментов и приспособлений; технологические операции по разметке, обработке деталей из бумаги, текстильных, подручных и природных материалов; сборку деталей в готовое изделие, его отделку и украшение; изготовление изделий по образцу, эскизу, рисунку, схеме, технологической карте, собственному замыслу; моделирование и конструирование из готовых форм природных и подручных материалов; уход за одеждой и обувью, комнатными и декоративными растениями.

7. Содержание учебного предмета «Трудовое обучение» предусматривает изучение следующих разделов:

«Технология и общество»;

«Технология обработки материалов»;

«Технология народных ремесел»;

«Технология хозяйствования»;

«Технология растениеводства»;

«Я и мир технологий».

Раздел «Технология и общество» позволяет учащимся осознать взаимовлияние технологии и общества (производства); актуализировать опыт, приобретенный в учреждениях дошкольного образования, создать ориентировочную основу для успешного обучения, познакомиться с правилами организации трудовой деятельности и правилами безопасной работы; анализировать стадии (идея – образ – конструкция – последовательность изготовления – изготовление – оценка – новая идея) и этапы технологии (подготовительный, основной и заключительный). Акцентируется внимание на разнообразии материалов: конструкционные (основные материалы изделий (конструкций)), природные и подручные материалы, используемые не по прямому назначению.

В рамках раздела «Технология обработки материалов» предусмотрено последовательное ознакомление с различными материалами. В каждом последующем классе предусмотрено использование в практической деятельности всех изученных ранее материалов.

В практической деятельности преобладает изготовление изделий по образцу (I класс), техническому рисунку (II класс), эскизу и схеме (III класс), собственному замыслу (IV класс). Одновременно предусмотрено усложнение изделий: от однодетальных до многодетальных, от плоскостных до объемных, от неразъемных до разъемных; от статичных до динамических.

Раздел «Технология народных ремесел» знакомит учащихся с наиболее доступными для учащихся каждого класса ремеслами: вытинанка, флористика, вышивка «крестом».

Раздел «Технология хозяйствования» способствует формированию опыта по самообслуживанию, организации быта, культуры поведения в быту, воспитанию самостоятельности.

Раздел «Технология растениеводства» познакомит учащихся с приемами и правилами ухода за комнатными и цветочно-декоративными растениями.

Раздел «Я и мир технологий» предназначен для подведения итогов обучения за год, анализа учебно-трудовых достижений каждого учащегося, определения уровня освоения изученных технологий. В данном разделе предусмотрено выполнение коллективных итоговых заданий. Материалы и технологию изготовления учащиеся выбирают по собственному желанию.

8. Интегрированный характер учебного предмета «Трудовое обучение» предполагает реализацию межпредметных связей с другими учебными предметами I ступени общего среднего образования.

«Математика»: работа с геометрическими фигурами, телами и их развертками, измерение габаритных размеров предмета, длины отрезка, использование различных единиц измерения, выполнение расчетов и вычислений, построение графических изображений с помощью чертежных инструментов с опорой на основы геометрии.

«Изобразительное искусство»: использование законов и правил композиции при создании плоскостных и объемных изделий, подбор цвета изделия в соответствии с эмоциональным содержанием образа, соотношение формы с украшением и назначением изделия.

«Человек и мир»: осознание значения растительного мира в жизни и деятельности человека, необходимости охраны растений, заготовка растений с соблюдением правил природоохранного поведения, использование разнообразных растений в качестве предметов труда; соблюдение правил личной гигиены, поддержание семейных традиций и обычаев.

«Русский язык»: обогащение словарного запаса, развитие коммуникативно-речевых умений в процессе решения учебных ситуаций, постановки целей, обсуждения последовательности действий, анализа процесса и результата практической деятельности.

«Русская литература (литературное чтение)»: раскрытие смысла пословиц и поговорок при формировании ценностного отношения к людям труда и результатам их деятельности, использование текстов (загадок, стихотворений, рассказов) для создания образа, реализуемого в изделии.

ГЛАВА 2

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА В I КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

(1 час в неделю, всего 30 часов)

ТЕХНОЛОГИЯ И ОБЩЕСТВО (2 часа)

Введение в предмет «Трудовое обучение» (2 часа)

Теоретические сведения. Человек, природа, общество и мир технологий. Труд в нашей жизни. Ручной труд. Красота и польза изготавливаемых вещей.

Многообразие материалов, инструментов и приспособлений. Бережное отношение к природе и окружающим предметам. Правила организации рабочего места. Правила безопасной работы. Как пользоваться учебником, альбомом материалов.

Что мы умеем делать своими руками (характеристика изделий, которые учащиеся изготавливали в учреждениях дошкольного образования и в домашних условиях).

Профессиональная ориентация. Разнообразие мира профессий. Профессии законных представителей несовершеннолетних учащихся (элементарное содержание профессиональной деятельности).

Практическая деятельность. Анализ использованных материалов и инструментов на основе демонстрации изделий педагогическим работником. Организация рабочего места. Изготовление изделий на основе опыта, приобретенного в учреждениях дошкольного образования.

Примерные объекты труда:

приспособления для работы: подставка для кисточки для клея;

игрушки: простейшие фигурки оригами.

ТЕХНОЛОГИЯ ОБРАБОТКИ МАТЕРИАЛОВ (18 часов)

Изготовление изделий из бумаги и картона (9 часов)

Теоретические сведения. Общее представление о видах бумаги: полиграфическая, чертежная, упаковочная, газетная. Свойства бумаги: прочность; шероховатость; технологические свойства (способность к сгибанию, скручиванию, разрыву, разрезанию, склеиванию); цвет. Сырье для производства бумаги – древесина и макулатура. Применение бумаги. Аппликация (из геометрических фигур, фигур произвольной формы). Орнамент в полосе. Ритм в орнаменте.

Элементы графической грамоты: линия разреза, линия сгиба, места нанесения клея. Схемы складывания оригами.

Основные технологические операции: разметка с помощью шаблона, трафарета (при его наличии и по усмотрению педагогического работника), сгибанием; обрывание, сгибание, резание, склеивание. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: различные виды бумаги.

Инструменты и приспособления: ножницы, карандаш, линейка, кисточка для клея, шаблоны и другие приспособления, необходимые для практической работы. Правила безопасной работы инструментами.

Вспомогательные материалы: клей.

Профессиональная ориентация. Общее представление о содержании профессиональной деятельности людей, изготавливающих бумагу.

Практическая деятельность. Ознакомление со свойствами бумаги. Сравнение свойств разных видов бумаги. Анализ образцов изделий (форма, цвет). Чтение схем складывания оригами и графических изображений, отражающих процесс изготовления изделия. Объяснение (обсуждение) плана работы. Изготовление простых объектов труда с

использованием изучаемых технологических операций. Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

приспособления для работы: коробочка для обрезков бумаги, закладка для книг;

декоративные элементы интерьера: «Алый парус», «Цветик-семицветик», «Урожай» – обрывная аппликация. «Бабочки», «Замок», «Машина», «Аленький цветочек» – аппликация из геометрических фигур. «Цветущий луг», «Рыбки в аквариуме», «На поляне», «Путешествие на машине», «В цирке» – сюжетная аппликация. Украшения к празднику (цепочки, звездочки, снежинки) – конструирование из полосок бумаги;

игрушки: фигурки зверей, рыб, птиц и другие изделия – оригами, конструирование из полосок бумаги.

Изготовление изделий из текстильных материалов (4 часа)

Теоретические сведения. Общее представление о текстильных материалах (ткань, нитки). Применение текстильных материалов. Элементарные свойства текстильных материалов: прочность, мягкость, цвет.

Основные технологические операции: разметка по лекалу, раскрой, склеивание, продергивание нитей ткани, разрезание, завязывание узлов. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: фланель, однотонный ситец, нитки. Вспомогательный материал: клей.

Инструменты и приспособления: лекала, мел портновский, ножницы, кисточка для клея. Правила безопасной работы инструментами.

Профессиональная ориентация. Общее представление о содержании профессиональной деятельности ткача.

Практическая деятельность. Различение ситца и фланели по внешнему виду, на ощупь. Анализ конструкции образцов изделий (материал, форма). Чтение графических изображений, отражающих процесс изготовления изделия. Изготовление простых изделий по образцу с использованием изучаемых технологических операций. Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

приспособления для работы: игольник-книжка, закладка;

декоративные элементы интерьера: салфетка с бахромой, «Волшебный узор», «Чудо-цветок» (аппликация из ниток);

декоративные элементы одежды: кисточки.

Изготовление изделий из природных материалов (3 часа)

Теоретические сведения. Общее представление о природных материалах. Их форма, цвет, размеры. Вариативность использования. Бережное отношение к природе.

Основные технологические операции: соединение деталей с помощью пластилина, склеивание. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: шишки, желуди, каштаны, веточки, плоды рябины, боярышника, барбариса, засушенные листья и другие природные материалы. Их использование предусмотрено при условии наличия и по усмотрению педагогического работника. Вспомогательные материалы: пластилин, клей, бумага.

Инструменты и приспособления: стеки, ножницы, кисточка для клея.

Профессиональная ориентация. Профессии, связанные с природой. Общее представление о содержании профессиональной деятельности озеленителя.

Практическая деятельность. Анализ готовых изделий (использованные материалы). Изготовление простых изделий по образцу, по представлению (по усмотрению педагогического работника) с использованием изучаемых технологических операций. Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: фигурки животных «Гости леса», герои сказок, модели транспортных средств;

игрушки: «Пингвинята», «Золотая рыбка», «Бабочка», «Лесовичок», «Ежик» и другие фигурки.

Изготовление изделий из подручных материалов (2 часа)

Теоретические сведения. Нетрадиционное использование материалов. Вторая жизнь вещей.

Основные технологические операции: наклеивание, разрезание, нанизывание. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: шпагат, тонкий шнур, тесьма, веревка, соломинки для коктейля. Вспомогательные материалы: клей, бумага, тонкий картон, нитки.

Инструменты и приспособления: кисточка для клея, ножницы, карандаш, толстая игла. Правила безопасной работы с инструментами.

Практическая деятельность. Анализ конструкции образцов изделий. Чтение графических изображений, отражающих процесс изготовления изделия. Изготовление простых изделий по образцу, по представлению с использованием изучаемых технологических операций (по усмотрению педагогического работника). Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: «Цветик-семицветик», «Веселые зверята» – панно из шпагата (коллективная работа), «Теремок», украшения к празднику – подвески из трубочек;

игрушки: «Поросенок», «Котенок», «Щенок» из шпагата;

дидактический материал: конструктор «Удивительные трубочки».

ТЕХНОЛОГИЯ НАРОДНЫХ РЕМЕСЕЛ (5 часов)

Вытинанка (2 часа)

Теоретические сведения. «Беларуская выцінанка». Симметричные, раппортные, розеточные узоры. Способы получения узора.

Основные технологические операции: складывание, вырезание. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: тонкая белая и цветная бумага.

Инструменты: ножницы, карандаш.

Профессиональная ориентация. Творчество белорусских народных мастеров.

Практическая деятельность. Анализ изделий. Чтение графических изображений, отражающих процесс изготовления изделия. Изготовление изделий по готовой разметке, по представлению: складывание бумаги в два, четыре слоя, вырезание элементов (по усмотрению педагогического работника). Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: «Чудо-снежинки», гирлянды;

приглашения, поздравительные открытки: «С Новым годом», «Все в гости к нам».

Флористика (3 часа)

Теоретические сведения. Правила сбора и засушивания листьев. Бережное отношение к природе. Свойства материалов (форма, цвет, прочность). Узор в полосе, квадрате.

Основные технологические операции: наклеивание. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: листья деревьев и кустарников, засушенные в плоскости. Вспомогательный материал: клей.

Инструменты: кисточка для клея.

Профессиональная ориентация. Творчество белорусских мастеров флористики.

Практическая деятельность. Сравнение свойств сырых и засушенных листьев. Анализ изделий. Изготовление изделий по образцу, по

представлению (по усмотрению педагогического работника). Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: панно «Ковер из осенних листьев», «Узоры осени», «Осенняя сказка», узор из листьев в полосе, квадрате.

ТЕХНОЛОГИЯ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ (3 часа)

Обеспечение быта семьи (3 часа)

Теоретические сведения. Виды деятельности по самообслуживанию в домашних условиях. Слова «хочу» и «надо» в семье. Экономия электроэнергии и воды.

Оформление подарков. Оформление интерьера комнаты к празднику.

Сервировка праздничного стола к чаю (к завтраку, полднику). Необходимая посуда. Способы складывания бумажных салфеток. Культура поведения за столом.

Профессиональная ориентация. Профессии сферы обслуживания. Общее представление о содержании профессиональной деятельности официанта.

Практическая деятельность. Организационно-деятельностная игра «Мамины (папины) помощники». Оформление подарков, классного кабинета к празднику (коллективная работа). Организационно-деятельностная игра «Сервировка стола к чаю (завтраку, полднику)».

ТЕХНОЛОГИЯ РАСТЕНИЕВОДСТВА (1 час)

Уход за комнатными растениями (1 час)

Теоретические сведения. Общие правила ухода за комнатными растениями.

Профессиональная ориентация. Профессии, связанные с природой. Общее представление о содержании профессиональной деятельности цветовода.

Практическая деятельность. Полив и опрыскивание растений, рыхление почвы, удаление пыли с листьев, мытье поддонов (по усмотрению педагогического работника при наличии необходимых санитарно-бытовых условий).

Я И МИР ТЕХНОЛОГИЙ (1 час)

Подведение итогов года. Выставка изделий, изготовленных в текущем году. Презентация и анализ лучших изделий.

Рекомендации по заготовке летом природного материала, необходимого для работы во II классе: шишки, желуди, каштаны, веточки, скорлупа орехов, корни деревьев, перья и другие материалы; цветы, листья, веточки растений, засушенные в плоскости.

Практическая деятельность. Выполнение коллективной работы с использованием изученных материалов и освоенных технологических операций.

Примерный объект труда: декоративная композиция (панно) «Танец бабочек».

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Иметь представление:

- о (об) значении труда в нашей жизни;
- основных требованиях к качеству изделия;
- основных свойствах изученных материалов;
- вытинанке и флористике;
- правилах экономии электроэнергии и воды;
- общих правилах ухода за комнатными растениями;
- профессиях, с которыми познакомились на учебных занятиях.

Следовать правилам:

- безопасной работы, организации рабочего места;
- бережного отношения к инструментам, экономного расходования материалов;
- трудовой дисциплины.

Распознавать:

- изученные материалы, инструменты и приспособления.

Читать и понимать:

- простые графические изображения последовательности изготовления изделий, схемы складывания оригами.

Осуществлять (выполнять):

- организацию рабочего места;

изученные технологические операции изготовления изделий (под руководством педагогического работника по образцу, рисунку);
оценку качества готового изделия и процесса его изготовления;
сервировку стола к чаю (завтраку, полднику);
полив и опрыскивание растений, рыхление почвы, удаление пыли с листьев.

Использовать приобретенные навыки в практической деятельности и повседневной жизни:

планировать свою деятельность и контролировать ее ход;
осуществлять организацию своего рабочего места;
осуществлять технологический процесс изготовления изделий под руководством педагогического работника или взрослого по образцу, рисунку;
осуществлять отделку и украшение готовых изделий;
осуществлять простейшие работы по уходу за комнатными растениями;
осуществлять сервировку стола к чаю (завтраку, полднику);
соблюдать правила безопасной работы с материалами, инструментами, электроприборами;
проявлять заинтересованность в результатах труда, уважение к людям труда и результатам их деятельности, бережное отношение к природе; аккуратность и бережливость; ответственность и добросовестность, внимательность.

ГЛАВА 3 СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА ВО II КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

(1 час в неделю, всего 34 часа)

ТЕХНОЛОГИЯ И ОБЩЕСТВО (1 час)

Теоретические сведения. Общее представление об основных этапах технологии: подготовительный, основной, заключительный. Ознакомление с содержанием обучения в текущем году.

Внешний вид учащегося. Организация рабочего места. Правила безопасной работы. Предметы (материалы) и средства (инструменты и приспособления) труда, которые будут использоваться во II классе. Продукты (результаты) труда. Освоенные в I классе приемы и правила работы с материалами. Культура труда.

Профессиональная ориентация. Требования, которые предъявляет профессия к человеку (на примере профессий законных представителей несовершеннолетних учащихся). Личностные качества специалиста, которые необходимы для достижения успеха в профессии.

Практическая деятельность. Распознавание материалов, инструментов и приспособлений, используемых во II классе. Организация рабочего места. Изготовление простого изделия с использованием технологических операций, изученных в I классе.

Примерные объекты труда: бумажный стаканчик, фигурки оригами.

ТЕХНОЛОГИЯ ОБРАБОТКИ МАТЕРИАЛОВ (22 часа)

Изготовление изделий из бумаги и картона (10 часов)

Теоретические сведения. Общее представление о тонком однослойном картоне, его свойствах (прочность, толщина) и применении. Виды аппликации: плоскостная и объемная аппликация. Способы формирования деталей в объемной аппликации.

Элементы графической грамоты: построение прямой линии, прямого угла. Линии чертежа: линия разреза (сплошная толстая основная линия), линия сгиба (штрихпунктирная линия с двумя точками). Схемы складывания оригами.

Основные технологические операции: разметка с помощью шаблона, трафарета, линейки, угольника, сгибание, резание, скручивание, склеивание (выполняются по усмотрению педагогического работника). Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: различные виды бумаги, тонкий однослойный картон. Вспомогательный материал: клей.

Инструменты и приспособления: ножницы, карандаш, линейка, угольник, кисточка для клея.

Профессиональная ориентация. Профессии работников, участвующих в подготовке и издании книги (учебника): редактор, верстальщик, корректор, дизайнер, полиграфист. Содержание профессиональной деятельности, профессионально важные личностные качества специалиста, необходимые для достижения успеха в профессии.

Практическая деятельность. Сравнение свойств тонкого картона и бумаги. Анализ конструкции изделий. Изготовление изделий по образцу, графическому изображению, собственному замыслу с использованием изучаемых технологических операций (организуется по усмотрению педагогического работника). Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: «Космос», «Забавный кот» – конструирование из полосок бумаги; «Морские глубины», «В лесу», «На озере», «Летние мотивы» – аппликация, мозаика; елочные украшения – плоские фигурки из картона, конструирование из полосок бумаги; вазочка – модульное оригами;

игрушки: фигурки животных; домик – объемное конструирование;

дидактический материал: настольный театр, конструктор «Волшебные полоски»;

приспособления для работы: коробочки-оригами;

приглашения и поздравительные открытки: «С Днем учителя», «С Днем матери» (аппликация).

Изготовление изделий из текстильных материалов (6 часов)

Теоретические сведения. Общее представление о хлопчатобумажных и льняных тканях, их свойствах (толщина, прочность, фактура). Лен и хлопок – сырье для производства тканей. Нитки для шитья, вышивания, плетения. Цветовые сочетания ткани и ниток, ниток между собой. Декоративное оформление изделий. Расположение узора по всей поверхности, по периметру, вдоль одной, двух сторон, в уголке.

Основные технологические операции: разметка по лекалу, раскрой, вышивка швами «вперед иголку», «вперед иголку с перевивом», плетение в три пряди, завязывание узлов. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: однотонная хлопчатобумажная и (или) льняная ткань, нитки для шитья, вышивания, плетения.

Инструменты и приспособления: ножницы, иголка, нитковдеватель, наперсток, мел портновский, карандаш, лекала, линейка. Правила безопасной работы инструментами.

Профессиональная ориентация. Общее представление о содержании профессиональной деятельности швеи. Профессионально важные личностные качества специалиста, необходимые для достижения успеха в профессии.

Практическая деятельность. Сравнение свойств бумаги и ткани. Анализ формы и конструкции изделия. Изготовление изделий по образцу, графическому изображению, собственному замыслу (организуется по усмотрению педагогического работника): с использованием изучаемых технологических операций. Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

приспособления для работы: закладки, петли и рамки для оформления готового изделия;

декоративные элементы интерьера: салфетка для завтрака;

декоративные элементы одежды: носовой платок, шнуры, подвески, ремешок, фенечки;

игрушки: поделки, кукольные принадлежности, украшенные изученными швами, ниточная кукла.

Изготовление изделий из природных материалов (2 часа)

Теоретические сведения. Расширение представлений о природных материалах. Взаимосвязь, пропорциональность фигур в композиции. Стилизация (изучается по усмотрению педагогического работника).

Основные технологические операции: соединение деталей с помощью пластилина, клея. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: шишки, желуди, каштаны, веточки, скорлупа орехов, семена растений, корни деревьев, перья и другие природные материалы. Вспомогательные материалы: пластилин, клей, бумага.

Инструменты и приспособления: стеки, ножницы, кисточка для клея.

Профессиональная ориентация. Общее представление о содержании профессиональной деятельности лесника, егеря. Бережное отношение к природе. Профессионально важные личностные качества специалиста, необходимые для достижения успеха в профессии.

Практическая деятельность. Изготовление изделий по рисунку, представлению, собственному замыслу: с использованием изучаемых технологических операций (организуется по усмотрению педагогического работника). Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: композиции на темы сказок «Лиса и дятел», «Три поросенка», «Колобок»;

игрушки: кораблики, фигурки животных, птиц, людей.

Изготовление изделий из подручных материалов (4 часа)

Теоретические сведения. Картонажные и пластмассовые изделия. Варианты их вторичного использования. Способы соединения деталей.

Основные технологические операции: наклеивание, оклеивание, разрезание, нанизывание. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: картонные коробки, картонные стаканчики, картонные изделия цилиндрической формы; пластмассовые стаканчики, баночки, соломинки для коктейля. Вспомогательные материалы: бумага, нитки, бумажный шпагат, шнур, клей, лейкопластырь, двусторонний скотч.

Инструменты и приспособления: ножницы, кисточка для клея, толстая игла, линейка, карандаш.

Практическая деятельность. Анализ конструкции образцов изделий. Изготовление изделий по образцу, рисунку, собственному замыслу с

использованием изучаемых технологических операций (организуется по усмотрению педагогического работника). Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

приспособления для работы: подставка для карандашей, канцелярских принадлежностей;

декоративные элементы интерьера: вазочки, шкатулки, рамки для панно и фотографий, «паук» (коллективная работа);

игрушки: домики, сказочные персонажи, стилизованные фигурки животных, елочные украшения.

ТЕХНОЛОГИЯ НАРОДНЫХ РЕМЕСЕЛ (6 часов)

Вытнанка (3 часа)

Теоретические сведения. Исторические сведения о вытнанке. Способы получения узора. Виды вытнанок: розеточная (восьмилучевая), симметричная, раппортная. Расширение представлений о форме, узоре, орнаменте. Последовательность анализа: внешняя форма, элементы орнамента (геометрические фигуры), композиция (симметрия, ритм). Требования к узорам для вытнанки.

Основные технологические операции: складывание, вырезание, наклеивание. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: белая и цветная бумага. Вспомогательные материалы: клей-карандаш.

Инструменты: карандаш, ножницы.

Профессиональная ориентация. Творчество белорусских народных мастеров.

Практическая деятельность. Изготовление изделий по готовой разметке, представлению с использованием изучаемых технологических операций (организуется по усмотрению педагогического работника). Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

приспособления для работы: закладка для книги;

декоративные элементы интерьера: «Чудо-снежинки», панно, салфетка, гирлянда;

декоративные элементы для оформления изделий из бумаги, картона, подручных материалов;

приглашения, поздравительные открытки: «С Новым годом», «Приглашаем в гости».

Флористика: аппликация из засушенных растений (3 часа)

Теоретические сведения. Стилизованное изображение животных, насекомых, птиц, рыб, пейзажа из материалов флоры.

Основные технологические операции: разметка, разрезание, наклеивание, сушка готового изделия. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: растения, засушенные в плоскости. Вспомогательные материалы: бумага, клей.

Инструменты и приспособления: карандаш, ножницы, кисточка для клея.

Профессиональная ориентация. Содержание профессиональной деятельности флориста. Профессионально важные личностные качества специалиста, необходимые для достижения успеха в профессии.

Практическая деятельность. Изготовление изделий по представлению с использованием изучаемых технологических операций. Оценка готового изделия и процесса изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: тематические композиции «Бабочка-красавица», «Стрекоза», «Жар-птица», «Золотая рыбка», «Осенний пейзаж», «Чудо-цветок»;

приглашения, открытки: «Любимой мамочке», «До свиданья, осень».

ТЕХНОЛОГИЯ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ (3 часа)

Обеспечение быта семьи (3 часа)

Теоретические сведения. Требования к внешнему виду. Правила личной гигиены. Уход за одеждой, обувью. Бережное отношение к одежде и обуви.

Декоративные элементы интерьера. Оформление интерьера к празднику.

Правила этикета. Выбор и упаковка подарков. Вручение цветов и подарков. Как принимать подарки.

Профессиональная ориентация. Содержание профессиональной деятельности работников сферы обслуживания, осуществляющих стирку, химическую чистку одежды.

Практическая деятельность. Самоанализ внешнего вида, одежды, обуви. Простейший уход за одеждой, обувью. Складывание одежды. Упаковка сложенной одежды в мешок. Изготовление украшений для новогодней елки. Оформление классного кабинета к празднику. Упаковка подарков. Ролевая игра «Идем в гости».

ТЕХНОЛОГИЯ РАСТЕНИЕВОДСТВА (1 час)

Уход за комнатными растениями (1 час)

Теоретические сведения. Представление о расположении растений в интерьере. Основные требования к уходу за различными видами растений.

Профессиональная ориентация. Содержание профессиональной деятельности цветовода. Профессионально важные личностные качества специалиста, необходимые для достижения успеха в профессии.

Практическая деятельность. Полив и опрыскивание растений, рыхление почвы, удаление пыли с листьев, мытье поддонов (проводится по усмотрению педагогического работника при наличии необходимых санитарно-бытовых условий).

Я И МИР ТЕХНОЛОГИЙ (1 час)

Подведение итогов года. Презентация изделий, изготовленных в текущем году. Игра «Мастерская подарков». Рекомендации по заготовке летом природных материалов, необходимых для работы в III классе: камешки, ракушки, яичная скорлупа; растения, засушенные с сохранением объемной формы.

Практическая деятельность. Выполнение коллективной работы с использованием изученных материалов и освоенных технологических операций.

Примерный объект труда: декоративная композиция (панно) «Цветущий луг».

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Иметь представление:

о (об) основных этапах технологии: подготовительный, основной, заключительный;

основных требованиях к качеству изделий;

основных свойствах изученных материалов;

видах вытинанки, флористике;

требованиях к внешнему виду, правилах ухода за собой, одеждой, обувью, о правилах этикета;

основных требованиях к уходу за различными видами комнатных растений;

профессиях, с которыми познакомились.

Следовать правилам:

безопасной работы;
организации рабочего места;
бережного отношения к инструментам, экономного расходования материалов;
трудовой дисциплины.

Распознавать:
изученные материалы, инструменты и приспособления.

Характеризовать:
изученные способы соединения деталей.

Читать и понимать:
графические изображения последовательности изготовления изделий (технические рисунки), схемы складывания оригами.

Осуществлять (выполнять):
организацию рабочего места;
изученные технологические операции изготовления изделий (под руководством педагогического работника по техническому рисунку);
оценку качества готового изделия и процесса его изготовления;
элементарный уход за одеждой и обувью;
уход за комнатными растениями.

Использовать приобретенные навыки в практической деятельности и повседневной жизни:

планировать свою деятельность и контролировать ее ход;
осуществлять организацию своего рабочего места;
осуществлять технологический процесс изготовления изделий самостоятельно или под руководством педагогического работника или взрослого по техническому рисунку;
осуществлять отделку и украшение готовых изделий;
осуществлять простейшие работы по уходу за декоративными растениями;
соблюдать правила личной гигиены и безопасной работы с материалами, инструментами;
проявлять заинтересованность в результатах труда, уважение к людям труда и результатам их деятельности; бережное отношение к природе; аккуратность и бережливость; ответственность и добросовестность, внимательность, наблюдательность; точность, дисциплинированность и исполнительность.

ГЛАВА 4

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА В III КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

(1 час в неделю, всего 35 часов)

ТЕХНОЛОГИЯ И ОБЩЕСТВО (1 час)

Теоретические сведения. Общее представление о стадиях технологии (идея, образ, план, исполнение, оценка). Ознакомление с содержанием обучения в текущем году.

Организация рабочего места. Правила безопасной работы. Предметы, средства, продукты труда в III классе. Культура труда.

Профессиональная ориентация. Анализ профессиональной деятельности: предметы, средства, продукты труда (на основе известных профессий).

Практическая деятельность. Организация рабочего места. Изготовление простого изделия. Распознавание стадий технологии при выборе и изготовлении открытки.

Примерные объекты труда: поздравительная открытка, мини-панно.

ТЕХНОЛОГИЯ ОБРАБОТКИ МАТЕРИАЛОВ (23 часа)

Изготовление изделий из бумаги и картона (11 часов)

Теоретические сведения. Расширение представлений о видах и свойствах бумаги (калька, копировальная, гофрированная бумага) и картона (полиграфический, упаковочный).

Общее представление о разъемных (щелевое или с помощью надрезов) и неразъемных (клеевое, плетением, металлическими скобами) соединениях деталей в изделии.

Основы графической грамоты: линия невидимого контура (штриховая линия), размерные линии (сплошная тонкая линия, размерная линия). Графические изображения (эскиз, чертеж). Схемы складывания оригами.

Основные технологические операции: разметка чертежными инструментами, с помощью копировальной бумаги, вырезание по внешним и внутренним контурам, сгибание, соединение деталей различными способами. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: различные виды бумаги, полиграфический и упаковочный (гофрированный) картон. Вспомогательные материалы: клей, скотч.

Инструменты, приспособления: ножницы, карандаш, линейка, угольник, скобосшиватель (степлер), дырокол (по усмотрению педагогического работника), кисточка для клея.

Профессиональная ориентация. Профессии работников полиграфической промышленности (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Сравнение свойств полиграфического и упаковочного картона. Изучение свойств кальки и копировальной бумаги. Анализ формы и способов соединения деталей в изделии. Подготовка упаковочного (гофрированного) картона к работе. Изготовление изделий по техническому рисунку, эскизу, схеме с использованием изучаемых технологических операций. Оценка готового изделия и технологии изготовления.

Примерные объекты труда:

приспособления для работы: закладка для книги;

декоративные элементы интерьера: рамки для фотографий, шары (оригами), сувенирные корзинки, панно «Праздничные звезды», «Золотая рыбка», «Замок Снежной королевы»; «Корзина с цветами», «Подсолнухи», «Ветка сирени» – аппликация; подставки под кружку из гофрированного картона; подвесная композиция «Разноцветная стайка»; игрушки: фигурки животных, елочные украшения.

Изготовление изделий из текстильных материалов (6 часов)

Теоретические сведения. Общее представление о шерстяных и шелковых тканях. Шерсть и шелк – сырье для производства шерстяных и шелковых тканей. Разнообразие тканей по рисунку (одного цвета, в горошек, полоску, с цветочками и другими рисунками). Лицевая и изнаночная сторона ткани. Вариативность использования ниток. Помпоны. Изонить.

Основные технологические операции: разметка, раскрой по прямолинейным и криволинейным контурам, соединение деталей стебельчатым швом, швом «назад иголку» (используется для соединения деталей изделия по усмотрению педагогического работника), отделка стебельчатым и тамбурным швами, швом «петля вприкреп» (используется для отделки изделий по усмотрению педагогического работника), обвивание колец, стягивание нитей, разрезание нитей, надрезание основы для изонити, переплетение основы нитями. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: хлопчатобумажные ткани (однотонные и с печатным рисунком), льняные и шерстяные ткани (используются для изготовления изделий по усмотрению педагогического работника), нитки

для шитья, вышивания, плетения. Вспомогательные материалы: бумага, картон, клей, бусинки.

Инструменты и приспособления: ножницы, иголка, нитковдеватель, портновские булавки, наперсток, мел портновский, карандаш, лекала, линейка, угольник, кисточка для клея.

Профессиональная ориентация. Художник-модельер (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Сравнение свойств шелковых и шерстяных тканей: толщина, прочность, гладкость. Изготовление изделий по образцу, схеме, графическому изображению, по собственному замыслу с использованием изучаемых технологических операций (организуется по усмотрению педагогического работника). Оценка готового изделия и технологии изготовления.

Примерные объекты труда:

приспособления для работы: мешочек для рукоделия;

декоративные элементы костюма: нашивка для одежды с монограммой, носовой платок с монограммой;

декоративные элементы: мешочек подарочный, оформление обложки книги, альбома, рамка для поздравления, для готовых работ – изонить;

приглашения, поздравительные открытки: «Загадочные узоры» – изонить;

игрушки: пальчиковая кукла для домашнего театра, плоские мягкие игрушки, игрушки из помпонов (пчелка, котенок, зайчонок, поросенок, птичка).

Изготовление изделий из природных материалов (2 часа)

Теоретические сведения. Расширение представлений о природных материалах, их свойствах (форма, цвет, размеры). Вариативность использования.

Основные технологические операции: соединение деталей с помощью пластилина, клея. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: ракушки, камешки, яичная скорлупа. Вспомогательные материалы: бумага, пластилин, клей.

Инструменты и приспособления: стеки, карандаш, ножницы, кисточка для клея.

Профессиональная ориентация. Скульптор (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Анализ формы и конструкции изделий, технологии изготовления. Изготовление изделий по представлению, по

собственному замыслу с использованием изучаемых технологических операций. Оценка готового изделия и технологии изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: мини-скульптуры «Друзья», «Павлин», «Лебеди», «Царевна-лягушка», «Сказочный домик», «Золотая рыбка», «Щенок»; панно из яичной скорлупы;

игрушки: «Сувенирная лавка».

Изготовление изделий из подручных материалов (4 часа)

Теоретические сведения. Общее представление о пластмассах и их свойствах (легкость, гибкость, прочность, цвет, светопроницаемость). Применение пластмасс. Общее представление о древесине и ее свойствах (прочность, цвет, текстура, влагостойкость). Применение древесины. Вариативность использования подручных материалов.

Основные технологические операции: разметка, разрезание (проводятся по усмотрению педагогического работника), наклеивание, склеивание, соединение сшиванием (проводится по усмотрению педагогического работника), окраска (проводится по усмотрению педагогического работника). Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: различные пластиковые флаконы, крышки от пластиковых бутылок, деревянные изделия (палочки для мороженого, прищепки, детали деревянного конструктора и другие деревянные изделия). Вспомогательные материалы: бумага, ткань, нитки, природные материалы, односторонний и двусторонний скотч, пластилин, клей, акварельные или акриловые краски (используются по усмотрению педагогического работника).

Инструменты: ножницы, кисточка для клея, кисточка для рисования, карандаш, линейка, толстая игла (используются по усмотрению педагогического работника, скобосшиватель (степлер). Правила безопасной работы инструментами.

Профессиональная ориентация. Столяр (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Анализ формы и конструкции изделий. Изготовление изделий по образцу, рисунку, собственному замыслу (по усмотрению педагогического работника) с использованием изучаемых технологических операций. Оценка готового изделия и технологии изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: коробочка для мелочей, ваза для цветов, украшения для стола, салфетница, карандашница, панно «Цветочная поляна»;

игрушки: фигурки сказочных персонажей, модели транспортных средств.

ТЕХНОЛОГИЯ НАРОДНЫХ РЕМЕСЕЛ (6 часов)

Вытинанка (3 часа)

Теоретические сведения. Узоры для вытинанки: геометрические, растительные, зооморфные. Основные правила составления узора. Шестилучевая розеточная вытинанка.

Основные технологические операции: складывание, вырезание, наклеивание. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: белая и цветная бумага. Вспомогательный материал: клей-карандаш.

Инструменты: ножницы, карандаш.

Профессиональная ориентация. Творчество белорусских народных мастеров. Профессионально важные качества мастера.

Практическая деятельность. Выполнение изделий по образцу, по собственному замыслу (по усмотрению педагогического работника) с использованием изучаемых технологических операций. Оценка готового изделия и технологии изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: панно «Узоры природы», проект ажурной решетки ворот, балконов или наличника, бордюра; новогодние украшения;

приглашения, поздравительные открытки: «С праздником весны», «Приглашаю в гости».

Флористика (3 часа)

Теоретические сведения. Растения для создания объемных композиций. Правила сбора и засушивания растений. Правила аранжировки растений: пропорции, симметрия, асимметрия, уравновешенность (по усмотрению педагогического работника).

Основные технологические операции: наклеивание, обрезка, связывание пучков, размещение на основе и крепление. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: растения, засушенные с сохранением объемной формы. Вспомогательные материалы: картон, пластилин, нитки.

Инструменты и приспособления: ножницы, основа для крепления растений (гриб трутовик, коробки, пластиковые упаковки).

Профессиональная ориентация. Дизайнер-флорист (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Изготовление изделий по образцу, представлению (по усмотрению педагогического работника), рисунку с использованием изучаемых технологических операций. Оценка готового изделия и технологии изготовления.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: осенний букет, настенные украшения, панно «Флористический коллаж».

ТЕХНОЛОГИЯ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ (3 часа)

Обеспечение быта семьи (3 часа)

Теоретические сведения. Уход за одеждой. Мелкий ремонт одежды. Карнавальный костюм и маска.

Профессиональная ориентация. Мастер по ремонту одежды, обуви (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Пришивание пуговиц с двумя отверстиями, четырьмя отверстиями. Пришивание бусин для украшения костюма. Изготовление карнавальных масок.

ТЕХНОЛОГИЯ РАСТЕНИЕВОДСТВА (1 час)

Уход за цветочно-декоративными растениями (1 час)

Теоретические сведения. Расширение представлений о цветочно-декоративных растениях (настурция, календула, космея и другие однолетние декоративные растения). Общее представление о подготовке семян однолетних растений к посеву. Уход за растениями.

Профессиональная ориентация. Садовод (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Подготовка почвы. Посев семян. Уход за посевами (по усмотрению педагогического работника). Наблюдение за ростом растений (по усмотрению педагогического работника).

Я И МИР ТЕХНОЛОГИЙ (1 час)

Подведение итогов года. Анализ лучших изделий. Игра «Загадка Самоделкина».

Рекомендации по заготовке летом природного материала, необходимого для работы в IV классе (желуди, каштаны, шишки, веточки деревьев и другие материалы, растения, засушенные с сохранением объемной формы).

Практическая деятельность. Выполнение коллективной работы с использованием изученных материалов и освоенных технологических операций.

Примерный объект труда: декоративная композиция (панно) «Подводное царство».

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Иметь представление:

о (об) основных стадиях технологии (идея, образ, план, исполнение, оценка);

основных требованиях к качеству изделия;

основных свойствах изученных материалов;

однолетних цветочных растениях;

профессиях, с которыми познакомились.

Следовать правилам:

безопасной работы, организации рабочего места;

бережного отношения к инструментам, экономного расходования материалов;

трудовой дисциплины.

Распознавать:

изученные материалы, инструменты и приспособления.

Характеризовать:

изученные способы соединения деталей.

Читать и понимать:

графические изображения последовательности изготовления изделий (эскизы, схемы), схемы складывания оригами.

Осуществлять (выполнять):

организацию рабочего места;

изученные технологические операции изготовления изделий (под руководством педагогического работника по эскизу, техническому рисунку, схеме);

оценку качества готового изделия и процесса его изготовления;

пришивание пуговиц;

подготовку и посадку семян однолетних растений.

Использовать приобретенные навыки в практической деятельности и повседневной жизни:

- планировать свою деятельность и контролировать ее ход;
- осуществлять организацию своего рабочего места;
- осуществлять технологический процесс изготовления изделий под руководством педагогического работника или взрослого по эскизу, рисунку, схеме;
- осуществлять отделку и украшение готовых изделий;
- осуществлять простейшие работы по уходу за комнатными растениями;
- соблюдать правила личной гигиены и безопасной работы с материалами, инструментами;
- проявлять уважение к людям труда и результатам их деятельности; внимательность, ответственность и добросовестность; аккуратность и бережливость; точность, рациональность и экономность трудовых действий; дисциплинированность и исполнительность, терпение и настойчивость в достижении планируемого результата; наблюдательность, творчество и художественный вкус; объективность и аргументированность само- и взаимооценки; самостоятельность и взаимопомощь; стремление к самообразованию, самовоспитанию и саморазвитию.

ГЛАВА 5

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА В IV КЛАССЕ. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

(1 час в неделю, всего 35 часов)

ТЕХНОЛОГИЯ И ОБЩЕСТВО (1 час)

Теоретические сведения. Стадии и этапы технологии на основе анализа изделий, изготовленных в предыдущем учебном году. Ознакомление с содержанием обучения в текущем году.

Организация рабочего места. Правила безопасной работы. Предметы, средства, продукты труда. Основные технологические операции по работе с бумагой, картоном, текстильными, природными и подручными материалами. Культура труда.

Профессиональная ориентация. Технология, труд, профессия, человек. Профессионально важные личностные качества специалиста. Самообразование и самовоспитание.

Практическая деятельность. Определение видов конструкционных материалов, инструментов и приспособлений, используемых в данном классе. Организация рабочего места. Изготовление изделия. Экскурсия в

школьные мастерские трудового обучения (по усмотрению педагогического работника).

Примерные объекты труда: альбом для наклеек, поздравительная открытка.

ТЕХНОЛОГИЯ ОБРАБОТКИ МАТЕРИАЛОВ (23 часа)

Изготовление изделий из бумаги и картона (11 часов)

Теоретические сведения. Свойства бумаги и картона: толщина, прочность, упругость, водопроницаемость. Понятия: деталь, сборочная единица, комплект. Индивидуальное, групповое и коллективное конструирование отдельных элементов и компоновка их в единый комплект. Цветовое и декоративное решение изделий.

Основы графической грамоты: место прокола (точка), осевая линия (штрихпунктирная линия). Построение окружности. Построение треугольника при помощи циркуля. Развертка объемного изделия. Клапаны на развертках.

Основные технологические операции: разметка чертежными инструментами, сгибание картона, прокалывание отверстий, выполнение проволочного соединения. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: различные виды бумаги и картона. Вспомогательные материалы: клей, проволока.

Инструменты: карандаш, линейка, угольник, циркуль, шило, кусачки. Правила безопасной работы инструментами.

Профессиональная ориентация. Конструктор (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Изготовление изделий по техническому рисунку, эскизу, инструкционной и технологической карте, собственному замыслу. Анализ формы, конструкции и технологии изготовления изделия. Чтение графических изображений, построение разверток, выбор материала, разметка деталей, резание, сгибание, соединение деталей различными способами, оформление изделий, анализ готового изделия.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: коробочки, шкатулки, подарочные упаковки различной формы, украшения к народным праздникам (Каляды, Гуканне вясны, Купалле), объемные аппликации из бумажных полосок;

декоративные элементы костюма: бусы, подвески, головные уборы;

игрушки: игрушки и подвески к Новому году, фигурки птиц, животных, динамические игрушки, композиция «Сказочный город».

Изготовление изделий из текстильных материалов (6 часов)

Теоретические сведения. Общее представление о тканях из химических и смешанных волокон. Назначение тканей, их технологические свойства (отношение к увлажнению, действию высокой температуры, сминаемость). Различие текстильных материалов по структуре. Отличительные особенности ткани и других текстильных материалов (трикотаж, мех, синтепон). Выбор текстильных материалов для различных изделий.

Лоскутное шитье. Виды узоров лоскутного шитья. Цветовое решение изделия.

Изонить. Материалы для работы (картон, цветные нитки). Принципы построения изображения на бумаге. Приемы переплетения нитей. Цветовое решение.

Основные технологические операции: обработка края швом «через край», соединение деталей стебельчатым швом, нанесение рисунка на основу для изонити, прокалывание основы иглой, переплетение нитями. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: хлопчатобумажные ткани, льняные, шерстяные ткани (используются по усмотрению педагогического работника), искусственный мех, трикотажные полотна (используются по усмотрению педагогического работника), нитки для шитья, вышивания, плетения. Вспомогательные материалы: бумага, картон, скотч.

Инструменты и приспособления: ножницы, мел портновский, иглолка, булавки портновские, наперсток, карандаш, шило.

Профессиональная ориентация. Портной (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Сравнение ткани и трикотажного полотна, ткани и меха, ткани и синтепона по внешнему виду. Анализ формы, конструкции и технологии изготовления изделия. Изготовление изделий по схеме, техническому рисунку, технологической карте, собственному замыслу. Выбор материала, изготовление лекал, разметка деталей по лекалам, выкраивание деталей, обработка края изделия швом «через край», петельным швом (осуществляются по усмотрению педагогического работника), соединение двух деталей стебельчатым швом, швом «назад иголку» (осуществляются по усмотрению педагогического работника), украшение изделия известными швами, выполнение аппликации, анализ готового изделия, технологии его изготовления. Выбор узора для изонити, выбор материала, нанесение рисунка на основу, прокалывание отверстий, выполнение переплетения нитей по рисунку, отделка изделия, анализ результата работы и технологии выполнения.

Примерные объекты труда:

приспособления для работы: приспособления для хранения иголок, ножниц, расчесок, очков, мешочек;

декоративные элементы интерьера: декоративные панно «Солнышко», «Мечта», коврик-сказка «Веселые лоскутки», декоративная подушка;

игрушки: игрушки-подушки, лоскутная змейка;

открытки, приглашения: «Весенние тайны», «Загадочные узоры» (изонить).

Изготовление изделий из природных материалов (2 часа)

Теоретические сведения. Свойства материалов (форма, цвет, размеры). Вариативность использования.

Основные технологические операции: соединение деталей при помощи клея, пластилина, штырьков. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: шишки, желуди, каштаны, веточки и кора деревьев, семена липы, ясеня, скорлупа орехов, соцветия репейника и другие природные материалы. Вспомогательные материалы: клей, пластилин, нитки.

Инструменты и приспособления: нож, шило, ножницы, кисточка для клея. Правила безопасной работы шилом.

Профессиональная ориентация. Ландшафтный дизайнер (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Изготовление изделий по собственному замыслу. Анализ технологии изготовления изделия. Подбор природного материала, соединение деталей различными способами, оформление изделия, анализ конструкции готового изделия.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: мини-скульптуры «Любимый герой сказки», «Спортсмен», композиции «Ворона и Лисица», «Танец бабочек», «В гостях у сказки», «Репка», фигурки зверей и птиц.

Изготовление изделий из подручных материалов (4 часа)

Теоретические сведения. Общее представление о металлах. Проволока, ее применение. Свойства: гибкость, пластичность, прочность, электропроводность, цвет.

Разнообразие изделий из пластмасс. Вариативность использования подручных материалов. Форма в конструировании. Стилизация формы. Динамичные и статичные фигуры. Способы выражения динамичности.

Основные технологические операции: разметка, гибка, правка, резание, скручивание. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: проволока, пластмассовые флаконы, крышки, упаковки для конфет, пластиковые футляры «киндер-сюрпризов», трубочки от фломастеров и другие пластмассовые изделия. Вспомогательные материалы: картонажные изделия, бумага, картон, ткань, нитки и другие ранее изученные материалы.

Инструменты и приспособления: кусачки, ножницы, шило, толстая игла. Правила безопасной работы инструментами.

Профессиональная ориентация. Электрик (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста). Правила электро- и пожарной безопасности.

Практическая деятельность. Анализ свойств имеющихся вещей и материалов. Изготовление изделия по образцу, эскизу, собственному замыслу. Анализ технологии изготовления. Разработка композиции изделия, выбор основных и вспомогательных материалов, необходимых инструментов и приспособлений, разметка, изготовление деталей, соединение, отделка изделия, анализ изделия.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: цветы из проволоки и ниток, вазочки для цветов, вазы-подставки для икебаны;

игрушки: фигурки людей – «Веселые человечки», «Подружки»; фигурки животных – «Дружок», «Лошадка», «Жирафики»; куклы-марионетки, модели транспортных средств, проволоочные геометрические фигуры и головоломки.

ТЕХНОЛОГИЯ НАРОДНЫХ РЕМЕСЕЛ (7 часов)

Вытнанка (2 часа)

Теоретические сведения. Соединение в изделия разных видов вытнанок. Форма узора, размеры, соотношение частей и их расположение. Целостность изделия.

Основные технологические операции: складывание, вырезание, наклеивание. Требования к качеству выполнения.

Основной материал: бумага. Вспомогательный материал: клей-карандаш.

Инструменты: ножницы, карандаш.

Профессиональная ориентация. Творчество белорусских народных мастеров. Профессионально важные личностные качества мастера.

Практическая деятельность. Выполнение изделий по образцу, по собственному замыслу. Разработка композиции узора, выбор бумаги, вырезание узоров, наклеивание на основу, анализ полученной вытнанки, технологии вырезания.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: панно «Поры года», «Жар-птица», «Сказочный цветок», «Дерево жизни»;
приглашения, открытки, посвященные празднику
«Прощание с IV классом».

Вышивка (3 часа)

Теоретические сведения. Белорусская вышивка крестом. Материалы для вышивания, их свойства. Схематическая запись узоров для вышивки. Оформление готовой вышивки.

Основные технологические операции: запыливание ткани, закрепление нитки на ткани, вышивание крестика. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: ткань для вышивки крестом или канва, нитки мулине.

Инструменты и приспособления: ножницы, иголки, пальцы, нитковдеватель.

Профессиональная ориентация. Вышивальщица (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Выполнение изделий по образцу, схеме. Выбор узора вышивки, подбор ткани и ниток, вышивание узора крестиком, оформление изделия, анализ готового изделия.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: салфетка с вышивкой, миниатюрное панно.

Флористика (2 часа)

Теоретические сведения. Понятие об аранжировке растений. Особенности создания цветочных композиций. Принципы аранжировки растений: пропорции, симметрия, асимметрия, уравновешенность, динамичность. Выбор фона для композиции. Понятие «икебана». Символика растений в икебанае.

Основные технологические операции: обрезка, связывание пучков, размещение на основе и крепление. Требования к качеству выполнения.

Основные материалы: растения, засушенные с сохранением объема. Вспомогательные материалы: пластилин, проволока, нитки.

Приспособления: основа для крепления растений (пластиковые упаковки).

Профессиональная ориентация. Дизайнер-декоратор (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Создание композиций по образцу, рисунку, представлению. Выбор материала, подготовка основы, составление композиции, закрепление растений на основе, оформление готового изделия, анализ готовых работ.

Примерные объекты труда:

декоративные элементы интерьера: букеты в линейном стиле, зимний букет, цветочные композиции, букет-шар.

ТЕХНОЛОГИЯ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ (2 часа)

Обеспечение быта семьи (2 часа)

Теоретические сведения. Библиотека. Книга, ее части. Уход за книгами и их ремонт. Необходимые инструменты и приспособления.

Варианты декоративных элементов оформления интерьера.

Разработка проектов и изготовление сувениров к празднику «Прощание с IV классом» для учащихся, педагогических работников, законных представителей несовершеннолетних учащихся, победителей конкурсов.

Профессиональная ориентация. Брошюровщик, переплетчик (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста). Бережное отношение к книгам.

Практическая деятельность. Мелкий ремонт книг. Разработка и изготовление декоративных элементов интерьера (рамочек), сувениров.

ТЕХНОЛОГИЯ РАСТЕНИЕВОДСТВА (1 час)

Уход за цветочно-декоративными растениями (1 час)

Теоретические сведения. Луковичные растения (нарциссы, тюльпаны, гиацинты и другие раннецветущие луковичные растения). Общее представление о подготовке луковиц растений к посадке. Правила посадки луковичных декоративных растений.

Профессиональная ориентация. Озеленитель (предмет, средства, продукт труда; виды работ; профессионально важные личностные качества специалиста).

Практическая деятельность. Подготовка луковиц к посадке. Осенняя посадка луковиц, уход и наблюдение за растениями (по усмотрению педагогического работника).

Я И МИР ТЕХНОЛОГИЙ (1 час)

Подведение итогов обучения на I ступени общего среднего образования. Выставка-ярмарка изделий, изготовленных на уроках и дома.

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Иметь представление:

о(об) стадиях и этапах технологии;
основных требованиях к изделиям;
моделировании и конструировании;
современном дизайне;
эскизе и композиции изделия;
выращивании луковичных декоративных растений;
профессиях людей из ближайшего окружения.

Следовать правилам:

безопасной работы, рациональной организации рабочего места и личной гигиены;
бережного отношения к материалам, инструментам и приспособлениям, личной и общественной собственности;
экономного расходования материалов;
трудовой дисциплины, индивидуального и коллективного труда.

Распознавать (определять):

основные виды и свойства бумаги, картона, тканей, текстильных, природных, подручных материалов;
виды швов по обработке и отделке изделий из текстильных материалов: «вперед иголку» и его разновидности, «через край», стебельчатый, тамбурный.

Характеризовать (описывать):

разъемные и неразъемные соединения;
виды соединений: клеевое, щелевое (с помощью надрезов), проволочное, скрепление пластилином, сшивание;
виды ниток для шитья, вязания, вышивания;
способы разметки ткани, бумаги;
основные инструменты и приспособления для работы с бумагой, картоном, проволокой, текстильными, природными материалами, их назначение и правила их использования;
виды ремесел (флористика, вышивка, вытинанка, лоскутное шитье).

Читать и понимать:

простые графические изображения (эскизы, схемы, чертежи),
инструкционные и технологические карты, мотивы и схемы узоров.

Разрабатывать:

в общем виде последовательность изготовления изделий; эскизы изготавливаемых изделий.

Осуществлять (выполнять):

планирование работы и организацию своего рабочего места;
 выбор инструментов и приспособлений и их использование;
 разметку ткани, бумаги, картона;
 способы и приемы обработки материалов, предусмотренные настоящей учебной программой;
 соединение деталей из бумаги, картона, текстильных, природных и подручных материалов;
 отделку и украшение готовых изделий и их деталей;
 изготовление изделий по образцу, эскизу, техническому рисунку, схеме, технологической карте, собственному замыслу;
 моделирование и конструирование из готовых форм природных и подручных материалов;
 контроль правильности выполнения работы;
 мелкий ремонт книг.

Использовать приобретенные навыки в практической деятельности и повседневной жизни:

планировать свою деятельность и контролировать ее ход;
 осуществлять организацию своего рабочего места;
 осуществлять технологический процесс изготовления изделий самостоятельно или под руководством педагогического работника или взрослого по образцу, эскизу, рисунку;
 осуществлять отделку и украшение готовых изделий;
 осуществлять простейшие работы по уходу за декоративными растениями;
 соблюдать правила личной гигиены и безопасной работы с материалами, инструментами, электроприборами;
 проявлять уважение к людям труда и результатам их деятельности; внимательность, ответственность и добросовестность; аккуратность и бережливость; точность, рациональность и экономность трудовых действий; дисциплинированность и исполнительность, терпение и настойчивость в достижении планируемого результата; наблюдательность, творчество и художественный вкус; объективность и аргументированность само- и взаимооценки; самостоятельность и взаимопомощь; стремление к самообразованию, самовоспитанию и саморазвитию.

ЗАЦВЕРДЖАНА

Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
29.07.2025 № 133

Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце
«Працоўнае навучанне»
для I–IV класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць
адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі,
з беларускай мовай навучання і выхавання

ГЛАВА 1 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Дадзеная вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Працоўнае навучанне» (далей – вучэбная праграма) прызначана для I–IV класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай мовай навучання і выхавання.

2. Дадзеная вучэбная праграма разлічана на 134 гадзіны (1 гадзіна на тыдзень), з іх 30 гадзін у I класе, 34 гадзіны ў II класе, 35 гадзін у III класе і 35 гадзін у IV класе.

3. Мэта вучэбнага прадмета «Працоўнае навучанне» – фарміраванне асноў тэхналагічнай адукаванасці навучэнцаў, якая ўключае кампаненты:

навучальны – фарміраванне ўяўлення аб тэхналогіі як працэсе; засваенне канструктарска-тэхналагічных ведаў і адпаведных ім практычных уменняў, пашырэнне ўяўленняў аб свеце прафесій;

развіццёвы – развіццё творчых здольнасцей, маніпуляцыйных навыкаў, памяці, уважлівасці;

выхаваўчы – выхаванне працавітасці, павагі да людзей працы і вынікаў іх дзейнасці; беражлівых адносін да прыроды, адказнасці і добрасумленнасці; акуратнасці і беражлівасці, дысцыплінаванасці і стараннасці, цярдзення і настойлівасці ў дасягненні запланаванага выніку; сама- і ўзаемаацэнкі; самастойнасці і ўзаемадапамогі.

4. Задачы:

фарміраванне агульнага ўяўлення аб культуры працы, арганізацыі працоўнай дзейнасці і тэхналагічнага працэсу;

азнаямленне з рознымі відамі канструктарскай дакументацыі: схема, эскіз, чарцёж;

набыццё досведу чытання і распрацоўкі найпрасцейшай канструктарскай дакументацыі;

азнаямленне з тэхналагічнымі і інструкцыйнымі картамі на выраб, у якіх адлюстраваны паслядоўнасць пераўтварэння прадмета працы і выкарыстаныя інструменты (тэхналагічная карта), з дадаваннем тлумачэнняў або інструкцый па выкананні (інструкцыйная карта);

набыццё досведу чытання тэхналагічнай дакументацыі;

засваенне спосабаў і прыёмаў выканання тэхналагічных аперацый апрацоўкі паперы, кардону, тэкстыльных, прыродных, падручных матэрыялаў;

набыццё досведу індывідуальнай і калектыўнай працоўнай дзейнасці па выкананні простых вырабаў з розных матэрыялаў;

азнаямленне са зместам працы работнікаў розных прафесій (прадмет працы, сродкі працы, прадукт (вынік) працы, асноўныя віды работ) і прафесійна важнымі якасцямі, неабходнымі для паспяховай работы.

5. Рэкамендаваныя формы і метады навучання і выхавання. Асноўнай формай арганізацыі адукацыйнага працэсу з'яўляюцца вучэбныя заняткі. Асноўным метадам працоўнага навучання з'яўляецца метады праектаў. Навучанне ажыццяўляецца з дапамогай выканання праектаў, якія пастаянна ўскладняюцца: ад рэпрадуктыўных, з элементамі творчасці да творчых; ад індыўідуальных да калектыўных.

Дадзенай вучэбнай праграмай прадугледжана выкарыстанне гутарак, экскурсій, дэманстрацый, практыкаванняў, доследаў і назіранняў, практычных работ, якія рэалізуюцца ў працэсе выканання навучэнцамі канкрэтных вырабаў, адпаведных патрабаванням функцыянальнасці і эстэтычнай выразнасці. Большая частка вучэбнага часу (не менш за 80 %) адводзіцца практычнай дзейнасці навучэнцаў. На выкананне вырабу адводзіцца адно ці два вучэбныя заняткі ў залежнасці ад складанасці канструкцыі і аб'ёму выкананай работы. Педагагічнаму работніку даецца магчымасць выбраць любыя з вырабаў, прапанаваных у рубрыцы «Прыкладныя аб'екты працы», або падабраць іншыя, канструкцыя і тэхналогія выканання якіх адпавядаюць зместу раздзелу, які вывучаецца. Педагагічнаму работніку даецца магчымасць выкарыстаць каля 15 % вучэбнага часу па сваім меркаванні пры ўмове выканання патрабаванняў да вынікаў дзейнасці навучэнцаў, указаных у адукацыйным стандарце па працоўным навучанні і ў дадзенай вучэбнай праграме.

6. Засваенне зместу вучэбнага прадмета «Працоўнае навучанне» на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі накіравана на дасягненне навучэнцамі асобасных, метапрадметных і прадметных вынікаў:

6.1. асобасныя вынікі ўключаюць: каштоўнасныя адносіны да людзей працы і вынікаў іх дзейнасці; разуменне прычын поспеху ў вучэбнай і працоўнай дзейнасці, самааналіз, самаацэнку працэсу і выніку працоўнай дзейнасці; усведамленне сваёй адказнасці за агульную справу; фарміраванне культуры працы, цікавасці да творчай, даследчай дзейнасці і спосабаў вырашэння новых задач; фарміраванне беражлівых адносін да матэрыялаў і інструментаў, навыкаў эканомнага расходавання матэрыялаў;

6.2. метапрадметныя вынікі ўключаюць наступныя складнікі: уменні аналізаваць аб'екты і з'явы, вылучаючы істотныя і неістотныя прыметы, устанаўліваючы прычынна-выніковыя сувязі; чытаць, разумець і выкарыстоўваць інфармацыю, прадстаўленую ў розных формах і іх спалучэннях (тэкст, рысунак, чарцёж, схема, рэальны аб'ект); планаваць сваю дзейнасць і кантраляваць яе ход, уносіць неабходныя карэкціроўкі на

аснове ацэнкі працэсу і выніку дзейнасці; выкарыстоўваць набытыя навыкі ў вучэбнай, творчай дзейнасці і паўсядзённым жыцці; усведамленне асаблівасцей калектыўнай і індывідуальнай працы; здольнасць арганізоўваць эфектыўнае ўзаемадзеянне, накіраванае на дасягненне лепшага выніку; уменне праяўляць самастойнасць і ўзаемадапамогу пры выкананні калектыўнай работы, абмяркоўваць яе вынікі з улікам існавання розных пунктаў гледжання;

6.3. прадметныя вынікі прадугледжваюць сфарміраванасць наступных уменняў:

распазнаваць (вызначаць) асноўныя віды і ўласцівасці паперы, кардону, тэкстыльных, прыродных, падручных матэрыялаў;

характарызаваць (апісваць) віды злучэнняў, спосабы разметкі паперы і тканіны; асноўныя інструменты і прыстасаванні для работы з паперай, кардонам, дротам, тэкстыльнымі, прыроднымі матэрыяламі (прызначэнне і правілы выкарыстання);

чытаць і разумець простыя графічныя выявы (эскізы, схемы, чарцяжы), інструкцыйныя і тэхналагічныя карты, матывы і схемы ўзораў;

распрацоўваць у агульным выглядзе паслядоўнасць выканання вырабаў; эскізы вырабаў, якія выконваюцца;

ажыццяўляць (выконваць) планаванне работы і арганізацыю свайго рабочага месца, выбар інструментаў і прыстасаванняў; тэхналагічныя аперацыі па разметцы, апрацоўцы дэталяў з паперы, тэкстыльных, падручных і прыродных матэрыялаў; зборку дэталяў у гатовы выраб, яго аздабленне і ўпрыгожванне; выкананне вырабаў па ўзоры, эскізе, рысунку, схеме, тэхналагічнай карце, уласнай задуме; мадэліраванне і канструяванне з гатовых форм прыродных і падручных матэрыялаў; догляд за адзеннем і абуткам, пакаёвымі і дэкаратыўнымі раслінамі.

7. Змест вучэбнага прадмета «Працоўнае навучанне» прадугледжвае вывучэнне наступных раздзелаў:

«Тэхналогія і грамадства»;

«Тэхналогія апрацоўкі матэрыялаў»;

«Тэхналогія народных рамёстваў»;

«Тэхналогія гаспадарання»;

«Тэхналогія раслінаводства»;

«Я і свет тэхналогій».

Раздзел «Тэхналогія і грамадства» дазваляе навучэнцам усвядоміць узаемаўплыў тэхналогіі і грамадства (вытворчасці); актуалізаваць вопыт, набыты ва ўстановах дашкольнай адукацыі, стварыць арыенціровачную аснову для паспяховага навучання, пазнаёміцца з правіламі арганізацыі працоўнай дзейнасці і правіламі бяспечнай работы; аналізаваць стадыі (ідэя – вобраз – канструкцыя – паслядоўнасць выканання – выраб –

ацэнка – новая ідэя) і этапы тэхналогіі (падрыхтоўчы, асноўны і заключны). Акцэнтуюцца ўвага на разнастайнасці матэрыялаў: канструкцыйныя (асноўныя матэрыялы вырабаў (канструкцый)), прыродныя і падручныя матэрыялы, якія выкарыстоўваюцца не па прамым прызначэнні.

У межах раздзела «Тэхналогія апрацоўкі матэрыялаў» прадугледжана паслядоўнае азнаямленне з рознымі матэрыяламі. У кожным наступным класе прадугледжана выкарыстанне ў практычнай дзейнасці ўсіх вивучаных раней матэрыялаў.

У практычнай дзейнасці пераважае выкананне вырабаў па ўзоры (I клас), тэхнічным рысунку (II клас), эскізе і схеме (III клас), уласнай задуме (IV клас). Адначасова прадугледжана ўскладненне вырабаў: ад аднадэталёвых да шматдэталёвых, ад плоскасных да аб'ёмных, ад нераздымных да раздымных; ад статычных да дынамічных.

Раздзел «Тэхналогія народных рамёстваў» знаёміць навучэнцаў з найбольш даступнымі для навучэнцаў кожнага класа рамёствамі: выцінанка, фларыстыка, вышыўка «крыжам».

Раздзел «Тэхналогія гаспадарання» садзейнічае фарміраванню досведу па самаабслугоўванні, арганізацыі побыту, культуры паводзін у побыце, выхаванню самастойнасці.

Раздзел «Тэхналогія раслінаводства» пазнаёміць навучэнцаў з прыёмамі і правіламі догляду за пакаёвымі і кветкава-дэкаратыўнымі раслінамі.

Раздзел «Я і свет тэхналогій» прызначаны для падвядзення вынікаў навучання за год, аналізу вучэбна-працоўных дасягненняў кожнага навучэнца, вызначэння ўзроўню засваення вивучаных тэхналогій. У дадзеным раздзеле прадугледжана выкананне калектыўных выніковых заданняў. Матэрыялы і тэхналогію выканання навучэнцы выбіраюць па ўласным жаданні.

8. Інтэграваны характар вучэбнага прадмета «Працоўнае навучанне» прадугледжвае рэалізацыю міжпрадметных сувязей з іншымі вучэбнымі прадметамі I ступені агульнай сярэдняй адукацыі.

«Матэматыка»: работа з геаметрычнымі фігурамі, цэламі і іх разгорткамі, вымярэнне габарытных памераў прадмета, даўжыні адрэзка, выкарыстанне розных адзінак вымярэння, выкананне разлікаў і вылічэнняў, пабудова графічных выяў з дапамогай чарцёжных інструментаў з апорай на асновы геаметрыі.

«Выяўленчае мастацтва»: выкарыстанне законаў і правіл кампазіцыі пры стварэнні плоскасных і аб'ёмных вырабаў, падбор колеру вырабу ў адпаведнасці з эмацыянальным зместам вобраза, суаднясенне формы з упрыгожваннем і прызначэннем вырабу.

«Чалавек і свет»: усведамленне значэння расліннага свету ў жыцці і дзейнасці чалавека, неабходнасці аховы раслін, нарыхтоўка раслін з выкананнем правіл прыродаахоўных паводзін, выкарыстанне разнастайных раслін у якасці прадметаў працы; выкананне правіл асабістай гігіены, падтрыманне сямейных традыцый і звычаяў.

«Беларуская мова»: узбагачэнне слоўнікавага запасу, развіццё камунікатыўна-маўленчых уменняў у працэсе вырашэння вучэбных сітуацый, пастаноўкі мэт, абмеркавання паслядоўнасці дзеянняў, аналізу працэсу і выніку практычнай дзейнасці.

«Беларуская літаратура (літаратурнае чытанне)»: раскрыццё сэнсу прыказак і прымавак пры фарміраванні каштоўнасных адносін да людзей працы і вынікаў іх дзейнасці, выкарыстанне тэкстаў (загадак, вершаў, апавяданняў) для стварэння вобраза, які рэалізуецца ў вырабе.

ГЛАВА 2

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ў І КЛАСЕ. АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

(1 гадзіна на тыдзень, усяго 30 гадзін)

ТЭХНАЛОГІЯ І ГРАМАДСТВА (2 гадзіны)

Уводзіны ў прадмет «Працоўнае навучанне» (2 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Чалавек, прырода, грамадства і свет тэхналогій. Праца ў нашым жыцці. Ручная праца. Прыгажосць і карысць рэчаў, якія вырабляюцца.

Разнастайнасць матэрыялаў, інструментаў і прыстасаванняў. Беражлівыя адносіны да прыроды і навакольных прадметаў. Правілы арганізацыі рабочага месца. Правілы бяспечнай работы. Як карыстацца падручнікам, альбомам матэрыялаў.

Што мы ўмеем рабіць сваімі рукамі (характарыстыка вырабаў, якія навучэнцы выраблялі ва ўстановах дашкольнай адукацыі і ў хатніх умовах).

Прафесійная арыентацыя. Разнастайнасць свету прафесій. Прафесіі законных прадстаўнікоў непаўналетніх навучэнцаў (элементарны змест прафесійнай дзейнасці).

Практычная дзейнасць. Аналіз выкарыстаных матэрыялаў і інструментаў на аснове дэманстрацыі вырабаў педагагічным работнікам. Арганізацыя рабочага месца. Выкананне вырабаў на аснове досведу, набытага ва ўстановах дашкольнай адукацыі.

Прыкладныя аб'екты працы:

прыстасаванні для работы: падстаўка для памазка для клею;
цацкі: найпрасцейшыя фігуркі арыгамі.

ТЭХНАЛОГІЯ АПРАЦОЎКІ МАТЭРЫЯЛАЎ (18 гадзін)

Выкананне вырабаў з паперы і кардону (9 гадзін)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб відах паперы: паліграфічная, чарцёжная, упаковачная, газетная. Уласцівасці паперы: трываласць; шурпатасць; тэхналагічныя ўласцівасці (здольнасць да згінання, скручвання, разрыву, разразання, склейвання); колер. Сыравіна для вытворчасці паперы – драўніна і макулатура. Прымяненне паперы. Аплікацыя (з геаметрычных фігур, фігур адвольнай формы). Арнамент у паласе. Рытм у арнаменце.

Элементы графічнай граматы: лінія разрэзу, лінія згібу, месцы нанясення клею. Схемы складання арыгамі.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: разметка з дапамогай шаблона, трафарэта (пры яго наяўнасці і па меркаванні педагагічнага работніка), згінаннем; абрыванне, згінанне, рэзанне, склейванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: розныя віды паперы. Дапаможныя матэрыялы: клей.

Інструменты і прыстасаванні: нажніцы, аловак, лінейка, памазок для клею, шаблоны і іншыя прыстасаванні, неабходныя для практычнай работы. Правілы бяспечнай работы інструментамі.

Прафесійная арыентацыя. Агульнае ўяўленне аб змесце прафесійнай дзейнасці людзей, якія вырабляюць паперу.

Практычная дзейнасць. Азнямленне з уласцівасцямі паперы. Параўнанне ўласцівасцей розных відаў паперы. Аналіз узораў вырабаў (форма, колер). Чытанне схем складвання арыгамі і графічных выяў, якія адлюстроўваюць працэс выканання вырабу. Тлумачэнне (абмеркаванне) плана работы. Выраб простых аб'ектаў працы з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

прыстасаванні для работы: скрыначка для абрэзкаў паперы, закладка для кніг;

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: «Пунсовы ветразь», «Кветачка-сямікветачка», «Ураджай» – абрыўная аплікацыя. «Матылькі», «Замак», «Машына», «Пунсовая кветачка» – аплікацыя з геаметрычных фігур. «Квітнеючы луг», «Рыбкі ў акварыуме», «На паляне», «Падарожжа на

машыне», «У цырку» – сюжэтная аплікацыя. Упрыгожванні да свята (ланцужкі, зорачкі, сняжынкi) – канструяванне з палосак паперы;

цацкі: фігуркі звяроў, рыб, птушак і іншыя вырабы – арыгамі, канструяванне з палосак паперы.

Выкананне вырабаў з тэкстыльных матэрыялаў (4 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб тэкстыльных матэрыялах (тканіна, ніткі). Прымяненне тэкстыльных матэрыялаў. Элементарныя ўласцівасці тэкстыльных матэрыялаў: трываласць, мяккасць, колер.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: разметка па лякале, раскрой, склейванне, выцягванне нітак тканіны, разразанне, завязванне вузлоў. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: фланель, аднатонны паркаль, ніткі. Дапаможны матэрыял: клей.

Інструменты і прылады: лякалы, кравецкая крэйда, нажніцы, памазок для клею. Правілы бяспечнай работы інструментамі.

Прафесійная арыентацыя. Агульнае ўяўленне аб змесце прафесійнай дзейнасці ткача.

Практычная дзейнасць. Адрозніванне паркалю і фланелі па знешнім выглядзе, навобмацак. Аналіз канструкцыі ўзораў вырабаў (матэрыял, форма). Чытанне графічных выяў, якія адлюстроўваюць працэс выканання вырабу. Выкананне простых вырабаў па ўзоры з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

прыстасаванні для работы: ігольнік-кніжка, закладка;

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: сурвэтка з махрамі, «Чароўны ўзор», «Цуд-кветка» (аплікацыя з нітак);

дэкаратыўныя элементы адзення: кутасікі.

Выкананне вырабаў з прыродных матэрыялаў (3 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб прыродных матэрыялах. Іх форма, колер, памеры. Варыятыўнасць выкарыстання. Беражлівыя адносіны да прыроды.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: злучэнне дэталей з дапамогай пластыліну, склейванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: шышкі, жалуды, каштаны, галінкі, плады рабіны, глогу, барбарысу (пры іх наяўнасці і па меркаванні педагогічнага работніка), засушанае лісце і іншыя прыродныя матэрыялы. Дапаможныя матэрыялы: пластылін, клей, папера.

Інструменты і прыстасаванні: стэкі, нажніцы, памазок для клею.

Прафесійная арыентацыя. Прафесіі, звязаныя з прыродай. Агульнае ўяўленне аб змесце прафесійнай дзейнасці азеяніцеля.

Практычная дзейнасць. Аналіз гатовых вырабаў (выкарыстаныя матэрыялы). Выкананне простых вырабаў па ўзоры, па ўяўленні (праводзіцца па меркаванні педагагічнага работніка) з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: фігуркі жывёл «Госці лесу», героі казак, мадэлі транспартных сродкаў;

цацкі: «Пінгвіняны», «Залатая рыбка», «Матылёк», «Лесавічок», «Вожык» і іншыя фігуркі.

Выкананне вырабаў з падручных матэрыялаў (2 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Нетрадыцыйнае выкарыстанне матэрыялаў. Другое жыццё рэчаў.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: наклеіванне, разразанне, нанізванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: шпагат, тонкі шнур, тасьма, вяроўка, саломінкі для кактэйлю. Дапаможныя матэрыялы: клей, папера, тонкі кардон, ніткі.

Інструменты і прыстасаванні: памазок для клею, нажніцы, аловак, тоўстая іголка. Правілы бяспечнай работы інструментамі.

Практычная дзейнасць. Аналіз канструкцыі ўзораў вырабаў. Чытанне графічных выяў, якія адлюстроўваюць працэс выканання вырабу. Выкананне простых вырабаў па ўзоры, па ўяўленні (арганізуецца па меркаванні педагагічнага работніка) з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: «Кветачка-сямікветачка», «Вясёлыя звяркі» – пано са шпагату (калектыўная работа), «Церамок», упрыгожванні да свята – падвескі з трубачак;

цацкі: «Парася», «Кацяня», «Шчаня» са шпагату;

дыдактычны матэрыял: канструктар «Дзіўныя трубачкі».

ТЭХНАЛОГІЯ НАРОДНЫХ РАМЁСТВАЎ (5 гадзін)

Выцінанка (2 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. «Беларуская выцінанка». Сіметрычныя, рапортныя, разеткавыя ўзоры. Спосабы атрымання ўзору.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: складванне, выражанне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: тонкая белая і каляровая папера.

Інструменты: нажніцы, аловак.

Прафесійная арыентацыя. Творчасць беларускіх народных майстроў.

Практычная дзейнасць. Аналіз вырабаў. Чытанне графічных выяў, якія адлюстроўваюць працэс выканання вырабу. Выкананне вырабаў па гатовай разметцы, па ўяўленні (праводзіцца па меркаванні педагагічнага работніка): складванне паперы ў два, чатыры згібы, выражанне элементаў. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: «Цудоўныя сняжынкi», гірлянды; запрашэнні, віншавальныя паштоўкі: «З Новым годам», «Усе ў госці да нас».

Фларыстыка (3 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Правілы збору і засушвання лісця. Беражлівыя адносіны да прыроды. Уласцівасці матэрыялаў (форма, колер, трываласць). Узор у паласе, квадраце.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: наклеіванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: лісце дрэў і кустоў, засушаныя ў плоскасці. Дапаможны матэрыял: клей.

Інструменты: памазок для клею.

Прафесійная арыентацыя. Творчасць беларускіх майстроў фларыстыкі.

Практычная дзейнасць. Параўнанне ўласцівасцей сырога і засушанага лісця. Аналіз вырабаў. Выкананне вырабаў па ўзоры, па ўяўленні (праводзіцца па меркаванні педагагічнага работніка). Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: пано «Дыван з восеньскага лісця», «Узоры восені», «Восеньская казка», узор з лісця ў паласе, квадраце.

ТЭХНАЛОГІЯ ГАСПАДАРАННЯ (3 гадзіны)

Забеспячэнне побыту сям'і (3 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Віды дзейнасці па самаабслугоўванні ў хатніх умовах. Словы «хачу» і «трэба» ў сям'і. Эканомія электраэнергіі і вады.

Афармленне падарункаў. Афармленне інтэр'ера пакоя да свята.

Сервіроўка святочнага стала да чаю (да сняданку, падвячорку). Неабходны посуд. Спосабы складвання папярковых сурвэтак. Культура паводзін за сталом.

Прафесійная арыентацыя. Прафесіі сферы абслугоўвання. Агульнае ўяўленне аб змесце прафесійнай дзейнасці афіцыянта.

Практычная дзейнасць. Арганізацыйна-дзейнасная гульня «Маміны (татавы) памочнікі». Афармленне падарункаў, класнага кабінета да свята (калектыўная работа). Арганізацыйна-дзейнасная гульня «Сервіроўка стала да чаю (сняданку, падвячорку)».

ТЭХНАЛОГІЯ РАСЛІНАВОДСТВА (1 гадзіна)

Догляд за пакаёвымі раслінамі (1 гадзіна)

Тэарэтычныя звесткі. Агульныя правілы догляду за пакаёвымі раслінамі.

Прафесійная арыентацыя. Прафесіі, звязаныя з прыродай. Агульнае ўяўленне аб змесце прафесійнай дзейнасці кветкавода.

Практычная дзейнасць. Паліў і апырскванне раслін, рыхленне глебы, выдаленне пылу з лісця, мыццё паддонаў (праводзіцца па меркаванні педагагічнага работніка пры наяўнасці неабходных санітарна-бытавых умоў).

Я І СВЕТА ТЭХНАЛОГІЙ (1 гадзіна)

Падвядзенне вынікаў года. Выстаўка вырабаў, выкананых у бягучым годзе. Прэзентацыя і аналіз найлепшых вырабаў.

Рэкамендацыі па нарыхтоўцы ўлетку прыроднага матэрыялу, неабходнага для работы ў II класе: шышкі, жалуды, каштаны, галінкі, шкарлупкі арэхаў, карані дрэў, пер'е і іншыя матэрыялы; кветкі, лісце, галінкі раслін, засушаныя ў плоскасці.

Практычная дзейнасць. Выкананне калектыўнай работы з выкарыстаннем вивучаных матэрыялаў і засвоеных тэхналагічных аперацый.

Прыкладны аб'ект працы: дэкаратыўная кампазіцыя (пано) «Танец матылькоў».

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБнай ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Мець уяўленне:

аб значэнні працы ў нашым жыцці;

асноўных патрабаваннях да якасці вырабу;
асноўных уласцівасцях вывучаных матэрыялаў;
выцінанцы і фларыстыцы;
правілах эканоміі электраэнергіі і вады;
агульных правілах догляду за пакаёвымі раслінамі;
прафесіях, з якімі пазнаёміліся на вучэбных занятках.

Прытрымлівацца правіл:
бяспечнай работы, арганізацыі рабочага месца;
беражлівых адносін да інструментаў, эканомнага расходавання
матэрыялаў;
працоўнай дысцыпліны.

Распознаваць:
вывучаныя матэрыялы, інструменты і прыстасаванні.

Чытаць і разумець:
простыя графічныя выявы паслядоўнасці выканання вырабаў, схемы
складвання арыгамі.

Ажыццяўляць (выконваць):
арганізацыю рабочага месца;
вывучаныя тэхналагічныя аперацыі выканання вырабаў (пад
кіраўніцтвам педагагічнага работніка па ўзоры, рысунку);
ацэнку якасці гатовага вырабу і працэсу яго выканання;
сервіроўку стала да чаю (сняданку, падвячорку);
паліў і апыркванне раслін, рыхленне глебы, выдаленне пылу з
лісця.

Выкарыстоўваць набытыя навыкі ў практычнай дзейнасці і
паўсядзённым жыцці:
планаваць сваю дзейнасць і кантраляваць яе ход;
ажыццяўляць арганізацыю свайго рабочага месца;
ажыццяўляць тэхналагічны працэс выканання вырабаў пад
кіраўніцтвам педагагічнага работніка або дарослага па ўзоры, рысунку;
ажыццяўляць аздабленне і ўпрыгожванне гатовых вырабаў;
ажыццяўляць найпрасцейшыя работы па доглядзе за пакаёвымі
раслінамі;
ажыццяўляць сервіроўку стала да чаю (сняданку, падвячорку);
выконваць правілы бяспечнай работы з матэрыяламі, інструментамі,
электрапрыборамі;

праяўляць зацікаўленасць у выніках працы, павагу да людзей працы і вынікаў іх дзейнасці, беражлівых адносін да прыроды; акуратнасць і беражлівасць; адказнасць і добрасумленнасць, уважлівасць.

ГЛАВА 3

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ё II КЛАСЕ. АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

(1 гадзіна на тыдзень, усяго 34 гадзіны)

ТЭХНАЛОГІЯ І ГРАМАДСТВА (1 гадзіна)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб асноўных этапах тэхналогіі: падрыхтоўчы, асноўны, заключны. Азнаямленне са зместам навучання ў бягучым годзе.

Знешні выгляд навучэнца. Арганізацыя рабочага месца. Правілы бяспечнай работы. Прадметы (матэрыялы) і сродкі (інструменты і прыстасаванні) працы, якія будуць выкарыстоўвацца ў II класе. Прадукты (вынікі) працы. Засвоеныя ў I класе прыёмы і правілы работы з матэрыяламі. Культура працы.

Прафесійная арыентацыя. Патрабаванні, якія прад'яўляе прафесія да чалавека (на прыкладзе прафесій законных прадстаўнікоў непаўналетніх навучэнцаў). Асобасныя якасці спецыяліста, якія неабходны для дасягнення поспеху ў прафесіі.

Практычная дзейнасць. Распазнаванне матэрыялаў, інструментаў і прыстасаванняў, якія выкарыстоўваюцца ў II класе. Арганізацыя рабочага месца. Выкананне простага вырабу з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, вывучаных у I класе.

Прыкладныя аб'екты працы: папяровая шклянечка, фігуркі арыгамі.

ТЭХНАЛОГІЯ АПРАЦОЎКІ МАТЭРЫЯЛАЎ (22 гадзіны)

Выкананне вырабаў з паперы і кардону (10 гадзін)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб тонкім аднаслойным кардоне, яго ўласцівасцях (трываласць, таўшчыня) і прымяненне. Віды аплікацыі: плоская і аб'ёмная аплікацыя. Спосабы фарміравання дэталяў у аб'ёмнай аплікацыі.

Элементы графічнай граматы: пабудова прамой лініі, прамога вугла. Лініі чарцяжа: лінія разрэзу (суцэльная тоўстая асноўная лінія), лінія згібу (штрихпункцірная лінія з двума кропкамі). Схемы складвання арыгамі.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: разметка з дапамогай шаблона, трафарэта (выконваецца па меркаванні педагагічнага работніка), лінейкі, вугольніка, згінанне, рэзанне, скручванне, склейванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: розныя віды паперы, тонкі аднаслойны кардон. Дапаможны матэрыял: клей.

Інструменты і прыстасаванні: нажніцы, аловак, лінейка, вугольнік, памазок для клею.

Прафесійная арыентацыя. Прафесіі работнікаў, якія ўдзельнічаюць у падрыхтоўцы і выданні кнігі (падручніка): рэдактар, вярстальшчык, карэктар, дызайнер, паліграфіст. Змест прафесійнай дзейнасці, прафесійна важныя асабістыя якасці спецыяліста, неабходныя для дасягнення поспеху ў прафесіі.

Практычная дзейнасць. Параўнанне ўласцівасцей тонкага кардону і паперы. Аналіз канструкцыі вырабаў. Выкананне вырабаў па ўзоры, графічнай выяве, уласнай задуме (арганізуецца па меркаванні педагагічнага работніка) з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: «Космас», «Пацешны кот» – канструяванне з палосак паперы; «Марскія глыбіні», «У лесе», «На возеры», «Летнія матывы» – аплікацыя, мазаіка; ёлачныя ўпрыгожванні – плоскія фігуркі з кардону, канструяванне з палосак паперы; вазачка – модульнае арыгамі;

цацкі: фігуркі жывёл; домік – аб'ёмнае канструяванне;

дыдактычны матэрыял: настольны тэатр, канструктар «Чароўныя палоскі»;

прыстасаванні для работы: скрыначкі-арыгамі;

запрашэнні і віншавальныя паштоўкі: «3 Днём настаўніка», «3 Днём маці» (аплікацыя).

Выкананне вырабаў з тэкстыльных матэрыялаў (6 гадзін)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб баваўняных і льняных тканінах, іх уласцівасцях (таўшчыня, трываласць, фактура). Лён і бавоўна – сыравіна для вытворчасці тканін. Ніткі для шыцця, вышывання, пляцення. Каляровыя спалучэнні тканіны і нітак, нітак паміж сабой. Дэкаратыўнае афармленне вырабаў. Размяшчэнне ўзору па ўсёй паверхні, па перыметры, уздоўж аднаго, двух бакоў, у кутку.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: разметка па лякале, раскрой, вышыўка швамі «ўперад іголку», «ўперад іголку з перавівам», пляценне ў тры пасмы, завязванне вузлоў. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: аднатонная баваўняная і (або) льняная тканіна, ніткі для шыцця, вышывання, пляцення.

Інструменты і прыстасаванні: нажніцы, іголка, ніткаўцягвальнік, напарстак, кравецкая крэйда, аловак, лякалы, лінейка. Правілы бяспечнай работы інструментамі.

Прафесійная арыентацыя. Агульнае ўяўленне аб змесце прафесійнай дзейнасці швачкі. Прафесійна важныя асабістыя якасці спецыяліста, неабходныя для дасягнення поспеху ў прафесіі.

Практычная дзейнасць. Параўнанне ўласцівасцей паперы і тканіны. Аналіз формы і канструкцыі вырабу. Выкананне вырабаў па ўзоры, графічнай выяве, уласнай задуме (арганізуецца па меркаванні педагагічнага работніка) з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

прыстасаванні для работы: закладкі, петлі і рамкі для афармлення гатовага вырабу;

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: сурвэтка для сняданку;

дэкаратыўныя элементы адзення: насовачка, шнуры, падвескі, раменьчык, фенечкі;

цацкі: вырабы, лялечныя прыналежнасці, упрыгожаныя вывучанымі швамі, ніточная лялька.

Выкананне вырабаў з прыродных матэрыялаў (2 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Пашырэнне ўяўленняў аб прыродных матэрыялах. Узаемасувязь, прапарцыянальнасць фігур у кампазіцыі. Стылізацыя (вывучаецца па меркаванні педагагічнага работніка).

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: злучэнне дэталяў з дапамогай пластыліну, клею. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: шышкі, жалуды, каштаны, галінкі, шкарлупкі арэхаў, насенне раслін, карані дрэў, пер'е і іншыя прыродныя матэрыялы. Дапаможныя матэрыялы: пластылін, клей, папера.

Інструменты і прыстасаванні: стэкі, нажніцы, памазок для клею.

Прафесійная арыентацыя. Агульнае ўяўленне аб прафесійнай дзейнасці лесніка, егера. Беражлівыя адносіны да прыроды. Прафесійна важныя асабістыя якасці спецыяліста, неабходныя для дасягнення поспеху ў прафесіі.

Практычная дзейнасць. Выкананне вырабаў па рысунку, уяўленні, уласнай задуме (вывучаецца па меркаванні педагагічнага работніка) з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: кампазіцыі на тэмы казак «Ліса і дзяцел», «Трое парасят», «Калабок»;

цацкі: караблікі, фігуркі жывёл, птушак, людзей.

Выкананне вырабаў з падручных матэрыялаў (4 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Карданажныя і пластмасавыя вырабы. Варыянты іх другаснага выкарыстання. Спосабы злучэння дэталей.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: наклеіванне, абклеіванне, разразанне, нанізванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: кардонныя каробкі, кардонныя шклянчкі, кардонныя вырабы цыліндрычнай формы; пластмасавыя шклянчкі, слоічкі, саломінкі для кактэйлю. Дапаможныя матэрыялы: папера, ніткі, папяровы шпагат, шнур, клей, лейкапластыр, двухбаковы скотч.

Інструменты і прыстасаванні: нажніцы, памазок для клею, тоўстая іголка, лінейка, аловак.

Практычная дзейнасць. Аналіз канструкцыі ўзораў вырабаў. Вырабы па ўзоры, рысунку, уласнай задуме (арганізуецца па меркаванні педагогічнага работніка) з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

прыстасаванні для работы: падстаўка для алоўкаў, канцылярскіх прылад;

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: вазачкі, шкатулкі, рамкі для пано і фатаграфій, «павук» (калектыўная работа);

цацкі: домікі, казачныя персанажы, стылізаваныя фігуркі жывёл, ёлачныя ўпрыгожанні.

ТЭХНАЛОГІЯ НАРОДНЫХ РАМЁСТВАЎ (6 гадзін)

Выцінанка (3 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Гістарычныя звесткі аб выцінанцы. Спосабы атрымання ўзору. Віды выцінанак: разеткавая (васьміпромневая), сіметрычная, рапортная. Пашырэнне ўяўленняў аб форме, узоры, арнаменце. Паслядоўнасць аналізу: знешняя форма, элементы арнаменту (геаметрычныя фігуры), кампазіцыя (сіметрыя, рытм). Патрабаванні да ўзораў для выцінанкі.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: складванне, выразанне, наклеіванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: белая і каляровая папера. Дапаможныя матэрыялы: клей-аловак.

Інструменты: аловак, нажніцы.

Прафесійная арыентацыя. Творчасць беларускіх народных майстроў.

Практычная дзейнасць. Выкананне вырабаў па гатовай разметцы, уяўленні (арганізуецца па меркаванні педагагічнага работніка) з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

прыстасаванні для работы: закладка для кнігі;

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: «Цудоўныя сняжынкi», пано, сурвэтка, гірлянда;

дэкаратыўныя элементы для афармлення вырабаў з паперы, кардону, падручных матэрыялаў;

запрашэнні, віншавальныя паштоўкі: «З Новым годам», «Запрашаем у госці».

Фларыстыка: аплікацыя з засушаных раслін (3 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Стылізаванае выява жывёл, насякомых, птушак, рыб, пейзажу з матэрыялаў флоры.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: разметка, разразанне, наклеіванне, сушка гатовага вырабу. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: расліны, засушаныя ў плоскасці. Дапаможныя матэрыялы: папера, клей.

Інструменты і прыстасаванні: аловак, нажніцы, памазок для клею.

Прафесійная арыентацыя. Змест прафесійнай дзейнасці фларыста. Прафесійна важныя асабістыя якасці спецыяліста, неабходныя для дасягнення поспеху ў прафесіі.

Практычная дзейнасць. Выкананне вырабаў па уяўленні з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і працэсу выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: тэматычныя кампазіцыі «Матылёк-прыгажун», «Страказа», «Жар-птушка», «Залатая рыбка», «Восеньскі пейзаж», «Цудоўная кветка»;

запрашэнні, паштоўкі: «Любімай матулі», «Да пабачэння, восень».

ТЭХНАЛОГІЯ ГАСПАДАРАННЯ (3 гадзіны)

Забеспячэнне побыту сям'і (3 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Патрабаванні да знешняга выгляду. Правілы асабістай гігіены. Догляд адзення, абутку. Беражлівыя адносіны да адзення і абутку.

Дэкаратыўныя элементы інтэр'ера. Афармленне інтэр'ера да свята.

Правілы этыкету. Выбар і ўпакоўка падарункаў. Уручэнне кветак і падарункаў. Як прымаць падарункі.

Прафесійная арыентацыя. Змест прафесійнай дзейнасці работнікаў сферы абслугоўвання, якія ажыццяўляюць пранне, хімічную чыстку адзення.

Практычная дзейнасць. Самааналіз знешняга выгляду, адзення, абутку. Найпрасцейшы догляд за адзеннем, абуткам. Складванне адзення. Упакоўка складзенага адзення ў мяшок. Выраб упрыгожанняў для навагодняй ёлкі. Афармленне класнага кабінета да свята. Упакоўка падарункаў. Ролевая гульня «Ідзем у госці».

ТЭХНАЛОГІЯ РАСЛІНАВОДСТВА (1 гадзіна)

Догляд за пакаёвымі раслінамі (1 гадзіна)

Тэарэтычныя звесткі. Уяўленне аб размяшчэнні раслін у інтэр'еры. Асноўныя патрабаванні да догляду за рознымі відамі раслін.

Прафесійная арыентацыя. Змест прафесійнай дзейнасці кветкавода. Прафесійна важныя асабістыя якасці спецыяліста, неабходныя для дасягнення поспеху ў прафесіі.

Практычная дзейнасць. Паліў і апырскванне раслін, рыхленне глебы, выдаленне пылу з лісця, мыццё паддонаў (праводзіцца па меркаванні педагогічнага работніка пры наяўнасці неабходных санітарна-бытавых умоў).

Я І СВЕТ ТЭХНАЛОГІЙ (1 гадзіна)

Падвядзенне вынікаў года. Прэзентацыя вырабаў, выкананых у бягучым годзе. Гульня «Майстэрня падарункаў». Рэкамендацыі па нарыхтоўцы ўлетку прыродных матэрыялаў, неабходных для работы ў III класе: каменьчыкі, ракавінкі, яечныя шалупайкі; расліны, засушаныя з захаваннем аб'ёмнай формы.

Практычная дзейнасць. Выкананне калектыўнай работы з выкарыстаннем вивучаных матэрыялаў і засвоеных тэхналагічных аперацый.

Прыкладны аб'ект працы: дэкаратыўная кампазіцыя (пано) «Квітнеючы луг».

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Мець уяўленне:

аб асноўных этапах тэхналогіі: падрыхтоўчы, асноўны, заключны;
 асноўных патрабаваннях да якасці вырабаў;
 асноўных уласцівасцях вывучаных матэрыялаў;
 відах выцінанкі, фларыстыкі;
 патрабаваннях да знешняга выгляду, правілах догляду за сабой,
 адзеннем, абуткам, аб правілах этыкету;
 асноўных патрабаваннях да догляду за рознымі відамі пакаёвых
 раслін;
 прафесіях, з якімі пазнаёміліся.

Прытрымлівацца правіл:
 бяспечнай работы;
 арганізацыі рабочага месца;
 беражлівых адносін да інструментаў, эканомнага расходавання
 матэрыялаў;
 працоўнай дысцыпліны.

Распознаваць:
 вывучаныя матэрыялы, інструменты і прыстасаванні.

Характарызаваць:
 вывучаныя спосабы злучэння дэталей.

Чытаць і разумець:
 графічныя выявы паслядоўнасці выканання вырабаў (тэхнічныя
 рысункі), схемы складвання арыгамі.

Ажыццяўляць (выконваць):
 арганізацыю рабочага месца;
 вывучаныя тэхналагічныя аперацыі выканання вырабаў (пад
 кіраўніцтвам педагагічнага работніка па тэхнічным рысунку);
 ацэнку якасці гатовага вырабу і працэсу яго выканання;
 элементарны догляд адзення і абутку;
 догляд за пакаёвымі раслінамі.

Выкарыстоўваць набытыя навыкі ў практычнай дзейнасці і
 паўсядзённым жыцці:
 планаваць сваю дзейнасць і кантраляваць яе ход;
 ажыццяўляць арганізацыю свайго рабочага месца;

ажыццяўляць тэхналагічны працэс выканання вырабаў самастойна або пад кіраўніцтвам педагагічнага работніка ці дарослага па тэхнічным рысунку;

ажыццяўляць аздабленне і ўпрыгожванне гатовых вырабаў;

ажыццяўляць найпрасцейшыя работы па доглядзе за дэкаратыўнымі раслінамі;

выконваць правілы асабістай гігіены і бяспечнай работы з матэрыяламі, інструментамі;

праяўляць зацікаўленасць у выніках працы, павагу да людзей працы і вынікаў іх дзейнасці; беражлівыя адносіны да прыроды; акуратнасць і беражлівасць; адказнасць і добрасумленнасць, уважлівасць, назіральнасць; дакладнасць, дысцыплінаванасць і стараннасць.

ГЛАВА 4

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ў ІІІ КЛАСЕ. АСНОўНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАў ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАў

(1 гадзіна на тыдзень, усяго 35 гадзін)

ТЭХНАЛОГІЯ І ГРАМАДСТВА (1 гадзіна)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб стадыях тэхналогіі (ідэя, вобраз, план, выкананне, ацэнка). Азняямленне са зместам навучання ў бягучым годзе.

Арганізацыя рабочага месца. Правілы бяспечнай работы. Прадметы, сродкі, прадукты працы ў ІІІ класе. Культура працы.

Прафесійная арыентацыя. Аналіз прафесійнай дзейнасці: прадметы, сродкі, прадукты працы (на аснове вядомых прафесій).

Практычная дзейнасць. Арганізацыя рабочага месца. Выкананне простага вырабу. Распазнаванне стадый тэхналогіі пры выбары і выкананні паштоўкі.

Прыкладныя аб'екты працы: віншавальная паштоўка, міні-пано.

ТЭХНАЛОГІЯ АПРАЦОўКІ МАТЭРЫЯЛАў (23 гадзіны)

Выкананне вырабаў з паперы і кардону (11 гадзін)

Тэарэтычныя звесткі. Пашырэнне ўяўленняў аб відах і ўласцівасцях паперы (калька, капіравальная, гафрыраваная папера) і кардону (паліграфічны, упаковачны).

Агульнае ўяўленне аб раздымных (шчыліннае або з дапамогай надрэзаў) і нераздымных (клеявое, пляценнем, металічнымі скобкам) злучэннях дэталей у вырабе.

Асновы графічнай граматы: лінія нябачнага контуру (штрыхавая лінія), размерныя лініі (суцэльная тонкая лінія, размерная лінія). Графічныя выявы (эскіз, чарцёж). Схемы складвання арыгамі.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: разметка чарцёжнымі інструментамі, з дапамогай капіравальнай паперы, выразанне па знешніх і ўнутраных контурах, згінанне, злучэнне дэталей рознымі спосабамі. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: розныя віды паперы, паліграфічны і ўпаковачны (гафрыраваны) кардон. Дапаможныя матэрыялы: клей, скотч.

Інструменты, прыстасаванні: нажніцы, аловак, лінейка, вугольнік, скабасшывальнік (стэплер), дзіркакол (выкарыстоўваецца пры выкананні вырабаў па меркаванні педагагічнага работніка), памазок для клею.

Прафесійная арыентацыя. Прафесіі работнікаў паліграфічнай прамысловасці (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асабістыя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Параўнанне ўласцівасцей паліграфічнага і ўпаковачнага кардону. Вывучэнне ўласцівасцей калькі і капіравальнай паперы. Аналіз формы і спосабаў злучэння дэталей у вырабе. Падрыхтоўка ўпаковачнага (гафрыраванага) кардону да работы. Выкананне вырабаў па тэхнічным рысунку, эскізе, схеме з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый. Ацэнка гатовага вырабу і тэхналогіі выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

прыстасаванні для работы: закладка для кнігі;

дэкаратыўныя элементы інтэр'еру: рамкі для фатаграфій, шары (арыгамі), сувенірныя кошыкі, пано «Святочныя зоркі», «Залатая рыбка», «Замак Снежнай каралевы»; «Кошык з кветкамі», «Сланечнікі», «Галінка бэзу» – аплікацыя; падстаўкі пад кружку з гафрыраванага кардона; падвесная кампазіцыя «Рознакаляровая стайка»;

цацкі: фігуркі жывёл, ёлачныя ўпрыгожанні.

Выкананне вырабаў з тэкстыльных матэрыялаў (6 гадзін)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб шарсцяных і шаўковых тканінах. Шэрсць і шоўк – сыравіна для вытворчасці шарсцяных і шаўковых тканін. Разнастайнасць тканін па малюнку (аднаго колеру, у гарошак, палоску, з кветачкамі і іншымі малюнкамі). Добры і вываратны бок тканіны. Варыятыўнасць выкарыстання нітак. Пампоны. Вяўленчая нітка.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: разметка, раскрой па прамалінейных і крывалінейных контурах, злучэнне дэталей сцябліністым швом, швом «назад іголку» (выкарыстоўваецца для злучэння дэталей вырабу па меркаванні педагагічнага работніка), аздабленне сцябліністым і тамбурным швамі, швом «пятля ўпрыкрэп» (выкарыстоўваецца для аздаблення вырабаў па меркаванні педагагічнага работніка), абвіцанне кольцаў, сцягванне нітак, разразанне нітак, надразанне асновы для выяўленчых нітак, перапляценне асновы ніткамі. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: баваўняныя тканіны (аднатонныя і з друкаваным малюнкам), ільняныя і шарсцяныя тканіны (выкарыстоўваюцца для выканання вырабаў па меркаванні педагагічнага работніка), ніткі для шыцця, вышывання, пляцення. Дапаможныя матэрыялы: папера, кардон, клей, пацеркі.

Інструменты і прыстасаванні: нажніцы, іголка, ніткаўцягвальнік, кравецкія шпількі, напарстак, кравецкая крэйда, аловак, лякалы, лінейка, вугольнік, памазок для клею.

Прафесійная арыентацыя. Мастак-мадэльер (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асабістыя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Параўнанне ўласцівасцей шаўковых і шарсцяных тканін: таўшчыня, трываласць, гладкасць. Выкананне вырабаў па ўзоры, схеме, графічнай выяве, па ўласнай задуме (арганізуецца па меркаванні педагагічнага работніка) з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і тэхналогіі выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

прыстасаванні для работы: мяшочак для рукадзелля;

дэкаратыўныя элементы касцюма: нашыўка для адзення з манаграмай, насовачка з манаграмай;

дэкаратыўныя элементы: мяшочак падарункавы, афармленне вокладкі кнігі, альбома, рамка для віншавання, для гатовых работ – выяўленчая нітка;

запрашэнні, віншавальныя паштоўкі: «Загадкавыя ўзоры» – выяўленчая нітка;

цацкі: пальчыкавая лялька для хатняга тэатра, плоскія мяккія цацкі, цацкі з пампонаў (пчолка, кацяня, зайчана, парася, птушачка).

Выкананне вырабаў з прыродных матэрыялаў (2 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Пашырэнне ўяўленняў аб прыродных матэрыялах, іх уласцівасцях (форма, колер, памеры). Варыятыўнасць выкарыстання.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: злучэнне дэталей з дапамогай пластыліну, клею. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: ракавінкі, каменьчыкі, яечныя шалупайкі. Дапаможныя матэрыялы: папера, пластылін, клей.

Інструменты і прыстасаванні: стэкі, аловак, нажніцы, памазок для клею.

Прафесійная арыентацыя. Скульптар (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобасныя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Аналіз формы і канструкцыі вырабаў, тэхналогіі выканання. Выкананне вырабаў па ўяўленні, па ўласнай задуме з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і тэхналогіі выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: міні-скульптуры «Сябры», «Паўлін», «Лебедзі», «Царэўна-жабка», «Казачны домік», «Залатая рыбка», «Шчаня»; пано з яечных шалупак;

цацкі: «Сувенірная крама».

Выкананне вырабаў з падручных матэрыялаў (4 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб пластмасах і іх уласцівасцях (лёгкасць, гнуткасць, трываласць, колер, святлопрانیкальнасць). Прымяненне пластмас. Агульнае ўяўленне аб драўніне і яе ўласцівасцях (трываласць, колер, тэкстура, вільгацеўстойлівасць). Прымяненне драўніны. Варыятыўнасць выкарыстання падручных матэрыялаў.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: разметка, разразанне (ажыццяўляецца па меркаванні педагагічнага работніка), наклеіванне, склейванне, злучэнне сшываннем (ажыццяўляецца па меркаванні педагагічнага работніка), афарбоўка (ажыццяўляецца па меркаванні педагагічнага работніка). Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: розныя пластыкавыя флаконы, крышкі ад пластыкавых бутэлек, драўляныя вырабы (палачкі для марожанага, прышчэпкі, дэталі драўлянага канструктара і іншыя драўляныя вырабы). Дапаможныя матэрыялы: папера, тканіна, ніткі, прыродныя матэрыялы, аднабаковы і двухбаковы скотч, пластылін, клей, акварэльныя або акрылавыя фарбы (выкарыстоўваюцца для афарбоўкі дэталей з драўніны па меркаванні педагагічнага работніка).

Інструменты: нажніцы, памазок для клею, пэндзлік для малявання, аловак, лінейка, тоўстая іголка (выкарыстоўваецца для сшывання дэталей з поліэтылену па меркаванні педагагічнага работніка), скобасшывальнік (стэплер). Правілы бяспечнай работы інструментамі.

Прафесійная арыентацыя. Сталяр (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобныя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Аналіз формы і канструкцыі вырабаў. Вырабы па ўзоры, рысунку, уласнай задуме (арганізуецца па меркаванні педагагічнага работніка) з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і тэхналогіі выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: скрыначка для дробязей, ваза для кветак, упрыгожванні для стала, сурвэтніца, аловачніца, пано «Кветкавая паляна»;

цацкі: фігуркі казачных персанажаў, мадэлі транспартных сродкаў.

ТЭХНАЛОГІЯ НАРОДНЫХ РАМЁСТВАЎ (6 гадзін)

Выцінанка (3 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Узоры для выцінанкі: геаметрычныя, раслінныя, зааморфныя. Асноўныя правілы складвання ўзору. Шасціпромная разеткавая выцінанка.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: складванне, выразанне, наклеіванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: белая і каляровая папера. Дапаможны матэрыял: клей-аловак.

Інструменты: нажніцы, аловак.

Прафесійная арыентацыя. Творчасць беларускіх народных майстроў. Прафесійна важныя якасці майстра.

Практычная дзейнасць. Выкананне вырабаў па ўзоры, па ўласнай задуме (арганізуецца па меркаванні педагагічнага работніка) з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і тэхналогіі выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: пано «Узоры прыроды», праект ажурнай агароджы варот, балконаў ці ліштвы, барджюра; навагоднія ўпрыгожванні;

запрашэнні, віншавальныя паштоўкі: «Са святам вясны», «Запрашаю ў госці».

Фларыстыка (3 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Расліны для стварэння аб'ёмных кампазіцый. Правілы збору і засушвання раслін. Правілы аранжыроўкі раслін: прапорцыі, сіметрыя, асіметрыя, ураўнаважанасць (вывучаецца па меркаванні педагагічнага работніка).

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: наклеіванне, абразанне, звязванне пучкоў, размяшчэнне на аснове і замацаванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: расліны, засушаныя з захаваннем аб'ёмнай формы. Дапаможныя матэрыялы: кардон, пластылін, ніткі.

Інструменты і прыстасаванні: нажніцы, аснова для замацавання раслін (грыб губа, каробкі, пластыкавыя ўпакоўкі).

Прафесійная арыентацыя. Дызайнер-фларыст (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобныя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Выраб вырабаў па ўзоры, уяўленні (арганізуецца па меркаванні педагагічнага работніка), рысунку з выкарыстаннем тэхналагічных аперацый, якія вывучаюцца. Ацэнка гатовага вырабу і тэхналогіі выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: восеньскі букет, насценныя ўпрыгожанні, пано «Фларыстычны калаж».

ТЭХНАЛОГІЯ ГАСПАДАРАННЯ (3 гадзіны)

Забеспячэнне побыту сям'і (3 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Догляд за адзеннем. Дробны рамонт адзення. Карнавальны касцюм і маска.

Прафесійная арыентацыя. Майстар па рамонце адзення, абутку (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асабістыя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Прышыванне гузікаў з дзвюма адтулінамі, чатырма адтулінамі. Прышыванне пацерак для ўпрыгожвання касцюма. Выраб карнавальных масак.

ТЭХНАЛОГІЯ РАСЛІНАВОДСТВА (1 гадзіна)

Догляд за кветкава-дэкаратыўнымі раслінамі (1 гадзіна)

Тэарэтычныя звесткі. Пашырэнне ўяўленняў аб кветкава-дэкаратыўных раслінах (настурка, наготкі, касмея і іншыя аднагадовыя дэкаратыўныя расліны). Агульнае ўяўленне аб падрыхтоўцы насення аднагадовых раслін да сеяння. Догляд за раслінамі.

Прафесійная арыентацыя. Садавод (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобасныя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Падрыхтоўка глебы. Сеянне насення. Догляд пасеваў (арганізуюцца па меркаванні педагагічнага работніка). Назіранне за ростам раслін) (арганізуецца па меркаванні педагагічнага работніка).

Я І СВЕТ ТЭХНАЛОГІЙ (1 гадзіна)

Падвядзенне вынікаў года. Аналіз найлепшых вырабаў. Гульня «Загадка Самаробкіна».

Рэкамендацыі па нарыхтоўцы ўлетку прыроднага матэрыялу, неабходнага для работы ў IV класе (жалуды, каштаны, шышкі, галінкі дрэў і іншыя матэрыялы, расліны, засушаныя з захаваннем аб'ёмнай формы).

Практычная дзейнасць. Выкананне калектыўнай работы з выкарыстаннем вывучаных матэрыялаў і засвоеных тэхналагічных аперацый.

Прыкладны аб'ект працы: дэкаратыўная кампазіцыя (пано) «Падводнае царства».

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБнай ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Мець уяўленне:

аб асноўных стадыях тэхналогіі (ідэя, вобраз, план, выкананне, ацэнка);

асноўных патрабаваннях да якасці вырабу;

асноўных уласцівасцях вывучаных матэрыялаў;

аднагадовых кветкавых раслінах;

прафесіях, з якімі пазнаёміліся.

Прытрымлівацца правіл:

Бяспечнай работы, арганізацыі рабочага месца;

беражлівых адносін да інструментаў, эканомнага расходавання матэрыялаў;

працоўнай дысцыпліны.

Распазнаваць:

вывучаныя матэрыялы, інструменты і прыстасаванні.

Характарызаваць:

вывучаныя спосабы злучэння дэталей.

Чытаць і разумець:

графічныя выявы паслядоўнасці выканання вырабаў (эскізы, схемы),
схемы складвання арыгамі.

Ажыццяўляць (выконваць):

арганізацыю рабочага месца;

вывучаныя тэхналагічныя аперацыі выканання вырабаў (пад
кіраўніцтвам педагагічнага работніка па эскізе, тэхнічным рысунку,
схеме);

ацэнку якасці гатовага вырабу і працэсу яго выканання;

прышыванне гузікаў;

падрыхтоўку і пасадку насення аднагадовых раслін.

Выкарыстоўваць набытыя навыкі ў практычнай дзейнасці і
паўсядзённым жыцці:

планаваць сваю дзейнасць і кантраляваць яе ход;

ажыццяўляць арганізацыю свайго рабочага месца;

ажыццяўляць тэхналагічны працэс выканання вырабаў пад
кіраўніцтвам педагагічнага работніка або дарослага па эскізе, рысунку,
схеме;

ажыццяўляць аздабленне і ўпрыгожванне гатовых вырабаў;

ажыццяўляць найпрасцейшыя работы па доглядзе за пакаёвымі
раслінамі;

выконваць правілы асабістай гігіены і бяспечнай работы з
матэрыяламі, інструментамі;

праяўляць павагу да людзей працы і вынікаў іх дзейнасці;
уважлівасць, адказнасць і добрасумленнасць; акуратнасць і беражлівасць;
дакладнасць, рацыянальнасць і эканомнасць працоўных дзеянняў;
дысцыплінаванасць і стараннасць, цяпленне і настойлівасць у дасягненні
запланаванага выніку; назіральнасць, творчасць і мастацкі густ;
аб'ектыўнасць і аргументаванасць сама- і ўзаемаацэнкі; самастойнасць і
ўзаемадапамога; імкненне да самаадукацыі, самавыхавання і самаразвіцця.

ГЛАВА 5

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ў IV КЛАСЕ. АСНОўНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

(1 гадзіна на тыдзень, усяго 35 гадзін)

ТЭХНАЛОГІЯ І ГРАМАДСТВА (1 гадзіна)

Тэарэтычныя звесткі. Стадыі і этапы тэхналогіі на аснове аналізу вырабаў, выкананых у папярэднім навучальным годзе. Азнямленне са зместам навучання ў бягучым годзе.

Арганізацыя рабочага месца. Правілы бяспечнай работы. Прадметы, сродкі, прадукты працы. Асноўныя тэхналагічныя аперацыі па рабоце з паперай, кардонам, тэкстыльнымі, прыроднымі і падручнымі матэрыяламі. Культура працы.

Прафесійная арыентацыя. Тэхналогія, праца, прафесія, чалавек. Прафесійна важныя асабістыя якасці спецыяліста. Самаадукацыя і самавыхаванне.

Практычная дзейнасць. Вызначэнне відаў канструкцыйных матэрыялаў, інструментаў і прыстасаванняў, якія выкарыстоўваюцца ў гэтым класе. Арганізацыя рабочага месца. Выкананне вырабу. Экскурсія ў школьныя майстэрні працоўнага навучання (праводзіцца па меркаванні педагогічнага работніка).

Прыкладныя аб'екты працы: альбом для наклеек, віншавальная паштоўка.

ТЭХНАЛОГІЯ АПРАЦОЎКІ МАТЭРЫЯЛАЎ (23 гадзіны)

Выкананне вырабаў з паперы і кардону (11 гадзін)

Тэарэтычныя звесткі. Уласцівасці паперы і кардону: таўшчыня, трываласць, пругкасць, водапранікальнасць. Паняцці: дэталі, зборачная адзінка, камплект. Індывідуальнае, групавое і калектыўнае канструяванне асобных элементаў і кампаноўка іх у адзіны камплект. Колеравае і дэкаратыўнае рашэнне вырабаў.

Асновы графічнай граматы: месца праколу (кропка), восевая лінія (штрихпункцірная лінія). Пабудова акружнасці. Пабудова трохвугольніка з дапамогай цыркуля. Разгортка аб'ёмнага вырабу. Клапаны на разгортках.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: разметка чарцёжнымі інструментамі, згінанне кардону, праколванне адтулін, выкананне драцянога злучэння. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: розныя віды паперы і кардону. Дапаможныя матэрыялы: клей, дрот.

Інструменты: аловак, лінейка, вугольнік, цыкуль, шыла, кусачкі. Правілы бяспечнай работы інструментамі.

Прафесійная арыентацыя. Канструктар (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобныя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Выкананне вырабаў па тэхнічным рысунку, эскізе, інструкцыйнай і тэхналагічнай карце, уласнай задуме. Аналіз

формы, канструкцыі і тэхналогіі выканання вырабу. Чытанне графічных выяў, пабудова разгортак, выбар матэрыялу, разметка дэталей, рэзанне, згінанне, злучэнне дэталей рознымі спосабамі, афармленне вырабаў, аналіз гатовага вырабу.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: скрыначкі, шкатулкі, падарункавыя ўпакоўкі рознай формы, упрыгожванні да народных свят (Каляды, Гуканне вясны, Купалле), аб'ёмныя аплікацыі з папяровых палосак;

дэкаратыўныя элементы касцюма: каралі, падвескі, галаўныя ўборы; цацкі: цацкі і падвескі да Новага года, фігуркі птушак, жывёл, дынамічныя цацкі, кампазіцыя «Казачны горад».

Выкананне вырабаў з тэкстыльных матэрыялаў (6 гадзін)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб тканінах з хімічных і змешаных валокнаў. Прызначэнне тканін, іх тэхналагічныя ўласцівасці (адносіны да ўвільгатнення, дзеяння высокай тэмпературы, змянальнасць). Адрозненне тэкстыльных матэрыялаў па структуры. Адметныя асаблівасці тканіны і іншых тэкстыльных матэрыялаў (трыкатаж, футра, сінтэпон). Выбар тэкстыльных матэрыялаў для розных вырабаў.

Абрэзкавае шыццё. Віды ўзораў абрэзкавага шыцця. Каляровае вырашэнне вырабу.

Выяўленчая нітка. Матэрыялы для работы (кардон, каляровыя ніткі). Прынцыпы пабудовы выявы на паперы. Прыёмы перапляцення нітак. Колеравае рашэнне.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: апрацоўка краю швом «праз край», злучэнне дэталей сцябліністым швом, нанясенне рысунка на аснову для выяўленчай ніткі, праколванне асновы іголкай, перапляценне ніткамі. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: баваўняныя тканіны, ільняныя, шарсцяныя тканіны (выкарыстоўваюцца для выканання вырабаў па меркаванні педагогічнага работніка), штучнае футра, трыкатажныя палотны (выкарыстоўваюцца для выканання вырабаў па меркаванні педагогічнага работніка), ніткі для шыцця, вышывання, пляцення. Дапаможныя матэрыялы: папера, кардон, скотч.

Інструменты і прыстасаванні: нажніцы, кравецкая крэйда, іголка, шпількі кравецкія, напарстак, аловак, шыла.

Прафесійная арыентацыя. Кравец (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобасныя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Параўнанне тканіны і трыкатажнага палатна, тканіны і футра, тканіны і сінтэпону па знешнім выглядзе. Аналіз формы,

канструкцыі і тэхналогіі выканання вырабу. Выкананне вырабаў па схеме, тэхнічным рысунку, тэхналагічнай карце, уласнай задуме. Выбар матэрыялу, выраб лякал, разметка дэталей па лякалах, выкройванне дэталей, апрацоўка краю вырабу швом «праз край», пяцельным швом (выконваецца па меркаванні педагагічнага работніка), злучэнне дзвюх дэталей сцябліністым швом, швом «назад іголку» (выконваецца па меркаванні педагагічнага работніка), упрыгожванне вырабу вядомымі швамі, выкананне аплікацыі, аналіз гатовага вырабу, тэхналогіі яго вырабу. Выбар узору для выяўленчай ніткі, выбар матэрыялу, нанясенне рысунка на аснову, праколванне адтулін, выкананне перапляцення нітак па рысунку, аздабленне вырабу, аналіз выніку работы і тэхналогіі выканання.

Прыкладныя аб'екты працы:

прыстасаванні для работы: прыстасаванні для захоўвання іголак, нажніц, расчосак, акулераў, мяшчак;

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: дэкаратыўныя пано «Сонейка», «Мара», дыванок-казка «Вясёлыя абрэзкі», дэкаратыўная падушка;

цацкі: цацкі-падушкі, абрэзкавая змейка;

паштоўкі, запрашэнні: «Вясновыя таямніцы», «Загадкавыя ўзоры» (выяўленчая нітка).

Выкананне вырабаў з прыродных матэрыялаў (2 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Уласцівасці матэрыялаў (форма, колер, памеры). Варыятыўнасць выкарыстання.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: злучэнне дэталей пры дапамозе клею, пластыліну, штыркоў. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: шышкі, жалуды, каштаны, галінкі і кара дрэў, насенне ліпы, ясеня, шалупайкі арэхаў, суквецці лопуху і іншыя прыродныя матэрыялы. Дапаможныя матэрыялы: клей, пластылін, ніткі.

Інструменты і прыстасаванні: нож, шыла, нажніцы, памазок для клею. Правілы бяспечнай работы шылам.

Прафесійная арыентацыя. Ландшафтны дызайнер (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобасныя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Выкананне вырабаў па ўласнай задуме. Аналіз тэхналогіі выканання вырабу. Падбор прыроднага матэрыялу, злучэнне дэталей рознымі спосабамі, афармленне вырабу, аналіз канструкцыі гатовага вырабу.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: міні-скульптуры «Любімы герой казкі», «Спартак», кампазіцыі «Варона і Лісіца», «Танец матылькоў», «У гасцях у казкі», «Рэпка», фігуркі звяроў і птушак.

Выкананне вырабаў з падручных матэрыялаў (4 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Агульнае ўяўленне аб металах. Дрот, яго прымяненне. Уласцівасці: гнуткасць, пластычнасць, трываласць, электраправоднасць, колер.

Разнастайнасць вырабаў з пластмас. Варыятыўнасць выкарыстання падручных матэрыялаў. Форма ў канструяванні. Стылізацыя формы. Дынамічныя і статычныя фігуры. Спосабы выражэння дынамічнасці.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: разметка, гібка, праўка, рэзанне, скручванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: дрот, пластмасавыя флаконы, крышкі, упакоўкі для цукерак, пластыкавыя футляры «кіндэр-сюрпрызаў», трубачкі ад фламастараў і іншыя пластмасавыя вырабы. Дапаможныя матэрыялы: карданажныя вырабы, папера, кардон, тканіна, ніткі і іншыя раней вывучаныя матэрыялы.

Інструменты і прыстасаванні: кусачкі, нажніцы, шыла, тоўстая іголка. Правілы бяспечнай работы інструментамі.

Прафесійная арыентацыя. Электрык (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобныя якасці спецыяліста). Правілы электра- і пажарнай бяспекі.

Практычная дзейнасць. Аналіз уласцівасцей існуючых рэчаў і матэрыялаў. Выкананне вырабу па ўзоры, эскізе, уласнай задуме. Аналіз тэхналогіі вырабу. Распрацоўка кампазіцыі вырабу, выбар асноўных і дапаможных матэрыялаў, неабходных інструментаў і прыстасаванняў, разметка, выраб дэталяў, злучэнне, аздабленне вырабу, аналіз вырабу.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: кветкі з дроту і нітак, вазачкі для кветак, вазы-падстаўкі для ікебаны;

цацкі: фігуркі людзей – «Вясёлыя чалавечкі», «Сяброўкі»; фігуркі жывёл – «Дружок», «Конік», «Жырафікі»; лялькі-марыянеткі, мадэлі транспартных сродкаў, драцяныя геаметрычныя фігуры і галаваломкі.

ТЭХНАЛОГІЯ НАРОДНЫХ РАМЁСТВАЎ (7 гадзін)

Выцінанка (2 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Злучэнне ў вырабе розных відаў выцінанак. Форма ўзору, памеры, суадносіны частак і іх размяшчэнне. Цэласнасць вырабу.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: складванне, выразанне, наклеіванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўны матэрыял: папера. Дапаможны матэрыял: клей-аловак.

Інструменты: нажніцы, аловак.

Прафесійная арыентацыя. Творчасць беларускіх народных майстроў. Прафесійна важныя асабістыя якасці майстра.

Практычная дзейнасць. Выкананне вырабаў па ўзоры, па ўласнай задуме. Распрацоўка кампазіцыі ўзору, выбар паперы, выразанне ўзораў, наклеіванне на аснову, аналіз атрыманай выцінанкі, тэхналогіі выразання.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: пано «Поры года», «Жар-птишка», «Казачная кветка», «Дрэва жыцця»;

запрашэнні, паштоўкі, прысвечаныя святу «Развітанне з IV класам».

Вышыўка (3 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Беларуская вышыўка крыжам. Матэрыялы для вышывання, іх уласцівасці. Схематычны запіс узораў для вышыўкі. Афармленне гатовай вышыўкі.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: нацягванне тканіны на пяльцы, замацаванне ніткі на тканіне, вышыванне крыжыка. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: тканіна для вышыўкі крыжам або канва, ніткі мулінэ.

Інструменты і прыстасаванні: нажніцы, іголка, пяльцы, ніткаўцягвальнік.

Прафесійная арыентацыя. Вышывальшчыца (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобныя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Выкананне вырабаў па ўзоры, схеме. Выбар узору вышыўкі, падбор тканіны і нітак, вышыванне ўзору крыжыкам, афармленне вырабу, аналіз гатовага вырабу.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: сурвэтка з вышыўкай, мініяцюрнае пано.

Фларыстыка (2 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Паняцце аб аранжыроўцы раслін. Асаблівасці стварэння кветкавых кампазіцый. Прынцыпы аранжыроўкі раслін: прапорцыі, сіметрыя, асіметрыя, ураўнаважанасць, дынамічнасць. Выбар фону для кампазіцыі. Паняцце «ікебана». Сімволіка раслін у ікебанае.

Асноўныя тэхналагічныя аперацыі: абразанне, звязванне пучкоў, размяшчэнне на аснове і замацаванне. Патрабаванні да якасці выканання.

Асноўныя матэрыялы: расліны, засушаныя з захаваннем аб'ёму. Дапаможныя матэрыялы: пластылін, дрот, ніткі.

Прыстасаванні: аснова для замацавання раслін (пластыкавыя ўпакоўкі).

Прафесійная арыентацыя. Дызайнер-дэкаратар (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобасныя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Стварэнне кампазіцый па ўзоры, рысунку, уяўленні. Выбар матэрыялу, падрыхтоўка асновы, складанне кампазіцыі, замацаванне раслін на аснове, афармленне гатовага вырабу, аналіз гатовых работ.

Прыкладныя аб'екты працы:

дэкаратыўныя элементы інтэр'ера: букеты ў лінейным стылі, зімовы букет, кветкавыя кампазіцыі, букет-шар.

ТЭХНАЛОГІЯ ГАСПАДАРАННЯ (2 гадзіны)

Забеспячэнне побыту сям'і (2 гадзіны)

Тэарэтычныя звесткі. Бібліятэка. Кніга, яе часткі. Догляд за кнігамі і іх рамонт. Неабходныя інструменты і прыстасаванні.

Варыянты дэкаратыўных элементаў афармлення інтэр'еру.

Распрацоўка праектаў і выраб сувеніраў да свята «Развітанне з IV класам» для навучэнцаў, педагогагічных работнікаў, законных прадстаўнікоў, пераможцаў конкурсаў.

Прафесійная арыентацыя. Брашуруйшчык, пераплётчык (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асабістыя якасці спецыяліста). Беражлівыя адносіны да кніг.

Практычная дзейнасць. Дробны рамонт кніг. Распрацоўка і выраб дэкаратыўных элементаў інтэр'ера (рамачак), сувеніраў.

ТЭХНАЛОГІЯ РАСЛІНАВОДСТВА (1 гадзіна)

Догляд за кветкава-дэкаратыўнымі раслінамі (1 гадзіна)

Тэарэтычныя звесткі. Цыбульныя расліны (нарцысы, цюльпаны, гіяцынты і іншыя раннеквітнеючыя цыбульныя расліны). Агульнае ўяўленне аб падрыхтоўцы цыбулін раслін да пасадкі. Правілы пасадкі цыбульных дэкаратыўных раслін.

Прафесійная арыентацыя. Азеляніцель (прадмет, сродкі, прадукт працы; віды работ; прафесійна важныя асобасныя якасці спецыяліста).

Практычная дзейнасць. Восенняя пасадка цыбулін, догляд і назіранне за раслінамі (арганізуюцца па меркаванні педагогічнага работніка).

Я І СВЕТ ТЭХНАЛОГІЙ (1 гадзіна)

Падвядзенне вынікаў навучання на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі. Выстава-кірмаш вырабаў, выкананых на ўроках і дома.

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБнай ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Мець уяўленне:

аб стадыях і этапах тэхналогіі;
асноўных патрабаваннях да вырабаў;
мадэляванні і канструяванні;
сучасным дызайне;
эскізе і кампазіцыі вырабу;
вырошчванні цыбульных дэкаратыўных раслін;
прафесіях людзей з бліжэйшага акружэння.

Прытрымлівацца правіл:

бяспечнай работы, рацыянальнай арганізацыі рабочага месца і асабістай гігіены;
беражлівых адносін да матэрыялаў, інструментаў і прыстасаванняў, асабістай і грамадскай уласнасці;
эканомнага расходавання матэрыялаў;
працоўнай дысцыпліны, індывідуальнай і калектыўнай працы.

Распазнаваць (вызначаць):

асноўныя віды і ўласцівасці паперы, кардону, тканін, тэкстыльных, прыродных, падручных матэрыялаў;
віды швоў па апрацоўцы і аздабленні вырабаў з тэкстыльных матэрыялаў: «уперад іголку» і яго разнавіднасці, «праз край», сцябліністы, тамбурны.

Характарызаваць (апісваць):

раздымныя і нераздымныя злучэнні;
віды злучэнняў: клеявое, шчыліннае (з дапамогай надрэзаў), драцяное, змацаванне пластылінам, сшыванне;
віды нітак для шыцця, вязання, вышывання;

спосабы разметкі тканіны, паперы;
 асноўныя інструменты і прыстасаванні для работы з паперай, кардонам, дротам, тэкстыльнымі, прыроднымі матэрыяламі, іх прызначэнне і правілы іх выкарыстання;
 віды рамёстваў (фларыстыка, вышыўка, выцінанка, абрэзкавае шыццё).

Чытаць і разумець:
 простыя графічныя выявы (эскізы, схемы, чарцяжы), інструкцыйныя і тэхналагічныя карты, матывы і схемы ўзораў.

Распрацоўваць:
 у агульным выглядзе паслядоўнасць выканання вырабаў; эскізы вырабаў, якія выконваюцца.

Ажыццяўляць (выконваць):
 планаванне работы і арганізацыю свайго рабочага месца;
 выбар інструментаў і прыстасаванняў і іх выкарыстанне;
 разметку тканіны, паперы, кардону;
 спосабы і прыёмы апрацоўкі матэрыялаў, прадугледжаныя дадзенай вучэбнай праграмай;
 злучэнне дэталяў з паперы, кардону, тэкстыльных, прыродных і падручных матэрыялаў;
 аздабленне і ўпрыгожванне гатовых вырабаў і іх дэталяў;
 выкананне вырабаў па ўзоры, эскізе, тэхнічным рысунку, схеме, тэхналагічнай карце, уласнай задуме;
 мадэляванне і канструяванне з гатовых форм прыродных і падручных матэрыялаў;
 кантроль правільнасці выканання работы;
 дробны рамонт кніг.

Выкарыстоўваць набытыя навыкі ў практычнай дзейнасці і паўсядзённым жыцці:
 планаваць сваю дзейнасць і кантраляваць яе ход;
 ажыццяўляць арганізацыю свайго рабочага месца;
 ажыццяўляць тэхналагічны працэс выканання вырабаў самастойна або пад кіраўніцтвам педагагічнага работніка ці дарослага па ўзоры, эскізе, рысунку;
 ажыццяўляць аздабленне і ўпрыгожванне гатовых вырабаў;
 ажыццяўляць найпрасцейшыя работы па доглядзе за дэкаратыўнымі раслінамі;

выконваць правілы асабістай гігіены і бяспечнай работы з матэрыяламі, інструментамі, электрапрыборамі;

праяўляць павагу да людзей працы і вынікаў іх дзейнасці; уважліvasць, адказнасць і добрасумленнасць; акуратнасць і беражліvasць; дакладнасць, рацыянальнасць і эканомнасць працоўных дзеянняў; дысцыплінаванасць і стараннасць, цярпенне і настойліvasць у дасягненні запланаванага выніку; назіральнасць, творчасць і мастацкі густ; аб'ектыўнасць і аргументаванасць сама- і ўзаемаацэнкі; самастойнасць і ўзаемадапамога; імкненне да самаадукацыі, самавыхавання і самаразвіцця.

УТВЕРЖДЕНО

Постановление
Министерства образования
Республики Беларусь
29.07.2025 № 133

Учебная программа
по учебному предмету «Введение в школьную жизнь»
для I класса учреждений образования,
реализующих образовательные программы
общего среднего образования,
с русским языком обучения и воспитания

ГЛАВА 1 ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

1. Настоящая учебная программа по учебному предмету «Введение в школьную жизнь» (далее – учебная программа) предназначена для I класса учреждений образования, реализующих образовательные программы общего среднего образования, с русским языком обучения и воспитания.

Учебный предмет «Введение в школьную жизнь» обеспечивает создание необходимых условий для организации образовательного процесса в первоначальный период обучения на I ступени общего среднего образования.

2. Настоящая учебная программа рассчитана на 60 учебных часов (15 часов в неделю). Учебный предмет «Введение в школьную жизнь» реализуется в сентябре в рамках общего количества учебных часов, предусмотренных типовым учебным планом общего среднего образования для организации образовательного процесса в I классе. Учебные часы распределяются равномерно – по 3 часа в день на протяжении первых 20 учебных дней.

3. Цель учебного предмета «Введение в школьную жизнь» – создание оптимальных условий для благополучной адаптации учащихся I класса к обучению в учреждении общего среднего образования.

4. Основными задачами учебного предмета «Введение в школьную жизнь» являются:

формирование учебной мотивации, положительного эмоционально-ценностного отношения к школе, учению и новой социальной роли – «учащегося»;

диагностика, поддержка и развитие индивидуальности ребенка, активизация восприятия, внимания, воображения, памяти, мышления, развитие сенсомоторных навыков;

освоение основных форм взаимодействия с учителем и сверстниками в процессе осуществления учебной деятельности, развитие навыков общения и учебного сотрудничества;

формирование элементарных общеучебных умений, навыков и способов действия, освоение простейших приемов самоконтроля и самооценки результатов учебной деятельности.

5. Основной формой проведения учебных занятий по учебному предмету «Введение в школьную жизнь» является урок, который строится на основе дидактических игр и упражнений игрового и развивающего характера. Методы и приемы обучения и воспитания, которые учитель использует на уроке, должны быть направлены на активизацию восприятия, воображения, памяти, произвольного внимания,

мыслительных операций, выработку сенсомоторных навыков, знакомство с правилами школьной жизни, освоение общеучебных умений, способов познавательной деятельности.

На учебных занятиях используются разнообразные формы организации учебной деятельности учащихся, включая учебную работу в парах (группах), фронтальную и индивидуальную деятельность учащихся.

В образовательном процессе реализуются все формы контрольно-оценочной деятельности: самоконтроль и самооценка; взаимоконтроль и взаимооценка; контроль и оценка со стороны учителя.

6. Реализация учебного предмета «Введение в школьную жизнь» направлена на достижение учащимися личностных и метапредметных результатов:

6.1. личностными результатами освоения настоящей учебной программы являются: адаптация учащихся к новым условиям обучения на I ступени общего среднего образования, принятие и освоение социальной роли учащегося, проявление интереса к получению новых знаний и освоению новых способов действий, желание учиться, принятие правил школьной жизни и их выполнение, готовность к освоению учебных предметов и преодолению трудностей в процессе учения;

6.2. метапредметными результатами освоения настоящей учебной программы являются: освоение учащимися элементарных общеучебных умений (учебно-деятельностных, учебно-организационных, учебно-интеллектуальных, учебно-информационных, учебно-коммуникативных), составляющих основу деятельностного компонента учебных компетенций.

7. Содержание учебного предмета «Введение в школьную жизнь» носит интегрированный характер и структурируется по следующим обобщенным блокам: «Правила школьной жизни», «Способы организации учебной деятельности. Общеучебные умения и навыки», «Способы организации учебного сотрудничества», «Способы познания окружающего мира. Активизация психических процессов», «Развитие речи», «Подготовка учащихся к письму», «Воспитание и развитие личностных качеств учащихся. Способы взаимодействия с окружающими», «Диагностика индивидуальных качеств учащихся». В совокупности эти блоки обеспечивают реализацию функционального назначения учебного предмета «Введение в школьную жизнь»:

адаптацию учащихся к школьной жизни (успешность приспособления организма ребенка к новым условиям жизнедеятельности);

развитие учащихся (саморегуляцию поведения, активизацию произвольности психических процессов и их свойств: мышления, памяти, внимания, восприятия, воображения);

диагностику особенностей индивидуального развития учащихся (готовности к усвоению содержания учебных предметов, которые будут изучаться после окончания учебного предмета «Введение в школьную жизнь»).

ГЛАВА 2

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА. ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

ВВЕДЕНИЕ В ШКОЛЬНУЮ ЖИЗНЬ (60 часов)

ПРАВИЛА ШКОЛЬНОЙ ЖИЗНИ

Знакомство с учреждением общего среднего образования (экскурсия). Помещения учреждения образования, их назначение. Труд взрослых в учреждении образования. Знакомство с профессией учителя.

Учебный класс. Обязанности дежурных по классу. Выполнение поручений учителя по поддержанию порядка в учебном помещении.

Правила поведения в школьной столовой, библиотеке, спортивном зале, актовом зале. Обязанности дежурных в столовой.

Правила поведения учащегося на уроке и перемене. Правила школьного приветствия. Знакомство с правилами: «Когда отвечает один ученик, все слушают», «Готов к ответу – подними руку», «Ученик отвечает стоя», «В ответ на слова приветствия учащиеся молча встают», «В начале и конце каждого урока ученики стоя приветствуют учителя».

Введение знаков «Поднятая рука», «Запрет поднятой руки», «Ответ хором», «Работа в паре», «Проблема», «Ловушка».

Знакомство с учебными предметами, которые предстоит изучать после завершения учебного предмета «Введение в школьную жизнь».

Символическое посвящение детей в учащиеся.

СПОСОБЫ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. ОБЩЕУЧЕБНЫЕ УМЕНИЯ И НАВЫКИ

Практическое знакомство с назначением основных учебных принадлежностей и правилами их использования. Подготовка необходимых учебных принадлежностей и рабочего места к уроку (под руководством учителя). Поддержание порядка на рабочем месте. Освоение рациональных способов размещения на парте учебных принадлежностей, их сбора после выполнения учебного задания и после урока.

Освоение умений собирать портфель (ранец) и поддерживать в нем порядок (если учебные принадлежности хранятся в портфеле или ранце).

Ориентировка в учебном пособии на основе использования нумерации страниц или условных обозначений нового учебного дня (солнышко) и нового урока (звонок). Ориентировка на странице учебного пособия. Поиск учебного задания на странице учебного пособия.

Планирование деятельности: принятие цели, отбор средств для выполнения учебного задания; определение последовательности действий.

Способы контроля и оценки деятельности. Знакомство с простейшими формами самоконтроля и самооценки. Критерии для оценки выполненной работы: правильность (без ошибок), соответствие образцу.

Использование знаков «+», «-», «?» для фиксации результатов контрольно-оценочной деятельности. Линеечки самооценки.

Взаимопроверка и взаимооценка учащимися выполненной работы.

Соотнесение результатов самооценки, взаимооценки с оценкой учителя.

Участие в подведении итогов каждого этапа урока. Рефлексивный анализ учебных действий по вопросам учителя: «Чему научились, выполняя это упражнение (эти задания)?», «Что узнали?», «Что повторили?», «Что заинтересовало?», «Достигли поставленной цели (ответили на вопрос)?», «Какой результат получили?».

Осмысление результатов деятельности в конце урока. Коллективный учебный диалог с продолжением высказываний: «Сегодня на уроке я научился ...», «На уроке я узнал (понял), что ...», «У меня получилось ...», «Я смог ...», «Мне очень понравилось задание ...», «На уроке мне было легко (трудно) ...».

СПОСОБЫ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Правила учебного сотрудничества: совместное распределение работы, добросовестное выполнение работы для получения общего результата, оценка вклада каждого члена группы, отчет о проделанной работе.

Работа в паре. Распределение ролей для работы в паре. Умение договориться о выполнении общего задания. Согласование критериев для оценки. Взаимоконтроль и взаимооценка выполненной работы.

Работа в группе. Распределение ролей и обязанностей в группе. Ответственность каждого за общий результат деятельности. Оценка своего вклада в общий результат. Правила отчета группы.

Участие в учебном диалоге: умение ставить вопрос, строить ответ, обмениваться репликами, искать доказательства (объяснять). Умение элементарно обосновывать высказываемое суждение.

Организация межгруппового взаимодействия. Учебный диалог между парами и группами.

Культура взаимодействия. Правила разрешения конфликтов.

СПОСОБЫ ПОЗНАНИЯ ОКРУЖАЮЩЕГО МИРА. АКТИВИЗАЦИЯ ПСИХИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ

Ориентировка в пространстве

Понятия «право», «лево», «верх», «низ».

Ориентировка на листе без разлиновки: центр листа, правый верхний угол, правый нижний угол, левый верхний угол, левый нижний угол. Размещение предметов на листе в соответствии с указанными ориентирами.

Ориентировка на листе с разлиновкой в клетку. Рисование фигур по клеткам. Графический диктант.

Ориентировка в клетке: центр клетки, правый верхний угол, правый нижний угол, левый верхний угол, левый нижний угол.

Ориентировка на листе с разлиновкой в линейку. Рабочая строка. Верхняя и нижняя линии рабочей строки. Нерабочая строка (межстрочное пространство). Расположение элементов письма в рабочей строке.

Взаиморасположение предметов в пространстве. Понятия «за», «перед», «на», «под». Расположение предметов по определенному порядку (правилу).

Соединение точек по правилу с использованием линейки и без линейки.

Развитие восприятия, воображения, внимания

Развитие зрительно-пространственного восприятия и зрительно-моторной координации.

Развитие навыков восприятия формы, величины и цвета. Формирование зрительных представлений о предметах и явлениях действительности.

Освоение способов обследования предметов: восприятие предмета в целом; выделение основных частей, мелких деталей и соотношений между ними; нахождение отличительных признаков.

Освоение приема наблюдения. Рассматривание предметов окружающего мира в соответствии с предложенной целью. Выделение признаков (свойств) предметов.

Наблюдение и экспериментирование с сохранением количества жидкости.

Наблюдение за эффектом зрительного «уменьшения» и «увеличения» воды при ее переливании в широкий и узкий сосуды.

Наблюдение и экспериментирование с сохранением количества вещества (на примере пластилина).

Наблюдение и экспериментирование с сохранением количества предметов счета.

Развитие творческого воображения. Рисование на заданную тему и по собственному замыслу. Прорисовывание деталей в ситуации выбора одного из предложенных вариантов. Лепка по замыслу и образцу. Конструирование из геометрических фигур по замыслу и образцу. Фантазирование (составление рассказов).

Развитие произвольного внимания. Тренировка переключения и распределения внимания.

Освоение приемов логического мышления

Освоение приема сравнения: выделение признаков (свойств) объекта на основе сопоставления его с другим объектом; определение общих и отличительных, существенных (главных) и несущественных (второстепенных) признаков сравниваемых объектов. Поиск ответов на вопросы «Чем похожи?», «Чем различаются?», «Кто такой же, как ...?». Сравнение сюжетных рисунков, поиск различий. Высказывание суждения на основе сравнения.

Освоение приема обобщения: объединение предметов (явлений) по их общим и существенным признакам. Поиск ответов на вопросы: «Как назвать одним словом?», «По какому признаку предметы объединены в одну группу?».

Освоение приема классификации: отнесение конкретного объекта к заданному классу (например, чашку – к классу «посуда»); конкретизация общего понятия через единичные (например, «мебель» – это шкаф, диван, стол); группировка объектов на основе общих признаков; распределение объектов по классам на основе выделенного признака. Поиск ответов на вопросы: «На какие группы можно разделить ...?», «Какие еще предметы относятся к данной группе?», «Что лишнее, кто лишний?».

Освоение приема систематизации: выделение различных признаков (свойств) предметов; сопоставление предметов по выделенному признаку; определение закономерности в построении ряда предметов (по одному признаку; по двум и более признакам); упорядочивание объектов по степени интенсивности (убыванию или возрастанию) одного или нескольких признаков. Поиск ответов на вопросы: «Какой признак повторяется?», «Что меняется?», «Как продолжить ряд?», «В каком порядке нужно расположить картинки?».

Освоение приема смыслового соотнесения: выделение связи предметов на основе отношения «часть – целое» (крыша – дом), сходства или противоположности свойств, функций (ручка – карандаш; день –

ночь), принадлежности к одному роду или виду (яблоко – груша), заданной зависимости (обезьяна – банан) и других оснований. Поиск ответов на вопросы: «Какая связь существует между предметами?», «Почему предметы образуют пару?», «По какому признаку предметы объединены в пару (тройку)?».

Закрепление приемов логического мышления в процессе работы с загадками. Отгадывание загадок и доказательство правильности отгадки: выделение признаков (свойств) неизвестного объекта; сопоставление всех выделенных признаков; соотнесение признаков с определенным предметом (явлением); доказательство правильности ответа на основе перечисления признаков, свойственных отгаданному предмету (явлению). Придумывание загадок по алгоритму.

Освоение рациональных приемов запоминания

Тренировка образной памяти на основе зрительного запоминания предметов.

Тренировка словесно-логической памяти на основе запоминания группы слов, небольших стихотворений, сообщений.

Развитие произвольности процессов запоминания и воспроизведения.

Освоение приема повторения: выполнение действия во внешнем плане (повторение с проговариванием вслух, шепотом или беззвучно, только шевеля губами) и внутреннем (мысленное повторение, перечисление объектов запоминания).

Освоение приемов логического запоминания: группировка; смысловое соотнесение.

Освоение приемов заучивания наизусть стихов: на основе двигательной памяти (сопровождение декламации стихов движениями); выделение опорных слов; «пересказ» стихотворения своими словами (установление последовательности событий, воспроизведение сюжета).

РАЗВИТИЕ РЕЧИ

Развитие звуковой культуры речи

Развитие слуховой памяти и речевого аппарата, внимания к звуковой стороне слышимой речи (своей и чужой). Совершенствование речевых навыков: обучение неторопливому темпу и ритму речи, правильному речевому дыханию, умеренной громкости и правильному интонированию (умение понижать и повышать голос).

Развитие фонематического слуха. Распознавание и выделение первого и последнего звуков в слове.

Словарно-лексическая работа, словообразование

Правильное понимание и употребление слов – названий предметов, признаков, действий. Использование обобщающих слов, соответствующих уровню знаний и жизненных представлений учащихся: игрушки, школьные принадлежности, одежда, обувь, посуда, мебель, инструменты, продукты, фрукты, овощи, ягоды, цветы.

Тематическая группировка слов, их родовидовая соотнесенность.

Практическое знакомство с приемами словообразования (в игровой форме). Конструирование слов по предложенному образцу.

Подбор близких и противоположных по смыслу слов (по образцу).

Развитие грамматического строя речи

Построение устного высказывания по плану-алгоритму.

Составление предложений на определенную тему (по вопросам учителя).

Обдумывание ответа на вопрос учителя, точное его формулирование, использование при ответе полных и неполных предложений.

Развитие связной речи

Составление небольшого рассказа по картинке, серии сюжетных рисунков, личным наблюдениям учащихся, заданной теме (под руководством учителя).

Составление рассказа-описания по плану-алгоритму.

ПОДГОТОВКА УЧАЩИХСЯ К ПИСЬМУ

Знакомство с гигиеническими правилами письма: правильная посадка, расположение тетради на парте, умение правильно держать в руке ручку и карандаш.

Подготовка руки к письму: пальчиковая гимнастика, свободное движение руки в заданном направлении. Развитие мелкой моторики пальцев, координации кисти руки. Упражнения для отдыха и снятия мышечного напряжения рук.

Штриховка в заданном направлении. Раскрашивание. Обведение по контуру. Дорисовывание фигур. Рисование по образцу.

Развитие графических навыков письма: прямые линии (вертикальные, горизонтальные, наклонные), параллельные линии, линии с закруглением внизу, линии с петлей, круг и полукруг, овал и полуовал, элементы печатных и письменных букв.

Упражнения в воспроизведении элементов письменных букв на рабочей строке.

ВОСПИТАНИЕ И РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТНЫХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ. СПОСОБЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ С ОКРУЖАЮЩИМИ

Беларусь – наша Родина. Уважение к государственным символам Республики Беларусь. Уважение к истории и традициям Республики Беларусь.

Уточнение представлений учащихся о профессиях и труде взрослых. Значение учебы в жизни человека.

Освоение этических норм поведения. Внимательное отношение к окружающим людям. Правила вежливости в различных жизненных ситуациях. Слова благодарности.

Добро и зло в жизни человека. Осознание нравственной стороны поступков людей («хорошие» и «плохие» поступки, дела).

Бережное отношение к природе. Забота и уход за домашними животными, комнатными растениями. Помощь зимующим птицам.

Бережное отношение к вещам, учебным принадлежностям. Соблюдение порядка и чистоты в школе и дома.

Расширение представлений об обязанностях ребенка в семье, о посильной помощи взрослым.

Расширение представлений о понятиях «друг», «дружба». Формирование умения мириться, просить прощения у сверстника.

Расширение представлений о здоровом образе жизни, о пользе зарядки и занятий спортом для здоровья детей, взрослых.

Безопасное поведение по дороге в школу и домой. Сигналы светофора. Дорожные знаки «Пешеходный переход», «Подземный переход». Основные правила перехода проезжей части.

Права и обязанности учащихся. Знакомство с основными правами ребенка (на примере сказочных сюжетов). Право на жизнь. Право на образование. Право на охрану и укрепление здоровья. Право на отдых. Право на проживание в семье. Право на защиту чести и достоинства. Необходимость соблюдения прав и выполнения обязанностей учащихся.

ДИАГНОСТИКА ИНДИВИДУАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ

Первичное изучение мотивации учащихся к обучению в школе. Диагностика особенностей личностного развития учащегося:

отношение к окружающим взрослым; взаимоотношения со сверстниками; отношение к самому себе (самооценка).

Диагностика развития зрительно-пространственного восприятия и зрительно-моторной координации.

Диагностика развития произвольной регуляции действий. Графический диктант (диагностическая методика Д. Б. Эльконина).

Диагностика развития переключения и распределения внимания учащихся.

Диагностика индивидуальной готовности учащихся к усвоению содержания учебных предметов «Обучение грамоте», «Математика», «Человек и мир», «Трудовое обучение», «Изобразительное искусство»: развитие мелкой моторики и графических умений; определение круга знаний и представлений о предметах и явлениях окружающей действительности.

Изучение учебных предпочтений учащихся в процессе знакомства с учебными предметами «Обучение грамоте», «Математика», «Человек и мир», «Трудовое обучение», «Музыка», «Изобразительное искусство», «Физическая культура и здоровье».

ПРИМЕРНОЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЕ УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА ПО УЧЕБНЫМ ДНЯМ*

(20 дней по 3 учебных занятия, всего 60 часов)

Первый учебный день

1. Беларусь – наша Родина.
2. Знакомство с учителем и одноклассниками.
3. Экскурсия по учреждению образования.

Второй учебный день

1. Правила поведения ученика на уроке и перемене.
2. Знакомство с гигиеническими правилами письма. Диагностика ведущей руки.
3. Режим дня учащегося.

Третий учебный день

1. Ориентировка на листе с разлиновкой в клетку.
2. Профессии взрослых. Учеба в школе.
3. Организация рабочего места. Ориентировка в пространстве: размещение предметов на парте.

Четвертый учебный день

1. Выполнение действий по алгоритму.
2. Ориентировка по линейкам рабочей строки. Развитие графических навыков, диагностика ведущей руки.
3. Обобщение знаний о правилах дорожного движения.

Пятый учебный день

1. Временные представления: сутки, дни недели.
2. Ориентировка в пространстве на листе в клетку. Диагностика развития произвольной регуляции действий.
3. Распознавание эмоций человека. Правила общения в ситуации сотрудничества.

Шестой учебный день

1. Взаиморасположение предметов в пространстве.
2. Развитие произвольного внимания. Выполнение действий на основе системы ориентиров.
3. Развитие межполушарного взаимодействия: правая и левая рука. Названия пальцев рук.

Седьмой учебный день

1. Восприятие цвета, формы и количества предметов. Цвета радуги.
2. Зрительное восприятие предметов. Составление рассказа по алгоритму.
3. Подготовка руки к письму. Развитие графических навыков и координации движений.

Восьмой учебный день

1. Выделение признаков предметов на основе их сопоставления. Диагностика ведущей руки.
2. Пространственная ориентация. Выполнение действий по правилу, инструкции.
3. Освоение приемов обобщения и классификации.

Девятый учебный день

1. Обобщение и классификация предметов по различным признакам. Знакомство с приемами словообразования.
2. Подготовка руки к письму. Развитие графических навыков: овал, полуовал.
3. Добрые поступки в жизни человека.

Десятый учебный день

1. Освоение приема систематизации. Конструирование из геометрических фигур.
2. Алгоритм составления загадок.
3. Рисование на тему «Школа». Диагностика эмоционального состояния учащихся.

Одиннадцатый учебный день

1. Развитие зрительно-пространственной координации и воображения.
2. Составление рассказа по опорным словам.
3. Выполнение действий в ситуации выбора.

Двенадцатый учебный день

1. Развитие восприятия, внимания и воображения. Составление рассказа по алгоритму.
2. Подготовка руки к письму. Развитие координации движения, графических навыков: параллельные линии, линии с петлей; штриховка.
3. Закрепление правил работы в паре. Запоминание на основе смыслового сопоставления.

Тринадцатый учебный день

1. Освоение приема смыслового соотнесения.
2. Закрепление приемов запоминания и воспроизведения.
3. Рисование на тему «Моя семья».

Четырнадцатый учебный день

1. Временные представления: год, месяц, пора года.
2. Подготовка руки к письму. Развитие графических навыков: линии с закруглением внизу, полуовал, круг.
3. Укрепление здоровья: зарядка, занятие спортом.

Пятнадцатый учебный день

1. Развитие зрительно-пространственной координации и воображения.
2. Освоение приемов запоминания и воспроизведения на основе зрительной памяти.
3. Развитие творческого воображения: фантазирование.

Шестнадцатый учебный день

1. Закрепление приемов логического мышления: классификация, смысловое соотнесение.
2. Восприятие временной протяженности.
3. Рисование на тему «Мой друг, мои друзья». Закрепление правил работы в паре.

Семнадцатый учебный день

1. Развитие фонематического слуха: выделение первого и последнего звуков в слове. Диагностика готовности к обучению грамоте.
2. Подготовка руки к письму. Развитие графических навыков. Распознавание эмоций.
3. Составление рассказа-описания по алгоритму.

Восемнадцатый учебный день

1. Выделение частей целого на основе зрительного восприятия и воображения.
2. Освоение приема последовательного анализа. Закрепление приемов логического запоминания: группировка, систематизация.
3. Диагностика готовности к изучению математики. Моделирование количественных отношений.

Девятнадцатый учебный день

1. Диагностика представлений и знаний по учебному предмету «Человек и мир».
2. Закрепление приемов сравнения, классификации и систематизации.
3. Подготовка руки к письму. Развитие координации движения, графических навыков. Многозначность слов.

Двадцатый учебный день

1. Права и обязанности учащихся. Диагностика мотивации учебной деятельности в ситуации выбора.
2. Знакомство с учебными предметами.
3. Праздник «Посвящение в ученики».

ОСНОВНЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К РЕЗУЛЬТАТАМ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Знать:

правила приветствия учителя, одноклассников, работников школы;
 правила общения с учителем, одноклассниками, работниками школы;
 правила поведения на уроке и перемене;
 правила учебного сотрудничества в паре (группе).

Понимать:

значение учебы в жизни человека.

Уметь (владеть способами познавательной деятельности):

использовать сравнение для установления общих и отличительных свойств объектов;

распределять объекты в группы по общему признаку (такие же, как ...);

устанавливать и называть характерные (легко различимые) признаки наблюдаемого объекта;

устно описывать объект наблюдения по предложенному алгоритму;

выполнять действия в определенной последовательности (по инструкции, алгоритму);

соотносить результат своей деятельности с эталоном, образцом;

оценивать результаты своей деятельности в соответствии с поставленной задачей и выбранным критерием.

Использовать приобретенные знания и умения в практической деятельности и повседневной жизни:

использовать учебные принадлежности в соответствии с их назначением;

соблюдать правила безопасной работы с учебными принадлежностями;

готовить рабочее место, поддерживать порядок на рабочем месте;

кратко рассказывать о себе, своей семье, друге, школе;

составлять небольшие рассказы с элементами описания предмета (по алгоритму);

составлять рассказы по картинке, серии сюжетных картинок;

участвовать в диалоге в условиях повседневного общения: задавать простые вопросы (кто, что, где, когда) и отвечать на вопросы собеседника;

использовать нормы речевого этикета в ситуациях повседневного и учебного общения (обращение, приветствие, прощание, знакомство, благодарность, извинение, поздравление);

работать в паре и группе (договариваться, распределять работу, получать общий результат, оценивать свой вклад);

планировать свою деятельность и осуществлять контроль за ее ходом;

находить ошибки в своей и чужой учебной работе и исправлять их.

*Учитель имеет право вносить изменения в примерное распределение учебного материала.

ЗАЦВЕРДЖАНА

Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
29.07.2025 № 133

Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце
«Уводзіны ў школьнае жыццё»
для I класа ўстаноў адукацыі,
якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі,
з беларускай мовай навучання і выхавання

ГЛАВА 1

АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Дадзеная вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Уводзіны ў школьнае жыццё» (далей – вучэбная праграма) прызначана для I класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай мовай навучання і выхавання.

Вучэбны прадмет «Уводзіны ў школьнае жыццё» забяспечвае стварэнне неабходных умоў для арганізацыі адукацыйнага працэсу ў першапачатковы перыяд навучання на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі.

2. Дадзеная вучэбная праграма разлічана на 60 вучэбных гадзін (15 гадзін на тыдзень). Вучэбны прадмет «Уводзіны ў школьнае жыццё» рэалізуецца ў верасні ў межах агульнай колькасці вучэбных гадзін, прадугледжаных тыпавым вучэбным планам агульнай сярэдняй адукацыі для арганізацыі адукацыйнага працэсу ў I класе. Вучэбныя гадзіны размяркоўваюцца раўнамерна – па 3 гадзіны ў дзень на працягу першых 20 вучэбных дзён.

3. Мэта вучэбнага прадмета «Уводзіны ў школьнае жыццё» – стварэнне аптымальных умоў для паспяховай адаптацыі вучняў I класа да навучання ва ўстанове агульнай сярэдняй адукацыі.

4. Асноўнымі задачамі вучэбнага прадмета «Уводзіны ў школьнае жыццё» з’яўляюцца:

фарміраванне вучэбнай матывацыі, станоўчых эмацыянальна-каштоўнасных адносін да школы, навучання і новай сацыяльнай ролі – «вучня»;

дыягностыка, падтрымка і развіццё індывідуальнасці вучня, актывізацыя ўспрымання, увагі, уяўлення, памяці, мыслення, развіццё сэнсаматорных навыкаў;

засваенне асноўных форм узаемадзеяння з настаўнікам і аднакласнікамі ў працэсе ажыццяўлення вучэбнай дзейнасці, развіццё навыкаў зносін і навучальнага супрацоўніцтва;

фарміраванне элементарных агульнавучэбных уменняў, навыкаў і спосабаў дзеяння, засваенне элементарных прыёмаў самакантролю і самаацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці.

5. Асноўнай формай правядзення вучэбных заняткаў з’яўляецца ўрок, які будзецца на аснове дыдактычных гульняў і практыкаванняў гульнёвага і развіваючага характару. Метады і прыёмы навучання і выхавання, якія настаўнік выкарыстоўвае на ўроку, павінны быць накіраваны на актывізацыю ўспрымання, уяўлення, памяці, адвольнай увагі, разумовых аперацый, выпрацоўку сэнсаматорных навыкаў, знаёмства з правіламі школьнага жыцця, засваенне агульнавучэбных

уменняў, спосабаў пазнавальнай дзейнасці.

На вучэбных занятках выкарыстоўваюцца разнастайныя формы арганізацыі вучэбнай дзейнасці вучняў, у тым ліку вучэбная работа ў парах (групах), фронтальная і індывідуальная дзейнасць вучняў.

У адукацыйным працэсе рэалізуюцца ўсе формы кантрольна-ацэначнай дзейнасці: самакантроль і самаацэнка; узаемакантроль і ўзаемаацэнка; кантроль і ацэнка з боку настаўніка.

6. Рэалізацыя вучэбнага прадмета «Уводзіны ў школьнае жыццё» накіравана на дасягненне вучнямі асобасных і метапрадметных вынікаў:

6.1. асобаснымі вынікамі засваення дадзенай вучэбнай праграмы з'яўляюцца: адаптацыя вучняў да новых умоў навучання на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі, прыняцце і засваенне сацыяльнай ролі вучня, праяўленне цікавасці да атрымання новых ведаў і засваення новых спосабаў дзеяння, жаданне вучыцца, прыняцце правілаў школьнага жыцця і іх выкананне, гатоўнасць да засваення вучэбных прадметаў і пераадоленне цяжкасцей у працэсе навучання;

6.2. метапрадметнымі вынікамі засваення дадзенай вучэбнай праграмы з'яўляюцца: засваенне вучнямі элементарных агульнавучэбных уменняў (вучэбна-дзейнасных, вучэбна-арганізацыйных, вучэбна-інтэлектуальных, вучэбна-інфармацыйных, вучэбна-камунікатыўных), якія складаюць аснову дзейнаснага кампанента вучэбных кампетэнцый.

7. Змест вучэбнага прадмета «Уводзіны ў школьнае жыццё» носіць інтэграваны характар і складаецца з наступных абагульняльных блокаў: «Правілы школьнага жыцця», «Спосабы арганізацыі вучэбнай дзейнасці. Агульнавучэбныя ўменні і навыкі», «Спосабы арганізацыі вучэбнага супрацоўніцтва», «Спосабы пазнання навакольнага свету. Актывізацыя псіхічных працэсаў», «Развіццё маўлення», «Падрыхтоўка вучняў да пісьма», «Выхаванне і развіццё асобасных якасцей вучняў. Спосабы ўзаемадзеяння з акружаючымі», «Дыягностыка індывідуальных якасцей вучняў». У сукупнасці гэтыя блокі забяспечваюць рэалізацыю функцыянальнага прызначэння вучэбнага прадмета «Уводзіны ў школьнае жыццё»:

адаптацыю вучняў да школьнага жыцця (паспяховасць прыстасавання арганізма дзіцяці да новых умоў жыццядзейнасці);

развіццё вучняў (самарэгуляцыю паводзін, актывізацыю адвольнасці псіхічных працэсаў і іх уласцівасцяў: мыслення, памяці, увагі, успрымання, уяўлення), дыягностыку асаблівасцей індывідуальнага развіцця вучняў (гатоўнасць да засваення зместу вучэбных прадметаў, якія будуць вывучацца пасля заканчэння вучэбнага прадмета «Уводзіны ў школьнае жыццё»).

ГЛАВА 2

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА. АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА
ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎУВОДЗІНЫ Ў ШКОЛЬНАЕ ЖАЦЦЁ
(60 гадзін)

ПРАВІЛЫ ШКОЛЬНАГА ЖЫЦЦЯ

Знаёмства з установай агульнай сярэдняй адукацыі (экскурсія). Памяшканні ўстановы адукацыі, іх прызначэнне. Праца дарослых ва ўстанове адукацыі. Знаёмства з прафесіяй настаўніка.

Вучэбны клас. Абавязкі дзяжурных па класе. Выкананне даручэнняў настаўніка па падтрыманні парадку ў вучэбным памяшканні.

Правілы паводзін у школьнай сталовай, бібліятэцы, спартыўнай зале, актавай зале. Абавязкі дзяжурных у сталовай.

Правілы паводзін вучня на ўроку і перапынку. Правілы школьнага прывітання. Знаёмства з правіламі: «Калі адказвае адзін вучань, усе слухаюць», «Гатовы да адказу – падымі руку», «Вучань адказвае стоячы», «У адказ на словы прывітання вучні моўчкі ўстаюць», «У пачатку і канцы кожнага ўрока вучні стоячы вітаюць настаўніка».

Увядзенне знакаў «Паднятая рука», «Забарона паднятай рукі», «Адказ хорам», «Работа ў пары», «Праблема», «Пастка».

Знаёмства з вучэбнымі прадметамі, якія трэба будзе вывучаць пасля завяршэння вучэбнага прадмета «Уводзіны ў школьнае жыццё».

Сімвалічнае прысвячэнне дзяцей у вучні.

СПАСАБЫ АРГАНІЗАЦЫІ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ.
АГУЛЬНАВУЧЭБНЫЯ ЎМЕННІ І НАВЫКІ

Практычнае знаёмства з прызначэннем асноўных вучэбных прыналежнасцей і правіламі іх выкарыстання. Падрыхтоўка неабходных вучэбных прыналежнасцей і рабочага месца да ўрока (пад кіраўніцтвам настаўніка). Падтрыманне парадку на рабочым месцы. Засваенне рацыянальных спосабаў размяшчэння на парце вучэбных прыналежнасцей, іх збору пасля выканання вучэбнага задання і пасля ўрока.

Засваенне ўменняў збіраць партфель (ранец) і падтрымліваць у ім парадак (калі вучэбныя прыналежнасці захоўваюцца ў партфелі або ранцы).

Арыенціроўка ў вучэбным дапаможніку на аснове выкарыстання нумарацыі старонак або ўмоўных абазначэнняў новага вучэбнага дня

(сонейка) і новага ўрока (званок). Арыенціроўка на старонцы вучэбнага дапаможніка. Пошук вучэбнага задання на старонцы вучэбнага дапаможніка.

Планаванне дзейнасці: прыняцце мэты, адбор сродкаў для выканання вучэбнага задання, вызначэнне паслядоўнасці дзеянняў.

Спосабы кантролю і ацэнкі дзейнасці. Знаёмства з прасцейшымі формамі самакантролю і самаацэнкі. Крытэрыі для ацэнкі выкананай работы: правільнасць (без памылак), адпаведнасць узору.

Выкарыстанне знакаў «+», «-», «?» для фіксацыі вынікаў кантрольна-ацэначнай дзейнасці. Лінеечкі самаацэнкі.

Узаемаправерка і ўзаемаацэнка вучнямі выкананай работы.

Суаднясенне вынікаў самаацэнкі, узаемаацэнкі з ацэнкай настаўніка.

Удзел у падвядзенні вынікаў кожнага этапу ўрока. Рэфлексійны аналіз вучэбных дзеянняў па пытаннях настаўніка: «Чаму навучыліся, выконваючы гэта практыкаванне (гэтыя заданні)?», «Пра што даведаліся?», «Што паўтарылі?», «Што зацікавіла?», «Ці дасягнулі пастаўленай мэты (адказалі на пытанне)?», «Які вынік атрымалі?».

Асэнсаванне вынікаў дзейнасці ў канцы ўрока. Калектыўны вучэбны дыялог з працягам выказванняў: «Сёння на ўроку я навучыўся ...», «На ўроку я даведаўся (зразумеў), што ...», «У мяне атрымалася ...», «Я змог ...», «Мне вельмі спадабалася заданне ...», «На ўроку мне было лёгка (цяжка) ...».

СПОСАБЫ АРГАНІЗАЦЫІ ВУЧЭБНАГА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Правілы вучэбнага супрацоўніцтва: сумеснае размеркаванне работы, добрасумленнае выкананне работы для атрымання агульнага выніку, ацэнка ўкладу кожнага члена групы, справаздача аб праведзенай рабоце.

Работа ў пары. Размеркаванне роляў для работы ў пары. Уменне дамовіцца аб выкананні агульнага задання. Узгадненне крытэрыяў для ацэнкі. Узаемакантроль і ўзаемаацэнка выкананай работы.

Работа ў групе. Размеркаванне роляў і абавязкаў у групе. Адказнасць кожнага за агульны вынік дзейнасці. Ацэнка свайго ўкладу ў агульны вынік. Правілы справаздачы групы.

Удзел у вучэбным дыялогу: уменне ставіць пытанне, будаваць адказ, абменьвацца рэплікамі, шукаць доказы (тлумачыць). Уменне элементарна абгрунтоўваць выказванне.

Арганізацыя міжгрупавога ўзаемадзеяння. Вучэбны дыялог паміж парамі і групамі.

Культура ўзаемадзеяння. Правілы вырашэння канфліктаў.

СПОСАБЫ ПАЗНАННЯ НАВАКОЛЬНАГА СВЕТУ. АКТЫВІЗАЦЫЯ ПСІХІЧНЫХ ПРАЦЭСАЎ

Арыенціроўка ў прасторы

Паняцці «права», «лева», «верх», «ніз».

Арыенціроўка на лісце без разліноўкі: цэнтр ліста, правы верхні вугал, правы ніжні вугал, левы верхні вугал, левы ніжні вугал. Размяшчэнне прадметаў на лісце ў адпаведнасці з названымі арыенцірамі.

Арыенціроўка на лісце з разліноўкай у клетку. Маляванне фігур па клетках. Графічная дыктоўка.

Арыенціроўка ў клетцы: цэнтр клеткі, правы верхні вугал, правы ніжні вугал, левы верхні вугал, левы ніжні вугал.

Арыенціроўка на лісце з разліноўкай у лінейку. Рабочы радок. Верхняя і ніжняя лініі рабочага радка. Нерабочы радок (міжрадковая прастора). Размяшчэнне элементаў літар у рабочым радку.

Узаемаразмяшчэнне прадметаў у прасторы. Паняцці «за», «перад», «на», «пад». Размяшчэнне прадметаў па вызначаным парадку (правілу).

Злучэнне кропак па правіле з выкарыстаннем лінейкі і без лінейкі.

Развіццё ўспрымання, уяўлення, увагі

Развіццё зрокава-прасторавага ўспрымання і зрокава-маторнай каардынацыі.

Развіццё навыкаў успрымання формы, велічыні і колеру. Фарміраванне зрокавых уяўленняў аб прадметах і з'явах рэчаіснасці.

Засваенне спосабаў абследавання прадметаў: успрыманне прадмета ў цэлым; вылучэнне асноўных частак, дробных дэталяў і суадносін паміж імі; знаходжанне адметных прыкмет.

Засваенне прыёму назірання. Разглядванне прадметаў навакольнага свету ў адпаведнасці з прапанаванай мэтай. Вылучэнне прыкмет (уласцівасцей) прадметаў.

Назіранне і эксперыментаванне з захаваннем колькасці вадкасці. Назіранне за эфектам зрокавага «памяншэння» і «павелічэння» вады пры яе пераліванні ў шырокую і вузкую пасудзіны.

Назіранне і эксперыментаванне з захаваннем колькасці рэчыва (на прыкладзе пластыліну).

Назіранне і эксперыментаванне з захаваннем колькасці прадметаў лічэння.

Развіццё творчага ўяўлення. Маляванне на зададзеную тэму і па ўласнай задуме. Прачысцванне дэталяў у сітуацыі выбару аднаго з прапанаваных варыянтаў. Лепка па задуме і ўзоры. Канструяванне з геаметрычных фігур па задуме і ўзоры. Фантазіраванне (складанне расказаў).

Развіццё адвольнай увагі. Трэнероўка пераключэння і размеркавання ўвагі.

Засваенне прыёмаў лагічнага мыслення

Засваенне прыёму параўнання: вылучэнне прыкмет (уласцівасцей) аб'екта на аснове супастаўлення яго з іншым аб'ектам; вызначэнне агульных і адметных, істотных (галоўных) і неістотных (другарадных) прыкмет параўноўваемых аб'ектаў. Пошук адказаў на пытанні: «Чым падобныя?», «Чым адрозніваюцца?», «Хто такі ж, як ...?». Параўнанне сюжэтных малюнкаў, пошук адрозненняў. Выказванне меркавання на аснове параўнання.

Засваенне прыёму абагульнення: аб'яднанне прадметаў (з'яў) па іх агульных і істотных прыкметах. Пошук адказаў на пытанні: «Як назваць адным словам?», «Па якой прыкмеце прадметы аб'яднаны ў адну групу?».

Засваенне прыёму класіфікацыі: аднясенне канкрэтнага аб'екта да зададзенага класа (напрыклад, кубак – да класа «посуд»); канкрэтызацыя агульнага паняцця праз адзінкавыя (напрыклад, «мэбля» – гэта шафа, канапа, стол); групоўка аб'ектаў на аснове агульных прыкмет; размеркаванне аб'ектаў па класах на аснове вылучанай прыкметы. Пошук адказаў на пытанні: «На якія групы можна падзяліць ...?», «Якія яшчэ прадметы адносяцца да дадзенай групы?», «Што лішняе, хто лішні?».

Засваенне прыёму сістэматызацыі: вылучэнне розных прыкмет (уласцівасцей) прадметаў; супастаўленне прадметаў па вылучанай прыкмеце; вызначэнне заканамернасці ў пабудове шэрага прадметаў (па адной прыкмеце; па дзвюх і больш прыкметах); парадкаванне аб'ектаў па ступені інтэнсіўнасці (змяншэнні або ўзрастанні) аднаго або некалькіх прыкмет. Пошук адказаў на пытанні: «Якая прыкмета паўтараецца?», «Што змяняецца?», «Як працягнуць рад?», «У якім парадку трэба размясціць карцінкі?».

Засваенне прыёму сэнсавага суаднясення: вылучэнне сувязі прадметаў на аснове адносіны «частка – цэлае» (дах – дом), падабенства ці супрацьлегласці ўласцівасцей, функцый (ручка – аловак; дзень – ноч), прыналежнасці да аднаго роду або віду (яблык – груша), зададзенай залежнасці (малпа – банан) і іншых высноў. Пошук адказаў на пытанні: «Якая сувязь існуе паміж прадметамі?», «Чаму прадметы ўтвараюць пару?», «Па якой прыкмеце прадметы аб'яднаны ў пару (тройку)?».

Замацаванне прыёмаў лагічнага мыслення ў працэсе работы з загадкамі. Адгадванне загадак і доказ правільнасці адгадкі: вылучэнне прыкмет (уласцівасцей) невядомага аб'екта; супастаўленне ўсіх вылучаных прыкмет; суаднясенне прыкмет з пэўным прадметам (з'явай); доказ правільнасці адказу на аснове пералічэння прыкмет, уласцівых адгаданаму прадмету (з'яве). Прыдумванне загадак па алгарытме.

Засваенне рацыянальных прыёмаў запамінання

Трэніроўка вобразнай памяці на аснове зрокавага запамінання прадметаў.

Трэніроўка славесна-лагічнай памяці на аснове запамінання групы слоў, невялікіх вершаў, паведамленняў.

Развіццё адвольнасці працэсаў запамінання і ўзнаўлення.

Засваенне прыёму паўтарэння: выкананне дзеяння ў знешнім плане (паўтарэнне з прагаворваннем услых, шэптам ці бягуча, толькі варушачы вуснамі) і ўнутраным (разумовае паўтарэнне, пералік аб'ектаў запамінання).

Засваенне прыёмаў лагічнага запамінання: групойка; сэнсавое суаднясенне.

Засваенне прыёмаў завучвання на памяць вершаў: на аснове рухальнай памяці (суправаджэнне дэкламацыі вершаў рухамі); вылучэнне апорных слоў; «пераказ» верша сваімі словамі (устаўленне паслядоўнасці падзей, ўзнаўленне сюжэта).

РАЗВІЦЦЁ МАЎЛЕННЯ

Развіццё гукавой культуры мовы

Развіццё слыхавай памяці і маўленчага апарату, увагі да гукавага боку чутнай гаворкі (сваёй і чужой). Удасканаленне маўленчых навыкаў: навучанне няспешнаму тэмпу і рытму маўлення, правільнаму маўленчаму дыханню, умеранай гучнасці і правільнаму інтанаванню (уменне паніжаць і павышаць голас).

Развіццё фанематычнага слыху. Распазнаванне і вылучэнне першага і апошняга гукаў у слове.

Слоўнікава-лексічная работа, словаўтварэнне

Правільнае разуменне і ўжыванне слоў – назваў прадметаў, прыкмет, дзеянняў. Выкарыстанне абагульняючых слоў, адпаведных узроўню ведаў і жыццёвых уяўленняў вучняў: цацкі, школьныя прыналежнасці, адзенне, абутак, посуд, мэбля, інструменты, прадукты, садавіна, агародніна, ягады, кветкі.

Тэматычная групойка слоў, іх родавідавая суаднесенасць.

Практычнае знаёмства з прыёмамі словаўтварэння (у гульнявой форме). Канструяванне слоў па прапанаваным узору.

Падбор блізкіх і супрацьлеглых па сэнсе слоў (па ўзоры).

Развіццё граматычнага ладу маўлення

Пабудова вуснага выказвання па плане-алгарытме.

Складанне сказаў на пэўную тэму (па пытаннях настаўніка).

Абдумванне адказу на пытанне настаўніка, дакладнае яго фармуляванне, выкарыстанне пры адказе поўных і няпоўных сказаў.

Развіццё звязнага маўлення

Складанне невялікага расказа па малюнку, серыі сюжэтных малюнкаў, асабістых назіраннях вучняў, зададзенай тэме (пад кіраўніцтвам настаўніка).

Складанне расказа-апісання па плане-алгарытме.

ПАДРЫХОЎКА ВУЧНЯЎ ДА ПІСЬМА ЛІТАР

Знаёмства з гігіенічнымі правіламі пісьма: правільная пасадка, размяшчэнне сшытка на парце, уменне правільна трымаць у руцэ ручку і аловак.

Падрыхтоўка рукі да пісьма: пальчыкавая гімнастыка, свабодны рух рукі ў зададзеным кірунку. Развіццё дробнай матарыкі пальцаў, каардынацыі кісці рукі. Практыкаванні для адпачынку і зняцця мышачнага напружання рук.

Штрыхоўка ў зададзеным кірунку. Размалёўванне. Абвядзенне па контуры. Дамалёўванне фігур. Маляванне па ўзоры.

Развіццё графічных навыкаў пісьма: прамыя лініі (вертыкальныя, гарызантальныя, нахільныя), паралельныя лініі, лініі з закругленнем унізе, лініі з пятлёй, круг і паўкруг, авал і паўавал, элементы друкаваных і пісьмовых літар.

Практыкаванні ва ўзнаўленні элементаў пісьмовых літар на рабочым радку.

ВЫХАВАННЕ І РАЗВІЦЦЁ АСОБАСНЫХ ЯКАСЦЕЙ ВУЧНЯЎ. СПАСАБЫ ЎЗАЕМАДЗЕЙННЯ З АКРУЖАЮЧЫМІ

Беларусь – наша Радзіма. Павага да дзяржаўных сімвалаў Рэспублікі Беларусь. Павага да гісторыі і традыцый Рэспублікі Беларусь.

Удакладненне ўяўленняў вучняў аб прафесіях і працы дарослых. Значэнне вучобы ў жыцці чалавека.

Засваенне этычных норм паводзін. Уважлівае стаўленне да людзей навокал. Правілы ветлівасці ў розных жыццёвых сітуацыях. Словы падзякі.

Дабро і зло ў жыцці чалавека. Усведамленне маральнага боку ўчынкаў людзей («добрыя» і «дрэнныя» ўчынкі, справы).

Беражлівыя адносіны да прыроды. Клопат і догляд хатніх жывёл, пакаёвых раслін. Дапамога птушкам зімой.

Беражлівыя адносіны да рэчаў, вучэбных прыналежнасцей. Захаванне парадку і чысціні ў школе і дома.

Пашырэнне ўяўленняў пра абавязкі дзіцяці ў сям'і, пасільную дапамогу дарослым.

Пашырэнне ўяўленняў пра паняцці «сябар», «сяброўства». Фарміраванне ўмення мірыцца, прасіць прабачэння ў аднакласніка.

Пашырэнне ўяўленняў пра здаровы лад жыцця, пра карысць зарадкі і заняткаў спортам для здароўя дзяцей, дарослых.

Бяспечныя паводзіны па дарозе ў школу і дадому. Сігналы святлафора. Дарожныя знакі «Пешаходны пераход», «Падземны пераход». Асноўныя правілы пераходу праезнай часткі.

Правы і абавязкі вучняў. Знаёмства з асноўнымі правамі дзіцяці (на прыкладзе казачных сюжэтаў). Права на жыццё. Права на адукацыю. Права на ахову і ўмацаванне здароўя. Права на адпачынак. Права на пражыванне ў сям'і. Права на абарону гонару і годнасці. Неабходнасць захавання правоў і выканання абавязкаў вучняў.

ДЫЯГНОСТЫКА ІНДЫВІДУАЛЬНЫХ ЯКАСЦЕЙ ВУЧНЯЎ

Першаснае вывучэнне матывацыі вучняў да навучання ў школе.

Дыягностыка асаблівасцей асобаснага развіцця вучня: стаўленне да акружаючых дарослых; узаемаадносіны з аднакласнікамі; стаўленне да самога сябе (самаацэнка).

Дыягностыка развіцця зрокава-прасторавага ўспрымання і зрокава-маторнай каардынацыі.

Дыягностыка развіцця адвольнай рэгуляцыі дзеянняў. Графічная дыктоўка (дыягнастычная методыка Д. Б. Эльконіна).

Дыягностыка развіцця пераключэння і размеркавання ўвагі вучняў.

Дыягностыка індывідуальнай гатоўнасці вучняў да засваення зместу вучэбных прадметаў «Навучанне грамаце», «Матэматыка», «Чалавек і свет», «Працоўнае навучанне», «Выяўленчае мастацтва»: развіццё дробнай маторыкі і графічных уменняў; вызначэнне круга ведаў і ўяўленняў аб прадметах і з'явах навакольнай рэчаіснасці.

Вывучэнне вучэбных пераваг вучняў у працэсе знаёмства з вучэбнымі прадметамі «Навучанне грамаце», «Матэматыка», «Чалавек і свет», «Працоўнае навучанне», «Музыка», «Выяўленчае мастацтва», «Фізічная культура і здароўе».

ПРЫКЛАДНАЕ РАЗМЕРКАВАННЕ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ ПА ВУЧЭБНЫХ ДНЯХ*

(20 дзён па 3 вучэбныя заняткі, усяго 60 гадзін)

Першы вучэбны дзень

1. Беларусь – наша Радзіма.
2. Знаёмства з настаўнікамі і аднакласнікамі.
3. Экскурсія па ўстанове адукацыі.

Другі вучэбны дзень

1. Правілы паводзін вучня на ўроку і перапынку.
2. Знаёмства з гігіенічнымі правіламі пісьма. Дыягностыка вядучай рукі.
3. Рэжым дня вучня.

Трэці вучэбны дзень

1. Арыенціроўка на лісце з разліноўкай у клетку.
2. Прафесіі дарослых. Вучоба ў школе.
3. Арганізацыя рабочага месца. Арыенціроўка ў прасторы: размяшчэнне прадметаў на парце.

Чацвёрты вучэбны дзень

1. Выкананне дзеянняў па алгарытме.
2. Арыенціроўка па лінейках рабочага радка. Развіццё графічных навыкаў, дыягностыка вядучай рукі.
3. Абагульненне ведаў аб правілах дарожнага руху.

Пяты вучэбны дзень

1. Часавыя ўяўленні: суткі, дні тыдня.
2. Арыенціроўка ў прасторы на лісце ў клетку. Дыягностыка развіцця адвольнай рэгуляцыі дзеянняў.
3. Распазнаванне эмоцый чалавека. Правілы зносін у сітуацыі супрацоўніцтва.

Шосты вучэбны дзень

1. Узаемаразмяшчэнне прадметаў у прасторы.
2. Развіццё адвольнай увагі. Выкананне дзеянняў на аснове сістэмы арыенціраў.
3. Развіццё міжпаўшарнага ўзаемадзеяння: правая і левая рука. Назвы пальцаў рук.

Сёмы вучэбны дзень

1. Успрыманне колеру, формы і колькасці прадметаў. Колеры вясёлкі.
2. Зрокавае ўспрыманне прадметаў. Складанне расказа па алгарытме.

3. Падрыхтоўка рукі да пісьма. Развіццё графічных навыкаў і каардынацыі рухаў.

Восьмы вучэбны дзень

1. Вылучэнне прыкмет прадметаў на аснове іх супастаўлення. Дыягностыка вядучай рукі.

2. Прасторавая арыентацыя. Выкананне дзеянняў па правіле, інструкцыі.

3. Засваенне прыёмаў абагульнення і класіфікацыі.

Дзявяты вучэбны дзень

1. Абагульненне і класіфікацыя прадметаў па розных прыкметах. Знаёмства з прыёмамі словаўтварэння.

2. Падрыхтоўка рукі да пісьма. Развіццё графічных навыкаў: авал, паўавал.

3. Добрыя ўчынкі ў жыцці чалавека.

Дзясяты вучэбны дзень

1. Засваенне прыёму сістэматызацыі. Канструяванне з геаметрычных фігур.

2. Алгарытм складання загадак.

3. Маляванне на тэму «Школа». Дыягностыка эмацыянальнага стану вучняў.

Адзінаццаты вучэбны дзень

1. Развіццё зрокава-прасторавай каардынацыі і ўяўлення.

2. Складанне апавядання па апорных словах.

3. Выкананне дзеянняў у сітуацыі выбару.

Дванаццаты вучэбны дзень

1. Развіццё ўспрымання, увагі і ўяўлення. Складанне расказа апавядання па алгарытме.

2. Падрыхтоўка рукі да пісьма. Развіццё каардынацыі руху, графічных навыкаў: паралельныя лініі, лініі з пятлёй; штрыхоўка.

3. Замацаванне правіл работы ў пары. Запамінанне на аснове сэнсавага супастаўлення.

Трынаццаты вучэбны дзень

1. Засваенне прыёму сэнсавага суаднясення.

2. Замацаванне прыёмаў запамінання і ўзнаўлення.

3. Маляванне на тэму «Мая сям'я».

Чатырнаццаты вучэбны дзень

1. Часавыя ўяўленні: год, месяц, пара года.
2. Падрыхтоўка рукі да пісьма. Развіццё графічных навыкаў: лініі з закругленнем унізе, паўавал, круг.
3. Умацаванне здароўя: зарадка, заняткі спортам.

Пятнаццаты вучэбны дзень

1. Развіццё зрокава-прасторавых каардынацыі і ўяўлення.
2. Засваенне прыёмаў запамінання і ўзнаўлення на аснове зрокавай памяці.
3. Развіццё творчага ўяўлення: фантазіраванне.

Шаснаццаты вучэбны дзень

1. Замацаванне прыёмаў лагічнага мыслення: класіфікацыя, сэнсавае суаднясенне.
2. Успрыманне часовай працягласці.
3. Маляванне на тэму «Мой сябар, мае сябры». Замацаванне правіл работы ў пары.

Сямнаццаты вучэбны дзень

1. Развіццё фанематычнага слыху: вылучэнне першага і апошняга гукаў у слове. Дыягностыка гатоўнасці да навучання грамаце.
2. Падрыхтоўка рукі да пісьма. Развіццё графічных навыкаў. Распазнаванне эмоцый.
3. Складанне апавядання-апісання па алгарытме.

Васямнаццаты вучэбны дзень

1. Вылучэнне частак цэлага на аснове зрокавага ўспрымання і ўяўлення.
2. Засваенне прыёму паслядоўнага аналізу. Замацаванне прыёмаў лагічнага мыслення: групіроўка, сістэматызацыя.
3. Дыягностыка гатоўнасці да вывучэння матэматыкі. Мадэліраванне колькасных адносін.

Дзевятнаццаты вучэбны дзень

1. Дыягностыка ўяўленняў і ведаў па вучэбным прадмеце «Чалавек і свет».
2. Замацаванне прыёмаў параўнання, класіфікацыі і сістэматызацыі.
3. Падрыхтоўка рукі да пісьма. Развіццё каардынацыі руху, графічных навыкаў. Многазначнасць слоў.

Дваццаты вучэбны дзень

1. Правы і абавязкі вучняў. Дыягностыка матывацыі вучэбнай дзейнасці ў сітуацыі выбару.
2. Знаёмства з вучэбнымі прадметамі.
3. Свята «Пасвячэнне ў вучні».

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

Ведаць:

правілы школьнага прывітання настаўніка, аднакласнікаў, работнікаў школы;
правілы зносін з настаўнікам, аднакласнікамі, работнікамі школы;
правілы паводзін на ўроку і перапынку;
правілы вучэбнага супрацоўніцтва ў пары (групе).

Разумець:

значэнне вучобы ў жыцці чалавека.

Умець (валодаць спосабамі пазнавальнай дзейнасці):

выкарыстоўваць параўнанне для ўстанаўлення агульных і адметных уласцівасцей аб'ектаў;
размяркоўваць аб'екты ў групы па агульнай прыкмеце (такія ж, як ...);
усталёўваць і называць характэрныя (якія лёгка адрозніваюцца) прыкметы назіраемага аб'екта;
вусна апісваць аб'ект назірання па прапанаваным алгарытме;
выконваць дзеянні ў пэўнай паслядоўнасці (па інструкцыі, алгарытме);
суадносіць вынік сваёй дзейнасці з эталонам, узорам;
ацэньваць вынікі сваёй дзейнасці ў адпаведнасці з пастаўленай задачай і абраным крытэрыем.

Выкарыстоўваць набытыя веды і ўменні ў практычнай дзейнасці і паўсядзённым жыцці:

выкарыстоўваць вучэбныя прыналежнасці ў адпаведнасці з іх прызначэннем;
выконваць правілы бяспекі работы з вучэбнымі прыналежнасцямі;
рыхтаваць рабочае месца, падтрымліваць парадак на рабочым месцы;
коратка расказваць пра сябе, сваю сям'ю, сябра, школу;
састаўляць невялікія расказы з элементамі апісання прадмета (па алгарытме);

састаўляць расказы па малюнку, серыі сюжэтных малюнкаў;

удзельнічаць у дыялогу ва ўмовах штодзённых зносін: задаваць простыя пытанні (хто, што, дзе, калі) і адказваць на пытанні суразмоўцы;

выкарыстоўваць нормы маўленчага этыкету ў сітуацыях штодзённых і вучэбных зносін (зварот, прывітанне, развітанне, знаёмства, удзячнасць, прабачэнне, віншаванне);

працаваць у пары і групе (дамаўляцца, размяркоўваць работу, атрымліваць вынік, ацэньваць свой уклад);

планаваць сваю дзейнасць і ажыццяўляць кантроль за яе ходам;

знаходзіць памылкі ў сваёй і чужой вучэбнай рабоце і выпраўляць іх.

*Настаўнік мае права ўносіць змены ў прыкладнае размеркаванне вучэбнага матэрыялу.